

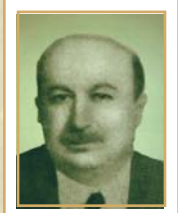

BAŞKANLARIN GENEL KURUL KONUŞMALARINI

1. CİLT: 1953-1984

Üzeyir AVUNDUK
07.02.1952 - 03.09.1959

Hayri TERZİOĞLU
03.09.1959 - 23.05.1960

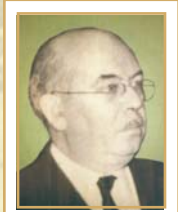
Vehbi KOÇ
05.08.1960 - 12.09.1960

Hilmi GÜRGAN
11.06.1960 - 05.08.1960

Ahmet DALLI
23.05.1960 - 11.06.1960

Bülent YAZICI
12.09.1960 - 16.05.1961

Behçet OSMANAĞAOĞLU
16.05.1961 - 31.05.1963

Nuri CİRİTOĞLU
31.05.1963 - 30.05.1965

Sırrı Enver BATUR
30.05.1965 - 25.05.1969

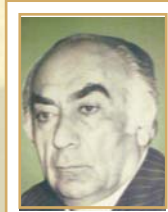
Necmettin ERBAKAN
25.05.1969 - 08.08.1969

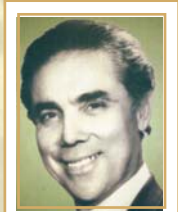
Medeni BERK
05.01.1970 - 30.05.1971

Raif ONGER
30.05.1971 - 30.05.1972

Sezai DIBLAN
30.05.1972 - 27.05.1979

Mehmet YAZAR
27.05.1979 - 04.04.1985

BAŞKANLARIN GENEL KURUL KONUŞMALARI 1. CİLT

1953 - 1984

Nart Bozkurt

Hazırlayan: Nart Bozkurt
Baskı: Yorum Matbaacılık
Fotoğraflar: TOBB Yayın Müdürlüğü Arşivi
ISBN:978-9944-60-809-1
TOBB Yayın No: 2011/123

İÇİNDEKİLER

Başkanların Genel Kurul Konuşmaları 1. Cilt 1-337

Üzeyir Avunduk	11-58
1. Genel Kurul Konuşması (04 Nisan 1953)	12-19
4. Genel Kurul Konuşması	20-25
5. Genel Kurul Konuşması (Mayıs 1954)	26-32
6. Genel Kurul Konuşması (Mayıs 1955)	33-41
7. Genel Kurul Konuşması (01 Haziran 1956).....	42-47
8. Genel Kurul Konuşması (30/31 Mayıs 1957)	48-50
9. / 10. Genel Kurul Konuşması (1958-1959)	51-58
Vehbi Koç	59-60
12. Genel Kurul Konuşması (1960)	60
Bülent Yazıcı	61-72
13. Genel Kurul Konuşması (16 Mayıs 1961)	62-68
14. Genel Kurul Konuşması (16 Mayıs 1962)	69-72
Behçet Osmanağaoğlu	73-79
15. Genel Kurul Konuşması (Mayıs 1963)	74-79
Nuri Ciritoğlu	81-88
16. Genel Kurul Konuşması (30/31 Mayıs 1964)	82-84
17. Genel Kurul Konuşması (29-30 Mayıs 1965).....	85-88

Sırrı Enver Batur	89-109
21. Genel Kurul Konuşması (28/29 Mayıs 1966)	90-91
21. Olağanüstü Genel Kurul Konuşması (13/14 Ocak 1968)	92-99
22. Genel Kurul Konuşması (18/19 Mayıs 1968)	100-109
Prof.Dr. Necmettin Erbakan	112-112
23. Genel Kurul Konuşması (1969)	112
Medeni Berk	113-139
25. Genel Kurul Konuşması (30/31 Ocak 1970)	114-124
26. Genel Kurul Konuşması (29/30 Mayıs 1971)	125-139
Raif Onger	141-147
27. Genel Kurul Konuşması (29/30 Mart 1972).....	142-147
Sezai Dıblan.....	149-258
28. Genel Kurul Konuşması (29/30 Mayıs 1973)	150-171
29. Olağanüstü Genel Kurul Konuşması (29/30 Mayıs 1974)	172-189
30. Genel Kurul Konuşması (Mayıs 1975)	190-202
31. Genel Kurul Konuşması (29 Mayıs 1976)	203-215
32. Genel Kurul Konuşması (14 Mayıs 1977)	216-238
33. Genel Kurul Konuşması (20/21 Mayıs 1978)	239-256
34. Genel Kurul Konuşması (26/27 Mayıs 1979)	257-258
Mehmet Yazar	259-329
35. Genel Kurul Konuşması (24/25 Mayıs 1980)	260-276
36. Olağanüstü Genel Kurul Konuşması (31 Mayıs 1981)	277-291
37. Genel Kurul Konuşması (11 Eylül 1982).....	292-308
38. Genel Kurul Konuşması (28/29 Mayıs 1983)	309-316
39. Genel Kurul Konuşması (26/27 Mayıs 1984)	317-329

ÖNSÖZ

“Başkanların Genel Kurul Konuşmaları” isimli kitapta, sadece TOBB’un yarım asırı aşkın sürede gelişimini, değişimini değil, aynı zamanda başkanların konuşmalarından Türkiye’mizin ekonomik, sosyal ve siyasal alanındaki gelişimini, değişimini ve dönüşümünü de göreceksiniz.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’nin Genel Kurulları aynı zamanda bir Türkiye platformudur. Tıpkı derelerin ırmaklara, ırmakların nehirlerle, nehirlerin denizlere kavuşması gibi ülkemizin dört bir yanından seçimle gelen, elini taşın altına koyan delegelerin oluşturduğu, en geniş katılımlı ekonomik zirve toplantıdır. Ekonominin nabzının tutulduğu platformlardır.

Başkanların TOBB Genel Kurullarında yaptıkları konuşmalar, hür teşebbüs camiasının ekonomik sorunlarının yanı sıra dünyanın ve Türkiye’nin ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmelerinin değerlendirildiği, ülkemizin ekonomik olarak kalkınması ve zenginleşmesi yolunda çözüm önerilerine yer verildiği, hür parlamenter sisteme, demokrasiye, teşebbüs hürriyetine, cumhuriyet ilkelerine, milli birlik ve beraberliğimize sahip çıktığı, tarihi konuşmalardır. Bu kitapta bunları okuyacaksınız.

Kuruluşundan bu yana geçen süreç içinde, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’ne çok değerli hizmetler vermiş olan Başkanlarımıza samimi teşekkürlerimi sunuyorum. Aramızda olmayan Başkanları şükranla ve rahmetle anıyorum.

“Başkanların Genel Kurul Konuşmaları” kitabının hazırlanmasında emeği geçenlere teşekkür ediyorum.

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

TOBB Başkanı

1953

5. Genel Kurul Azaları Atatürk'ün Manevi Huzurlarına Girerlerken

1953

*Genel Kurul Toplantı Salonu'nun Toplu Manzarası
Sağ Tarafı Deleğeler, Sol Tarafı Davetliler Yer Almış Bulunuyor*

1954

B. M. M. Başkanımız Koraltan ve Başvekilimiz Menderes 'Birlik' İdare Heyeti ile

“Birlik idaresinde vazife alan arkadaşlar burada toplu olarak bir amme hizmeti görmektedirler. Onların şahsi işleri ticarethanelerinde ve fabrikalarındadır. Buraya geldikleri vakit tek gayeleri, memleketin iktisadi gidişinin daha iyi olmasını temin için tecrübe ve bilgilerini ammenin menfaatine arz etmekten ibarettir. Bugünkü siyasi gelişmemizde bunu böyle anlamak icap eder.

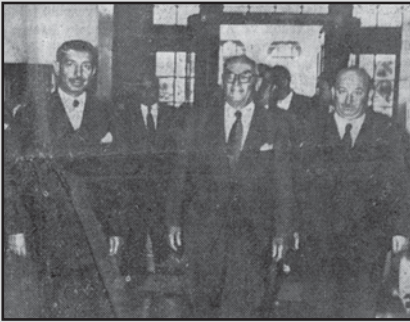
Bizim nasıl asil olan vatandaş hüviyetimizin yanında amme hizmeti gören bir hüviyetimiz var ve bunu böylece tabii görüyorsak, Birlikte vazifeli arkadaşların aynı durumda olduklarını kabul etmemek için hiçbir sebep yoktur.”

Adnan Menderes
Başvekil

1953

Türkiye Odalar Birliği Hey'eti Çankaya'da Reiscumhur Celal Bayar'la

*Reiscumhurumuz Celal Bayar
Birliğin Genel Kurul Münasebetiyle Tertiplediği Yemeğe Gelirken*

Bugün iki yıllık bir gayret ve ihtimamın neticesinde gözle görülür bir varlık haline gelmiş bulunuyoruz. Artık memleket içinde ve dışında tanınan, hürmet edilen, mütalaa ve görüşlerine yer verilen bir Birlik mevcuttur.

Bugün artık, manevi ve maddi varlığı olan, devamlılığı kanunla sağlanan, kitap halindeki neşriyat sayısı 13'ü geçen ve neşir organı Türkiye İktisat Gazetesi ile her hafta fikirlerini umumi erkana muntazam arz edilen bir kuvvet halinde bir Türkiye Odalar Birliği vardır.

Üzeyir Avunduk
TOBB Başkanı

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak günlük siyasetin dışındayız, ama milli siyasetin içindeyiz. Bu siyaset, Türkiye'nin zenginleşmesini sağlama siyasetidir. Bu siyaset, yatırım, üretim, istihdam ve ihracatın artırılması, insanımızın mutluluğu ve huzurunun sağlanması, sizlerin hak ve menfaatlerinin korunması siyasetidir.

Siyasete ve siyasi partilere yaklaşımımız, bugüne kadar olduğu gibi bugünden sonra da tarafsızlık ve eşitlik ilkleri çerçevesinde kalacaktır. Siyasetçimize ülkemiz sorunları ve bunların çözümleri konusunda yol göstermeye devam edeceğiz.

M. Rifat HİSARCIKLIOğLU
TOBB Başkanı

1954

*Türkiye Odalar Birliği Merkezinde
İktisat ve Ticaret Vekili'nin İştiraki ile Yapılan Bir Toplantıdan Bir Görünüş*

Başkanlarımız

Üzeyir AVUNDUK
07.02.1952 - 03.09.1959

Hayri TERZİOğLU
03.09.1959 - 23.05.1960

Vehbi KOÇ
05.08.1960 - 12.09.1960

Hilmi GÜRGAN
11.06.1960 - 05.08.1960

Ahmet DALLI
23.05.1960 - 11.06.1960

Bülent YAZICI
12.09.1960 - 16.05.1961

Behçet OSMANAğOğLU
16.05.1961 - 31.05.1963

Nuri CİRİTOğLU
31.05.1963 - 30.05.1965

Sırrı Enver BATUR
30.05.1965 - 25.05.1969

Necmettin ERBAKAN
25.05.1969 - 08.08.1969

Medeni BERK
05.01.1970 - 30.05.1971

Raif ONGER
30.05.1971 - 30.05.1972

Sezai DIBLAN

30.05.1972 - 27.05.1979

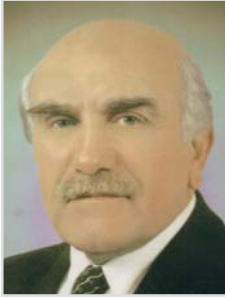
Mehmet YAZAR

27.05.1979 - 04.04.1985

Ersin FARALYALI

04.04.1985 - 04.06.1986

Ali COŞKUN

04.06.1986 - 30.05.1990

A. Rona YIRCALI

29.08.1991 - 29.05.1992

E. Yalım EREZ

29.05.1992 - 09.01.1996

Fuat MİRAS

09.01.1996 - 08.06.2001

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

16.06.2001 -

ÜZEYİR AVUNDUK

07.02.1952 - 03.09.1959

“

Bugün iki yıllık bir gayret ve ihtimamın neticesinde gözle görülür bir varlık haline gelmiş bulunuyoruz. Artık memleket içinde ve memleket dışında tanınan, hürmet edilen, mütalaa ve görüşlerine yer verilen bir Birlik mevcuttur.

Bugün artık, manevi ve maddî varlığı olan, devamlılığı kanunla sağlanan, kitap halindeki neşriyat sayısı 13'ü geçen ve neşir organı Türkiye İktisat Gazetesi ile her hafta fikirlerini umumi efkara muntazaman arzedeabilen bir kuvvet halinde bir Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği vardır

”

1. GENEL KURUL - 04.04.1953

“MÜESSESEMİZE, BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE VE DİĞER RESMİ MAKAMATA MÜTALAA ARZETMEK VAZİFESİNİ YÜKLENMİŞ BİR TEŞEKKÜL GÖZÜYLE BAKILDIĞINI GÖRMEKLE BİR HAZ DUYUYORUZ”

“Camiamızı teşkil eden geniş kitlenin menfaatleriyle Millet ve Devletimizin yüksek menfaatlerine, birbirine müvazi ve biri diğerini tamamlayıcı ve daima yapıcı vasıflarıyla göz önünde tutmağa bilhassa itina göstermek suretiyle Birliğimizin, kanunun kendisine verdiği Büyük Millet Meclisine ve diğer resmi makamata mütalaa arz etmek vazifesine layık bir müesseseye olduğunu fiiliyatla ispat etmeğe çalıştık. Müessesemize bu gözle bakmaya başlandığını görmekle büyük bir haz duyuyoruz.

Genel kurulumuzun geçen toplantısında izhar buyurulan yakın alaka ve hassasiyete imtisap olunarak İdare Kurulumuz, Neşriyat İşlerimize azami ehemmiyetle itina göstermeği bir vazife bilmiştir.

Teşekkülümüzden beri muhtelif vesilelerle neşrede geldiğimiz broşürlerin maksadı temine kafi gelmeyeceği meydanda idi. Bütün Ticaret ve Sanayi Odalarıyla Borsaları sinesinde toplayan Birliğimizin, bu suretle bu müesseselerin mensubu olan ve memleketin ticari hayatında yer alan geniş bir kitlenin temsilcisi olduğu da göz önünde bulundurulunca fikirlerinin ve tezlerinin neşri için bir gazeteye muhtaç olduğu aşikar bulunuyordu.

Başka memleketlerde Birliğimizin muadili bulunan teşekküllerin her birinde fikirlerini yaymak üzere gazete ve mecmualar çıkardığını göz önünde tutan İdare Kurulumuz bir yandan fikir ve davalarımızı yaymak, diğer taraftan da gerek müesseselerimizin ve gerekse ticaret alemimizin memleket ve dış dünyadan ciddi ve doğru haber ve malumat almasını sağlamak gayeleriyle şimdilik haftada bir gün neşredilmek üzere bir gazete çıkarmayı karar altına almıştır.

(Türkiye İktisat Gazetesi) ismini taşıyan ve her hafta pazartesi günleri çıkan gazetemiz 5.1.1953 tarihinden beri intişar sahasındadır. İdare Kurulumuz sizlerin de arzu ve temayüllerine uygun olarak gazetemizin mükemmel bir şekilde çıkmasını temin edecek bütün tedbirlere baş vurmuş bulunmaktadır. İftiharla söyleyebiliriz ki ilk nüshasından itibaren gazetemiz büyük bir rağbete mazhar olmuş ve birçok müessese ve tacirlerimizden takdirkar mektuplar alınmıştır.

Henüz intişar hayatının eşığinde bulunan gazetemizin haber ve makalelerinin ajanslarda, radyoda ve matbuatta geniş akisler uyandırmakta olduğunu ve piyasamızca aranılır hale gelmiş bulunmasını ittilalarınıza arz etmekte bahtiyarız.

Gazetemizden başka, muamele Vergisi Kanun Tasarısı hakkında ikinci tetkikatımız neticelerini ayrı ayrı iki kitap halinde neşir ve tevzi etmiş bulunuyoruz. Keza 8 No'lu neşriyatımız olan ve elinizde bulunan "İktisadi Rapor"umuzu da tevzi etmiş vaziyetteyiz.

GELİR KURUMLAR VE VERGİ USUL KANUNU ÜZERİNDEKİ ÇALIŞMALAR

Geçen defaki İdari Raporumuz'da arz eylediğimiz gibi Hükümetçe yapılması tasavvur olunan ve piyasaca heyecanla beklenen vergi mevzuatı değişiklikleri hususunda tespit ve bir kitap halinde neşreylediğimiz görüş ve tekliflerimizden sonra Hükümet Gelir, Kurumlar ve Vergi Usul Kanunlarında yapılacak değişiklikleri ihtiva eden tasarıları Büyük Millet Meclisine tevdi eyledi.

Bu tasarıları dikkat ve itina ile tetkik eyledikten sonra, işin Birliğimizce ve bu defa sevk olunan hükümler üzerinden tekrar incelenmesi lüzum ve faidesine kail olarak mütehassıs heyetimizi tekrar toplantıya çağırdık.

Uzunca süren esaslı bir incelemeden sonra varılan neticeleri ikinci bir kitap halinde tekrar neşrettik. Evvelki tetkikatın ve piyasala-

rımızdan Birliğimize intikal eden görüşlerin ışığı altında elde edilen bu fikirlerin teşkilatımızın ve onların mensuplarının noktai nazarlarını isabetle temsil eylediği kanaatindeyiz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bu tadil tasarılarının tetkikini evvelimde Ticaret Komisyonuna havale eyledi.

Meclis Ticaret Komisyonu bu bahiste Birliğimizin mütalaasını almakta faide mülahaza eylediği için aldığı bir kararla ve 5590 sayılı kanun hükümlerine uygun olarak bizi Komisyona davet eyledi. Birliğimize karşı gösterdiği yüksek teveccüh ve itimattan dolayı adı geçen Komisyona şükranlarımızı huzurunuzda tekrarlamayı zevkli bir vazife biliriz.

Muayyen gününde İdare Kurulu Başkanınızla Umumi Katibiniz, Komisyonun davetine icabet etmişlerse de kanunun bir an evvel Meclisten geçmesi için teşebbüslerde bulunan Hükümetin talebine uygun olarak encümence bu iş için geçici bir komisyon teşkilini Meclisten talep etmek muvafık görüldüğünden o gün izahat verilmesine imkan olmamıştır.

MUAMELE VERGİSİ KANUN TASARISI

Geçen raporumuzda Muamele Vergisi bahsindeki çalışmalarımızda Birliğimizce tutulan hareket tarzının esaslarını arz etmiştik.

Bu ana hatlar içerisinde yaptığımız dikkatli çalışmalar sonunda vardığımız görüş ve kanaatleri bir kitap halinde neşrettik. İlgililere ve bu meyanda Büyük Millet Meclisi muhitine tevzi eyledik.

Bu arada Hükümet de Tasarısını Meclise tevdi ederek Meclisce Tasarı, Ekonomi Komisyonuna havale edildi.

Aralık ayı içinde Bursa'dan gelen bir heyetin Birliğimizdeki Muamele Vergisi mevzuundaki çalışmalar hakkında izahat alması vesile-

siyle Ekonomi Komisyonu sözcüsü, Kanunun Raportörü, Ticaret Komisyonu sözcüsü ve diğer bir kaç mebus arkadaşımız da Birlik Merkezimizdeki toplantıda hazır bulundular.

Burada yapılan görüşmelerde bu mütehasıs mebus arkadaşların görüşleri ile Birliğimizin görüşleri arasında bariz ayrılıklar bulunmadığı hususunu tespit eylemiş bulunduğumuzu bildirmekten haz duymaktayım.

Ahiren Komisyon Raportörü raporunu Komisyona tevdi eylemiş ve fakat Bütçe çalışmaları dolayısıyla henüz müzakeresine geçilmemiştir.

YUGOSLAV TİCARET HEYETİ

Malum olduğu veçhile bir Yugoslav Ticaret Heyeti Ocak ayı ortalarında Türkiye'ye gelerek yeniden başlayacak olan Türk-Yugoslav ticaret mübadeleleri mevzuundaki tetkiklerde bulunmuştur.

Bu heyet namına hareket ettiğini bildiren Federal Ticaret Odası Müşaviri Vukoviç 29 Ocak 1953 tarihinde Birliğimize gelerek İdare Kurulu Başkan Vekilimizle görüşmelerde bulunmuştur.

SİGORTA İŞİ

Geçen raporumuzda Oda ve Borsalarımız mensuplarının sigorta işlerinin şirketler eliyle yapılmaktan ziyade kendi bünyemizde tesis edilecek bir sandık marifetiyle yapılmasının Müesseselerimizin ve memurlarımızın menfaatlerine uygun olacağı mütalaa edilmiş idi.

Bu görüşün fiilayata intikal ettirilebilmesi için lüzumlu hazırlıklara tevessül olunmuş ve böyle bir sandığın ne şekilde teşekkül etmesi icap edeceği ehliyetleri müsellemler iki aktüere tetkik ettirilmiş ve sigorta tekniği bakımından esasları tespit olunmuştur. Varılan neticelere İdare Kurulumuzun da mutabık bulunduğu bir zamanda öğrenmiş bulunduk ki tüzük mucibince bu sigorta mukavelelerini

yapmakla tavzif edilmiş bulunan İstanbul Ticaret Odası bir şirketle mukavele akdetmiştir. İşin durdurulması için Vekalet nezdinde yapmış olduğumuz teşebbüsler de maalesef müsbet netice vermemiş ve mukavele vekaletçe de tasdik edilmiştir.

MİLLETLERARASI TİCARET ODASI TÜRKİYE MİLLİ KOMİTESİ

Malum olduğu veçhile kanun Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Komitesini kurmak ve işlerini yürütmek vazifesini Birliğimize vermiş bulunmaktadır.

Kanun, kurmak ve işlerini yürütmek vazifelerini birlikte mütalaa etmiş olduğundan bu teşekkülün mahiyetinin ne olacağı mevzuunda hukuki bakımdan bir takım tereddütler hasil olmuştur. Gerek bu husus ve gerekse Milletlerarası Odanın statüleri ayrı ayrı tetkik olunarak Türkiye Komitesi için Birliğimizin İdare kurulu mihver itti-haz edilmek esasına göre bir statü hazırlamıştır.

Serbest tüccarlarımızın bu mevzudaki görüşleri de tespit edildikten sonra statüye son şekli verilecek ve komite fiilen kurulacaktır.

DIŞ TİCARET REJİMİ ÜZERİNDEKİ ÇALIŞMALAR

22 Eylül 1952 tarihinden itibaren Dış Ticaret rejimimizde tahassül eden vaziyet İdare Kurulumuzdur. Dikkatle üzerinde durduğu ve ehemmiyetle meşgul olduğu birinci mevzu teşkil eylemiştir.

Fiili vaziyet ve meseleler Kurulumuzun müteaddit içtimalarında inceden inceleme müzakere konusu yapılmış ve durumun ıslahı için ortaya çıkan fikirler Hükümet nezdinde ciddiyetle takip edilmiştir.

Bu çalışmalarımız ile bunların sonunda elde edilen neticeler İktisadi Raporumuzda tafsilatıyla arz edilmiş olduğundan burada ayrıca arzından iştinap olunmuştur.

GIDA MADDELERİ TÜZÜĞÜ

Yeni meriyete giren Gıda Maddeleri Tüzüğünün bazı hükümlerinin piyasada sıkıntılar doğurduğu malumunuzdur.

Muhtelif Odalarımızın bu tüzüğün zorluklar doğuran maddeleri hakkında Birliğimize yazılı olarak müracaat etmeleri üzerine keyfiyeti bir yandan Sağlık ve Sosyal Yardım Vekaletine yazmakla beraber, ayrıca bu müracaatın desteklenmesi için Ekonomi ve Ticaret Vekaletine de başvurduk.

Ekonomi ve Ticaret Vekaleti tarafından keyfiyetin Sağlık ve Sosyal Yardım Vekaletin yazılması üzerine oradan aldığımız bir yazıda mevzuun dikkatle incelenmekte olduğu ve gereğinin yapılacağı Birliğimize bildirildi.

Bu yazışmalar sırasında İstanbul'dan bir heyet bu işle ilgili olarak Ankara'ya gelmiş ve İdare Kurulumuzun Başkan Vekili ile birlikte Vekaletle bazı temaslar yapmış bulunmaktadır.

Mesele halen Vekalette tetkik edilmekte olup piyasamızı sıkın hükümlerin değiştirileceğini kuvvetle ümit ediyoruz.

DEVLET MÜESSESELERİNİN İTHAL MALI MÜBAYAALARI

Ahiren Maliye Vekaleti tarafından bir tamimde 1947 senesinde çıkan ve uzun zamandan beri fiilen tatbik edilmeyen ve Vekiller Heyeti kararına tevfikan, resmi müesseselerin bedelleri 25.000- lirayı tecavüz eden ithal malı mübayaaları için Maliye Vekaletinden izin almaya mecbur tutulduklarını haber alan İdare Kurulumuz bu hali piyasalarımız için zararlı ve hükümetin ticari politikasına aykırı görerek bu tamimin ve bunun dayandığı Vekiller Heyeti kararının kaldırılması için Ekonomi ve ticaret Vekaletinin tavassutunu rica etmeğe karar vermiş ve keyfiyet yazılmıştır.

İŞ KANUNU TADİLATI

Hükümetçe İş Kanununda yapılması düşünülen değişiklikler hususunda Birliğimizin de mütalaası sorulmuştur.

Tadil tasarısı mütehasssılarımız tarafından incelenmiş ve gereken cevap Çalışma Vekaletine ulaştırılmıştır.

FON MEVZUU İLE ALAKALI ÇALIŞMALAR

Bu devre zarfında Oda ve Borsalarımızın fona olan borçları, yaptıracakları binalar için fondan para tahsisi hakkındaki müracaatları da tetkik ve gereken kararlara bağlanmıştır.

Ayrıca Borsalarımız mensuplarının yıllık aidat itirazları da incelenerek neticelendirilmiştir.

DIŞ TİCARET REJİMİ

Tescil muamelelerinde memleketin 1'nci sınıf ihtiyaç maddelerine rüçhan verilmesi mevzuundaki dilek ehemmiyetle takip olunmuş ve Vekaletçe bu dilek yerinde bulunarak 1'inci sınıf ihtiyaç maddelerine rüçhan verildiği gibi darlığı tesbit olunan diğer maddeler dahi derhal tahsislere veya tescil yapılması suretiyle mal darlığı ve fiyat yükselmesinin önüne geçilmekte olduğu cevaben bildirilmiş ve üzerinde hassasiyetle durduğumuz bu mevzu ahiren bir kararname ile de teminat altına alınmış bulunmaktadır.

397 SAYILI SİRKÜLER

397 sayılı sirkülerden doğan şikayetlerle Birliğimiz daima yakından meşgul olmuş ve Vekalet nezdinde teşebbüslerde bulunmuştur. Buna karşılık olarak Ekonomi ve Ticaret Vekaleti harice döviz kaçırmağa mani olacak tedbirlerin alınması lüzumuna kani olduğunu ve bu gayeyi temin ettiğine inandığı bu sirkülerin ipkasına zaruret

bulunduğunu bildirmiş, fakat bu sirkülerin tatbikinde tüccara zorluklar veren formalitelerin Vekalette aksettirildikçe büyük bir hüsnüyetle mütalaa olunarak kaldırılabilceğini ilave etmiştir.

İdare Kurulumuz, 397 sayılı sirkülerin güdülen gayeyi teminden uzak olduğunun ve beyhude sıkıntılara sebebiyet verdiğinin er geç anlaşılacağı ve bu sirkülerin meriyetten kaldırılacağı hakkındaki ümitlerini muhafaza etmektedir.

Bizlere geçen sene tevdi eylemiş bulunduğunuz şerefli vazifeyi elimizden geldiği kadar ifaya gayretler sarfettik.

Her cihetten sizlere layık olmak başlıca gayemiz olmuştur. Emanetinizi hakiki sahipleri olan sizlere bu gün teslim ederken başlıca temennimiz yeniden seçeceğiniz İdare Kurulunun bizlerden daha ziyade muvaffak olması ve Birliğimizin layık olduğu inkişaf seviyesine ulaştırılmasıdır. Hepinizi hürmetle selamlarım.”

4. GENEL KURUL

BİZİM İLK GENEL KURULUMUZDAN BAHSEDENLER; BİRLİĞİ YAPAN, TANITAN VE KÖKLEŞTİREN KURUL DİYE BAHSEDECEKLERDİR.

Gerçekten bu işi devralan bizler, bütün unsurları ile yepyeni bir iş kurmuş durumdayız. İşin plan ve programından ruh ve bünyesine, kadro ve teşkilatına ve nihayet inkişaf ve istikbaline kadar bütün yapıcı ve kurucu karakterdeki işleri bu iki yıllık devre içine sığdırmak zorundaydık.

Bu gün iki yıllık bir gayret ve ihtimamın neticesinde gözle görülür bir varlık haline gelmiş bulunuyoruz.

Artık memleket içinde ve memleket dışında tanınan hürmet edilen, mütaalaa ve görüşlerine yer verilen bir Birlik mevcuttur.

Bugün artık, manevi ve maddi varlığı olan devamlılığın kanunla sağlanan, kitap halindeki neşriyat sayısı önüçü geçen neşir organı (Türkiye İktisat Gazetesi) ile her hafta fikirlerini umumi efkara muntazaman arzedeabilen bir kuvvet halinde bir (TÜRKİYE ODALAR BİRLİĞİ) vardır.

Ve nihayet bu gün minnetle ifade etmek icabeder ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları tarafından davet olunan, başta Ekonomi ve Ticaret Vekaleti olmak üzere Hükümet tarafından dinlenen ve hatta işlerin tanzimi ve tatbiki bakımından işbirliği yapılan ve kendisine amme hizmetleri verilen ve o vazifelere layık olabilen bir Birlik meydana gelmiştir.

İşte muhterem arkadaşlarımız, faaliyetimizin teferruatına inmeden iki senelik çalışmalarımızın başlıca müsbet neticeleri bunlardır diyoruz.

Doğan genç Birlik, sıhhatli ve gürbüz olarak büyümüş ve kısa zamanda kuvvetli ve her bakımdan güvenilir bir teşkilat haline gel-

miştir. Böylece artık memleketimizde serbest sektörü hakkı ile temsil eden, piyasanın arzularını toplayıp alakalı mercilere aksettirebilen ve nihayet devlet ve Hükümet karşısında iş ve ticaret aleminin görüşlerini salahiyetle ifadeye muktedir bir organ vardır.

Yüksek Heyetinizin ilk içtimalardan itibaren tahakkukunu arzuladığı bu cihetlerin nasıl birer hakikat olduğunu, işlerimizi yakından takip ettiğinize inandığımız için tafsilat ile arz etmeyeceğiz. Yalnız geçen zaman zarfında meydana gelen zihniyete, Odalar ve Borsalarla Birlik ve Birlikle Hükümet arasındaki samimi işbirliğine bir defa daha nazarı dikkati çekmekten kendimizi alamıyoruz. Çünkü biliyoruz ki her işin başı bu mesut ve müsait iklimi yaratmaktan ibarettir. Bu hava bu şekilde mevcut oldukça, Memleket yüksek menfaatlarına uygun olarak her hadise en iyi şartlar içinde layık olduğu inkişafı bulacaktır.

Yalnız hemen şurasını ilave etmek isteriz ki, bugün toplu bulunan Genel Kurulunuz, her hazırlığa ve maddi imkanları tamamlanmış bulunan Birliğimize gerekli şekil ve salahiyetleri de verecek ve bizden sonra geleceklere her bakımdan teazzuv etmiş bir Birlik devretmiş olacaktır” demiştir.

“Bunlar yukarıda arz olunduğu gibi, karşılıklı bir anlayış zihniyeti içinde ve her gün biraz daha tekamül etme yolundadır.

Bu arada Ekonomi ve Ticaret Vekaleti ile çok yakın bir işbirliği haline gelmiş olan çalışmalarımız, Dışişleri, Bayındırlık, Çalışma gibi diğer vekaletlere sirayet etmiş ve ilerlemiş bulunmaktadır.

Ekonomi ve Ticaret Vekaleti ile olan işlerimizi bu raporun sahifelerine sığdırmak güçtür. Her hafta en az üç dört mevzuda işbirliği yapmak fırsatları zuhur etmekte ve memleket işlerinin Memleket menfaatlerine istikametlenmesi için hep beraber gayret sarfetmekteyiz.”

Verilen izahatta temas edilen mevzular şunlardır:

- 1- Hükümet tarafından Birliğe sorulan malların, teşkilatlarda istişare edilerek cevaplandırılması.
- 2- BMM'deki Su Mahsulleri Kanun Tasarısı, Muamele Vergisi Kanun Tasarısı müzakerelerine katılması.
- 3- Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişiklik sırasında Birliğin aldığı aktif rol.
- 4- 5590 sayılı kanunun tadili sırasında Birliğin BMM'de kazandığı sempati havası.
- 5- Yeni Gümrük Kanunu hakkında verilen mütalaa.
- 6- Yabancı sermaye kanunu sermayesinde alınan rol.
- 7- İş ihtilaflarının haline mütedair kanunda alınan rol.
- 8- Dış Ticaret Rejimi üzerindeki geniş çalışmalar.
- 9- Sanayi tahsis işleri üzerindeki çalışmalar.
- 10- Çeşitli anket işleri.
- 11- Kar hadleri için yapılacak yeni mevzuat görüşmelerine Birliğin de katılması.
- 12- Vekaletçe getirtilecek yabancı mütehasısların çalışma şekillerinin beraberce kararlaştırılması.
- 13- Standardizasyon ve kontrol nizamnamelerinin tadil ve yapılarında Birliğin de mütalaa beyan etmesi.
- 14- Muayyen ithal mallarının vasıf ve fiyat bakımından tetkiki ve elverişli olanlarının tesbiti.
- 15- İthal mallarının dayanıklı olması ve memlekette tamir edilmesi ve yedeklerinin bulunması için Odalarımızın görüşlerinin bir araya getirilmesi.
- 16- Dış Ticaret Rejimi ve sanayi tahsislerinin beraberce yürütülmesi işleri.

1- Ticaret anlaşmaları dairesi ve milletlerarası işbirliği umumi ka-
tipliği ile devamlı temas ve çeşitli işler üzerinde istişare.

2- Dışişleri Vekaleti ile yapılan temaslardan sonra Birlik muamele-
lerinin yabancı memleketlere gidecek olan iktisadi hey'etlere katıl-
masının temini.

3- İşletmeler Vekaleti ile temas edilerek sektör tarafından işletilen

mensucat fabrikalarının iş ve tezgah aletleriyle yıllık imalat ve ham madde sarfiyat miktarlarının tesbiti için odalar arası bir anket açılması. 4- Bayındırlık Vekaleti ile 1954 yılı zarfında yurda ithal edilecek çimento maliyetinin asgariye ihraç edilmesi yolundaki müşterek çalışmalar.

YABANCILARLA TEMASLAR

“Birliğimizin bu devre zarfında yabancılarla olan temaslarını sıklaştırmış ve her tarafta bu yakın işbirliğinin semerelerini toplamıştır.

Bu devre içinde en mühim hadise, şüphesiz, Birleşik Amerika'nın Dış Ticaret Komisyonu Başkanı Mr. Randall'ın Memleketimizi ve Birliğimizi ziyareti olmuştur.

Değerli Amerikalı siyaset ve iktisat adamıyla Birliğimiz yakından alakadar olmuş, memleketin her tarafından davet ettiğimiz elliden fazla kıymetli iş adamımızı bir araya toplayarak mumaileyhe Memleketimizin hakiki vechesini öğretecek imkanları hazırlamıştır.

Mr. Randall'ın topluluğumuza hususi bir önem vermiş ve nihayet kendi diliyle konuşan işadamlarına rastlamanın memnuniyetini izhar ederek yabancı sermayenin Memleketimize yabancı teknik ile beraber gelmesi lüzumu üzerinde görüşlerini anlatmış ve tam bir samimi havanın doğmasına hizmet etmiştir. Birliğimiz, bu mühim ziyarette kendisine düşen memleket vazifesini layıkıyla ifa ettiğine kanidir.

Bu ziyaret sırasında da Maliye ve Ekonomi ve Ticaret Vekillerinden yakın bir alaka ve yardım gördüğümüzü de sözlerimize şükranla ilave etmek yerinde olur.

Mr. Randall'dan altı ay sonra, tanınmış iktisatçı ve muharrir Mr. Thornburg'u da yeni Birlik çatısı altında selamlamak ve kendisine memleketimizi tanımasında hususi sektör olarak yardım etmek imkanını bulduk.

“Türkiye köşeyi dönmüştür” sözlerini Mr. Thornburg Birliğimizin tertiplelediği toplantıda söylemiştir.

Bu iki mümtaz şahsiyetin yanında Birliğimizi ziyaret eden ve işbirliği yapmak fırsatlarını bize verenler az değildir.

Geçenlerde İngiltere’den gelen ve tamamen tüccardan müteşekkil bulunan Hububat Heyeti de bunlar arasındadır. İngiliz Ticaret Odaları ve Borsaları mümessillerinden mürekkep olan Heyetin Reisi, kendilerinde bizdeki gibi bir Birlik olmadığını, Birliğimizi, çalışmalarını ve Gazetesini gördükten sonra benimsediklerini, avdetlerinde müşterek işlerini görmek üzere bu tarzda bir Birlik kurmağa teşebbüs edeceklerini bildirdiler.

MİLLETLERARASI TİCARET ODASI

Bu yıl Milletlerarası Ticaret Odası Umumi Katipliği ile mevcut temas sıklaştırıldı. Türkiye Milli Komitesine dair işlere ehemmiyetle bakıldı. Statüsü hazırlandı. Ve Birliğimizin Viyana’da toplanan Milletlerarası Ticari davalarda fiilen rol almak fırsatını temin etti.

Bugünkü dünya şartları içinde Milletlerarası topluluklarına katılmamızın, memleketimiz için, ne kadar hayırlı neticeler tevhit edeceğini izahattan vareste buluyoruz.

Gelecek yıllar için de bu iştiraklerin daha sık ve daha müsmür olacağını ümit etmekteyiz.

DIŞ MEMLEKETLERE YAPILACAK SEYAHATLER

Odalarımızın ve Birliğimizin dış pazarlarla yakın temas temini lüzumu aşıkardır. Bu kabil fırsatlar zuhur ettikçe meslektaşlarımızı teşvikte kusur etmiyoruz.

Bu cümleden olarak İstanbul ve İzmir tacirlerimizin İngiltere’ye ge-

çen yıl yaptıkları seyahati, Birlik olarak destekledik. Ve gerekli idari yardımlarda bulunduk.

Diğer taraftan Karşılıklı Güvenlik İdaresinin tertipleğiği Batı Almanya (Berlin) seyahatini de Birlikçe vuku bulan arzuya uyarak tertipledik. Altı zatın beşinin seçilmesini Odalarımıza bırakarak yalnız Hey'et Başkanını Birlikçe seçtik.

Hey'etin bu ziyareti iki memleket arasındaki ticaretin müstakbel gelişmesinde şüphesiz faydeli olacaktır.

İsviçre Sefaretinin Türk tacirlerinden bir grubu memleketine davet etmesi üzerine keyfiyeti tetkik ve Odalarımızın ithalatına vazeylemiş bulunuyoruz. Kanaatımızca bu seyahati yalnız İsveç'e inhisar ettirmeyip merkezi ve Garbi Avrupa'ya teşmil eylemek yerinde olacaktır. Bu yoldaki mesaimiz devam etmekte olup önümüzdeki mevsimde müsbet bir neticeye bağlanacağını ümit ediyoruz.

BİRLİĞİN NEŞRİYAT SAHASINDAKİ FAALİYETİ

Gene geçen yıl raporumuzda lüzum ve ehemmiyetinden bahsettiğimiz (Türkiye İktisat Gazetesi) ikinci yılını yaşamaktadır. Gazetemiz, kısa zamanda umumi efkarda yeri olan bir neşir vasıtası haline gelmiştir.

5. GENEL KURUL - MAYIS 1954

5590 Sayılı Birlik Kanunu'nu tadil eden 6233 sayılı kanun hükümleri gereği, Odalar Birliği'nin 6-7 Mart 1954 tarihlerinde yapılan 4. Genel Kurulunun üzerinden iki ay geçtikten sonra Mayıs 1954'te 5. Genel Kurulu yeniden toplandı.

Çok Muhterem Genel Kurul Azaları,

5590 sayılı Birliğimiz kanununu tadil eden 6233 sayılı Kanunun vazelediği yeni hükümlere göre bu gün ilk defa olarak toplanmış bulunuyoruz.

Bu sebeple Kanunumuzun muaddel 64'üncü maddesi gereğince bazı Oda ve Borsalarımızın Genel Kurula gönderdikleri delege sayısı arttırılmış ve eski arkadaşlarımızın yanına yenileri de seçilerek topluluğumuza katılmaları sağlanmıştır.

Genel Kurulumuzun bu yeni kıymetlerle bir kat daha ehemmiyet kazandığı şüphesizdir.

Hepinizi hürmet ve muhabbetle selamlar, memleket ve meslek faydasına yapacağınız hayırlı çalışmalar için başarılar dileriz.

Yeni Kanunumuzun hükümlerine göre (Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği) Genel Kurulu bundan böyle her sene Mayıs ayında toplanacaktır.

Eski Kanunumuzun hükümlerine göre son defa Mart ayında bir araya gelerek bütün meslek davalarımızı görüşmüş ve iktisadi raporumuzu da Genel Kurul olarak tasvip etmiş ve muameleye koymuş bulunuyoruz. Bu sebeple hemen iki ay fasıla ile yaptığımız bu toplantıya yeni bir iktisadi rapor getirmeyişimizi tabi karşılayacağınızı ümit etmekteyiz.

Filhakika yeni seçimleri müteakip tekrar iktidara gelen hükümetimizin programı da henüz birkaç gün önce malum olmuştur.

Bu vaziyet karşısında, yüksek hey'etinizce ileri sürülecek temenni, görüş ve telkinleri de anladıktan sonra, geçen Genel Kurulumuzca tasvip buyurulan 1953-1954 devresi iktisadi raporumuzun ona göre ayarlanması ve hükümetimize tevdi olunması en pratik yol olarak mütalaa edilmiştir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Hepinizin adım, adım inkişafını temin ve takip buyurduğunuz Birliğimiz bu Genel Kurulun çalışmaları sonunda yepyeni bir devreye ulaşmaktadır.

Geçen iki sene zarfındaki müsbet faaliyetlerin her sahada meyvaları alınmağa başlanmıştır. Kurucu Genel Kurulumuzdan bu yana çizdiğimiz yolda inhirafsız tam hızla ilerlenmiştir.

Büyük Millet Meclisi mahafilinden ve Hükümetimizden gördüğümüz yakın alakanın minnetarıyız. Az zaman içinde topluluğumuz memleket icra organlarının itimadını kazanmış, müşaveresine kıymet verilen ve hatta tatbikatta mes'uliyet deruhte etmesi uygun görülen bir teşekkül halini almıştır.

Memleket işlerinin el birliği ile en iyi şekilde görülmesi yolunda kurulan bu çalışma şeklinin Devlet mahafilinde olduğu kadar piyasalarımızda da iyi karşılandığı belirtmekle hususi bir zevk duymaktayız.

Bilhassa Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları gibi Birliğimizi teşkil eden toplulukların dışında kalan fakat meslektaşlarımız tarafından muayyen gayelerle meydana konulan dernek ve cemiyetler bu vadideki görüşlere örnek olmakta ve birliğimizin çalışmalarına her vesile ile katılmak arzusunu göstermekte ve tarafımızdan da en yakın bir anlayışla karşılanan bu hareketler tevali etmektedir.

Son günlerde Kolad ve İstanbul Manifatura İthalatçıları Birliği ile olan yakın çalışmalar bu meyandadır. Önümüzdeki günlerde Odalarımızın bünyelerinde mesleki faaliyetleri daha iyi ayarlıyarak

zümre ihtiyaçlarımızı kanunun gösterdiği tabii mercileri yoluyla sağlamak ve derneklerle cemiyetleri kendi sahalalarında daha verimli olmağa bırakmak uygun olacaktır. Temaslarımız bu şekilde çalışmaları mümkün kılacak ahengi tertip etmek istikametinde inkişaf eylemektedir.

Muhterem Genel Kurul Azaları,

Şu kısa izahatı müteakip, sizlere mutadımız, veçhile, geçen üç ay zarfındaki (Birlik) çalışmaları hakkında malumat arz ediyoruz:

Esas karakteri itibariyle son günlerimizin mesaisi daha çok Birliğimizin yeni teşkilatı etrafında teksi olunmuştur. Malumunuz olduğu üzere, her şeyden önce ihtiyacımız olan Merkez Binasının inşaat işleri ile meşgul olunmuştur. Ankara Ticaret ve Sanayi Odamız tarafından Posta Caddesinde yaptırılmakta olan bu bina, Mart ayında hizmete açılacakken bir takım idari ve teknik sebepler yüzünden evvela Mayıs ayı başına tehir olunmuş ve sonradan bu müddetin de kafi gelmediği üzüntü ile tesbit edilmiştir. Böylece halen işgal ettiğimiz Konya Sokağındaki Yeni Han'dan ayrılmak mecburiyetinin de inzimamı ile alel acele yeni binasının hazırlıkları ikmal ettirilen bir katına Haziran'ın ilk günü taşınacak ve içinde bulunduğumuz sırada diğer kısımların ikmaline çalışacaktır.

Binanın zemin katı Etibank'a kiralanmıştır. Arka sokağa rastlayan dükkanlar da taliplerine verilmiştir. Mal sahibi Ankara Odamızla yaptığımız anlaşmaya göre bodrum katların geri kalan kısımları Birlik Matbaası ve Konferans Salonu yapılmak üzere, Birinci ve İkinci katları da Yazıhaneleri tesis eylemek için Birliğimize kiralanmaktadır. Üçüncü kat ile Çatı kısmı da Ankara Odamızca tesis olunan Ticaret Kulübüne ayrılmaktadır.

Bu suretle binanın iç kısmı tamamen Birliğin ve Odanın müşterek kontrolü altında kalmakta ve böylece başka bir kiracı bulunmamaktadır.

Salonların haricinde takriben yirmi kadar odayı ihtiva edecek olan Birliğe ait kısmın, bu toplantı sırasında yüksek tasviblerini-

ze arzedilmekte olan kadromuza Şimdilik kafi geleceği mütalaa edilmektedir.

Birlik matbaası için, Genel Kurulumuzun kararına uyularak lüzumlu makineleri satın alma teşebbüsüne geçilmiştir. Diğer taraftan ilave etmek isteriz ki Amerikalı dostlarımızla memleket sanayi kalkınması ve yabancı sermaye celbi işlerinde çalışacak ve merkezi Ankara'da bulunmakla beraber İstanbul, İzmir ve New York'ta şubeleri bulunacak bir teşkilatın Birlik bünyesinde yer almasında muvabık kaldık. Bu teşkilata ait masrafları da bir müddet için karşılıklı yardım tahsisatından karşılamak imkanları üzerindeyiz.

Amerikalı dostlarımızla ilerleyen bu yakın münasebetler yanında, Ankara'da bulunan bütün dost memleketlerin temsilcileri ile devamlı ve müsmir irtibat halindeyiz. Yeni teşkilatımızın kurulması ve servislerimizin faaliyete geçmesiyle bu münasebet daha verimli bir hale gelecektir.

Dış münasebetlerimize temas etmişken şurasını da arz etmek isteriz ki yabancı memleketlerle yapılan ticaret görüşmelerine Birliğin de iştiraki yolundaki hükümet kararı şu aylar içinde fiilen tatbik mevkiine girmiştir.

Doğu Almanya ile yapılan ticaret anlaşması konuşmalarında Birliğimiz faal rol deruhde etmiş, yabancı heyet ilk ziyaretini Birliğimize yapmış ve bütün konuşmalara mümessilimiz katılmıştır.

Kadro ve imkanlarımız müsaadesinde, her anlaşma için vuku bulmakta olan davetlere hazırlıklı olarak iştirakimiz piyasalarımız bakımından şüphesiz çok faydalı olacaktır.

Dış münasebetlerimiz mevzuunda milletlerarası Ticaret Odası ile de artık münasebetlerimizin tamamen tesis olunduğuna işaret etmek yerinde olacaktır. Geçen ay içinde Roma'da toplanan Beynelmillel Ticaret Odasının konsey içtimasına iştirak ederek müzakarelere fiilen katıldık.

Umumi Katibimizin Roma ve Paris'te yaptığı temaslarla Milli Komitemizin Milletlerarası Oda ile muhtelif çalışma kolları arasındaki iribatların hazırlıkları meydana konulmuştur. Bu arada geçen yıllar aidatımıza ait kaydın terkin olunmasında ve 1954 yılı için de 3.000 dolar olan normal aidatımızın yarısı bulunan 1.500 dolar karşılığı Fransız Frankının ödenmesinde mutabakata varılmış ve Milletlerarası Ticaret Odası bütçesi Konsey tarafından bu esaslar dahilinde kabul edilmiştir.

Önümüzdeki ilk fırsatta bu vadede eksikleri tamamlanan Milli Komitemizi faal bir durumda görmek mümkün olacaktır.

Diğer taraftan, bu günlerde Cenevre'de toplanan Milletlerarası 37'nci Çalışma Konferansına gidecek Türk heyetinde İşveren Mümessili olarak bildirdiğimiz iki namzedten Haydar Dünder arkadaşımız Vekaletçe seçilerek memuriyet mahalline hareket etmiştir. Bu münasebetle arkadaşımızı aramızda görmekten mahrum bulunuyoruz.

Muhterem Arkadaşlar,

Birliğimizin son devre zarfındaki çalışmaları arasında sanayi ihtiyaçları için Dış Ticaret Rejimi ile deruhde ettiğimiz vazifenin icapları da büyük yer tutmuş bulunmaktadır.

Bu devre zarfında Vekalet arz olunup aynen tasvip buyurulan tahsislerle beraber sanayi sektörüne Birliğimizin temin ettiği döviz miktarı 75 milyon lirayı geçmiştir.

Sanayi hayatımızın yedek parça, işletme malzemesi ve ham madde ihtiyacı ile kısmen ikmal ve tevsi işlerine ayrılan bu imkanlar sayesinde piyasalarımızın bu kısmında bir istikrar ve herkesçe gittikçe anlaşılabilir ve beklenen bir tevzi usulü gelmiş oluyor.

Sanayi tahsislerinin İç Anadolu'ya takdimen verilmesi ve bu havalinin teşviki için geçen Genel Kurulumuzda alınan temenni kararı İktisat ve Ticaret Vekaletince müsbet olarak karşılanmış ve Kasım-

Aralık tarihlerine kadar bu gibi yerlerden vaki olan taleplerin 1.099.107 lirası karşılanarak bu yerlere gerekli tahsisler yapılmıştır.

Yeni binada takviyeli kadromuzla çalışmağa başlayınca bu servisinin kırtasi sür'ati de artmış bulunacaktır.

Sanayi bahsindeki çalışmalar arasında ham bezlerin yurt dışında imallerinin ikmaliyle basma, divitin ve pazen haline ifrağı mevzuunda piyasada mevcut huzursuzluk, sanayi, iç ticaret ve ithalat sahalarında salahiyyetli arkadaşlarımızı bir araya getirerek tetkik olunmuş ve Sanayi ve Ticaret Odalarımızın mümessilleriyle İstanbul Manifatura İthalatçıları Birliği azalarını Birliğimiz etrafında toplayarak vardığımız neticeler İktisat ve Ticaret Vekaletine arz olunmuş ve aynen tasvip olunarak 10 Mayıs tarihli gazetemizdeki Vekalet tebliğinin neşri mümkün kılınmıştır.

Birliğimiz mevcut sıkıntıyı bertaraf eden bu ara kararından sonra meseleyi memleket menfaatına en uygun düşecek devamlı politikanın tesbiti mütalaasını hazırlamak üzere esaslı tetkik mevzuları arasına almıştır. Halen bu yoldaki tetkikat devam etmektedir.

Diğer taraftan, Türkiye Otomobil, Kamyon ve Lastik Acenteleri Derneği olarak çalışan ve kısaca KOLAD adı verilen ithalatçı arkadaşlarımız yedek parça, kredili ithalat ve 442 sayılı sirkülere göre bakım ve tamir teçhizatının tamamlanması mevzularındaki davalarını, memleket iktisadi gerçekleri ile ayarlı olarak tetkik etmek ve Vekalet nezdinde işleri beraberce müzakere ve intaç eylemek yoluna gidilmiştir.

Mühim bir ticaret mevzuunu en iyi şekilde hal için yapılan bu çalışmalardan alakalılar Birliğe karşı müteşekkik olduklarını beyan etmişlerdir.

Böylece yukarıda da arzulunduğu üzere, bu gibi Odalarımız dışında kalan faaliyetleri birer birer Birlik mevzuu yapmak ve yeknesak bir faaliyet sistemi meydana getirmek yoluna girilmiş bulunmaktadır.

Muhterem Arkadaşlar,

Birlik faaliyetlerinin ana hatlarına bu suretle kısaca temas eden bu raporumuzu yüksek görüş ve tetkiklerinize arzeder, alacağınız en isabetli kararlarla çizilecek yeni faaliyet programlarımızın Birliğimizi önümüzdeki yıllarda da yeni başarılarla ulaşılacağına dair olan güvenimizi teyit vesilesiyle hepinizi tekrar ve ayrı ayrı selamlarız...

6. GENEL KURUL - MAYIS 1955

Muhterem Arkadaşlarım,

Faaliyet Raporu hakkında arkadaşlarım tarafından serdedilmiş tenkit ve sualleri cevaplandırmak üzere huzurunuzda çıkmış bulunuyorum. Birinci tenkid ve suali tevcih buyuran Cudi Birtek bey arkadaşımız: “Birlik ve oda üyelerinin takviyesini, bu takviyenin bilhassa enformasyon, ve dış temaslar bakımından ele alınmasını ileri sürmüş, Ticaret Vekaletinin kadro bakımından kifayetsizliği hasebilen takviyesinin hükümete telkin olunmasını istemiş ve bu meyanda umumi ve uzun vadeli bir istihsal planı, İktisat Şurası, yeni döviz kaynakları bulunması mevzularına da temas ederek raporun, hulasaten yol gösterici bulunmadığını söylemiştir. Birliğimizin üç sene-den beri kadrolarını ve bünyesini ve bütçe imkanlarını aşarak, dışardan yardımlar da temin ederek takviye edilmek yolunda bulunduğu meydandadır. Misal olarak ilk teşekkülde yalnız yüz bin liralık bütçe ile işe başlamış ve bunun kırk bin lira kadarını maaşlara ayırmışken bu sene huzurunuzda Birlik bütçesini 1 milyon 242.000 lira ile getirmekte ve bunun 68.000 lirasını huzur ve müstahdem ücretlerine tahsis eylemiş bulunmaktadır. Bu üç yıldaki kadro artışı ve bünye takviyesi başlangıca kıyasen 15 mislini bulmaktadır. Şurasını da ilave etmek lazımdır ki sanayi yardım fasıllarından bir yıl için ödemeyi temin ettiğimiz 300.000 lira hariç bulunmaktadır. Bununla beraber artış nisbeti yirmi mislini geçmiştir. Tahmin ederim ki arkadaşlar; hiçbir teşekkül bu kadar kısa zamanda böyle bir inkişaf mazhar olamamıştır.

Diğer Odalarımızın takviyesi ise; Malumunuz bulunduğu üzere kanunen ve tamamen kendi takdir ve bünyelerine ait bir keyfiyettir. Bununla beraber birliğimiz her fırsattan istifade ederek Odalarımızın takviyesine çalışmaktadır.

Son yaptığımız sanayi anketi, izahnameleri, bu vesile ile on küsur Odamızın umumi katiplerini Ankara’ya davet ederek kendileri ile daha iyi çalışma ve metot birliğine varmak için yaptığımız teşeb-

büsler misal olarak zikredilebilir, Ticaret Vekaletinin kadrosunun kifayetsizliği ve takviyesi lüzumuna gelince; bu hususta iktisadi raporumuzun 36'ncı sayfasının 2'nci fıkrasında maden teşkilatı için 90'ncı sayfasının (d) bendinin 3'üncü fıkrasında, Dış Ticaret Teşkilatı için takviye zaruretine işaret eden sarıh beyanlarından her halde Cudi beyefendinin dikkat nazarından kaçmış olmalıdır. Kaldı ki; dış Ticaret Teşkilatının ne suretle ıslah edilmesi düşünüldüğüne dair Birlikçe 24 Ocak 1954 tarih ve 185/198 sayı ile Odalarımıza yaptığımız tamimde birkaç odamız hariç teşekküllerimiz cevap bile vermemişlerdir. (Verenler: Adana, İskenderun, İstanbul Urfa)

Bundan sonra: Cudi beyin temas buyurdukları noktalar faaliyet raporu çerçevesinden ziyade dilekler faslını alakalandırır mahiyette ve hükümet politikasıyla ilgili bulunmaktadır.

Hükümetimize esaslı ve ana mevzular üzerinde geniş tetkikat yapmadan herhangi bir teklifte bulunmamayı kendisine şiar edilen İdare Kurulumuz bu noktaların şimdilik görüşme mevzuu olmayacağı kanaatini muhafaza etmektedir.

Raporumuzun yol gösterici hiçbir noktayı ihtiva etmediğine dair olan kanaatlerine iktisadi raporumuzun bilhassa 86, 87, 88, 89'uncu sayfasında vermiş olduğumuz misalleri göz önüne alarak yüksek kurulumuzun bu sahadaki vazifelerimizin yapılmış olduğu kanaatine varacağını umuyoruz. Ali Haydar Albayrak arkadaşımız. Raporumuzda karaborsa işlerine temas edilmediğini ve yol gösterilmediğini beyan etmişlerdir. Halbuki; İktisadi Raporumuzun 86. 87'nci sayfaları ile faaliyet raporumuzun 13'üncü sayfasında Birliğin bu mevzuda almış olduğu teşebbüs ve vazifelerin geniş izahı mevcuttur. Hatta kontrol işinin Odalarımıza kadar intikal etmiş olması sureti ile bu hususta da vazifelerimizi yapmış olduğumuz meydandadır. İhracat mallarının ambalajlarının temini hususunda ileri sürdükleri fikirler, esasen İdare Heyetimizce de zamanında düşünülmüş ve müteaddit defalar Vekaletе tahriri ve şifahi olarak arz ve iblağ olunmuştur. Takibine de devam olunmaktadır.

Hilmi Selvili arkadaşımız: Raporumuzu kifayetsiz bulmakta ve bu görüşünü ortalığı gül pembe göstermekte bulunduğumuz şekilde ifade etmekte ve bunlara misal olarak da bedelsiz ithal kararnamecini, kredili ithalatın şeklini değiştirmiş bir takas olduğunu, tahsis ve tevzi mevzularında hükümete bir formül teklif edilmediğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca İzmir Enternasyonal Fuarı hakkında da görüşlerini açıklayarak izahat istemişler ve İktisadi Şuradan bahsetmişlerdir.

Bedelsiz ithalat kararnamesi mevzuunun intacı kaydının bu kararnamenin kaldırılmış olmasını ifade ettiği izahattan varestedir. Bu cihet Faaliyet Raporumuzun 9'uncu sayfasında sarahatle yazılmış bulunmaktadır. Mahfiyetkar bir ifade ile yalnız intacı zikredilmiş olmasının çalışmalarımızın noksanlığı mahiyetinde telakki edileceği hatırımızdan geçmemişti.

Milli feragat planı görüşüne gelince: Bu fikir ve ifade ileri sürölüş keşli ile tamamen şahsi bir karakter taşımaktadır. Mahaza heyeti mucize memleketin içinde bulunduğu kalkınma şartlarını göz önünde bulundurarak 28/2/1955 tarih ve 997 sayılı yazısı ile İktisat ve Ticaret Vekaletine sarikh tekliflerde bulunulmuş ve dövizlerimizin kullanılırken takip olunması lazım gelen rüçhanlı durum bulunarak işaret edilmiş bulunmaktadır.

Kredili İthalat hakkında: Birlik İdare Heyetinin görüşü İktisadi Raporumuzun 88 ve 89'uncu sayfalarında bütün tafsilat ile arz ve izah olunmuştur. Yine orada ifade edildiğine göre bu görüşlerimizi vaktinde İktisat ve Ticaret Vekaletine intikal ettirilmiş bulunmaktadır. Bu noktada Birliğimizin bir icra organı olmadığına işaretle iktifa ediyorum.

Tahsis ve tevzi sisteminde: Hükümetimizle tam bir işbirliği halinde çalışmaktayız. Bu maksatla İktisat ve Ticaret Vekaletinde, tahsis ve tevzi işleriyle uğraşmak üzere bugünlerde bir daire kurulmuş olduğunu ittilanıza arz ederiz.

İzmir Enternasyonal Fuarı: Raporumuzda bu fuarımızın beynelmilel şeklini ve kıymetini tenkit edecek ne bir ifade ve ne de bir kelime vardır. Bu ciheti diğer Oda ve Borsalarımız da beyan etmemişlerdir. Mevzu şudur:

İzmir Enternasyonal Fuarına iştirakin maddi külfetini kim yüklenecektir. Bu ciheti geçen Genel Kurulumuzdan aldığımız ilhamla başlıca Oda ve Borsalarımızı bir araya toplayarak görüştük. Konuşmalarımızın neticelerini muhaberelele takip ettik. Sonunda gördük ki, İzmir dışında kalan Oda ve Borsalarımız bu külfete yeter ölçüde taraftar değillerdir, bu külfetin mahallen yüklenmesini tavsiye etmektedirler. Bizim kanaatimize göre Fuar için sarfı icap eden 500.000 lirayı Birliğimiz mahalli teşekküllerle birlikte halen karşılayacak durumda değildir. Bu vaziyet karşısında takip edilecek hattı hareketin tayini Yüksek Heyetinize arz edilmiş bulunmaktadır.

İktisadi Şura hakkındaki görüşlerine daha evvel Cudi Birtek arkadaşımıza aynı mevzuda cevap vermiş bulunuyoruz.

Sevgili arkadaşımızın, Yeni İdare Heyetine seçilmek isteyen arkadaşlar hakkında sarfettikleri sözleri Heyeti Umumiyeye müteveccih bir tarz olarak telakki ettiğimiz üzülele kaydederiz.

Hüsnü Türkoğlu arkadaşımı: Sanayi tahsislerinin gecikmesi dolayısıyla daha ziyade şahsi ızdıraplarından bahsetmiş, Birlik bunları temin için gereken alakayı gösteremediğini ithal rejimine muhalif olduğu telakkisi ile kredili olarak yapılmış ham madde ithal taleplerini de reddettiğini ve kredili ham madde ithal taleplerinin tevzie tabi tutulma kararının şeklini tenkit etmiştir. Buna ilaveten makine için Vekaletten çıkan bir tahsisi ham maddeye tebdilen kullanılması teklifini Birliğin reddettiğini yalnız iki sanayi zümresi ile alakadar olarak diğerlerini ret ve ihmaliylediğini beyan etmişlerdir.

Aynı zamanda Muamele Vergisi Kanunu hakkında Maliye Vekaleti

ile yapılan temaslarda Odaların noktayı nazarı alınmadığını Sanayi Kanununun raporumuzda bahsi bulunmadığını ilave etmişlerdir.

İdare Heyetimiz her farz ve imkanda sanayi tahsislerinin tahakkuku için tahriri ve şifahi bütün gayretlerini sarfetmiştir. Kredili ham madde ithali rejim mucibince gayri kabili icradır. Ancak, hadiselelerin doğurduğu zaruretler karşısında Vekaletle yaptığımız temaslar neticesi ham maddeden dolayı faaliyetlerini kısmen tadil suretinde kalmış fabrikaların ihtiyaçlarının kredili ithalat yoluyla temini ciheti sağlanmıştır.

Bundan bütün sanayicilerin istifadelerini temin için ithalatçı müesseseye bir rüçhan hakkı tanınmış ve üç aylık ihtiyacından geri kalan Odaları tarafından diğer ihtiyaç sahiplerine taksim yoluna gidilmiştir. Yine rejimin kati icabına göre bir madde için yapılmış tahsis diğer bir madde lehine tebdilen kullanılamayacağına göre Birlikçe reddi tabii görülmelidir.

Birlik; yalnız sanayi zümresi ile değil; bu sanayi bölümlerinin ihtiyaçları ile yakından alakadar olmuştur.

Muamele Vergisi hakkında Odalardan herhangi bir mütalaa alınmadığı yolundaki iddiaya gelince; bu mevzuda Birliğin teşekkülü gününden beri her fırsattan faydalanılarak gerekli teşebbüsleri yaptığımızı tekrarlamak isterim. Bu hususta muhtelif Odalarımızın yazılı mütalaaları Birliğimiz dosyalarında mevcuttur. Bütün bu mütalaalar başlıca Odalarımızdan gelen temsilciler huzuru ile mütalaa ve tetkik edilmiş ve görüşlerimiz Büyük Millet Meclisine, Hükümetimizce umumi efkara arz olunmuştur.

Dışarıdaki Gazete Koleksiyonlarımız ve broşürlerimiz iddiamıza canlı birer misal teşkil etmektedir. Kaldı ki, yeni hazırlanmakta olan kanun son şeklini almadan evvel Maliye Vekaleti ile Birliğimiz arasında müşterek bir mesaiye tabi tutulacağı vaadi alınmış bulunmaktadır.

Sanayi Kanununa gelince: Birlikçe bu işin de mütehassıs heyet tarafından hali tetkikte bulunduğu ve Odalarımıza tevcih edilmiş suallerin henüz cevapları gelmemiş bulunduğu ve mütalaalar alınınca mesaisinin neticelendirilerek vekaletle arz olunacağını kaydederiz.

Hüseyin Akçacı arkadaşımız:Gerek faaliyet ve gerekse iktisadi raporlarımızı daha dinamik olarak hazırlanmış olmasını temenni ederek Muamele Vergisinin kaldırılması, İşçi sigortalarına ödenen primlerin durumu etrafında görüşlerini açıklamış ve krom vaziyetini bahis mevzu ederek raporumuzu doğru bulmadığını ifade etmişlerdir. Raporlarımız ve faaliyetlerimiz ortadadır. Bunların dinamik derecesini takdir yüksek heyetinize aittir. Biz elimizden gelen bütün gayretlerimizle işleri görmeye çalıştık.

Muamele Vergisi hakkında biraz önce malumat ve cevap arz etmiş idik. İşçi Sigortaları hakkındaki suallerinin cevapları ile iktisadi raporumuzun 96'ncı sayfasındaki son sözümüzde: (İşçi mevzuatı, işçiyi olduğu kadar işi de korur bir şekilde sokulmalıdır.)

(İşçinin verimini arttırmak kalifiye işçi yetiştirmek hususunda elden gelen yapılmalıdır.) cümleleriyle ifadesini bulmaktadır. Krom hakkında arkadaşımız hadisenin yalnız mahalli görüşleriyle mücehhez olarak işi bir fiyat düşme meselesi kadar basit bir şekilde huzurunuzda getirmişlerdir. Halbuki biz raporumuzda bu durumun dünya ticaretindeki ana sebeplerinden hareketle tahliline girdik. Krom bahsini tekrar ediyoruz. Amerikanın bu maddeyi harp stoku olmaktan çıkarması yüzünden doğmuştur. Memnurlukla tebşir edelim ki hükümetimize bu yolda vaki işarlarımız nazarı itibari alınmış ve halen Amerika'ya satışlar başlamıştır.

Sıtkı Çiftçi arkadaşımız: Sanayi Yardım Komitesinin sureti teşekkül ve seçilenlerin müddeti hakkında aydınlatıcı malumat istediler. Ve idare heyeti üye adedinin arttırılması hakkındaki düşüncelerimizin bildirilmesini istediler.

Sanayi Yardım Komitesi İdare Heyeti kararıyla ve ekseriyetin serbest sektör mümessillerinden olması göz önünde tutularak memleketin iktisat, maliye ve sanayi sahasında ihtisası ve selahiyet sahibi mümtez şahsiyetlerinden seçilmiş bulunmaktadır. Ve bir müddetle mukayyet değildir. İdare heyeti göreceği lüzum üzerine yeni her bir kararı alabilir.

Birlik İdare Heyetinin adedinin tebdili keyfiyeti bir kanun mevzuudur. 5590 sayılı kanunun tadili sırasında bu cihetin nazarı itibara alınması mümkün olacaktır.

Hüseyin Başarır arkadaşımız: Sanayi tahsisleri hakkındaki endişelerine iştirak ediyoruz. Bu husustaki çalışmalarımızı Hüsnü Türkoğlu arkadaşımızın tenkitlerine verilmiş cevabımızla cevaplandırmış bulunuyoruz.

Emin Taner arkadaşımız: İdare Heyeti hakkında teveccühkar bir lisan kullanmışlardır. Bu arada bu seneki faaliyetlerimizle Vekaletlerimizle Vekaletle fazla mütemayil bir politika takip ettiğimizi ifade etmişler ve 24 kişilik İdare Heyetinin meydana getirilmemesinin sebeplerini sormuşlardır.

Vekaletle sıkı temaslarımızı ve gittikçe artan işbirliğimizi davalarımızın tahakkukunda mühim bir amil olarak kabul etmek lazım geleceği kanaatindeyiz. Bu noktanın bir tenkit değil bir takdir mevzuu olarak telakki edilmesi lazım geleceği düşüncesindeyiz. İdare Heyetinin arttırılması hakkındaki suallerine biraz önce Sıtkı Çiftçi arkadaşımıza verdiğimiz cevabı tekrarlamak isteriz.

Ahmet Güre arkadaşımız: Raporlarımız hakkında yukarıda belirtilen noktalara müşabih temaslar yaptıktan sonra bilhassa gıda maddeleri nizamnamesi üzerinde durmuş ve bu husustaki Birlik çalışmaları ile takip işlerini yeter bulmamıştır. Ahmet beyin haklı olarak sürüncemede kalan bu iş için gösterdikleri hassasiyet yerindedir. Ancak Birliğimiz mevzuu takipten geri kalmadığı gibi her va-

kit bu işe layık olduğu ehemmiyeti vermiştir. Geç kalmış, işin kanuni merasiminin istilzam eylediği zaruri zaman ihtiyacından doğmuştur. Halen bütün vekaletleri dolaşmış olan tasarı Devlet Şurasında bulunmaktadır.

Neşet Pazarbaşı arkadaşımız, Kredi bahsinde sanayiden bahsedilmediğini faaliyet raporunun 3'üncü sayfasında sanayinin himayesinden bahsolunduğu halde kapanan fabrikalardan söz açılmadığını ifade etmiş ve işçi mevzuatı ile yabancı sermayeye ihtiyaç olmadığı yolunda şahsi görüşlerini açıklamıştır.

Arkadaşımızın ilk iki noktadaki ifadeleri, raporumuzun alakalı yerlerini tetkik edecek yerde, sanayi Yardım Komisyonu programı ile iktifa etmiş olmalarından neşet etmektedir. Yoksa Merkez Bankası Kanununun tadili dolayısıyla sanayiye kredi imkanları üzerinden raporumuzun 77'nci sahifesinde, sanayi müessesesinin zor durumları ve kapanışları hakkında aynı raporun 45, 46 ve 61'inci sahifelerinde yeter izahat mevcuttur. İşçi mevzuatı hakkında biraz evvel başka bir arkadaşımıza verdiğimiz cevabı burada tekrarlamak icap eder.

Yabancı sermayeye memleketin ihtiyacı faydası ve lüzumu üzerinde umumi heyetimizin kati fikir sahibi olduğunu bildiğimiz için bu noktada ayrıca durmayacağız.

Sanayiye lüzumlu bilgi vermek meselesi ile yakından meşgulüz. Sanayi Yardım Komisyonumuzun programında bu hususta yer olduğu gibi FOA İdaresi ile iştirak halinde tertiplenen seminerler de bu yolda atılmış faydalı adımlardır.

Muhterem Genel Kurul Azaları,

Dün söz almış arkadaşlarımızdan İdare Heyetimiz için teveccühkar konuşmalar yapan Ramazan Işık, Emin Taner ve Sıtkı Çiftçi ve Balıkesir Odamız Başkanı İsmail beylere teşekkür ederiz. Bu izahatımın sizleri tatmin eylediğini ümit ediyorum. Sözlerime nihayet vermeden önce huzurunuzu iki dakika daha işgal etmeme müsaadenizi rica ederim.

Sevgili Arkadaşlarım,

Gerek Faaliyet Raporumuzu ve gerekse İktisadi Raporumuzu bana kalırsa mevcut şart ve imkanlara göre en iyi bir şekilde hazırlayarak huzurunuzda getirdiğimize dair olan kanaatimizi muhafaza ediyoruz. Büyük ekseriyetinizin takdir buyuracağı üzere Birliğimiz bir icra organı değildir. Sadece bir istişare organıdır. Bu sıfatla da kendisine düşen vazifeyi yapmış ve başarmıştır. Bugünü iyi anlayabilmek için dünü hatırlamak lazımdır. Devlet ve Hükümet Reislerimiz başta olmak üzere bütün erkan tarafından teşekkülümüze karşı gösterilen itimat ve teveccühlerin Birlik çalışmalarında yeri olduğunda insaf sahiplerinin ittifak edeceğini şüphesiz addediyoruz.

Biz üç senede bu kadarını yapmakla vazifesini tamamen yerine getirmiş insanların huzurunu hissetmekteyiz. Kıymetli reylerinizle iş başına yeni gelecek arkadaşlarımız elbette bu emaneti daha ileriye götürecektlerdir.

Cenabı Hakkın da yardımı ile gelecek yıllara daha ümitle bakmak mümkün olacaktır. Hepinizi muhabbet ve saygı ile selamlarım.

7. GENEL KURUL - 1 HAZİRAN 1956

Müsaadenizle arkadaşlarımızın tenkidlerine birer birer cevap vereceğim. Nevzat Ortabaş dedilerki: **Birlik ticari ve iktisadi davalara alaka göstermemiştir.**

Cevap 1

Birliğimiz iktisadi ve ticari davalara alaka göstermiştir. Bu alakamızın ifadesini iktisadi raporumuzda bulacaksınız. Arkadaşımın bu tenkidi herhalde henüz iktisadi raporu okumamış olmasından mütevellittir. Raporumuzda da ifade edildiği gibi dış ticaretimizle, iktisadiyatımızla alakalı raporlarımız ve teşebbüslerimiz mevcuttur. Bu teşebbüslerimizi bazı arkadaşlarımızın da tenkit ettikleri gibi neticelendirebilmek kudretini haiz değiliz. İcra kuvvetinin selahiyetleri Birliğimizde mevcut değildir. Vazifemizin hududu, teşebbüslerimizi zamanında ve kifayyetle ifade eder. Bu itibarla netice istih-sali tekrar ediyorum kudretimizin dışındadır.

Rapor özlü fakat milyonlar sarfeden bir teşkilat böyle bir rapor hazırlamamalıdır. Rapor kifayetsizdir.

Cevap 2

Raporun neden kifayetsiz olduğu tasrih edilemediğine ve Birlik masraflarıyla rapor arasında doğrudan doğruya bir münasebet bulunmadığına göre bu kabil umumi hükümleri kıymetlendirmek ve böyle tenkitleri cevaplandırmak elbette mümkün olamamaktadır.

Arkadaşlarımız yabancı memleketlerle münasebetlerimizin kısır olduğunu, Odalarla malumatın noksan bulunduğunu ve odalarla temasların geç başladığına işaret ettiler.

Cevap 3

Arkadaşlarımızın bu tenkitlerini Birliğimizi daha iyi, daha teşkilatlı görmenin bir arzu ve iştiyakı olarak karşılıyorum. Bilhassa arkadaş-

larımın Birliğimizin henüz kuruluşunun beşinci senesinde bulunduğunu hatırlamalarını rica ederim. Bütün bu işleri istediğimiz mükemmeliyette başarabilmemiz için zamana da ihtiyaç bulunduğunu göz önünde bulundurmak lazım.

Odalarla münasebetlerimizi teşkilatımızla yek vücut olarak çalışabilmek bir tekamülün merhalesidir. Biz bu çalışmalarımızda geç kaldığımız kanaatinde değiliz. Bilakis başlıyabilmiş olmanın gururunu duyuyoruz.

Yabancı memleketlerle temaslarımızda döviz imkansızlıklarının da tesiri bulunduğunu ifade etmek isterim. Birlik olarak ve tüccar olarak beynelmilel alemin baş döndürücü süratine ayak uydurmanın müşkülâtını arkadaşlarıma hatırlatmak isterim. İlk adımların atılmış olması dahi bir muvaffakiyettir.

Rapor dış ticarete ait bilgi vermiyor.

Cevap 4

Faaliyet raporumuz yalnız Birlik çalışmalarını istihdaf ettiği için, dış ticaretimize ait malumat bu rapora dercedilmemiştir. İktisadi raporumuzda ise dış ticarete ait malumat fazlasıyla mevcuttur, o kadar ki şimdiye kadar Türkiye’de alakalı mercilerin dahi bir araya getirmediği tahviller iktisadi raporumuzda mevcuttur. Buna ifiharla işaret etmek istiyoruz. Arkadaşım da her halde dün akşam raporu okuyunca bir bakımdan tatmin olmuştur.

(Amerikan Yardım Heyeti masrafları raporda zikredilmemiştir.)

Cevap 5

Amerikan yardımının sarfı Hükümet, Birlik ve ICA arasındaki mukavele esaslarına göre yapılmaktadır. Bu yardım bütçemiz dışındadır ve Genel Kurulumuzun bütçemiz hakkında alacağı kararlarla ilgili bulunmadığı için rapora dercedilmemiştir. Hesap tetkik komisyonumuz bu hesapları aynen Birlik hesapları gibi bütün teferruatıyla tetkik etmiş bulunmaktadır. Komisyon raporunda bu masraflar hakkında yüksek heyetimize malumat verilecek ve Genel Kurulu-

muzun mürakabası esastır. Bu itibarla amerikan yardımı da yüksek heyetinizin tetkik ve kontrolundan uzak bulunmayacaktır. Bu bakımdan fevkalade titiz olduğumuzu da tekrar teyit ederek arkadaşlarımızın müsterih bulunmalarını rica ederim.

Doğu Almanya ile yapılan anlaşma yürümemiş ve hele tahsislerin tevziatı gülünç olmuştur.

Cevap 6

Doğu Almanya anlaşması hakkında muhtelif arkadaşlarımızda fikir ve tenkitlerini beyan ettiler. Bu anlaşma hakkında Genel Kurul arkadaşlarımıza etraflı bilgi vermek istiyorum. Zira arkadaşlarımızın tenkitleri daha ziyade meselenin esasını bilmemelerindedir.

Arkadaşlar,

Doğu Almanya anlaşması Odalar Birliği tarafından yapılmış fakat Doğu Almanya ile memleketimiz arasında resmi münasebetler mevcut bulunmadığı için anlaşmanın imzası ve tatbiki vazifesi Birliğimize verilmiştir. Muvaffakiyetle başardığımızı ifade ettiğimiz husus bu tatbikattır. Anlaşma ile alakası yoktur.

Evet Arkadaşlarım,

Bu anlaşmayı muvaffakiyetle tatbik ettik. Sirkülerde en ufak bir tadile müsaade etmedik. Her türlü talep ve tesirleri bertaraf ettik ve anlaşmanın tatbikatında tam bir istikrar sağladık. Daima vakaletten talep ettiğimiz aleniyet prensibini bize vazife verilince derhal tatbik ettik. Her yaptığımız tahsisi ilan ettik. Hakkaniyet ve müsavat dışında hiç bir tahsis yapmadık. Anlaşma zamanında ilan edildi. Eğer bu anlalamadan İstanbul tüccarlarımız müstefit olduysa, Doğu Almanya ile münasebetlerinin daha ileri bulunmamasındandır. Fakat bu münasebetlerin de anlaşmadan faydalanmağa tesir etmemesi için önceden proforma fatura tevdi dahi istenmemiştir. Anlaşmadan istifade etmek tenkit değil haksızlık olur.

Tahsislerin gülünç olduğu iddiası da filhakika doğrudur amma, tenkitte ifadesini bulan haksızlığın ve adaletsizliğin vuku bulmaması için alınmış olan bir tedbirdir. Geçen sene anlaşmanın tatbikatında itha-

lat üç, beş firmaya inhisar etmiştir. Bu mahzurlu görüldü ve herkesin bu anlaşmadan istifade etmesi temin edildi. Eğer Almanyadan ithalat için müracaat eden arkadaşlarımıza isabet eden tahsisler gülünç ise bunun kusuru bizde değil, talebin fazlalığındadır. Anlaşmaya ek listeler iki memleket delegasyonları arasında yapılan uzun müzakerelerden sonra tesbit edilmiştir. Kat'idir ve her iki taraf bu listelerdeki malları birbirlerine vermeğe mecburdurlar. Bu taahhütler ifa edilmediği zaman her iki taraf birbirini protesto etmektedir. Ancak, yabancı bir memleketi vermek istemediği bir malı teslim etmeğe icbar edecek bir müeyyide kimsenin elinde mevcut değildir. Kaldığı her iki memleket taahhütlerini bazı gecikmelerle de olsa yerine getirmiştir.

İstanbul delegesi Hasan Yelmen arkadaşımızın şikayet ettiği kimyevi maddelerin verilmemesine gelince bu maddelerin adedi binleri aşar. Bu itibarla kendisinin talep ettiği kat'i listelerin hazırlanması imkansızdır.

Makinalar için de aynı mülahazalar varittir. Bu malların kalitelerinden memnun değiliz. Anlaşmalı ticaretin memleket lehine olmadığı yolundaki tenkitlere tamamen iştirak ediyorum. Bunu alakalı makamlara her vesile ile ifade ettik. Bundan mütevellit zararları iktisadi raporumuzda rakkamlarla tahlil ettik. Fakat ne yapalım ki bu anlaşmalar da bugün için bir vakiadır. Ve gene Doğu Almanya anlaşmasının tatbikatı ile Birliğin vazifelendirilmiş bulunması da aynı şekilde vakiadır. Dış ticaretimizin bünyesinden doğan mahzurlardan dolayı İdare Heyetimizi tenkit etmek her halde hakkaniyet ölçüsüne sığmaz.

Muhterem Arkadaşlarım,

Doğu Almanya anlaşması bütün müşkülâtına rağmen ve ihraç edecek malımızın pek bol bulunmaması yüzünden yavaş da olsa ilan edilen nizamlardan bir kıl kadar inhiraf edilmeksizin yürütülmektedir. Huzurunuzda iftiharla bahsettiğimiz husus da işte budur. Şimdiye kadar Doğu Almanya'dan piyasa ihtiyaçları için 9.115.831,04 dolarlık sipariş müsaadesi verilmiş, bu müsaadelerden 8.04.177,02 dolarlık akreditif açılmıştır. Sanayici ihtiyaçları için 4.311.187,03 dolarlık sipariş müsaadesi verilmiş bu müsaade-

lerden 3.756.911,95 dolarlık akreditif açılmıştır. İki memleket arasındaki mübadelelerin farkı 2.500.000 doları aşınca anlaşma mukavele hükmüne göre işlemez. Bu sebeple anlaşmanın tatbiki hayli zaman kaybına da sebep olmaktadır.

İzmir- Haluk Faralyalı

Pembe kartonda Genel Kurul üyelerinin resimleri ve hal tercüme meleri çıksın.

Cevap 1

Şimdi matbaamız kurulmuş bulunmaktadır. Arkadaşlarımızın bu güzel temennisini yeni İdare Heyetimiz gelecek sene tahakkuk ettirebilir.

Raporda Standardizasyon enstitüsü faaliyeti hakkında malumat çok az.

Cevap 2

Standardizasyon Enstitüsü müstakil bir teşekkül haline gelmiş ve şayanı şükrandır ki faaliyeti de çok gelişmiştir. Enstitünün faaliyeti kendi Genel Kurulunun hacımlı bir raporla tevdi edilmiştir. Raporumuz Birliğimizin faaliyetlerine ait bulunduğu için Enstitü faaliyetine yer verilmemiş yalnız birlik çalışmaları ifade edilmiştir. Enstitü faaliyetine ait rapor teksir edilmiş bulunduğuna göre isteyen arkadaşlarımız bu raporu Enstitüden alabilirler. Yapılacak yardımın şartta muallak olmasına gelince Enstitümüzün teşkilatı bu kadar şumullü bir işi başaracak şekilde değildir. Bütün selahiyetler ve mesuliyetler yalnız Başkana yüklenmiştir. Bu itibarla Enstitü Genel Kurulunun bu yardımları alırken teşkilatını düzenlemesini haklı olarak istiyoruz. Bir idare heyeti kurulmasını, Genel Kurul Başkanının Genel Kurul tarafından seçilmesini, İdare Heyetinin bir başkanının bulunmasını, bütün bu organların selahiyet ve mesuliyetlerinin tayin edilmesini zaruri telakki ediyoruz. Bu şartta muallak yardım, yalnız bize verdiğiniz emanetin titizlikle muhafazası içindir.

Üç talebe okutulsun.

Cevap 5

Birliğimiz daha bu kabil teşebbüslere para ayıracak kadar imkana malik değildir. İnşallah ilerde binlerce genci okutabilir.

Kıymetli tenkit ve ikazlarınızdan sonra İdare Heyetimizin faaliyet raporunu kabul ve bizi ibra ettiğinizden dolayı benim ve arkadaşlarım namına şükranlarımı arzederim.

8. GENEL KURUL - 30 / 31 MAYIS 1957

Muhterem Arkadaşlarımız,

Dün arkadaşlarımızın faaliyet raporumuz hakkındaki kıymetli mü-talaa, tenkit, fikir ve temennilerini dinledik. Bu tenkitlerin büyük bir kısmı yapıcı, irşaat edici oldu. Şüphesiz, bugün seçeceğimiz İdare Heyeti teşkilatımız bu tenkit ve tavsiyelerden faydalanacaklardır. Yalnız huzurunuzda tenkitlerden sırf tenkit yapma maksadına ma-tuf olduğunu ve bu yüzden de bir kıymet taşımadıklarını ifade et-mekten kendimi alamadım.

Filhakika bu arkadaşlarımızda kendi anlayışlarına göre vazifelerini yaptılar. Bir senelik çalışmalarımızı huzurunuzda bütün teferruatı ile tahlil etmek, iyiyi, doğruyu, yanlış ayarlamak hepimizin yalnız hakkı değil, vazifesidir de... Ancak her hak vazife sahibine şeref verdiği gi-bi maddi ve manevi külfetlerde tahmil eder. Eğer tenkitler bu külfet-lere girilmeden yapılırsa vazifenin şerefi kaybolur, tenkitler yıkıcı ve zarar verici olur. Çalışmalarımızın şevkini kırar. Hadiselerin iç yüzü-nü bilmeyenlere Birliğimiz hakkında yanlış fikir verir. Bu sabahki ga-zetelere göz atanlar, bu söylediklerimin nasıl teyid edilmiş olduğunu, ölçüsüz tenkitlerin nasıl Birliğimize mal edildiğini görmüşlerdir.

Bu tenkitlerden büyük bir kısmı, raporda bazı malumat bulunama-yınca mesnedi olmadan kurulmuş bazı faraziyelerden ibaret.Şüp-hesiz bu kadar büyük bir teşkilatın ve bu kadar geniş bir faaliyetin bütün teferruatını, huzurunuzda okunan raporda zikretmeye imkan yoktur. Arkadaşlarımız bu izahatı burada isterler, birazdan yapaca-ğım gibi bütün tereddütlü noktalar tafsil edilir ve hüküm, ondan sonra verilir. Raporda bulunmayan malumattan ahkam çıkarıp her türlü fedakarlıkla mesleğimizin menfaatlerini müdafaa için didinen İdare Heyetimizi çalışmadılar, vazifelerini yapmadılar diye diye mahkum etmek insafli bir hareket olmuyor. Bilhassa tasrih ediyorum, birkaç arkadaşımızın tenkit vazifelerinin ölçüsünü bulamama-ları yüzünden değerli vakitler kaybediyoruz. Bu uzun mukaddeme için ben sizlerden özür dilerim.

Milli Koruma mevzuunda Ahmet Göre arkadaşımızın haklı olarak üzerinde durduğu noktalar bizimde ehemmiyetle meşgul olduğumuz mevzulardır. Teşebbüslerimizin netice vermesi için hazırlanmış bulunan tadillerin biran evvel yürürlüğe girmesi çalışmalarında bulunuyoruz.

Muhterem Erkmen arkadaşımız Milli Koruma kararnamelerinde Birliğimizin çalışmadığını ifade buyurdular. 9.6.1956 tarihinden 23.3.1957 tarihine kadar Ticaret Vekaletinde bu kararlar hakkında Birliğimiz (91) müracaatta bulunmuştur. Bu müracaatların büyük bir kısmının da is'af edilmiş olduğunu iddialarınıza iftihar ile arzediyorum. 1035 ile 1051 sayılı kararnamelerin metninin Birlik mütehasısları ile Vekalet mensuplarının müştereken hazırlamış olduklarını arkadaşlarıma arzedeyim. Eğer muhterem bey arkadaşlarımızın haksız tenkitleri olmasaydı bu hususu açıklamaya hiç lüzum kalmayacaktı. Odalarımız dileklerini bildirdiler ve 1051 deki tadilleri tetkik ederek zaten hükümlerini verdiler. Takdir ve teşriflerini telgrafla bildirdileren yakın Odamızın bütün bunları bilmemesi elbette bu mesaiyi gölgelendirmeyecektir.

Hüsnü Türkoğlu'nun kar hadleri hakkındaki mütalaalarını esasen Vekalet arz etmiş bulunuyoruz. Aziz Zeytinoğlu, Nevzat Ortabaş ve Hilmi Selvili arkadaşlarımız Milli Korunma Kanununun ilgasını istediler.Böyle bir talebin, içinde bulunduğumuz şartlara nazaran pek makbul bir fikir addedilemeyeceğini kabul etmek lazımdır.

1940'dan beri mer'i olan bu kanun liberasyon devrinde dahi kaldırılmamıştır. Kapılacak teşebbüslerin neticesi muhakeme edildikten sonra yapılmayacak teklif yoktur. Küçük Odalara yardım mevzuunda raporumuzda kafi izahat vardır. Bu yardımın yapılması planlanmıştır. Fakat tatbikatı bir bütçe meselesidir. Genel Kurulumuzun tasvip ettiği takdirde teşebbüse geçilecektir.

Muhterem Erkmen arkadaşımız, Ankara Odasının Birlikten hiç bir yardım görmediğini ve kendileri için reformun projesi yapılmadığını

nı beyan etti. Reform projesi Odalarımızın talebi üzerine hazırlanmıştır. Ankara Odası İngiltere ve Amerika'ya kadar gidecek yerde üç bina aşırı Birliği müracaat etseydi lüzumlu etüdler her yerde yapılırdı.

Muhterem bey arkadaşım, Odalarının Birlikten hiç bir yardım görmediğini beyan ettiler. Sanayicilere ait teşebbüsleri Ankara Odamız adına 4 mühendisten müteşekkil ekibimiz bir ay müddetle çalışarak yaptı ve Odaca meçhul bulunan bir takım sanayicileri de Birlik çıkarıp defterlerine kaydettirdi.

Aziz Zeytinoğlu ve Ahmet Tanrıverdi arkadaşlarımızın da arzularını yerine getirmeye çağırıyoruz. Kurs tertibinden pek fayda beklemiyoruz.

Tevziat mevzuunda tenkitlerde bulunan arkadaşlarımızın hemen hepsinin şikayetleri yerindedir. Ancak tevzi ve tahsis sistemini ne kuran ne de yürüten Odalar Birliğidir. Odalar Birliğine tevzii müteallik hiçbir yetki verilmemiştir. Tevziat Vekaletin verdiği talimat ve sirkülerlere göre yapılmaktadır. Elde ihsai malumat olmadan, teşkilat kurulmadan, tesis edilmeden, dürüst bir tevziat yapılması mümkün değildir. Ankara Odamız Ankara'da kaç sanayici azası olduğunu bilmez iken Birlik tarafından yapılan tevziatı tenkit etmektedir. Kaldiki Komitelerde Ankara Odasının en az iki temsilcisi bulunmakta, ihtiyaç listelerini kendisi tanzim etmekte ve her tevzi kararında kendi imzaları bulunmaktadır. Ankara Odamızın tevziata müteallik tenkitlerinin ne dereceye kadar haklı ve hüsnüniyete makrun olduğunu sizler takdir buyurunuz.

9. / 10. GENEL KURUL - 1958 / 1959

Muhterem Arkadaşlarım,

Arkadaşlarımızın kıymetli mütalaa ve tenkitlerine bugün huzurunuzda teşekkür etmek istiyorum. Çalışmalarımızı takdir eden arkadaşlarımızın kadirşinaslığı bizleri mütehassıs etmiştir. Genel Kurulumuzun mesaimize bu derece değer vermesi Birliğin istikbaldeki çalışmaları için de hiç şüphesiz büyük teşvik olacaktır.

Hüsnü Türkoğlu arkadaşımızın temas ettiği ham madde mevzuu Birliğin ehemmiyetle üzerinde durduğu bir meseledir. Birliğimiz kota listesine galarit levha ve ubuğuun konmasını Vekaletе arzetmiştir. Ancak, Sanayi Vekaleti müfettişlerinin raporu ile bu madde kotadan çıkarılmıştır. Muhtelif merciler nezdindeki itirazlarımız netice vermemiştir. Mühendislerimiz Galalit Fabrikasına gönderilmiş ve bu fabrikanın ihtiyacı karşılamayacağına dair raporu Sanayi Vekaletine arzedilmiştir. Bu teşebbüsümüzde henüz netice vermemiştir.

Halit Ziya Bey arkadaşımız da Anadolu'daki sanayicilerin ihtiyacı için müddetin uzatılmasını istedi. Birinci kotada evvela bir, son bir buçuk ay olan müddet ikinci kotada üç aya çıkarılmıştır. Daha fazla uzatılmasını imkan olmiyacaktır.

Yusuf Tanık arkadaşımız Ege Bölgesi Sanayi Odasına ithal kotalarının tanziminde sanayi ihtiyaçlarının gözönünde tutulmadığını beyan buyurdular. Kotaların tanziminde Sanayi Odaları ile işbirliği yapılmış ve Odalarımızın gösterdiği ihtiyaç üzerine kotalar tesbit edilmiştir. bu bakımdan eğer boşluklar mevcutsa, Sanayi Odalarımızın harekete geçerek Birliği teçhiz etmesi icabedecek.

Haluk Faralyalı arkadaşımız ihracat mevzuuna temas buyurdular. İhracata, faaliyet raporunuzda bir kelime bile yer ayrılmadığını ve diğer mevzularda olduğu gibi, ihracat mevzuunda da uzun ve kısa vadeli olarak tasnif ederek çalışılmamış olduğunu ifade ettiler.

Muhterem Arkadaşlarım,

Faaliyet raporumuz, içinde bütün çalışmalarımıza tafsilatı ile yer vermek imkanını bulamıyoruz.

Bu rapor, bir sene devam eden hacim itibari ile cidden muazzam denecek bir mesainin ehemmiyetli olan mevzularını hatırlatmaktan ileri geçmemektedir. Kitaplarımız, gazetelerimizdeki neşriyatımız, Odalarımıza gönderdiğimiz aylık bültenlerimiz, Türk Matbaatının Birlik faaliyetlerine tahsis etmiş olduğu haberleri takip bir çok suallerin cevabını bulmak için kafi gelecektir. Birlik faaliyet raporunu, onun tamamlayıcısı olan iktisadi raporlar birlikte mütalaa etmek lazımdır. memleketimizin uzun vadeli meselelerine o raporda yer vermekteyiz.

İhracat mevzuuna faaliyet raporumuzun çerçevesinde az yer verdiğimiz mevzua layık olduğu ehemmiyeti vermeyişimiz şeklinde anlaşılmalıdır. Faaliyet raporumuzun 10'uncu sayfasında de izah edildiği gibi, ihracat mevzuu ile geniş ölçüde alakalanmaktayız. Mesaimiz uzun ve kısa vadeli olarak ele alınmış, programa alınmıştır. İki ay evvel ihracatçı bölgelerdeki Odalarımızın delegeleri Ankara'ya davet edilmiş, toplantılar yapılmış, derlenen zengin malzeme üzerinde çalışılmıştır. Etüd bugünlerde ikmal edilip tatbiki için ilgililere tevdi edilecektir.

İktisadi raporumuzda ihracata pek geniş yer ayırmış bulunuyoruz. Rapor ikmal edilmiş bulunduğuna göre, ilmi araştırmalara müstendinden hazırlanacak talepler Vekaletlere intikal ettirilecektir. Uzun vadeli mesaiye gelince, Servisin reorganizasyonu, yabancı mütehassısların celbi, bir ambalaj enstitüsü kurulması mevzuları programlanmıştır. Dış Ticaret Enstitüsü'nün kurulması için hazırlıklar yapılmış, bütçeye tahsisat konmuştur.

İhrac kontenjanlarının tesbiti, ihrac fiyatlarının kontrolü anlaşmalı memleketlerle tıkanan ihracatın devamı için yapmış olduğumuz kısa vadeli çalışmalar raporumuzda yer almıştır.

İhracatın arttırılması meselesine gelince, mevzuun istihasselle olan irtibatı da göz önünde tutulursa bu hususta Birlikten nasıl bir hizmet beklenebilir bilinemez? Bu ancak ve yalnız bir Devlet işidir. Birliğimizin yapabileceği ilmi araştırmalarla, raporlarla istihsalin arttırılması çarelerini araştırmaktır. Bunu da, mükemmelen başarmış bulunduğumuza delil dört seneden beri iktisadi raporumuzda bütün teferruatı ile ifadesini bulmuş olan istikrar programıdır. Bu seneki iktisadi raporumuzun netice kısmında istihsal ve ihracatın arttırılması hususunda hangi tedbirlerin alınması lazım geldiği sarihle ifade edilmiştir. Ayrıca bir hususu da işaret etmek icabetmektedir. Birliğimiz odalarımızın bir teşekkülüdür. Arkadaşlarımız da Türkiye Ekonomisini alakadar eden bütün meselelerin hiç birinin eksiksiz olarak resen de alınmasını istemektedirler. Bu itibarla, odalarındaki çalışmaları teşvik etmek suretile bize biraz müzaheret etmelerini rica ediyoruz.

İzmir'in acil ihracat mevzuları ele alınmış bulunmaktadır. İhracat mevsiminin başında her zaman olduğu gibi tekrar toplantılar yapılacaktır.

Halit Ziya arkadaşımızın Malatya için hayati ehemmiyet arzeden bir ihracat metayı üzerindeki mütalaalarına iştirak ediyoruz. Seçilecek İdare Heyetimiz ve Teşkilatımız mevzu ile alakadar olacaktır.

Ahmet Tanrıverdi arkadaşımızın mütalaalarının mesnedini bizim raporlarımızda bulamadık. İktisadi raporumuzun 54'üncü sahifesinde ise, primlerdeki artış hesap edilmiş ve ihracat mahsulleri için de primden % 15 nisbeti ile en az faydalanan mahsulün fındık olduğu gösterilmiştir. Fındık hakkındaki raporumuz da Birlik görüşünü aksettirmektedir. Bu rapor hakkındaki takdir ve teşekkürlerine biz de teşekkür ederiz.

Milli Korunma mevzuunda Hüsnü Türkoğlu, Mustafa Kopuz, Nazmi Oğuz, Mehmet Karaoğlu ve Faruk Kantarcı arkadaşlarımız temas ettiler. Milli Korunma Kanunu mevzuunda hiç bir tereddüt olmama-

sı lazım gelir. Hükümet de kanunu ilga edeceğini ilan etmiştir. Bunun dışında Birlikçe yapılacak hiç bir şey mevcut değildir. Yapılabilecek elden gelen her şey vaktinde yapılmıştır. Bundan sonra da keyfiyetin tahakkuku için gereken takip vazifesi tamamen yerine getirilecek ve gayenin husulüne çalışılacaktır. Ticareti tanzim kanununa ait çalışmalar, Ticaret Vekaletinde başlanmıştır. Bu çalışmalar henüz nihai şeklini almamış ve Birliğimizin mütalaası sorulmamıştır.

Kredi mevzuuna Burhan Maner, Faruk Kantarcı ve Halit Ziya Bey arkadaşlarımız temas ettiler. Mevzu çok ehemmiyetlidir ve çok taraflıdır. Piyasada sıkıntı mevcut olmakla beraber, piyasanın hareket tarzı, kredi darlığını teyit eder görünmemektedir. Kotalara talep muazzam ölçüleri bulmuştur. Gümrüğe getirilen malların gümrük resmini ödeyemezken, ikinci kotaya ait meblağların müdafaa ve iddia edilemez bir durum meydana getirmektedir.

Diğer taraftan kredi bolluğunun bütün sıkıntılarımızın amili bulunduğunu biliyoruz. Bununla beraber, mevzuun tetkikini ilgili makamlardan talep ediyoruz. Her halikarda istikrar programının tatbikatından on ay sonra para hacim ve kredi hacim mevzularının tekrar ele alınması lazım geldiği kanaatini arkadaşlarımızla paylaşıyoruz.

İhracat için, satış mukavelelerine müsteniden açılacak kredinin, plasman limiti dışında mütalaa edilmesi, istikrar programını zedelemeyecek ve derhal alınabilecek bir tedbir olarak mütalaa ediyoruz. Bunun dışında mevduat ve ikrazat faizlerinin derhal ayarlanmasını da zaruri buluyoruz. ancak arkadaşların bütün bu görüşlerin tatbikata derhal intikalini de Birliğin yed'i iktidarında telakki etmemelidirler.

Haluk Faralyalı ve Sezai Erdenk arkadaşlarımız, standardizasyon enstitüsünden bahsettiler. Enstitü Birliğin yardım ettiği müstakil, kendi organları, Umumi Heyeti ve Murakıpları olan bir teşekküldür. Bu itibarla, faaliyetinin Birlik raporunda yer alması için bir sebep

mevcut değildir. Geçen sene bütemize koyduğumuz 100.000 lira-
lık yardımın tediyesi istenildiği zaman Enstitünün masraflarını kar-
şılıyacak paraya malik olduğunu gördük. Bu yüzden yardımı yap-
madık. Enstitünün mesaisi de tatminkar görülmüyor. Çalışmaların
birlikte olduğu gibi teferruatlı bir programa bağlanmasını arzu et-
tik. Bu program da yapılamadığı için yardıma devam imkanını bu-
lamadık. Derhal Enstitünün reorganizasyonu için çalışmalara baş-
ladık. Bir statü hazırlıyarak ilgili makamlara tevdi ettik. Halen, En-
stitünün 60.000 lira nakit mevcudu vardır.

Mustafa Kopuz arkadaşımız da Genel Kurulun mesaisini kafi gör-
memiş, Muhterem Heyetinizin de daha sık toplanmasını istemiş ve
bunu da Birlik tarafından kanunlara riayetsizlik şeklinde tefsir et-
miştir. Böyle bir şeyin mümkün olamayacağını herkes bilir.

5590 sayılı Kanununun 64. maddesi, 6233 sayılı kanunla tadila uğra-
mıştır. Genel Kurulun senede bir defa toplanması bu kanunun amir
hükmü bulunmaktadır. Tüzük eski kanuna göre hazırlandığı, iki
toplantı yapılmasını müteallik hüküm adil görmediği için aynen kal-
mıştır. 6233 sayılı kanunda ifadesini bulan vazı kanunun iradesi,
Genel Kurulun normal olarak senede bir defa toplanmasına amidir.
Bu yüzden tüzükte yer alan eski hüküm ondan sonra neşredilmiş
olan kanun hükmü ile ortadan kalkmış bulunmaktadır. bununla be-
raber şüphesiz Genel Kurulun normal olarak senede bir defa top-
lanmasına amidir.

Bu yüzden tüzükte yer alan eski hüküm ondan sonra neşredilmiş
olan kanun hükmü ile ortadan kalkmış bulunmaktadır. Bununla be-
raber şüphesiz Genel Kurulun fevkalade toplantılara çağırılması
mümkündür ve İdare Heyetleri zaman zaman pek ehemmiyetli me-
selelerle Genel Kurulun desteğine ihtiyaç duydukları zaman fevka-
lade toplantı yapılmasına karar vermişlerdir. Genel Kurulun da mü-
tematiyen toplantı halinde bulunup çalışması cazip bir fikir gibi ge-
lirse de, haddi zatında bunun mümkün olamayacağını kabul etmek
lazım gelecektir.

Mustafa Kopuz arkadaşımız bilhassa seçim mevzuu hakkında Birliğin karar almadığını, Odalara geç tebligat yapılmış olduğunu, bütün bu meselelerin raporda yer almasını şayanı teessür bulduklarını beyan buyurdular. Hatta daha ileri giderek geçen seneki toplantının muallel bulunduğu hakkında ancak kazayı mercilerce hüküm verilebilecek hususlar hakkında da kanaatlerini bildirdiler.

5590 sayılı kanununun 93. maddesinin kanununun Adalet ve Ticaret Vekaletleri tarafından yürütülmesine amirdir. Odalarımız hükmü şahsiyeti haizdir. Kanunların tahmil ettiği vecibeleri resen yerine getirirler. Bunun için Birlik tebligatına ihtiyaç yoktur. Gene bunun için bu kabil bedahatler faaliyet raporunda yer almaz ve münakaşa edilmez. Odalara seçim hakkında talimat vermek Birliğin vazifesi değildir.

Ancak, bu sene bazı Odalarımız 7060 sayılı kanun ve 4/10344 sayılı kararnamenin şumulü hakkında tereddüde düşmüşler, birliğimizden yardım istemişlerdir. müracaat Vekaletle intikal ettirilmiş alınan cevapta Odalara tebli edilmiştir. Mevzuu ile Birliğimizin hiç bir ilgisi yoktur. Raporda yer almasına bu bakımdan imkan yoktur.

Geçen sene Genel Kurulumuza gelen delegeler Odalarından delegelik sıfatını haiz bulduklarına dair belgelerle gelmişlerdir. Bu bakımdan Genel Kurul toplantısı şeklen ve hukuken kanunlara uygun olarak yapılmıştır. Hukuki meseleler hakkında cüretli hükümlere varmadan evvel etraflı tetkiklerin yapılması müesseselerin manevi şahsiyetlerine riayet bakımından zaruri olsa gerekir.

Ayvalık'tan Faruk Kantarcı arkadaşımız pek ehemmiyetli bir mevzu temas ettiler. Sicilli Ticaret mevzuundaki tatbikatın devam ettiğini ifade ettiler. Birliğimiz mevzu ile pek yakından ilgilenmiştir. Uzun çalışmalarından sonra Adliye Vekaleti ile bir mutabakata varılmış ve Vekalet makamının tasvibi de alınmıştır. Halen matbaada bulunan tamim bir kaç güne kadar ilgililere sevk edilecektir. Bu tamime göre Odalar için sicil işlerinin merkez kazada tedviri mecbu-

riyeti olmayacaktır. Oda olan yerlerde sicil işleri Odalarca tedvir edilecektir. Oda olmayan kaza ve nahiyelerde işletmeler sicil bakımından en yakın Odaya bağlanacaktır.

Yusuf bey arkadaşımız zaten kredi sıkıntısı çekilen bu devrede biriken satılmamış mallar üzerinden vergi verildiğini bunun önlenmesini istemiştir. Bu mevzu esas itibarile bir kanun tadili mevzuudur. Bu bakımdan arzu edilen şekli sağlamak, gider vergileri içindeki istihsal vergisi mükellefiyetinin bünyesinde değişiklik yapılmasına vabestedir.

Gider Vergileri Kanunu üzerinde Maliye Vekaletince yapılmakta olan ve Birliğimizde de iştirak edilen çalışmalar sırasında bu mevzuun arzettiği ehemmiyet belirtilmiştir. Ancak, bu mesaiden kısa zamanda netice alınması ümit edilmemelidir.

İhracatta gider vergisinin alınmaması mevzuunu Maliye Vekaletine intikal ettirmiş bulunuyoruz. Vekalet esas itibarile bu görüşe iltihak etmektedir. Bu noktai nazar, ihrac mallarının bünyesindeki vergilerin bir beyan usulüne müsteniden ve kolaylıkla iade edilmesini istihdaf etmektedir. Mevzuun, bütçe yılının hususiyet arzeden devresinin nihayete ermesinden sonra tatbikata intikal ettirileceğini ümit ediyoruz.

Nazmi Oğuz arkadaşımız tevzi işlerine temas buyurdular. Maalesef bazı mallar piyasada bollaşmadan serbest bırakılmıştır. Bu yüzden tatbikatta büyük müşkilat meydana gelmiştir. bütün tesellimiz bir daha tevzi sistemine ve Milli Korunma rejimine dönülmemesi temennisi ve ümididir.

Odaların varidatı mevzuunda Nazmi bey arkadaşımız ifade ettiği haklı dilekleri tahakkuk ettirmek için Birlikçe çalışılması lazım gelecektir.

Hüseyin Akçacı arkadaşımız yalnız İstanbul'da 750 müessesenin kontrol edilmiş olduğunu ifade ederek Anadolu'daki sınai müesse-

selerle neden meşgul olunmadığını, bunların kapasitelerinin ve ihtiyaçlarının neden tesbit edilmediğini sordular. İki seneden beri devam eden ve Birlik için Türkiye ve yabancı memleketlerde iftihar vesilesi olan bu çalışmalardan nasılsa Hüseyin bey arkadaşımız haberdar olmamışlar. Halbuki on ay evvel kendisine 14 adet monografi dün de 5 adet monografi hediye edilmiştir. Merak ettiklerine göre bu eserleri okurlarsa tatmin olurlar zannediyoruz.

Kıymetli Arkadaşlarım,

Değerli mütalaa ve tenkitleriniz Hesap Komisyonumuzun hazırlamış olduğu rapor, Birliğimizin devamlı ve süratli bir inkişaf yolunda olduğunu göstermiştir.

Teşkilatımızın ve İdare Heyetimizin kendilerine tevdi etmiş bulunduğunuz vazifeleri başarmış olduğunu teyit etmiş bulunuyorsunuz. Vazifesini başarmış insanların huzuru ile kadirşinaslığınıza arkadaşlarım adına tekrar teşekkür eder Birliğimizin tealisinde Genel Kurulumuzun murakabe ve measisinin temel unsuru teşkil etmekte olduğunu bir kere daha tebarüz ettirmeği zevkli vazife addederim.

VEHBİ KOÇ

05.08.1960 - 12.09.1960

“ İktisadi ve ticari meselelerimiz pek girift ve çok zordur. Fakat hiç bir zaman gayri kabil hal değildir. Dünyanın her tarafında olduğu gibi, bizde de hususi teşebbüs bunları yenecektir. Sırrımız çok çalışmak, çok istihsal etmek ve iyi tüccar olmaktır. Desteğimiz de, Hükümetimizin manevi müzahareti teşvik ve bizlere olan itibar ve itimadadır.

”

12. GENEL KURUL - 1960

***Genel Kurulumuzun Muhterem Üyeleri,
Muhterem Misafirlerimiz,***

38 sayılı kanuna tevfikân, Birliğimiz Yönetim Kurulunun seçim toplantısını açarken, Birlik İdare Komitesi namına cümlenize hoş geldiniz der ve şahsınızda Oda ve Borsalarımızı saygı ile selamlarım.

Memleketimizin çeşitli iktisadi meseleleri üzerinde, şimdiye kadar önemli rol alan Birliğimizin, bundan sonra da niyetle başaracağınızdan eminiz.

Filhakika, iktisadi ve ticari meselelerimiz çok girift ve çok zordur. Fakat hiç bir zaman gayrı kabil hal değildir. Dünyanın her tarafında olduğu gibi, bizde de hususi teşebbüs bunları yenecektir. Sırrımız çok çalışmak, bilgili çalışmak, çok istihsal etmek ve iyi tüccar olmaktır. Desteğimiz de, Hükümetimizin manevi müzahareti teşvik ve bizlere olan itibar ve itimadıdır.

İşte bu zihniyet, bu ruh, daima olduğu gibi bundan sonra da Birliğimizin faaliyetine ışık tutacak ve ona istikamet verecektir.

Memleketimizin her köşesinden gelen, iktisadi ve ticari sahada tecrübe ve pratik bilgiye sahip olan siz güzide delegelerimizin bugün yapacağı seçimin memleketimiz, milletimiz ve camiamız için hayırlı olmasını temenni eder, Birliğin yeni Yönetim Kurulu için başarılar dilerim.

BÜLENT YAZICI

12.09.1960 - 16.05.1961

“

İktisadi raporumuzda Ekonomimizin ana meseleleri ele alınmış, bu hususlarda ilgili bahislerde ve her bahsin nihayetinde gerekli tavsiyelerde bulunulmuştur.

”

13. GENEL KURUL - 16 MAYIS 1961

Muhterem Aza Arkadaşlarım,

Yaptığınız tenkitlere ve irşatlara şükranlarımızı arzederiz. İdare Heyetimiz, ancak, yüksek meclisinizden ışık almakla kuvvet bulacaktır. Yapılan tenkitleri sıra ile tazviz edeceğiz.

Herşeyden evvel Birliğimizin hukuki durumunu ve fonksiyonunu belirtmeyi zaruri buluyoruz.

Birliğin ve ne bir teşrii kuvvet ve ne de hükümet olmadığı ve binaenaleyh bu organların selahiyetleri dahilindeki hususları yerine getiremeyeceği yüksek malumlarıdır. 5590 sayılı kanunumuza göre Birliğin vazifeleri şöyledir:

- a) Odalarla Odalar, Borsalarla Borsalar, Odalarla Borsalar arasında çıkacak mesleki ihtilafları kesin olarak çözmek;
- b) Muhasebe ve muamelat yönetmeliklerini birleştirmek ve tasdik etmek;
- c) Türkiye'nin iktisadi durumu hakkında, raporlar hazırlamak ve yönetim kurulu tarafından hazırlananları tetkik etmek;
- ç) Yabancı memleketlerdeki Ticaret Odaları ve Borsaları tarafından tanzim edilen raporları tetkik ve Türkiye'yi ilgilendiren kısımları derleyip neşretmek;
- d) Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Komitesini kurmak ve işlerini yürütmek;
- e) Milli ve milletlerarası sergi ve panayırlara iştirak ve yabancı memleketler ticaret ve sanayi odalarının vekillik, mümessillik veya muhabirliğini kabul ve ifa etmek, milli ve milletlerarası mesleki teşekküllere üye olmak veya bu çeşit teşekküller kurmak, milletlerarası mesleki toplantılara iştirak etmek;
- f) Yabancı memleketlerdeki Türkiye veya Türk-yabancı ticaret ve sanayi derneklerine lüzumunda, Genel Kurul kararıyla yardımlar yapabilmek;
- g) Bu kanunla verilen sair görevleri yapmak ve ekonomi işlerinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Komisyonları ve Bakanlıklarca istenen

malumat ve mütalaaları vermek;

h) Ekonomi ve Ticaret Bakanlığınca verilecek görevleri yerine getirmek;

İdare Heyetiniz kanunun tadat edilen vazifelerin ötesinde hareket ederek çalışmalarında bulunmuştur. İdare Heyeti 8 aylık müddet içinde (11) toplantı yapmış ve 300 adet karar almıştır. Bu (11) toplantı dışında vergi, Anayasa, ihracat ve sanayi ve sair mevzular üzerinde çeşitli toplantılar yapılmıştır ki, bunlar da hesap edildiği takdirde toplantı adedi takdirlerinize değer rakkama baliğ olur. Yılbaşından sonra çıkan vergi kanunları ile Birliğimizin geniş ve etraf- lı çalışmalarında bulunduğunu ve çok yakın bir alaka gösterdiğini bil- hassa arz etmek isteriz. Evvela İstanbul, İzmir ve Ankara'dan gelen delegelerin Birliğimiz salonlarında yaptıkları toplantıya İdare Heye- ti adına iki azamız iştirak etmişlerdir. Ayrıca, Milli Birlik Komitesin- de vaki görüşmelere İdare Heyeti Reisi başkanlığında bir heyet git- miştir. Bütün toplantılara Oda Umumi Katibi iştirak etmiştir. Yine vergi mevzuunda sayın Maliye Bakanı ile randevular tesbit edilmiş ve görüşmelerde Katibi Umumi bulunmuştur. Kurucu Meclis bütçe encümeninde İdare Heyeti Reisi yılbaşında çıkarılan vergi kanunla- rının serbest teşebbüs zaviyesinden görüşlerini ve mahzurlarını açık bir şekilde ifade ve izah etmiştir. Vergi kanunları hususunda- ki teşebbüslerimiz neticesinde İstanbul'da bir komisyon kurulmuş olup, buna Birlik adına mümessiller iştirak ettirilmiştir. Bu komis- yonun çalışmaları devam etmektedir. Ciddi mesaisi Maliye Bakanı tarafından da belirtilmiştir.

Anayasa mevzuuna gelince: İdare Heyeti seçtiği 5 azadan mürek- kep komisyon ile gece geç vakitlere kadar günlerce çalışmıştır. Bu arada gerek vergi ve gerekse Anayasa kanunlarında, Genel Kuru- lunuzca seçilen temsilcilerimizin Temsilciler Meclisindeki görüş- melerde takdirinize layık çalışmalarını yüksek meclisinizde takdim ettiğimiz iktisadi raporda bertafsil arz etmiş bulunuyoruz. Ezcüm- le, bu raporun 64-80'inci sahifelerinde ihracatımız ve ihracatımızla ilgili problemlere geniş yer verilmiş ve ihracatımızı arttırmanın is-

tihsalimizi arttırmaya ve çeşitlendirmeye bağılı olduğunu izah etmiş bulunuyoruz. Bu vesile ile faaliyet raporumuzla iktisadi raporumuzu müştereken tetkik ve mütalaa etmenizi rica ederiz. İhracat konusu memleketimizin baş meselesi olup, Birliğimiz bu mevzuu ile bilhasa meşgul olmaktadır. Bu hususta Odalara fikir, teklif ve tavsiyelerini öğrenmek üzere yazı gönderildi. 5590 sayılı kanunun tadili üzerinde, mevzuun ehemmiyetine binaen, odalar temsilcileri davet edilerek etraflı ve detaylı görüşmeler yapılmıştır. bu görüşmede ileri sürülen noktalar göz önünde bulundurularak yeni proje hazırlanmaktadır.

Ancak, İdare Heyeti, proje ikmal edildikten sonra mevzuat komisyonuna haval edecektir. Bütçemiz hakkında raporda etraflı izahat verilmiş olup, demirbaş ve sair hesaplarımız, hesabat encümeni tarafından 15 günden beri dikkatle ve derinliğine tetkik edilmiş bulunmaktadır. Bu komisyon raporunu takdim edecektir. Selahattin Kadri Topay'ın İdare Hey'eti hakkındaki sözlerine teşekkür ederiz. Tasarruf bonoları hakkındaki tenkitleri tamamen yerinde olup, Birliğimiz bu konu ile yakinen ilgilenmiş, temaslar yapmış, raporlar hazırlanmıştır. Yapılan çalışmalarda haklı olduğumuz izah edilmiş olup, en kısa zamanda bunun hükümetce halledilmesini temenni ediyoruz. Tasarruf bonoları bilhassa müteahhit cephesinden, cidden sür'atle islahaya muhtaçtır. birlik bunun üzerinde de devamlı şekilde çalışmakta ve temaslar yapmaktadır. Oda teşkilatı hakkında temennileri edilmiş ve teşkilatın hakikaten devamlı inkişafıla müsbet çalışmalarda bulunduğunu belirtmek isteriz. Arttırma ve eksiltme kanunu hakkındaki tenkitlere gelince: Bu kanunun aksaklıkları üzerinde esasen durulmuştur. kaldı ki, sayın Maliye Bakanı, bu gibi kanunların ele alınmakta olduğunu belirtmiştir. Bilhassa ihracat konusunda uzun tecrübeye sahip sayın Selahattin Sanver'in tenkit ve tekliflerine gelince: Evvela Merkez Bankası reeskont haddinin yükseltilmesi, ihtilalden sonra vuku bulan hadiseler, kararlar ve tedbirleri yüksek meclisinize arzdan ibarettir. Bunları zikretmek suretiyle umumi iktisadi tabloyu yüksek meclisinize arz maksadı güdülmüştür. Bu karar ve tedbirlerin İdare Heyeti tarafından alın-

madıkları takdir buyurulur. Müşterek Pazar mevzuunda İdare Heyetinde müteaddit görüşmeler yapıldı. Ve mevzu tetkik edildi. Müşterek Pazar gibi iktisadiyatımızı her yönden ilgilendiren bir davranışa geçerken hükümetimizin böyle ehemmiyetli ve hayati bir konuda Birliğimizden bir rapor hazırlama isteğinde bulunmasından dolayı Ticaret Bakanlığına ve sayın Bakana huzurunuzda şükranlarımızı belirtmek isteriz. Birliğiniz bu konuda mahrem bir rapor hazırlayarak Brüksel giden hey'ete vermiştir. Müzakereye giden hey'ete verilen bu raporun açıklanamıyacağını yüksek meclisiniz takdir eder. Bu mevzudaki çalışmalar devam etmektedir. Daha geniş ve etraflı tetkikler yapılmakta olup, neticelenir neticelenmez azalarımıza bilgi verilecektir. İhracatta geniş tecrübesi olduğunu belirttiğimiz sayın Sanver'in ihracatı teşvik, ihracat formalitelerini bertaraf, ihracatı geliştirme merkezinin ihracatçı birlikleri mümessilleri ile takviye edilmesi, ihracat finansmanını uygun şartlarla yapılması gibi hakikaten çok mühim ve milli iktisadiyatımızın başında gelen meseleleri üzerinde tenkit, teklif ve tavsiyelerde bulunması teşekküre değer.

Sayın delegelere takdim ettiğimiz dosyada tütün konusunda etraflı, enine boyuna incelenmiş bir rapor mevcuttur. Bu rapor okunduğu zaman birliğin tütün ile ne kadar yakında ilgilendiği görülür. İhracatı geliştirme merkezi ile ilgili kanunun değiştirilmesi için teşebbüsler yapılmaktadır. Kambiyo, gümrük vesair engellere gelince: Esasen, Maliye Bakanı bunlara da temas etmiş olup, bir an evvel kaldırılmaları ve islahları üzerinde çalışılmaktadır. Dış memleketlere seyahat tahdidi hususundaki tenkidi yerinde olup, Birlik bunu devamlı surette takip etmektedir.

Sayın Hüseyin Başarır'ın tekliflerine gelince: Evvela inkılaptan sonra bütün müntehap organların feshedildiği malûmunuzdur. Yüksek meclisinizde Eylül ayında seçilen İdare Heyetiniz, ilk iş olarak Milli Birlik Komitesi'ni ziyaret etti. İktisadi konularda hizmetlerinde olduğumuz ve kendilerine her türlü bilgiyi vermeye ve yardımda bulunmağa amade olduğumuz ifade edildi. bu ziyareti müsbet karşı-

layan Milli Birlik Komitesi, İktisat Komisyonu, lüzum gördükçe Birliğimiz hizmetlerini rica edeceklerini ve hizmet arzetmemizin memnuluk verici olduğunu belirttiler. Müşterek pazar mevzuuna yukarıda temas ettiğimizden tekrarından içtinap ederiz. Sınai mamullerin ihracı için formül bulunması, takdir buyurulur ki, kolay değildir. Bir taraftan mallarımızın kalitesi, fiatı ve alıcı pazarlarda rekabet imkanları, diğer taraftan mamullerimizin fiat yüksekliğini telafi edecek çare olarak hulasa edebileceğimiz sınai mamullerin ihracı üzerinde çalışmalarımız devam etmektedir. Bu konularda İstanbul ve İzmir gibi büyük sanayi odalarımızın da gayretleri ve teklifleri şüphesiz memnulukla karşılanır. Takdim ettiğimiz dosyada Pamuklu Mensucat ihracı hususunda raporlarımız mevcuttur.

İhracatı geliştirme merkezi henüz taazzu halinde olup, faaliyetine yeni başlamaktadır. Yukarda da bu kanunun tadili üzerinde çalışıldığını arz etmiş bulunuyoruz. Sergi ve fuarlar mevzuu üzerinde ihracatı geliştirme merkezi çalışmakta olup, geniş bir plan hazırlanmaktadır. Sanayiın himayesi konusunda çalışma yapılmaktadır. Devlet Planlama Dairesi bu hususta Birliğimizden bir rapor talep etmiş olup, teknik servisler bu hususta incelemeler yapmaktadırlar. Teknik servis muhtelif Sanayi Odaları ile de temas edecektir. Sayın Başarır'ın tekliflerinden de faydalanılacağı gibi teknik elemanlarımız İstanbul sanayi ile temas ederek kıymetli görüşlerini ayrıca rica edecektir. standartlar mevzuunu umumi olarak memleket ticareti ve bilhassa sınai mamuller bakımından ehemmiyeti malumdur. Ancak, Standartlar Enstitüsünün mütevazı bir şekilde işe başlayarak tedricen gelişme kaydettiğini belirtmek isteriz. Standart üzerindeki çalışmalar Garp memleketlerinde de uzun yıllar sürmüştür. Halen Türk Standartları Entitüsü takdirinize değer çalışmalarda bulunmakta olup, takdim ettiğimiz dosyada faaliyet raporunu bulacaksınız.

Sayın Hüseyin Başarır'ın Maden, ziraat, kredi ve neşriyat mevzularındaki temennileri not edilmiştir. İcra ve İflas Kanunu ile Birliğiniz devamlı surette alakadar olmuşsa da projeyi kanunlaştıracak olan

teşrii kuvvet Anayasa ve seçim kanunu üzerinde çalıştığından, pro-jemizi ele alamamıştır. Tadil projesi ilgili makamlara takdim edil-miş bulunmaktadır. Bölge toplantıları hakkındaki temenni 4 Mayıs 1961 tarihli İdare Heyeti toplantısında karar altına alınmış olup, önümüzdeki çalışma devresi programına ithal edilmiştir. Bu top-lantıların esasları şunlardır:

- a) Odalarımızın, kanunların kendilerine tahmil ettiği vazifeleri bi-hakkın yapabilmelerini,
- b) Bölgelerin kendilerine has meselelerini kısa zamanda resmi Ma-kamat nezdinde teşebbüse geçilerek halledilmesi esbabının istik-mal edilmesini,
- c) Bölgelerin kalkınması için lüzumlu olup Planlama dairesince ha-zırlanmakta olan umumi kalkınma planına girmesi gereken husus-ların birliğimiz menfatiyle mezkur daireye intikal ettirilmesini temin etmek maksadiyle Oda ve borsalarımızca yapılacak bölge toplantı-larının Birliğimizin liderliği altında ve muayyen bölge merkezlerin-de yapılmasına karar verilmiştir.

Sayın Fuat Dağdeviren'in başlıca konuları sırası ile şunlardır: İdare Heyetinizin çalışmalarında ve nazarında büyük küçük oda yoktur. Büt-ün aza odalar aynı derecede ehemmiyetlidir. Ve seçtiğiniz İdare He-yeti kendilerini bütün odaların mümesilleri addederler. Hizmetlerinde bulunmaktan da şeref duyarlar.

Banka faiz haddinin indirildiğini belirtmek isteriz. Sicilli Ticaret Gaze-tesi'nin tarifesinde bir değişiklik imkanı olup olmadığı üzerinde duru-lacaktır. Anadolu'da kurulacak sanayi in vergiden muafiyeti yeni bir temenni olup incelemeye değer.

Geçen yıl yüksek meclisce vak'i teklif ve temenniler ele alınmış olup, bir çokları neticelendirilmiştir. Delegeler arasında samimiyet ve birbirlerini tanıma hususunda ilk adım olarak takdim ettiğimiz albüm hazırlanmıştır. 5590 sayılı kanun üzerindeki çalışmaları esa-sen arz etmiş bulunuyoruz. Faruk Kantarcı beyin teklif ve temenni-

leri arasında yer bulan zirai istihsal konusuna iktisadi raporumuzda geniş yer vermiş bulunuyoruz. Bağların teftişine gelince: Standartlar Enstitüsü hususi kanun mevcut olup, bunun tatbiki kanunda yazılı makamlara ait bulunmaktadır.

Sayın Erkunt, Birliğin hadiseler peşinden koştüğünü ve ortaya çıkan her hadise hakkında hazır bir formülü bulunmadığını beyan ettiler. Filhakika Birlik araştırmaya geniş ehemmiyet vermekte, muhtelif iktisadi ve ticari konuları çeşitli yönlerden incelemektedir. Ancak, yüksek meclisiniz takdir buyurur ki, araştırmalar eleman müsaadesiyle mahduttur. Binaenaleyh her hadisede araştırma yapıldığına dair bir dosya bulunmaz. Kaldı ki, hadiselerin ortaya çıkması Birliğin dışındaki organların iradesine bağlı olup, her hadiseyi evvelce de görmeye de imkan yoktur. Bütün bunlara rağmen Sayın Erkunt'un tavsiyelerinden faydalanılmağa çalışılacaktır. Yüksek Meclise takdim ettiğimiz bütçenin tetkikinden görüleceği üzere araştırma için 250.000 lira tahsisat konmuştur.

Sayın Faruk Varnalı, İşçi Sigortaları mevzuunun tetkikini teklif etmekte olup, bu konu esasen ele alınmış raporumuzda da buna yer verilmiştir. Halen mütehassıslara yaptırmakta olduğumuz tetkikler devam etmektedir.

Hepimizin sevdiği Sayın Osman Çilingirin teklif ve temennileri şartlar ve imkanlar nisbetinde gözetilecektir. Filhakika tüccarların bir kuvvet olduğu hakkındaki görüşü yerindedir. Ancak geniş tecrübeye sahip, Sayın Osman Çilingir takdir ederler ki, tüccarlar ve ticari teşekküller sükunetle gayeye matuf çalışmalarda bulunurlar. İdare Heyeti hakkındaki sözlerine şükranlarımızı arz ederiz.

14. GENEL KURUL - 16 NİSAN 1962

Bülent Yazıcı

“İktisadi raporumuzda Ekonomimizin ana meseleleri ele alınmış, bu hususlarda ilgili bahislerde ve her bahsin nihayetinde gerekli tavsiyelerde bulunulmuştur.”

1- Devlet Planlama Teşkilatınca hazırlanmakta olan 5 yıllık planın ihzarının hitam tarihinin Birliğimiz Genel Kurul toplantısı ile aynı tarihe getirilmesinin tarafımızdan talep ve temin olunamayacak bir husus olduğu malumlarıdır.

Mezkur plan hemen ikmal edilip umumi efkara arz olunmadığına göre, hususi malumatımızın müzakere mevzuu olamayacağı mütaalaasındayız.

2- İşsizlik mevzuuna İktisadi Raporumuzda muhtelif vesilelerle temas edilmiş bulunmaktadır. Ayrıca, bu konu müstakilende ele alınmış, muhtelif Odalarımız temsilcilerinin iştirakiyle mesel derinliğine etüd edilerek bu hususta Hükümete arz edilecek Birlik görüşü tesbit edilmiştir. Bu son çalışma raporumuzda yer almamasının sebebi, mezkur raporun hazırlanmasından sonra tekemmül etmiş olmasıdır.

3- Dış Yardım mevzuu, Hükümetler arasında müzakere ile temin edilecek bir husustur. Büyük ehemmiyet ve nezaket arzettiği malum bulunan mezkur konu üzerinde durulmasında fayda mülahaza etmiyoruz.

4- Ticari, Mali ve İktisadi hadiselerin neşriyatımız vasıtasıyla cami amıza duyurulması hususundaki faaliyetimiz raporumuzda belirtilmiştir. Bu nev’i faaliyetin daha da genişletilmesine dair isteğin yeni İdare Hey’etimiz için bir direktif teşkil edeceği tabiidir.

5- Glikoz fiatlarına yapılan vergi zammının indirilmesi mevzuu gelecek İdare Hey’etimizce ele alınmak üzere not edilmiştir.

6- Zirai kredinin kifayetsizliğinde ve genişletilmesi hususunda İdare Hey'etimiz bu konuda talepte bulunan hatiplerle müttefidir. Esasen gerek faaliyet raporunda ve gerek iktisadi raporda bu görüş serahaten belirtilmiştir.

7- Ehemmiyetini müdrük bulunduğumuz turizm mevzuu henüz memleketimizde kafi derecede işlenmediği için bu konuya raporumuzda ana hatları itibariyle temas edilmiş ve ayrıca turizm tesislerinin vergi muafiyetinden istifade ettirilmesi hususunda gerekli çalışmalar yapılmıştır.

8- Munzam aidat mevzuu hakkında Birliğimiz Maliye Bakanlığı nezdinde icabeden teşebbüslerde bulunduğu gibi meseleyi cezri surette halletmek üzere 5590 sayılı Kanunun tadili tasarisına gerekli hükümler konulmuş ve keyfiyet Mevzuat Komisyonumuzun tetkikinden de geçmiştir.

9- Birlik binası ve mefruşatı mevzuunda ihtiyaca göre hareket olunacaktır.

10- Raporumuzda, yapılacak işlerden bahsedildiği gibi yapılan işlerden de bahsolunmuştur ve bunun böyle olması gayet tabiidir.

11- Para kirası olan faiz nisbetlerinin serbestçe tekarrürü hususunda İdare Hey'etimiz hatiple hem fikirdir. Ancak, Memleketimizin bugünkü şartları muvacehesinde mevcut tatbikatı normal karşılamak lazımdır.

12- Hayvancılık, Birliğimizce üzerinde ehemmiyetle durulan bir mevzudur. 1960 senesinde bu hususta yapılan çalışmaları müteakip hazırlanan raporumuz evvelce Genel Kurul üyelerimize takdim edilmişti. Bu senede hayvancılık mevzuunda bir seminer tertip olunmuş ve bu hususta hazırlanan rapor üyelerimizin dosyalarına konulmuştur. Ayrıca İktisadi Raporumuzda da hayvancılık konusuna yer verilmiştir.

13- Vergi mevzuları umumi olarak Birliğimiz tarafından ele alınmış ve bu hususta Oda ve Borsalarımızın da mütalaalarına müracaat

olunarak tesbit olunan Birlik görüŖü Vergi Reform Komisyonuna in-tikal ettirilmiŖtir.

14- Birlik İdare Hey'etimizin muhtelif mahallerde toplanması mev-zuunda Faaliyet Raporumuzda gerekli izahat verilmiŖtir.

15- Devlet Planlama TeŖkilatı Bölge Planları çalıŖmalarında Birliğimiz ve camiamızla temas etmektedir. Ayrıca Birliğimiz bölgelerin iktisadi değerlerinin tesbiti iŖini programlamaktadır. Ancak, buna ilaveten ca-miamız temsilcisinin Yüksek Planlama Kuruluna dahil edilmesine de taraftar bulunmaktayız. Esasen Hükümetimiz de 5 yıllık planın mecli-se sevkinden evvel camiamız mütalaasının alınacağını vadetmiŖtir.

16- Ordu Kantinlerinin yalnız kendi mensuplarına satıŖ yapması hususunda Milli Savunma Bakanlığı nezdinde gerekli teŖebbüsler yapılmıŖ, bu hususun temini zımında mezkur Bakanlıkça yapılan tamim Odalarımıza ve hassaten Erzurum Ticaret ve Sanayi Odamı-za duyurulmuŖtur.

17- Sümerbank'ın kendi mamulleri harcindeki malları satmasının men olunması yolundaki talep ve teŖebbüsler ticaretteki serbesti ile kabili telif bulunmadığı gibi, esasen Sümerbank'ın bu Ŗekildeki tatbi-katı bir kısım sanayicilerimizin talepleri neticesinde teessüs etmiŖtir.

18- Marketing mevzuu üzerinde hassasiyetle durmakta, 3 yabancı uzmanla teçhiz olunan ihracatı geliŖtirme Etüd Merkezi ile de sıkı iŖbirliđi yapmaktayız.

19- İktisadi raporumuzun muhtelif kısımlarında istihsalin ve ihraca-tın arttırılması mevzuuna geniŖ Ŗekilde temas edilmiŖ ve tavsiye-lerde bulunulmuŖtur.

20- İktisadi raporumuzda Ekonomimizin ana meseleleri ele alın-mıŖ, bu hususlarda ilgili bahislerde ve her bahsin nihayetinde ge-rekli tavsiyelerde bulunulmuŖtur.

21- Müşterek pazar hakkındaki kitabımız tetkik edildiği takdirde görüleceği üzere, Müşterek Pazar mevzuundaki Birlik görüşü mezkur raporun ön sözünde belirtilmiş bulunmaktadır.

22- Gümrükte bekleyen malların çekilmesi hususunda çıkarılmış bulunan kararnameye ait Birlik çalışmaları esnasında camiamızın da mütalaası alınmış ve tesbit edilen görüşümüz Bakanlığa bildirilmiştir.

23- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezinde Özel Sektörün daha geniş şekilde temsili hususundaki görüşe iştirak olunmakla beraber mevcut Kanuna göre bu hususun teminine imkan bulunamadığından Kanunun tadili cihetine gidilmiş ve adı geçen Teşkilattaki temsilcimizin teklifi ile gerekli tadilatı yapmak üzere bir komite kurulmuştur. Ayrıca, bu tadilatta Roger Natan tavsiyeleri de nazarı itibara alınacaktır.

24- İthalatçılar için seyahat dövizleri verilmesinde \$ 20.000-lık ithalat tahsisi almış olmak kaydının yumuşatılması ile ticari seyahat dövizlerinin 9,-liradan verilmesi üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

25- Oda ve Borsalarımızca yapılacak bağışlar mevzuu 5590 sayılı Kanunun tadili tasarısında nazarı itibare alınarak gerekli hükümler konulmuştur.

26- Muhtelif hatiplerce temas edilen ihracat mevzuuna, Faaliyet Raporumuzun dışında iktisadi Raporumuzun Dış Ticaret bölümünde geniş şekilde yer verilmiştir.

27- Tütünlerimize arız olan mavi küf hastalığına faaliyet raporumuzun zirai istihsal kısmında gerektiği şekilde temas edilmiş ve zamanında ilgililerin dikkat nazarının çekildiği belirtilmiştir.

BEHÇET OSMANAĞAOĞLU

07.02.1962 - 03.09.1963

“

Özel ve resmi sektörün aynı muameleyi görmeleri mümkün bir mevzuudur. Bu mevzu Bakanlarla çok defa görüştük. Karma ekonominin bu memlekette hakim olduğunu kanaat olarak kabul ediyoruz. Eşitsizlik hususlarının tesbit edilmesi Bakanlarla yapılan görüşmelerde kararlaştırılmıştır. Tesbit ettiğimiz noktaları Odalara sormak suretiyle bildirdik.

”

15. GENEL KURUL - MAYIS 1963

Muhterem Arkadaşlar,

Faaliyet raporu hakkında konuşmuş bulunan delegelerin her birine ayrı ayrı cevap verecek yerde mevzuuların bir arada mülâhaza edilerek cevaplandırılması daha muvafık olur kanaatindeyiz. Rapor hakkında takdirkar sözler söyleyen arkadaşlara şükranlarımızı belirtmek isterim. Birinci konuşma, faaliyet raporunun hacmi üzerinde olmuştur. Bazı arkadaşlar daha başka mevzuuları da ihtiva etmesini arzulamışlardır. Müteahitler yollar vesaire. Filhakika bunlar iktisadi faydaları bakımından lüzumludur. Esasen birçok hususlarda Odalara ve azalara arkadaşlara bilgi vermiş olduğumuzdan burada zikre lüzum görmedik.

İrşatlarınız gelecek İdare Heyeti üzerinde aydınlatıcı bir vasıta olacaktır. Birinci nokta raporun tertip ve tanzimi idi. İkinci nokta Hayvancılık konusuna inhisar etmiştir. Bu konuda hususi teşebbüsün rol alması ve buna benzer meseleler üzerinde durulmuştur. Bir seminer tertip edilmiş, gerek tatbiki ve gerek nazari safhalar ortaya konmuştur. Şimdi tatbikat sahasına geçmek için lüzumlu tedbirlerin alınmasına gayret edilecektir. Planda da hayvancılık ve ziraat mevzularında özel sektörün fikri sorulmuştur. Evvela umumi olarak plan çalışmalarında Birliğin görüşlerini belirtmiş bulunuyoruz.

Planın hazırlanması kolay iş olmadığını bilirsiniz. Plancılar tatbikatçıların fikrine müracaat ediyorlar. Tabiidir ki, tatbikatçıların arzusu da planda yer alıyor.

Bazı arkadaşlar Bankaların faiz hadleri üzerinde durdular. Faiz hadinin yüksek olduğunu hep biliyoruz. Tatbikatta aşırı olduğunu da muhtelif arkadaşlar belirttiler. Planlama Müsteşarlığı, Bankalar Birliği ve Vekalet ilgilileri bu mevzuu üzerinde çalışmalar yapıyor. Para piyasası üzerinde de duruldu. Bilhassa planın tahakkuku yönünden son derecede önemlidir bu, neye tevakkuf eder. Bu sorunun cevabı üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Bazı arkadaşlar raporda vergi mevzuunda yer verilmediği üzerinde durdular. Vergi reform komisyonunun raporları Odalara gönderilmiştir. Şimdi bunların bir kısmı kanunlaşmış, bir kısmı da meclise sevk edilmiş bulunmaktadır. Yatırım indirimi gibi mühim bir mevzuun tahakkuk etmiş olduğunu belirtmek isterim. İlerde yeni çalışmalar yapılarak neticilerin aksettirilmesi tabiidir. İcra ve İflas Kanunu üzerinde de duruldu. Bir an evvel çıkmasını dileyenler oldu, senelerden beri bu konu üzerinde durmaktayız. Çeşitli projeler Hükümete tevdi edilmiştir. Adliye Vekaleti ile müştereken yapılan çalışma neticesi de Meclise sevk edilmiştir. Çıkmasını biz de bekliyoruz.

Labratuvar hususunda yabancı memleketlerle bazı görüşmelerde bulunulmuş, ve labratuvar malzemesinin evsafı tesbit olunmuştur. Mali kaynak, meselesi üzerindeyiz. Labratuvarların Borsalardaki hayati ehemmiyetini takdir etmemeğe imkan yoktur.

Bir arkadaşımız Birlik Bütçesinden tasarruf etmeyi tavsiye etti. Emirlerinizin yapılması masraflara mütevefakkıftır, zaruret halinde masraf yapılması zorunluğu vardır. Birlik olarak Bakanları davet ettik birinci gün müsteşarlar geldi. Şimdi de Maliye Bakanı Ferit Melen aramızdadır.

Sergiler üzerinde duran arkadaşlarımız var. Bunlar mühim iktisadi faaliyetlerdir. Birlik bu husustaki çalışmalarını devam ettirmektedir. Daimi sergilere gelince bunlar tamamen ayrı bir mevzuudur. Mali şartları üzerinde durulmaktadır. Madenlerin ihracı ve mermer üzerinde konuşan arkadaşımıza cevaben Birlik bünyesinde bir sanayii yardım komitesi kurulmuş olduğunu söyleyebiliriz Bu komite Amerikan Yardımı ile çalışmaktadır. Ancak, ihraç madenleri üzerinde çalışıldığı için linyit gibi madenler mevzuularına girmemektedir. Birçok dış alıcılar Komisyona gelip madenler hakkında malumat almaktadır. Mermer çeşitleri ile kaliteleri tesbit edilmiş ve alıcılara malumat verilmiştir. Erzurum Delegatesi Bölgelerin sınai kalkınması üzerinde durmuştur. Kendisiyle tamamen hemfikriz. Sermayenin

geri kalmış bölgeler akıtılması ciddi mühim bir teşebbüs olacaktır. Bu hususta yabancı memleketlerdeki kanunları tetkik ediyoruz. Ve-kalette bizimle beraberdir. Çalışmalarımızın birinci safhası budur.

Bölge halinde taazzu etmek çalışmalarımızın ikinci safhası olacaktır. Birlik patronajı altında ilk bölge toplantıları Adana'da ve Mersin'de yapılmış, bölgenin içtimai ve iktisadi hatta kültürel hususiyetleri tetkik edilerek, tatbikata gidilecektir. Özel ve resmi sektörün aynı muameleyi görmeleri mühim bir mevzuudur bu mevzu Bakanlarla çok defa grtk. Karma ekonominin bu memlekette hakim olduğunu kanaat olarak kabul ediyoruz. Eşitsizlik hususlarının tesbit edilmesi Bakanlarla yapılan görüşmelerde kararlatırılmıtır. Tesbit ettiğimiz noktaları Odalara sormak suretiyle bildirdik.

Sümerbank'a verilen 50 milyonluk kredi üzerinde duruldu. Bunun ilemediğini Bakanlıklara ve Bankalara haber verdik. Bir takım projeler hazırlıyarak ilgililere tevdi ettik. Bu aralık Sanayii Kredi Bankasının kurulduğunu haber vermekle memnunim. 5590 sayılı kanunun değiştirilmesi için yapılan çalışmalarda mevzuat komisyonu sayın başkanı ve azaları emirleriniz üzerinde toplantılar. Hakikaten kıymetli çalışmalar yapmışlardır. Kendilerine huzurunuzda teşekkür ediyoruz.

Ziraat mevzuuna raporda yer verilmemiş değildir. Bir hususu arz etmek isterim ki, faaliyet raporunda mevcut olmıyan bir takım konular İktisadi Raporda geniş olarak yer almıştır. Arkadaşlarım belirttiği üzerine kadar sanayileirsek sanayileelim, Ziraat lazımdır. Serbest liman mevzuunda çalışmalar yapılmaktadır. Civar memleketlerde serbest limanların muvaffakiyeti, ve muvaffakiyetsizliğimizin sebepleri yeni İdare Heyetinin raporunda görülecektir.

Manisa'da reeskont senedinin 9 aylık vadeye tabi tutulmadığını öğreniyoruz. İzalesine alıılacaktır. Profil demirleri hakkında Hükümetimiz Kararlar almaktadır. İktisadi raporda bu hususta geniş malumat mevcuttur. Bunların ithali için yeni kararlar alınmıştır. Ge-

cekonduların ehemmiyeti belirtildi. Bu, üzerinde durmamız gereken bir mevzuudur. İstanbul'da Odalar ve Borsalar arası toplantılarda üniversiteyi finanse etmek suretiyle bunlar hakkında bir rapor hazırlanmasını ve buradaki soruların, cevabını teşkil edecek faktörleri havi bir rapor hazırlanmaktadır. Bu hususa iktisadi raporda temas edilmiş, imar ve İskan ve diğer yönleri teşrih ve tahlil edilmiştir.

Borsaların takviyesi lüzumuna işaret edildi. Hepimiz bu ehemmiyeti takdir ediyoruz. Bunların takviyesi için lüzumlu tedbirler alınmıştır. Ayrı bir iktisadi mesele olan zirai mahsüllerde taban fiatlarının hangi hadde kadar tesbit edilebileceği tetkik edilmektedir. İhrac edilecek zirai mahsüller üzerinde İGEME'nin de çalışmaları olmaktadır. Birlik sanayi bölgeleri ihdası üzerinde de çalışmaktadır. Bursa pilot bölge olarak ele alınmış, bunun diğer bölgelere sirayet ettirilmesi gözönünde tutulmuştur.

Şarapçılık Kongresine Manisa Odasının 2 Şubat 1963 tarihli yazımızla davet edilmiş olduğunu tesbit ettik. Yaş üzüm ihracı hakkındaki temenni bir toplantı yapılması istikametindedir. İGEME bu mevzuda çalışmalar yapmaktadır.

Anadolu tüccarının ihmal edildiği ileri sürüldü. İktisadiyatın belke miği, küçük ve orta çaptaki teşebbüslerin hayatıyetidir. Birlik'te ve Odalarda küçük ve orta teşebbüslerin, neler yapmaya muktedir olduklarını tetkik ettiriyoruz. Gelecek İdare Heyetinin bu işi tekemül ettireceği şüphesizdir.

Nakliyat ücretlerindeki muhalefete işaret edildi. Serbest Sektöre mensubiyetimiz dolayısıyla bu fiatlar üstünde herhangi bir baskı yapmak imkanımız yoktur. İşportacılık mevzunda İstanbul Ticaret Odası'nda tetkikler yapılmış, ve birliğe netice bildirilmiştir.

Devlet mübayaaları hakkındaki noktayı nazarımızı Hükümete arzetmiş bulunuyoruz. Teşebbüslerimizde devam edeceğiz. Turizm

hususunda teklif ve talepler başlıca turistik yolların inkişafı bazı mıntıkalarda tesislerin hususi sektörece yapılması hususunu Hükümette arz etmiş bulunuyoruz. Yollar Bayındırlık Bakanlığa ait bir vazifedir.

Kooperatifler üzerinde duruldu bu hususu her vesile ile Hükümetten talep ettik. Ordu Pazarları konusunda Genel Kurmay'dan cevap da aldık. Bakanlarla Hususi Sektör arasındaki temasları memnuniyetle belirtmek isterim. Hükümet meselelerimizi anlayışla karşılamaktadır. Hangi mevzu konuşmak icabediyorsa, bunu Odalardan ve Borsalardan soruyoruz. Her görüşmeyi takiben aldığımız neticeleri Odalara ve Borsalara göndermekteyiz. Birliğin bünyesinde yapılan işlerin sizlere aksettirilmesine gelince Başkanın beyanatı Odalara gönderilmekte ve nazara dikkatize arz olunmaktadır. Daha başka yollardan da Odalar ve Borsalarımız muntazaman tenvir edilmektedir. Yurt dışına giden arkadaşların raporları aynı şekilde Odalara ve Borsalara ekseriya basılmış bir halde takdim olunmaktadır. Herkesin, üzerine düşen vazifeyi tekabül etmesiyle kalkınmanın mümkün olacağı hususunda bir arkadaşımızın fikrine tamamen iştirak ediyoruz. İnşaat Müteahhitleri Komisyonu kurulması hakkında da Birlikce teşebbüse girişilmiştir.

Fındık ihracatı çeşitli yollardan ehemmiyet arz etmektedir. Evvela ihraç malıdır. Bir büyük bölgenin iyaşe maddesidir. Fiatların tesbiti hususunda Odalara yetki verilmesini en iyi çare olarak bulmaktayız. Birliğimizin bu husustaki müracaatına müsbet cevap verileceği kanaatındayız.

Orman Kanunu hakkındaki dileği, yeni İdare Heyetinin ele alacağı tabidir.

Toprak reformu konusunda çeşitli düşünceler vardır. Bir arkadaşımız, çifci Federasyonunun kurulduğunu teşhir buyurdular. Bunu memnuniyetle kabul ve teşebbislere tebrik ederiz. Nufus artışı bakımından en başta gelen memleket olarak Türkiye'nin bu mevzuda

uyanık olması gerektiği şüphesizdir. Gübrenin Devletleştirilmesine taraftar olmadığımız alakalı vekaletlere bildirdik. Resmi Müessesele- re Ticari bakımdan imtiyaz verilmemesi hususunu da tebarüz ettir- dik. Firmaların durumu, yeni kurulanlar içten çekilenler ve adetlerini bilmek temennisine iştirak ediyoruz.

NURİ CİRİTOĞLU

31.05.1963 - 30.05.1965

“

Şuna inanıyorum ki, Türkiye, devlet ve özel sektörün millet ve memleket meselelerinde elele vermesi birbirine destek olması suretiyle ileri medeni milletler seviyesine yükselecektir. Öyle ise, devlet sektörü ne kadar lüzumlu ise, özel sektörün de o derece lüzumlu ve teminat altında bulunması gerektiğini bu müşterek mücadelemiz daha iyi anlatmış olacaktır.

”

16. GENEL KURUL - 30 / 31 MAYIS 1964

Sayın Başkan, Sayın Bakan, Sayın Misafirlerimiz,

Ticaret odalarımızın, sanayi odalarımızın ve borsalarımızın güzide delegeleri, yönetim kurulumuz adına hepinizi hürmetle selamlarım.

Muhterem Arkadaşlarım,

Yönetim Kurulumuzun bir senelik faaliyeti hakkında söz alıp samimi tenkitleri ile bizleri irşad eden arkadaşlarımın hakikaten mühimce olan meselelerimiz üzerinde durmuşlar, yeni vazifeyi alacak olan yönetim kurulumuzdaki arkadaşlarımızın da gelecekteki çalışmalarına ışık tutmuşlardır. Bu bakımdan tenkitleri takdire şayan görmekteyiz.

Muhterem Arkadaşlarım,

Yönetim Kurulumuz faaliyet raporlarını yüksek huzurlarınıza arz ettiği zaman raporunda her şeyi gayet iyi ve mükemmel yaptık, iyi şekilde neticelendirdik diye bir iddia ile gelmemiştir. Bizim de muhakkak ki tenkit eden arkadaşların ifade ettiği gibi kusurlarımız vardır. Yalnız bizim yönetim kurulumuzun bir talihsizliği bundan evvelki genel kuruldan vazife almış o genel kurulun çalışmalarımıza vermiş olduğu direktifler istikametinde çalışmış olmamız, çalışma faaliyetlerimizin o devre ile bu devre arasında camiaya tamim ve intikal ettirmiş bu genel kurula gelmiş olan delege arkadaşlarımız belki yüzde 40 ila 50 değişiklikle gelmiş olmasından dolayı pek faaliyet raporumuzda diğer meselelerin intikal ettirilmemesi çalışmaya dair meselelerimizin bulunmamasından dolayı tenkit edilmiştir.

Pek de tenkit eden arkadaşlar gibi faaliyet raporlarımızdaki faaliyetlerimiz arasında arkadaşlarımızın iddia ettiği meseleler ele alınmadı diye kat'i şekilde söylenmesi bizce biraz yersiz gibi geliyor. Şimdi detaylara indiğimiz zaman Birlik çalışmalarının raporlarla huzurunuzda açıkladığımız zaman hakikaten bu meseleler üzerinde durulmadığı gibi bir şey tahmin ederim ki biraz olsun hafızalarınızdan kalkacaktır.

Ŗimdi tenkitlerinize cevaplarımızı Ŗu Ŗekilde vereceğiz tenkit eden arkadaşlarımızın aynı mevzulara temas etmeleri dolayısıyla bir mevzuu cevaplandırdığımız zaman diğer arkadaşlarımızı da cevaplandırmıŖ addedeceğiz. Ŗayet cevaplarımızı verdikten sonra arkadaşlarımızdan cevaplandırılmadığı hususlar kalmıŖ ise cevap verilmeyen hususları iŖaret etmelerini tekrar rica edeceğiz.

Bütün arkadaşlarımız Genel Kurulun senede bir defa yapılmasının az olduğu üzerinde durdular. Tüzükte genel kurulun senede iki defa da yapılabilir kaydı vardır. Fakat, Genel Kurul Birlik İdare Heyeti tarafından senede bir kere toplanıyor. Bu geçen genel kurullarda da mevzuu bahis olunmuŖtur. Fakat biliyorsunuz ki, arkadaşlar ilk defa Trakya Bölgesi'nde birbirlerine yakın olan odalarımızın müŖterek toplantıları baŖlamıŖ bunu takiben de Anadolu odaları müŖterek toplantılar yapmıŖ ve toplantılara iŖtirak etmiŖ bir arkadaşınız olarak bu toplantılarda Devlet Planlama'nın yanında özel sektörün de planlı bir çalıŖma içerisine girmesi mevzuları ileri sürölmüŖ fakat, imkanları dar olan odalarımız bu neviden çalıŖmaları biz ne Ŗekilde neticelendirebiliriz bizim imkanlarımız yoktur, teknik elemanlarımız yoktur, bütelerimiz buna kafi değildir bu iŖler birlik tarafından organize edilemez mi gibi fikirler ileri sürmüŖlerdir. Bundan mülhem olarak birlik idare heyetimiz geçen yıl genel kuruluna bir (Bölge Toplantıları Yönetmeliği) getirmiŖtir. Bu yönetmelik ile Türkiye altı bölgeye ayrılmıŖtır ve geçen sene bu altı bölgede bölge toplantılarını tamamlamıŖızdır. Bu bölge toplantılarına birlik idare heyeti tam kadro ve teknik elemanları ile katılmıŖ her sene 5590 sayılı kanunun bir hükmü olan ve resmi makamlara vermekle mükellef bulunduğumuz iktisadi rapor masa baŖında kaleme alınırken geçirmıŖ olduğumuz sene bölge toplantıları dolayısıyla mahline gidilerek mahallin temsilcilerinin de iŖtiraki ile kaleme alınmakla vucuda getirilmiŖtir. İktisadi rapor bu Ŗekilde vucuda getirildi, noksanları yok mudur? Tamamen iyi yapılmıŖ mıdır? İddiası karŖısında belki geçen seneki tatbikatımız bu Ŗekilde olmakla yüzde 10 muvaffak olmuŖ isek bundan sonra buna devam etmek suretiyle her geçen sene bu nisbeti yükseltmenin mümkün olacağına inanmaktayız.

Şimdi arkadaşlar, bu bölge toplantılarında geçen genel kurulda senede bir kere toplanma tenkit edilmekte idi. Sebebi bu toplantılarda seçimlerle iştigal edilip gitmekte esas meselelerimiz konuşulmadı denilmekte idi. Birlik İdare Heyeti bu toplantıları her bölgede yapacağına göre tekrar sizin Ankara'ya davet edilmek suretiyle ikinci bir genel kurul toplantısı yapmamıza lüzum var mıdır yok mudur? Diye Karadeniz, Güney Anadolu, Ege toplantılarında arkadaşlarımızdan sorduğumuzda lüzum yoktur dediler, bunun için Birlik İdare Heyeti bu seneki bölge toplantıları vesilesiyle bütün bölgelelerin ayağında bu toplantıların yapılmasından dolayı ikinci bir defa Ankara'ya delegelerimizi zahmet ettirmek gibi bir külfetten kaçınmış bulunmaktadır. Tenkitler meyanında Birlik İdare Heyeti hangi mevzuları ele almış hangi meseleleri resmi makamlara intikal ettirmiş bunlardan ne netice alınmıştır? Çalışma raporunda bunlardan hiç bahsedilmemiş denilmektedir. Eğer biz ele aldığımız mevzulardan camiamızın malumatçı olmadığını bilseydik camiamızla birlikte müşterek toplantılar yapıp birlik görüşlerini tesbit etmemiş gibi bir çalışmanın içinde olsaydık bunlara faaliyet raporlarımıza uzun uzun yazmaktan kaçınmazdık. Biz buraya gelen odalarımız temsilcilerinin birliğin tenkit edilen mevzularda bütün odalardan malumat aldığını ve birlik görüşünü tesbit ederek alakalı makamlara intikal ettirildiğinden bütün odalarımızın ve delegelerimizin malumatlar olduğuna kaniydik. Şimdi müsaade ederseniz bunlardan hangileri ele alınmıştır, hangileri intikal ettirilmiştir, hangi kanun ne safhadadır, ne şekilde takip edilmektedir (Toplantıların Bilançosu) adlı broşürde bunları görmek mümkün olacaktır. Ki bu broşür zamanında bütün oda ve borsalarımıza gönderilmiştir.

Muhterem Arkadaşlarım

Tesbitini yapmış olduğumuz tenkitlerin cevabını vermiş bulunuyoruz unuttuğumuz, atladığımız hususlar olmuş ise arkadaşlarımızın hatırlatmalarını rica ederim. Sözlerime son verirken beni dinlemek zahmetinde bulunmanızdan dolayı şükranlarımız arzederim.

17. GENEL KURUL - 29-30 MAYIS 1965

Sayın Başkan, Sayın Misafirlerimiz, Muhterem Delegates,

İdare heyeti adına hepinizi saygı ve sevgi ile selamlarım, Bizi yapıcı tenkitleri ile irşatta bulunan arkadaşlarımıza bu vesile ile teşekkürü ödenmesi gereken bir borç saymaktayız.

Muhterem Arkadaşlar,

Birkaç arkadaşımız faaliyet raporumuzun 1964 yılı faaliyet raporu ile muhteva, tertip bakımından hiçbir farklılık göstermediğini ifade ettiler. Ve bir takım örnekler de verdiler. Şu hususu samimiyetle ifade edelim ki, faaliyet devremiz içerisinde yaptığımız 12-13 toplantıda böyle şumullü, detaylı bir raporu hazırlamak imkanından cidden mahrum bulunmaktayız. Bunun yanında raporun hazırlanmasında tertiplenmesinde politikasında alışılmış bir sistem vardır. Ve bu adeta bir usul haline gelmiştir. Şöyle ki: bölümler halinde raporda izah olunan faaliyetler birliğimizin alakalı teknik servislerince detayları ile birlikte toplanır faaliyetlerini gösterir bir tarzda kaleme alınır. Bu seneki raporumuzda da aynı usule riayet olunmuştur. Kelime benzerliği cümle benzerliği olabilir. Fakat bu demek değildir ki, rapor muhteva bakımından her yılın ki bir rakam değiştirilmesi ile meydana getirilmiştir. Asla böyle bir şey bahis konusu olamaz.

Hayvan Borsaları kurulmasına da temas eden bir arkadaşımıza da cevap vermek istiyorum. 5 Yıllık Kalkınma Planında öngörüldüğü şekilde gene hayvan borsaların açılması ve bunlarla ilgili tesislerin islahı gayesiyle, birliğimizin organizatörlüğü altında çeşitli bakanlıklar mümessilleriyle yapılan incelemeler tamamlanmış hangi bölgelerde Hayvan Borsalarının kurulması gerektiği tesbit olunmuştur. Bu borsaları ve tesisleri için tip projeler hazırlanmıştır.

Bir arkadaşımız da özel sektörü olarak yatırım yapılacak sahalar hakkında bir bilgi sahibi bulunmadığını söylediler. Biz Birlik olarak Beş Yıllık Kalkınma Planında özel sektörün yatırım sahalarının ne-

reler olduğunu bilmekteyiz. Ve bu hususta camiamıza yapmış olduğumuz sirkülerle de her türlü müzaheretle bulunabileceğimizi bir sirkülerle kendilerine bildirmiş bulunmaktayız. Hatta bu hususu raporumuzun 33. sahifesinde amme münasebetleri ve tanıtma ile ilgili faaliyetlerimize 1964-1965 devresi zarfında da artan bir hızla devam edilmiştir. Sanayi dairemiz bünyesinde kurulan “Yatırımları Teşvik ve Enformasyon Merkezi” yatırımlar mevzuunda tenvir edici neşriyat yapmış, diğer taraftan yerli ve yabancı yatırımcıların müracaatları cevaplandırılmış hukuki ve teknik konularda müşavirlik hizmetleri ifa edilmiştir. Devre zarfında bu merkez büyük bir gayret neticesi (Türkiye Yatırım Rehberi)ni ve memleketimizde cazip yatırım sahalarını gösterir on adet monografiyi hazırlayarak bastırmıştır” denilmektedir. Bu izahatımızın arkadaşımı tatmin edeceğini ümit etmekteyiz. Ve böylece yatırım konusunda bilgisiz bırakıldığı, yolundaki mütalaalarına iştirak etmediğimizi de kaydetmeği uygun bulmaktayız.

Prodüktivite Merkezinin kurulması hakkındaki kanun tasarısına muhalefet ettiğimizi, hükümete bildirmişizdir. Şunu ifade edeyim ki, biraz önce salona girdiğimde Sanayi Dairesi Reisi Sebahattin Teoman Bey de ifade ettiler. Kanunun tadili cihetine gidileceğini bildirdiler.

Muhterem Arkadaşlarım,

Yönetim Kurulu’nun bir senelik faaliyeti üzerindeki tenkitlere cevapları kurulumuz adına vermiş bulunuyorum. Bu cevaplar arasında arkadaşlarımızın ileri sürüp de unutmuş olduklarımız varsa, hatırlatmalarını rica ederim.

Şimdi müsaade ederseniz, son cevabımız bütün arkadaşlarımızın temas edip de, şu anda cevaplandırmadığımız mevzuu biz de özel sektör olarak memleketimizin menfaatleri olarak çok hayati ve mühim olarak addetmekteyiz. Bu mevzuuda görüşümüzü, sözlerimi bitirirken, Genel Kurulumuza arz etmeyi bir vazife bilirim Siz arkadaşlarımı hayati olduğuna inandığımız ve mücadelesini seve seve yapacağımıza emin bulunduğumuz bir konuda hepinizi müşterek mücadeleye çağırıyoruz. Bu mücadele de davamız şudur:

Bugün Türkiye’de asıl iç yüzü kominizm olan bir hareket sinsi sinsi büyümektedir. Bugün varlık düşmanlığı, özel sektör düşmanlığı şeklinde kendisini göstermektedir. Hakikatte namusu ile kazanan, vergisini veren ve Devleti yanında vazife alarak memleket ve millet hizmetinde çalışan şerefli tüccarı, sanayiciyi Borsa mensubunu hülâsa özel teşelabüsü tehlide korku ve endişeye düşürmeğe çalışan ve böylece gerçekten Anayasamızın teminatı altında bulunan özel sektörün çalışmalarını ve hizmetlerini gevşetmeğe gayret eden bu sinsi komünizm hareketine karşı bir taraftan hükümetlerin dikkat nazarlarını çekerken öte yandan sizleri de müştereken mücadeleye davet ediyorum. Bu mücadele yalnız varlığımızı korumak için değildir. Çünkü komünizm bütün bir memleketin bekasını, varlığını ve istiklalini tehdit eder. Öyle ise, bu mücadelemiz milli varlığı ve milletin, istiklalini koruma mücadelesidir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Bu sahadaki mücadele partiler üstü birer mücadeledir. Bunun için hangi partiye bağlı olursak olalım, bu müşterek mücadelede birleşmeliyiz. Ve biz vazifeli olarak bunu kendimize başlıca vazife saymalıyız. Görüşümüz bu olmakla beraber bu hususta tam bir mücadele yaptığımızı söyleyemeyiz. Fakat gayret sarfetmişizdir. Bugün burada alacağımız kararlar bu mücadelede Birlik ve beraberlik içerisinde olduğumuzu göstermesi bakımından çok mühim mana ve değer taşımaktadır, diğer alanlardaki küçük büyük kusurlarımızı bağışlamanızı rica ediyoruz. Bunlar her vakit kolayca halledilir, halledilebilir. Ama bu davada varlık ve özel teşebbüs düşmanlığına müştereken karşı koymakta birleşmeliyiz. Bizim bu konuda alacağımız isabetli karar umumi efkarı düşünmece ve bütün partilerin de örnek bir hareket olarak almalarını temin edecektir. Bu itibarla bu davada, parti ayrılıklarımızı birbirine karıştırmamalıyız. Ve bu kanaatlerimizi birleşmemize engel yapmamalıyız. Tam tersine bütün partilere bu tehlike karşısında kararlarımız da ışık tutmalıyız. Ve böylece bu nev’iden davalarda birleştiğimizi partilerimize örnek olarak göstermeliyiz. Şuna inanıyorum ki, Türkiye devlet ve özel sektörün millet ve memleket mes’elelerinde elele vermesi birbirine destek olması suretiyle ileri medeni milletler seviyesine yükse-

lecektir. Öyle ise, devlet sektörü ne kadar lüzumlu ve temişitil ise, özel sektörün de o derece lüzumlu ve teminat altında bulunması gerektiğini bu müşterek mücadelemiz daha iyi anlatmış olacaktır! Bu Genel Kurul'un alacağı müşterek mücadele kararı milletimize ferahlık ve herkese taze bir kuvvet getirecektir. Buna yürekten inanarak hepimizi saygı ile idare Heyetimiz adına selamlar, yeni İdare Hey'etine seçilecek arkadaşlarımıza başarılarımızı sunarız.

Çağırduğımız müşterek mücadelede alınması gereken bir karar vardır. Bu kararımız bir bildiri halinde umumi efkara açıklanacaktır. Bu bildiriye Genel Katibimiz okuyacaktır. Bu bildirin yayınlamasını karar altına almanızı rica ediyoruz.

SIRRI ENVER BATUR

30.05.1965 - 25.05.1969

“

Tecrübeler göstermiştir ki, ferdi teşebbüsün yaratıcı kabiliyeti kösteklenmediğinde, ona sorumluluk ve serbesti verildiğinde her sahada yatırımlar gelişmekte, tesisler süratle kurulmakta, aksi taktirde yatırımların yapılması ve işletmelerin kurulması duraklamakta ve gerilemektedir.

”

21. GENEL KURUL - 28 / 29 MAYIS 1966

Aziz ve Değerli Arkadaşlarım,

Gerek şahsen ve gerekse Yönetim Kurulumuz adına hepinizi saygı ve sevgiyle selamlarım.

Bir yıllık faaliyet raporunu tenkid etmek lutfunda bulunan arkadaşlarımıza cevap vermeden evvel bir vicdan borcunu yerine getirmek isterim. Raporumuz hakkında görüşen arkadaşlar ve bu arkadaşların ekseriyeti Odalarımızın derli toplu ve verimli sonuçlar verdiği bu arkadaşlarımız bizlere vazifesini hakkımla başarmaya çalışmış insanların vicdan huzurunu ve bahtiyarlığını bağışladılar. Kendilerine şükranlarımızı arz ederim.

Bunun dışında, raporumuzu tenkid eden arkadaşlarımıza olan şükran borcumuz çok daha büyüktür. Hatadan münezzeh olmak yalnız Cenabı Hakka has bir haslet olduğu için ve insan hatadan hiçbir zaman kaçamayacağı için elbetteki bizim de hatalarımız olmuştur. Tenkid eden arkadaşlarımız, bu hata ve noksanlarımızı dile getirmekle bundan sonraki Birlik faaliyetlerine ışık tuttular, ikaz ettiler. Sağ olsunlar, tekrar tekrar kendilerine teşekkür ederim.

Bu lazimeyi yerine getirdikten sonra yine ifade etmek istediğim bir husus vardır. Temsilcimiz ve İdare Heyetimizin temsilcisi olarak bu seneki Birlik çalışmalarında bütün İdare Heyeti arkadaşlarım çalışmalara devamlı ve tam bir alaka ile katıldılar. Eğer bir muvaffakiyet varsa onu da, hisselerine düşeni aldılar. Eğer bir vebal varsa, sorumluluğu da paylaştılar. Bu itibarla, temsilciniz olarak, şahsen kendilerine de şükranlarımı arz ederim.

Maruzatta bulunduğum gibi, tenkid edilen hususların kayıtsız, şartsız ve istisnasız, hepsine, Birliğimizin ve Yönetim Kurulumuzun eğilmiş olduğunu az veya çok hepsi üzerinde çalışmalarımız olduğunu size arz etmekle en büyük bahtiyarlığı duymaktayım.

Lütfettiniz, dün Birliğimizi, Yönetim Kurulumuzu mali bakımdan ib-
ra ettiniz.

Gene lütfeder, faaliyetlerimizi kabul ederseniz, hizmet emrettiğiniz
bu arkadaşlarınıza da en büyük huzuru bağışlamış olursunuz. Bu-
nun dışında, sözlerimi bitirirken, bilhassa sona sakladım, üzerinde
durmak için.

Gerek, bilhassa Hesap Komisyonumuz, 15 gün devamlı geceli gün-
düzlü bir çalışma ile Birliğin yalnız hesaplarını değil bütün muame-
latını didik didik tetkik etmişler, çalışmışlar ve raporlarını huzurla-
rınıza getirerek kabul ettirmişlerdir.

Bu memleket bizim, canım arkadaşlarım! El birliğiyle, gönül birliğiyi-
le, birbirimize düşmeden küçük hesaplara varmadan, bu deveyi gü-
deceğiz arkadaşlarım! Gidecek yerimiz yoktur! Hepinizi hürmetle
selamlarım.

21. OLAĞANÜSTÜ GENEL KURUL

13 / 14 OCAK 1968

Sayın Delegeler, Sayın Misafirlerimiz,

XXI. (Fevkalâde) Genel Kurul münasebetiyle Yönetim Kurulumuz adına sizleri ve şahıslarınızda Oda ve Borsalarımızı saygıyla selamlarım.

Herbirinize göndermiş olduğumuz, "İkinci Beş Yıllık Plân Döneminde Özel Teşebbüs" adlı muhtırada belirttiğimiz üzere Genel Kurulumuz için ana temas olarak "İkinci Beş Yıllık Plan döneminde halkımızı yüksek bir hayat standardına kavuşturmak ve herkesi iş sahibi yapmak için zaruri olan ekonomik gelişmenin tahakkuk ettirilmesinde ve hızlandırılmasında Camiamızın görevi ve yapabilecekleri yatırımlar" konusu seçilmiş bulunmaktadır.

Yönetim Kurulumuzu böyle bir konuyu seçmeye sevkeden sebep ve âmiller mezkur muhtarada kısaca belirtilmiş bulunduğundan zamanımızı almamak için ayrıca tekrar edilmesine gidilmemiş, yine aynı sebeple huzurunuzda yalnız arzedilen görevimizi süratle yerine getirmemiz için diğer şartların mevcut olup olmadığına birkaç kelime ile temas etmenin daha faydalı alacağı mütalaa olunmuştur.

Evvelâ tebşir edelim ki 1968 yılına iktisadiyatımız ve Camiamız bakımından gayet parlak bir perspektifle girmiş bulunmaktayız. Şöyle ki: 1968 yılında tatbikata konan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile müteşebbisin sermayenin ve yabancı sermayenin beklediği müsait ortam getirtilmiştir.

Karma ekonomide devlet kesimi ile özel sektör kesimlerinin, faaliyet sınırları tayin olmuştur.

Devletin, özellikle genel gelişmeyi "hızlandıran alt yapı yatırımlarını "geliştiren" ve toplumun refahına yükselen eğitim, sağlık gibi sosyal amaçlı yatırımları yapması ve uzun vadeli imalat sanayiinin özel teşebbüse bırakılması prensibi kabul olunmuştur.

Ekonominin hızla gelişmesi için gerekli olup özel sektörün, kullanılacak teşvik araçlarına rağmen giremediği güç gelişen veya ekonomide darboğazlar yaratan sanayi alanlarına etkin bir müteşebbis olarak girmesi imkanı muhafaza edilmekle beraber bu yeni alanlarda karma teşebbüs tercih olunacaktır.

Kamu ve özel kesimlerin bir arada faaliyette buldukları üretim alanlarında devletçe fırsat eşitliği sağlanacak ve ayırım yapılmayacaktır. Ekonomide statik ve dinamik etkenlik esas olarak piyasa nizamı yolu ile sağlanacaktır.

Aziz Delegeler,

Özel Teşebbüsün uzun ve orta vadeli ve düşük faizli kredi ihtiyacı, kredi hacminin ihtiyaca göre arttırılması, kredi kaynaklarının yeter ölçüde genişletilmesi ve kredi müesseselerinde özel fonlar tesis edilmesi ve selektif kredi politikası ile karşılanacaktır.

Bütçe kaynaklarından 1968 yılı için sınai gelişme ve teşvik fonları madencilik gelişme ve teşvik fonları, tarımsal gelişme fonları, ihracatı geliştirme ve teşvik fonları, turizmi geliştirme ve teşvik fonları adı ile 347 milyon liralık fon tesis edilmiştir. Bu fonların dağıtımı, hangi sanayi kollarında kullanılacağı, tatbik edilecek vade, ödemesiz devre ve faiz nisbeti muhtamızda belirtilmiştir.

Özel teşebbüs yatırımlarının dış finansmanı kolaylaştırılacak ve özel sektör yatırımlarının döviz ihtiyacının karşılanmasında proje kredilerinden faydalandırılacaktır. Ayrıca 1968 yılı yatırımları için 40 milyon dolarlık bir kota verilmiştir. Özel Sektör Yatırım Bankasının sür'atle kurulmasına çalışılacaktır, Keza Plan özel teşebbüs yatırımlarının diğer teşvik tedbirleriyle teşvikini de derpiş eylemektedir. Ezcümle sanayileşme çabası gümrük himayesiyle desteklenecek özel teşebbüsün az gelişmiş bölgelere yönelmesi için teşvik unsurları arttırılacak, yüksek olan sınaî ürün maliyetlerini düşürmek için enerji, taşıma, temel sanayi hammadde fiyatlarının sanayileşmiş ülkelerdeki seviyesine kademeli olarak indirilmesi sağlanacak, yatırımların dağıtılmasında ihracata öncelik verilecek, döviz

tahsislerinde ihracata yönelmiş sanayi dallarında mevcut tesislerin genişletilmesi, yenilerin kurulması ve ham madde ihtiyaçlarının karşılanması öncelik kazanacak, işletmelerimizin dış rekabet şartlarına intibak etmesini teminen de yatırımların teşvik tedbirlerinin uygulanmasında yeni tesislerin asgari iktisadi kapasitede kurulması dikkate alınacak ve mevcut işletmelerin de birleşerek iktisadi ölçüler içinde üretim yapmalarını, teknik ve mali güçlerini yükseltmelerini sağlamak maksadiyle vergi indirimi ve muafiyet araçları geliştirilecek ve etkili bir tarzda uygulanacaktır.

Ayrıca, yatırım indirim nisbetleri yatırımları daha fazla teşvik edici bir hale getirilmiş, gümrük vergi ve resimleriyle ithalde alınan diğer vergi ve resimler toplamında da % 60 ile % 100 arasında değişen bir indirim tatbiki konmuş bulunmaktadır.

Hızlı bir sanayileşmenin yeterli bir derecede yetiştirilmiş bir iş gücüne, modern tekniğin sanayie sokulmasına ve devamlı bir araştırmaya bağlı bulunduğu hakikati de göz önünde bulundurularak iş gücünün ve müteşebbisin yetiştirilmesine, araştırılmalara ve çalışma hayatımıza modern tekniğin süratle girmesine Plân'da ağırlık verilmiş ve teşvik tedbirleri derpiş olunmuştur.

Vergi politikamızın yatırımları, sermayenin tekevvününü ve otofinansmanına kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi esası benimsenmiş ve para politikamızın kalkınma için gerekli gelişmeyi sağlayacak, kaynakların tam ve etkin kullanılmasına imkan verecek ve gelişmesi öngörülen sektörlerde de hedefe ulaşmaya yardımcı olacak şekilde düzenlenmesi esası kabul olunmuştur.

Standardizasyon ve kalite kontrolünde de gerekli tedbirler alınarak seri imalât yapan sınaî işletmelerin bünyelerinde kalite kontrolü metodlarının uygulanması için gerekli teknik yardımın devletçe yapılması, Sanayi Bakanlığının kalite ve tahlil denetlemeleri yapabilmesi için, gerekli yetki ve sorumluluklarla teçhiz edilmesi ve mallarımızın standartlaştırılmasının yoğunlaştırılması sağlanmaktadır.

İstihdam,sorunumuzu da halletmek üzere bir kısım tedbirler alınmış, asgari ücretlerin tespiti için yeni bir kritere bağlanmış ve istihdam baskısını azaltmak için yurt dışına işçi gönderilmesi prensibinde bir değişiklik yapılmamıştır.

Tarım, madencilik ve küçük sanayi alanlarında benzeri müessir teşvik ve geliştirme tedbirleri alınmıştır.

Aziz Delegeler:

Yönetim Kurulumuz, Hükümetimizin halkımızın süratle refaha kavuşturulmasında Camia olarak üzerimize düşeni yapmamız için lüzumlu ortamı tesis ve gerekli teşvik tedbirlerini almış bulunduğuna ve bu imkân ve fırsatın da bizler tarafından lâıyık veçhile değerlendirilmesi zamanının gelmiş olduğuna kani ve Camiamızın bunda kusur etmiyeceğine emin bulunmaktadır.

Bunu şu sebeplerle de zaruri bulmaktayız;

Malûmları bulunduğu üzere memleketlerin ve milletlerin süratle refaha kavuşmasında temel faktörü ferâi teşebbüs ve gayret teşkil eder. Eğer bir milletin, fertlerinin hayat standardı yüksek ise o millet müreffeh ve zengindir. Çünkü her toplumda toplumun refahı o toplumu vücuda getiren fertlerin refahının muhassalasıdır, bu itibarla toplumun sür'atle kalkınması fertlerin gayretlerinin bu kalkınmaya azami şekilde iştirak ettirilmesiyle tahakkuk eder.

İşte bu hakikate inanan Hükümetimiz, biz müteşebbislerin azami gayret sarfetmemize, daha müessir çalışmamıza, teşebbüs kaabiliyet ve gücümüzü harekete geçirmemize ve iş sahasında yenilikleri ve tekniği tatbik etmemize ve bunları tatbik etmek suretiyle de rizikoları karşılamamıza yardımca olacak teşvik tedbirlerini memleketimiz çapında ve ölçüsünde getirmiştir.

Üzerinde önemle duracağımız ikinci faktör de kâr unsurudur. Bu unsur bütün dünyada iktisadı gelişmenin anahtarını teşkil eder.

Bilindiği gibi yatırımsız iktisadi gelişme tasavvur edilemez.

Yatırımlar da ancak kazanılan paraların istihlâk edilmeyip tekrar yatırımda kullanılmasıyla mümkündür. Ancak fertleri yatırım yoluyla kazanca sevkeden, ona yatırım yapmak için cesaret veren yegane unsur da kar etme ümididir. Diğer taraftan bu. Türkiye’imizde yatırım için başlıca kaynağı karlar teşkil etmektedir. Binaenaleyh kâr yalnız yeni tesislerin kurulması için değil aynı zamanda mevcut tesislerin yaşaması için de lüzumludur. Binaenaleyh kuracağımız teşebbüslerde kârlılık birinci prensibimizi teşkil etmelidir.

Üçüncü nokta memleketimizin kalkınmasına bel bağlayan bizlerin içerden ve dışardan büyük miktarda sermaye tedarik etmemizin lâzım olduğudur. Bunun için de girişeceğimiz teşebbüslerin karlı olmaları şarttır. Aksi takdirde çok oynak olan sermaye cazip karı nerede görürse oranın yolunu tutar.

Kaldı ki bu hususta biz, dünya memleketleriyle rekabet halinde bulunmaktayız. Bugün bir çok memleketler sermayeyi celbetmek için birbirleriyle yarış etmektedirler. Bu yarışma Avrupa’nın iktisadî entegrasyonu dolayısıyla daha da şiddetlenmiştir.

Dördüncü nokta teşebbüslerimizin prodüktif ve kârlı olması için işlerimizde bilgili, maharetli, müteşebbis ve değiril kimseleri istihdam etmemiz zaruretiyle karşı karşıya olduğumuzdur. Bunları da hem memleket dahilinden hem de dışarıdan tedarik etmemiz zarureti vardır. Bunlar da sermaye gibi cazip karşılık isterler. Eğer değerlerinin karşılığını vermezsek veren yerlerin yolunu tutmakta asla tereddüt etmezler. Bu bakımdan teşebbüslerimiz ne kadar iyi çalışır ve tatminkâr kâr elde ederlerse daha yüksek ücret ödemek suretiyle bu elemanları muhafaza edebilirler.

Beşinci noktada, teşebbüslerimiz için içerde ve dışarda rekabeti göze almamızdır. Özel teşebbüs ancak bu güce sahip olmakla daha fazla istihdam ve daha yüksek bir hayat standardı için lüzumlu bulunan millî ekoneminin gelişmesine hizmet eder.

İşletmelerimiz müessir çalışmamızı zedeleyen, rekabet gücümüze zararlı olan ve gelişmesini engelleyen tesirlere karşı ancak rekabet gücüne sahip olmakla mukavemet edebilir.

Rekabet şartları içinde çalışmakta aynı zamanda büyük bir fazilet de vardır. Zira seleksiyon, kalitenin yükselmesi, maliyetin indirilmesi de ancak rekabet ekonomisi içinde tahakkuk eder.

Altıncı nokta serbest piyasa ekonomisini kabullenmemizdir. Malumlara bulunduğu üzere zamanımızda serbest piyasa ekonomisi nizamı içinde mübadele hadleri arz talep kanunuyla teessüs eder. Belki bunun bazı fayda ve mahzurları vardır. Fakat beşeriyet bugüne kadar daha iyi bir nizamı bulup yerine koyamamıştır. Bu nizama teşebbüslerimizin iyi idaresi bakımından da ihtiyaç vardır, Zira bu nizamda iyi çalışanlar, mükafatlarını görür. Kötü çalışanlar ise zarar ve iflaslarla cezalanırlar. Bu itibarla serbest piyasa ekonomisi nizamı devamlı olarak kaynakların iyi kullanılmasını ve toplumun servetinin, zenginliğinin artmasına sağlar.

Yedinci nokta da teşebbüslerimizi kurarken gelişigüzel değil, her yönden iyi tetkik edilmiş ve hazırlanmış projeler ve fizibilite raporlarına istinat ettirmektir. Ancak böylelikle yatırımları ucuza mal etmemiz, karşılığını sağlamamız, rekabet gücünü kazanmamız mümkün olur.

Gene bu cümleden olarak gerek kuracağımız yeni teşebbüslerde, gerekse mevcut işletmelerimizde zamanımızın iktisadi icaplarına uymamızı lâzımdır. Bilindiği üzere günümüzün iktisadî düzeni dev cüsseli işletmeler, çok geniş pazarlar, kütle halinde iştirak kuvveti ve kütle halinde istihlaktır. Binaenaleyh işletmeleri bu nizama ayak uyduracak şekilde tesis etmemiz gerekir. Buna aynı zamanda rasyonel çalışma, rekabet gücünü kazanma, işletmelerimize tekniği sokma, araştırma yapma ve daha iyi insan gücü kullanma bakımından da ihtiyaç vardır. Bu alanda şirketleşme de önemle ele alacağımız konular arasındadır.

Bu arada üzerinde önemle duracağımız diğer bir konu da, aşırı derecede tatbik edilen kısıtlama tedbirlerinin, muhtelif memleketlerin ekonomilerine getirdiği düzensizliklerdir. Filhakika, aşırı derecede tahdidat, tatbikatını yapan her memlekette yüksek maliyetli iş dallarının doğmasını, ithal edilecek parçalara aşırı derecede bağlı montaj işletmelerinin kurulmasını intaç etmiş istihlakın tahdidi ilave sermayeleri temin için başarılı bir yol olmamış, yatırımların ihraç malları istihsaline yönelmesini intaç etmemiş, tediye açığının gittikçe bozulmasını mucip olmuş ve döviz kurları devamlı olarak realiteden uzaklaşma istidadını göstermiş ve ihracatta hususi teşvik tedbirlerine gidilmesini kamçulamıştır. Bu itibarla bu hususta da özel teşebbüs olarak daima makulat içinde kalacağımızı umarız.

Malûmları bulunduğu üzere ekonomimizin bünyesi ihracatımızın sür'atle arttırılmasını ve kalkınmamızın yüksek bir ihracat seviyesiyle desteklenmesini amirdir. Bu bakımdan ihracat ekonomimizin en önemli ve ciddi meselesi olarak karşımıza çıkmakta ve bu sorunların tez elden hal işi de Camiamıza terettüp etmektedir.

Filhakika ihracatımız son birkaç senedir muntazam bir seyirle gelişmektedir. Bununa beraber bu gelişme seyri tatminkar bulunmadığı gibi milli istihsale oranı bakımından dünyada en düşük seviyededir. Binnetice ticaret açığımız devamlı olarak artmaktadır. Bunun sebepleri ise şöyledir: Evvela birçok sahalarda istihsalimiz dahili ihtiyacı karşılayamamaktadır. Saniyen ihracat maddelerimizde tenevvü yoktur. İhracatımızın mühim kısmını birkaç zirai maddenin ihracatı teşkil eylemektedir. Her ne kadar son birkaç sene içinde sinai mamullerimiz de ihraç maddelerimiz arasına girmişse de nisbeti gayet düşüktür.

Üçüncü olarak sinai mamullerimizin ve zirai istihsalimizin mühim kısmı, miktar, vasıf ve fiyatları sebebiyle dış pazarlarda sürüm ve rekabet imkanından mahrum bulunduğu için piyasanın yolunu tercih etmekte ve müesseselerimiz kendilerini bu duruma göre ayarlamaktadır.

İhracatımızın arttırılmasında çok müessir bir yol da ihracat madde-
lerimizin mevcut pazarlarını genişletmek veya yeni pazarlar bul-
mak için yapılacak pazar araştırmalarıdır.

Binaenaleyh özel teşebbüs olarak gayretlerimizi ekonomimizin söz
konusu bünyevi zaafını bertaraf edecek, sanayimizi tatminkar bir
çalışma ve organizasyona kavuşturacak, prodüktivitede devamlı
artışı ve istihsalimizin dış pazarların isteğine intibakını ve daha çok
istihsal yapmayı sağlayacak tedbirleri süratle almamız lazımdır.

Ancak iyi bir ihracatçı olabilmemiz için iç ticaretimizde de muay-
yen kurallara riayet etmemize ihtiyaç vardır. Bilindiği gibi bu kural-
ların başında müstehlikin ihtiyaç ve arzularına zaman, mekan, zevk
ve imkan bakımından en iyi şekilde cevap vermek, iç istihlak için
çalışan sanayi kollarına mamullerinin kalitesi, deseni, fiyatı, mikta-
rı, arz şekli vesairesi bakımından istikamet vermek hususları gelir.
Bunlar ihracat sanayiinin ve ihracatçının da devamlı olarak göz
önünde bulundurması şart olan temel kaidelerdir.

Bu suretle çalıştığımız takdirde başarıya ulaşacağımız ve özel te-
şebbüsün ekonomideki mevkiini tarsin edeceğimiz muhakkaktır.
Sözlerime son verirken, milletimizin hürriyetin ve ferdi teşebbüs si-
yasi ve iktisadi nizamımızın temeli olduğu hakkındaki inancımın
her gün biraz daha kuvvetlendiğini, özel teşebbüs ve sosyal niza-
ma karşı hücumları kati surette benimsediğini, dış ticaretin milli-
leştirilmesi gibi muayyen memleketlerden ithal edilmiş fikirlere yer
vermediğini ve Mayıs 1967 toplantısında seçim ve tenkit havasın-
dan uzak olarak yapmayı kararlaştırmış bulunduğumuz bu fevkala-
de toplantımız için müzakere konusu olarak “İkinci Beş Yıllık Plan
Döneminde Özel Teşebbüs” ana temasının seçilmiş bulunduğunu
ıttılınıza arzeder, ferdin hürriyet ve teşebbüs gayretine dayanan
sosyal ve iktisadi nizamımızı korumanın en büyük silahının halkımı-
zın hayat standardını yükseltmek ve onu refaha kavuşturmak oldu-
đunu belirtir. Çalışmalarımızın memleketimiz ve camiamız için ha-
yırlı uğurlu olmasını dileyerek cümlelerinizi tekrar sevgi ve saygı ile
selamlarım.

22. GENEL KURUL - 18 / 19 MAYIS 1968

Sayın Misafirlerimiz, Genel Kurulumuzun Sayın Üyeleri,

Cümlenize hoşgeldiniz der, sizleri ve şahıslarınızda Oda ve Borsalarımızı selamlarım.

1967-1968 dönemi çalışmalarımız tetkik ve tasviplerinize sunarken bu devrede memleketimizin iktisadi perspektifi ile dünya iktisadiyatının seyrine ve bütün iktisadi faaliyet kollarına yayılan çalışmalarımızda, tasvibinizle izlediğimiz temel ilke ve politikamız istikametinde ulaşılan neticelere birkaç kelime ile temas etmek isterim.

Aziz Arkadaşlarım,

Büyük bir sevinçle tebşir edeyim ki, memleketimiz müreffeh Türkiye hedefine doğru hızla ilerlemekte, memleketimizin iktisadi ortamı ve perspektifi devamlı olarak düzelmekte, hal ve istikbal için büyük ümitler belirlemekte, müteşebbisin, sermayenin ve yabancı sermayenin beklediği ortam sür'atle teessüs etmektedir. İktisadiyatımızın gelişmesinde birinci derecede müessir olan ve bütün gayret ve çabalarımıza istikamet veren ve bu sebeple her birimiz tarafından dikkatle izlenen siyasi ve iktisadi istikrar her gün biraz daha kuvvetlenmektedir.

Sür'atle sanayileşmemiz için lüzumlu bulunan altyapı tesisleri hızla kurulmakta, yatırımlarda büyük inkişaf kaydolunmakta ve memleketin hemen her tarafı hergün yeni bir sınai tesisle süslenmektedir.

İşletmelerin zamanımız iktisadiyanın icaplarına uydurulması istikametinde büyük gayretler sarfolunmaktadır.

Çalışmalarda göreneğe uymak alışkanlığı bırakılmakta ve yerine teknik ve bilgi ikame edilmekte ve işlerin geliştirilmesinde araştırmaların önemi ve lüzumu bütün faaliyet kademelerinde benimsenmektedir.

Tarımda tesadüfün ve hava şartlarının etkisinden kurtulma istika-

metinde büyük çabalar sarfedilmekte, paramız nisbi istikrarını muhafaza eylemekte ve devlet maliyesi hergün biraz daha sağlam temellere oturtulmakta ve vergi sistemimiz iktisadiyatımızın hizmetinde faydalı bir alet haline getirilmektedir.

Yaptığımız milletlerarası anlaşmalarla mallarımız için geniş pazarlar açılmaktadır. Para ve kredi politikasının işleri daraltıcı istikamette değil, enflasyona yer vermeden işlere gerekli canlılığı vermek istikametinde terpitlenmesine çalışılmaktadır. Sanayi, ulaştırma, madencilik, ziraat ve turizm alanlarında gerekli yatırımların yapılmasını teminen uzun vadeli ve ucuz faizli kredi sistemi tatbika konmaktadır.

Bunun neticesi olarak yeni yeni iş sahaları açılmakta, bütün sahalarda ve bütün sektörlerde daha fazla yatırım yapılmakta, memleketimize yabancı sermaye akımı kuvvetlenmekte, istihdam hacmi genişlemekte, sanayi ve tarımda istihsal tutmakta, ihracatımız yükselmekte, gayri safi milli hasılda artış muntazam bir seyirle devam etmekte ve ticaretimiz büyük bir canlılık ve hareket göstermektedir.

Ziraat sahasında çalışanların adedi devamlı surette azalmakta ve her alanda yapılan çalışmalarda araştırmalardan, teknikten ve bilgiden faydalanmaya çalışılmaktadır.

Vasıflı işçi sayısı hergün biraz daha artmakta, bankalardaki tasarruf mevduatı emniyet verici bir seyirle gelişmekte, banka kredileri genişlemektedir.

Fert başına düşen milli gelir, ihracat ve ithalat her sene yükselmekte, devlet vergilerinde büyük oranda tahsilat fazlalıkları kaydolunmakta, paramız içerde ve dışarda daha itibar ve değer kazanmaktadır.

Hizmet sanayiinin hizmetleri gözle görülür bir şekilde düzelmekte, iktisadi dalgalanmaların başlıca sebebini teşkil eden özel sektör

yatırımlarındaki istikrarsızlık zail olmakta ve iyi idare edilen işletmeler bilançolarını çok tatminkar karla kapamaktadırlar.

Aziz Arkadaşlarım,

Arzettiğim bu iktisadi ortam ve perspektifle birlikte özel teşebbüs için ufukta hale ve istikbale güven, çok iyi iş imkanları, teşvik ve tergiplerle dolu gayet parlak bir ufuk açılmış, biz müteşebbisleri tereddüde düşüren, ürküten veya vakti merhununu beklemeye sevkeden birçok pürüzlü hususlar yavaş yavaş ortadan kalkmakta bulunmuştur.

Ferdi teşebbüsün bütün memleketlerde iktisadi gelişmenin temelini teşkil ettiği, serbest rekabete dayanan ferdi teşebbüs sisteminin toplumların ihtiyacını karşılamak için en müessir ve en iyi yol olduğu, ferdi teşebbüs sisteminin, ferdin hürriyetiyle ve insanlığın hemen hemen herkesin zihninde yerleşmektedir.

Karma ekonomimizde devlet kesimi ile özel sektör kesiminin faaliyet sınırları tayin olunmuştur.

Uzun vadede imalat sanayiinin özel sektöre bırakılması ve devlet genel gelişmeyi hızlandıran ve toplumun refahına yönelik altyapı yatırımlarını özellikle eğitim, sağlık gibi sosyal yatırımları yapması ve kamu ve özel teşebbüse fırsat eşitliği sağlanması ve ayırım yapılmaması prensibi konmuştur.

Devletle vatandaşın birbirinin rakibi değil, birbirini tamamlayan iki müsbet unsur olduğu keyfiyeti kuvveden fiile çıkarılmıştır.

Ekonomide statik ve dinamik etkenliğinin piyasa nizamı ile sağlanması yolu tutulmuştur.

Özel teşebbüsün uzun ve orta vadeli ve ucuz faizli kredi ihtiyacını gereği şekilde karşılamak için Merkez Bankası ve bankalar sisteminde bazı değişiklikler yapılması ve selektif kredi politikasının tatbikata konması ve bunların sür'atle tahakkuk ettirilmesi için lüzumlu çalışmalara başlanmıştır.

Yatırım indirimi nisbetleri yatırımları daha fazla teşvik edici bir hale getirilmiş ve yatırım malları için gümrük vergi ve resimleri toplamında % 60 ila % 100 arasında değişen bir indirim tatbikata konmuştur.

Az gelişmiş bölgelerimizin sür'atle kalkınması için lüzumlu bir çok tedbirler alınmıştır.

Bunlara ilaveten yeni tesislerimizin asgari iktisadi kapasitede kurulmasını ve mevcut işletmelerin de tevsi, ikmal ve modernize edilerek ve birleşerek iktisadi ölçüler içinde üretim yapmalarını teknik ve mali güçlerini yükseltmelerini temin maksadiyle vergi indirimi ve muafiyet araçlarının geliştirilmesi esas alınmıştır.

Hülasa, memleketimizin ve milletimizin sür'atle refaha kavuşmasında temel faktörün ferdi teşebbüs ve gayret olduğu, kalkınmanın ve ucuz kalkınmanın yolunun özel teşebbüsten geçtiği keyfiyeti her fert için bir düstur haline gelmeye başlamıştır.

Aziz Arkadaşlarım,

Hamdolsun bugün bir çok meselelerimiz halledilmiş, iktisadiyatımızın sür'atle geliştirilmesinde ve milletimizin saadete kavuşturulmasında Özel Teşebbüs olarak vecibelerimizi eda etmemiz ve bunu teminen de işletmelerimize gerekli çeki düzeni vermemiz, yeni yeni yatırımlara giderek "herkes için iş" davasını kısa yoldan halletmemiz ve bunları zamanımız iktisadiyatının icaplarına uygun olarak yapmamız için bir sürü imkan ve fırsatlar manzumesi önümüze serilmiş, çalışmalarımız için gayet vaatkar ve parlak bir perspektif açılmış, teşebbüs kabiliyet ve gücümüzü harekete geçirmemize, işletmelerimize, tekniği, bilgiyi ve yenilikleri tatbik etmemize ve işlerimizde müessiriyeti sağlamamıza yardımcı olacak bir çok teşvik tedbirleri istifademize arz olunmuştur.

Şimdi de gayret bizlere düşmekte, arz edilen imkan ve fırsatları layiki veçhile değerlendirmemizin zamanı gelmiş bulunmaktadır. Camiamızın bu fırsatı değerlendirmekte kusur etmeyeceği ve başarılı bir imtihan vereceği şüphesizdir. Ancak zaman unsuru çok

vefasızdır. Kararsızlığı lakayitliği ve işlerin ağırdan alınmasını asla affetmez ve beklemeye de hiç gelmez. Giderse bir daha dönmez. Bu itibarla; aziz arkadaşlarım teşebbüs kabiliyetimizi ve yaratıcı kudretimizi sür'atle harekete geçirmemiz ve memleketin kalkınmasında özel teşebbüse bağlanan ümitleri hızla tahakkuk ettirmeye çalışmamız lazımdır. Bunun da anahtarı daha çok yatırım yapmak daha çok istihsal yapmak ve bu istihsalı en iyi şekilde değerlendirmektir. Belki büyük yatırımların ferdi sermayelerimizle tahakkuk ettirilmesi mümkün görülmeyebilir. Fakat bu hal hesaplı ve cazip yatırımlar için gerekli sermayenin hiçbir zaman bulunmayacağı manasına gelmez. Nitekim dünyanın, hemen hemen her tarafında büyük yatırımların çoğu küçük sermayelerin bir araya getirilmesiyle yapılmaktadır. Esasen hakiki müteşebbisin vasıflarından birisi de küçük sermayeleri bir araya getirmek kabiliyetine malik olmasıdır.

Aziz Arkadaşlarım,

Biz biliyoruz ki, milletlerin sür'atle refaha kavuşmasında temel faktörü ferdi teşebbüs ve gayret teşkil eder. Şayet bir milletin fertlerinin hayat standardı yüksek ise o millet zengin ve müreffektir. Diğer bir deyimle halkımızın refah seviyesinin artması ve hayat standardının yükselmesi doğrudan doğruya her birimizin refah seviyemizin yükselmesi için yapacağımız çabalara bağlıdır. İşlerimizi büyütmek ve hayat seviyemizi, sür'atle yükseltmek istiyorsak ki, bu en tabii hakkımızdır ve herkesin böyle düşünmesi lazımdır, devamlı olarak yatırım yapmamıza ihtiyaç vardır. Ve bütün belirtiler elimizi çabuk tutmamızı ve geç kalmamamızı söylemektedir.

Binaenaleyh bütün imkanlarımızı, zekamızı ve kabiliyetimizi arz edilen istikamette harekete geçirmeye ve memleket kalkınmasında bize verilen önemli vazifeyi yerine getirmeye koşmaya mecburuz. Ancak, neticeyi sür'atle istihsal etmek için de şu kuralları gözönünde bulundurmamız zorundayız.

Kuracağımız tesislerde ve mevcut işletmelerimizde karlılığa önem vermek. Küçük sermayelerimizle yapamayacağımız yatırımlar için içerden ve dışardan sermaye tedarik etmek. Bunu kolaylıkla tahak-

kuk ettirmek için girişeçeğimiz teşebbüslerin kazançlı olması elzemdir. Aksi takdirde çok oynak olan sermaye cazip karın bulunduğu yere gidecektir.

İşletmelerimizi karlı ve prodüktif kılmak için işlerimizde bilgili, mahir ve teşebbüs sahibi kimseleri istihdam eylemek, pahalı olan bu nev'i personeli istihdam edebilmek için yüksek ücret ödememizin ve yüksek ücretleri ödeyebilmemiz için de işletmelerimizin karlı çalışmasının gerekeceği şüphesizdir.

İçerde ve dışarda rekabet gücüne sahip olmak. Malumları bulunduğu üzere kalitenin yükselmesi, maliyetin indirilmesi, işlerin geliştirilmesi, daha fazla istihdam ve daha yüksek bir hayat standardı seviyesine vasıl olması intaç eden milli ekonominin gelişmesi rekabet şartları içinde çalışmakla elde olunur.

Nizam olarak, serbest piyasa ekonomisi nizamını kabullenmek. Beşeriyetin henüz daha iyisini bulup yerine koymadığı bu nizam teşebbüslerimizi iyi çalıştırmamızın, işlerimizi iyi idare etmemizin başlıca amilini teşkil eder. Çünkü bu nizamda iyi çalışanlar kazanır. Kötü çalışanlar zarar ve iflasla cezalanır.

Teşebbüslerimizi kurarken geliş güzel değil, her bakımdan iyi hesaplanmış ve iyi hazırlanmış projelere ve fizibilite raporlarına istinat ettirmek. İşbu düzen yatırımlarımızı ucuza mal etmemiz, karlı bir iş yapmamız ve rekabet şartlarına malik olmamız bakımından zaruri bulunmaktadır.

Gerek kuracağımız yeni teşebbüsleri, gerek mevcut işletmelerimizi günümüzün iktisadi icaplarına uydurmak. Buna zamanımızda gayet geniş pazarlar, dev cüsseli işletmeler ve kütle halinde istihsal ve istihlak manzumesi olarak beliren iktisadi düzene ayak uydurma ve aynı zamanda rasyonel çalışmak, işletmelerimize tekniği, bilgiyi sokmak, daha kalifiye insan gücü kullanmak ve araştırma yapmak imkanlarına sahip olma bakımından da lüzum vardır.

Yine bu cümleden olarak; şirketleşme ile mevcut bir kısım işletmelerin birleştirilmesi çarelerini aramak. Bilindiği gibi iktisadiyatımız artık dar bir pazara değil, AET'ye üye olmamız itibarıyla 200 milyon üzerinde nüfusa malik, para sahibi, zevkleri incelmış bilgili bir pazara hitap etmektedir. RCD'ye de hesaba kattığınızda 350 milyonluk bir piyasaya sahip bulunmaktayız. Böyle bir pazarın ihtiyaçlarını ise ufak, gayri iktisadi çalışan tesislerle karşılamamız mümkün değildir. Bu keyfiyeti de önemle göz önünde bulundurmamız lazımdır.

Kısıtlama tedbirlerinin makulat içinde kullanılmasına yardımcı olmak. Zira aşırı derecede tatbik edilen tehdit, tatbikatını yapan her memlekette yüksek maliyetli iş dallarının doğmasını, ithal edilecek parçalara aşırı derecede bağlı bir takım sanayi kuruluşlarının intaç etmiştir.

İstihlakın tahdidi de munzam sermaye tedariki için bir tedbir olmamış, yatırımların, ihraç mallarının istihsaline yönelmesi souncunu vermemiş, ihracata hususi teşvik tedbirlerinin tatbikini kamçulamıştır.

Her zaman olduğu gibi bugün de ekonomimizin bir numaralı ve en ciddi meselesini teşkil eden ihracat davamızı tez elden çözmek. Bu işin de biz müteşebbislerin asli vazifesinden olduğu muhakkaktır. Binaenaleyh, ihracat potansiyelimizi arttırmamız, ihracat maddelerimizi daha çok çeşitlendirmemiz, ihracat seviyemizi yükseltmemiz, bunun için de ihracat maddelerimizi dış pazarların isteğine uygun şekilde hazırlamamız, ihracat maddelerimizin mevcut pazarlarını genişletmemiz ve bu pazarlara yenilerini ilave eylememiz ve gerekli tedbirleri zaman kaybetmeden almamız lazımdır. Çalışmalarımızda arzettiğimiz hususlara riayet ettiğimiz takdirde başarıya ulaşacağımız ve özel teşebbüsün ekonomideki yerini sarsılmaz bir hale getireceğimiz şüphesizdir.

Bütün bunları yaparken de hassasiyet gösterdiğimiz tek husus, teşebbüs serbestimize müdahalenin asgari hadde tutulması temin-

dir. Zira tecrübeler göstermiştir ki, ferdi teşebbüsün yaratıcı kaabiliyeti kösteklenmediğinde ona sorumluluk ve serbesti verildiğinde her sahada yatırımlar gelişmekte, tesisler sür'atle kurulmakta aksi takdirde yatırımların yapılması ve işletmelerin kurulması duraklamakta ve gerilemektedir.

Aziz Arkadaşlarım,

Tetkik ve tasvibinize sunduğumuz faaliyet devremiz, dünya iktisadiyatını fazlasiyle etkileyen, dünya çapında iktisadi hadiseler sahne olmuştur. Dünya ticaretinin gelişmesini tehdit eder bir hal alan dünya likidite darlığına çare bulmak üzere, milletlerarası para ve kredi sistemine reform getiren bir anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre 1969 yılından itibaren beş yıllık bir dönemi kapsamak üzere yılda 1-2 milyar dolarlık bir likidite yaratılacaktır. İngiliz Lirasının değeri düşürülmüştür. Paranın değerinin düşürülmesinin İngiltere Sanayiine içerde ve dışarda rekabet imkanı sağlayacağı şüphesizdir. Ancak bu tediye müvazenesinde devamlı bir salah huse getirmesi daha bir çok şartların aynı zamanda tahakkuk etmesine bağlı bulunmaktadır.

Altına karşı büyük bir hücum olmuş, altının dünya piyasalarında fiyatları yükselmiş, İngiltere ve Amerika'dan fazla altın çekilmesi karşısında İngiltere Hükümeti ile Birleşik Amerika bir takım ihtiyati tedbirler almıştır.

Tarifeler ve Ticaret Genel Anlaşması "GATT" çerçevesinde yürütülen "Kennedy Round" müzakereleri olumlu sonuçlanmıştır. Bu suretle sanayi mamullerinde % 30 ila % 35 oranında değişen bir indirim sağlanmıştır. bu indirimler kademeli olarak beş sene içinde yürürlüğe konacaktır. Bu indirimlerden tarım ürünlerimiz ile krom, mensucat gibi ihracat maddelerimiz de faydalanmaktadır.

İkinci Dünya Ticaret ve Kalkınma Konferansı Yenidelhi'de Şubat ayında toplanmış ve Mart ayının sonuna kadar konferans devam etmiştir. Birleşik Amerika Hükümeti tediye müvazenesini sağlamak üzere yeniden bir takım tahdit tedbirleri almıştır.

İngiltere'nin müşterek pazara alınması işi bir kere daha Fransa tarafından veto edilmiştir.

Avrupa'nın 1968 yılında iktisadi seyri hakkında AET'ce hazırlanan rapora nazaran bu topluluk dahilinde gayri safi milli hasıla % 4, 5 oranında artacaktır. Bu oran geçen seneki artış oranının iki mislidir.

AET Topluluğu ticaretine gelince: Geçen senenin aksine bir gerileme kaydedebileceği belirtilmektedir. Sebebi de dolar ve sterlini takviye için alınan tedbirlerdir. Mahaza dahili ticaretin gelişeceği umulmaktadır.

Umumiyetle Batı Avrupa memleketlerinin iktisadiyatı seyrinde bir yavaşlama olacağı tahmin olunmaktadır. Fakat Batı Almanya iktisadiyatından beklenen gelişme tahakkuk ettiği takdirde arzedilen seyrin gelişmesi mümkün.

Birleşik Amerikan iktisadiyatına gelince: 1968 yılının bir hamle yılı olacağı hakkındaki kanaate ittifakla iştirak olunmaktadır.

Aziz Arkadaşlarım,

Bir iki kelime ile Birliğimizin reorganizasyonu işine temas etmek isterim. Malumları bulunduğu üzere Birliğimizin reorganizasyonu iki istikamette yürütülmektedir. Birisi Birlik kuruluşu, diğeri de Birlik teşkilatının reorganizasyonudur.

Birliğin kuruluş istikametinde yapılan yeni teşkilatlanmaya sanayi Meclisinin kurulmasıyla ilk adım atılmış bulunmaktadır. Bu meclis 80 sanayiciden müteşekkildir. Ve ilk toplantısını da 13 Mayıs 1968'de Birlik Merkezinde yapmış bulunmaktadır. Bunu takiben Ticaret Meclisi ile Borsa Meclisinin kuruluşuna hemen geçilecektir.

Birlik teşkilatının reorganizasyonuna gelince: Tetkik kısmı aşağı yukarı sonuçlandırılmış bulunmakta, mütehassıs firma halen Birlik servislerinin vazifelerini ve bu vazifelerin sınırlarını tesbite çalışmaktadır.

Birliğimizin teşkilatlanmasında bu çalışmalardan azami surette

faýdalanacağına Őüphe yoktur. Bununla beraber mesele teŐkilattan ziyade el meselesidir.

Bütün amacımız Birliğimizi ehil, dürüst, çalışkan, fikir istiklaline sahip ve aynı zamanda yaratıcı kaabiliyete malik ellere tevdi eylemektedir. Bunun için de çalıŐıyor ve Birlik mevzuatını bu düşünce-mizi tatbika imkan verecek bir hale getirmek istiyoruz.

Sözlerime son verirken hatırlatayım ki: Ferdin refaha, müesseselerin tekamül ve gelişmeye kavuŐmak istikametinde bir çabası ve gayreti yoksa ne hükümet ve ne de başka bir teşekkülün o müesseseyi geliştirmek veya o ferdi refaha kavuşturmak için hiç bir imkan yoktur.

Bu itibarla, Őiarımız çok çalışmak, iŐiđımız da bilgi, teknik ve tecrübeden azami surette faydalanmak olacaktır.

Zamanınızı almamak için bu konuşmamda Birlik faaliyetlerine temas etmediğimi belirtir ve bu vesile ile Genel Kurulumuza, Oda ve Borsalarımıza huzurunuzda teşekkür eder, birliğimizin önümüzdeki faaliyet yılları içinde de kendisine tevdi olunan vazifelere aynı Şevk gayret ve azimle ifaya çalıŐacağına emin bulunduğumuzu arzeder ve cümlenizi sevgi ve sayđı ile selamlar, gayelerimizin tahakkuk ettirilmesinde büyük fedakarlık ve gayretli çalışan memur arkadaşlarıma da Şükranlarımı sunarım.

PROF. DR. NECMETTİN ERBAKAN

25.05.1969 - 08.08.1969

“

*Temennimiz Odalar Birliği ile
bütün camiamızın elbirliği ile çalışmasıdır.*

”

23. GENEL KURUL - 1969

İki günlük mesaimiz, Odalar Birliği'nin olgun bir mesleki teşekkül olduğunu göstermiştir. Yeni seçtiğiniz Yönetim Kurulumuz sizlerin verdiğiniz hizmetleri yürütecek ve bu hizmetlerinizin bekçiliğini yapacaktır. Temennimiz Odalar Birliği ile bütün camiamızın elbirliği ile çalışmasıdır.

MEDENİ BERK

05.01.1970 - 30.05.1971

“

Türk Özel Sektörünün yaptığı yatırımların genel yatırım içindeki mühim payı, sanayi sektörü gelirlerinin, tarım sektörü gelirlerine nazaran muntazaman artışı ve kaydettiği gelişmeler, yurdun genel ithalat ve ihracat potansiyeli içinde bulunan yeriniz ve bütün bunların neticesinde, Devlet hazinesine tarafınızdan ödenen vergi miktarındaki artışın oranı, sizlerin yurt ekonomisine yaptığınız büyük katkının ve hizmetlerinizin ortaya çıkan apaçık neticeleridir.

”

25. GENEL KURUL - 30 / 31 OCAK 1970

Sayın Başkan, Sayın Genel Kurul Delegeleri, Aziz Misafirlerimiz,

Bu yılın Ocak ayı başında hizmete getirdiğiniz Yönetim Kurulumuzun çalışmalarını kısaca arz etmeden sizleri ve sizlerin şahıslarında Ticaret ve Sanayi Odalarımız, Borsalarımız mensuplarını, Türk Özel Sektörünü saygı ile selamlar, huzurlarıyla toplantımıza değer katan aziz misafirlerimize samimi şükranlarımızı sunarız.

Bugün, beş aylık dönemimizdeki faaliyetimizi tetkik ve tasvibinize getirmiş bulunuyoruz. Çalışmalarımız, kanunlarımız ve tüzüğümüz dahilinde cereyan etmiş, bundan önceki Genel Kurullarda yaptığınız değerli uyarılardan yararlanmış, evvelce verdiğiniz direktifler göz önünde tutulmuştur.

Bu arada, içinde yaşanan ekonomik ve sosyal düzenin, politik olayların meydana getirdiği ortama göre tedbirli ve basiretli bir yolun tayinine çalışılmıştır.

Beş aylık devre içinde; Birliğimiz etrafında yer alan Odalar ve Borsalar mensuplarıyla Bölge toplantıları tertip edilmiştir. Beş ayda Yönetim Kurulunuz (8) defa, Sanayi Kurulunuz (6) defa, Milli Komiteniz (3) defa, üç bölgede 258 Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsalar temsilcileri ile bir araya gelinerek, bizlerden beklediğiniz hizmetin manası ve sınırları üzerinde görüşleriniz tespit edilmiştir. Takipsiz kalmış, cevabı alınmamış, çözülmemiş sorunlarınızın üzerinde dikkatle durulmuştur.

Aziz Delegeler,

Yönetim Kurulunu idaresini bizlere verirken, bu müesseseden beklediğiniz hizmetlerden, müessesenin politikasının çevrilmesi gereken yönden bizlere bahsetmediniz. Yani, bizim sevk ve idare politikamızı tayin etmeden emaneti bize tevdi ettiniz. Biz de aklın ve mantığın gerektirdiği yolu seçerek her şeyden önce birlikte kararlı ve sakin bir ortam tesis ettik, huzursuzlukları bertaraf etmeye, di-

şarıdan ve içerden layık olduğunuz itibar ve alakayı sağlamaya çalıştık. Bu söylediklerimizin tahakkuk edeceği, geçen Ocak toplantısında Sayın Genel Kurulun seçtiği liste ve oylarının miktarı ile belli olduktan, meşru temsilcilerinizi tayin ettikten sonra peşinen anlaşılmıştır.

Bundan sonra; Sayın Hükümet daha evvel geri almış olduğu yatırım ve acil kota tevzi ve tahsis işlerini Birliğimize tekrar ve derhal iade etmiştir. Bu kararla, Birliğimiz itibarının tekrar iade edildiği resmen tescil edilmiştir.

Bu mesut olayı Odalarımızla, Borsalarımızın aidat ve kota tevzi işlerinden dolayı birikmiş borçlarını ödeyerek, kanuni ve nizami vecibelerini yerlerine getirmeleri takip etmiş, istenmeyen takip ve tazyik yollarından vazgeçilmiştir. Böylece beş ay içinde, Birlik aidatından 7.552.000 liranın ve kota tevzi ve tahsisi işlerinden 4.379.000 liranın tahsili mümkün olmuştur.

Birlik bünyesindeki, yukarıda aşağı, aşağıdan yukarı meydana gelmiş ve gelmekte olan politika dalgaları yatıştırılmış, Yönetim Kurulumuzla Birlik idaresi arasındaki ölçülü mesafe tespit ve tayin edilmiştir.

Yönetim Kurulu çalışmalarımızda; Oda ve Borsalarımızla ve bütün mensuplarımızla ilgili şu konuları inceleyip karara bağlamak ve tatbikata koymak imkanı bulunmuştur.

6802 sayılı Gider Vergisi Kanunu'na ek 1215 sayılı Kanun hakkındaki Odalar Birliği görüşü belirtilmiş ve nebati yağ ve margarin konusunda alınmış kararın müstahsil ve fabrikatörler lehinde tashihi mümkün olmuş, 933 Sayılı Kalkınma Planının Uygulanması Esaslarına dair olan Kamu hakkında Oda ve Borsalarımızın görüşleri tespit edilerek, uygulanacak esaslar alakalı mercilere götürülmüştür. 6964 sayılı Kanuna göre Borsaların ödediği aidatın kaldırılması için gerekli teşebbüs yapılmış, taksitli satışların düzenlenmesi, 24. Kötaya ilişkin 75 sayılı kararın tatbikinden doğan müşkülâtın bertaraf

edilmesi ve ithalattaki gecikmeleri önleyen tedbirlerin alınması, 23. kotanın Birliğimize devrinden sonra tevzi ve tahsisi süratle mümkün olmuş, 24. kotanın tevzi esas ve prensipleri tespit edilerek, kota dağıtılacak hale getirilmiştir.

Bunlardan başka Doğu Almanya Müzakereleri bitirilerek Anlaşmanın geçen yıla göre yirmi beş gün evvel ilanı mümkün olmuş, Türk-Arap Ticaret Odası Statüsü, GATT Çalışmaları, RCD Teknik İşbirliği çerçevesinde özel sektörün endüstriyel rolü ve ortak amaçlı teşebbüs seminerleri, Milletlerarası Pamuk Endüstrisine memleketimizin üye olması, memleketimizi ziyaret eden Japon Heyetinin programının hazırlanıp tatbik edilmesi ve özel sektör görüşümüzün kendilerine kitap halinde tevdiî mümkün olmuştur.

Mayıs ayında Tokyo'da OECD'ye bağlı geri kalmış memleketlere yardım teşkilatı olan BIAC İdare heyetine Başkanınız üye olarak seçilmiş, ayrıca kendisi Milletlerarası Ticaret Odası Konseyinde Türkiye'deki özel teşebbüs yatırımları hakkında konuşma yapmaya davet edilmiş bulunmaktadır.

Sayın Delegeler,

Odalarımızın ve Borsalarımızın kuruluş kanunu olan 5590 sayılı Kanunun günün şartlarına göre değiştirilmesi ve kuruluşlarımıza yepyeni bir şekil ve ruh kazandırılması konusuna da burada kısaca temas edilmesi faydalı olacaktır.

Bilindiği gibi, Kanunun değiştirilmesi uzun yıllardan beri ana problemlerden başlıcası olma vasfını muhafaza etmekte ve hatta bu konudaki çalışmalar oldukça eskimiş bulunmaktadır. Oda ve Borsalarımız yetkilileri ile 15 Mayıs 1970 tarihinde yapılan son toplantıda, Oda ve Borsaların Birliğimizin tüzel kişiliği bünyesinde, fakat mali ve idari muhtariyeti haiz ayrı ayrı gruplar halinde teşkilatlanmaları prensibinde görüş birliğine varılmıştır.

Böylece Oda ve Borsalarımız, hem özel sektör kesiminin birlik ve bütünlüğünü koruyacak, hem de kendilerini ilgilendiren konularda

büyük yetki ve sorumluluklarla hareket edebilecek, gerekli karar ve tedbirleri alabilecektir.

Bunun, çağımızın ve memleketimizin şartlarına daha uygun bir teşkilatlanma şekli olduğuna; Oda ve Borsalarımıza, dolayısıyla bütün özel sektöre, kendilerinden beklenen hizmetleri daha çabuk ve daha mükemmel tarzda başarma imkanı vereceğine inanıyoruz.

Bu prensipler Sayın Heyetinizce uygun görüldüğü takdirde hazırlanacak tasarının gelecek çalışma döneminde kanunlaşması elbette mümkün olacaktır.

Aziz Delegeler,

Basın toplantılarında umumi efkara belirttiğimiz başlıca görüşler kısaca şunlar olmuştur:

İzmir

Sosyal bunalım gösterileri özel sektör çalışmalarına etkili olmaktadır.

Eskiden noksanlık tüketim maddelerinde duyurulurdu. Bugün sanayi hammaddelerinde ve üretim alanında görülmektedir. Bu sebepten hammadde tedarikine süratle kolaylık sağlamamız en hayati meselemizdir.

Devlet eliyle yapılan ithalatta suni tekeller yaratılmasından şikayetçiyiz. Dış ticaretteki dengesizliği bertaraf etmek için, ithalata karşı çıkarılan müşkülât büsbütün arttırılmıştır. İthalat teminatlarından maada mal bedelinin de bloke edilmesi sebebiyle, piyasa ve bankaların üç milyar lirayı aşan dolaşım gücü kasaya kapatılmış bulunuyor.

Piyasamız hat bir para darlığı içindedir. Hareketsiz piyasadan, herkesten önce, hazine zarar görecektir.

Biz özel sektöre kamu sektörü kadar kredi ve ithalat imkanı verilmesini istiyoruz.

Ekonomimize ihracat yönünden fayda katacak, yalnız içe değil daha ziyade dışa dönük dünya pazarında rekabet gücü kazandıracak milletlerarası ortaklıklar kurmaya mecburuz."

Adana

"Özel Sektörün en yetkili organı olan Birliğimiz Yönetim Kurulu da demokratik düzende huzur ve güven içinde yaşamının, ekonomimizin gelişme ve yükselmesinin temel şartı olduğuna inanmış bulunmaktadır.

Türk ekonomisinin Ortak Pazarla bağlantısının gerçekleşmesi alınması lüzumlu tedbirlerin tatbikata konulmasında özel sektöre tevdi edilecek görevin bir an önce açıklanması temenni edilmektedir."

Samsun

"Biz özel sektör temsilcileri olarak demokratik düzen dışındaki bütün çabaların ve politik eğilimlerin karşısındayız.

Bu şahıslar maksatlı olarak Türk Parasının değerini düşürmek için güya ilmi denilen bir görüşü de savunmaktadırlar. Paramızın değerine yapılacak müdahale ile ihracat piyasasına yeni bir mal arz edilmeyecek ve ithal mallarına olan talep de kısıtlanamayacaktır.

Fiyat istikrarının sağlanması için bulunacak dış finansmanın meydana getireceği gelişme hızıyla ağırlaşan borç yükünü taşımaya imkan yoktur.

Herkesin bildiği bu hakikatlere rağmen para değerini tanzim etmeden beklenen nedir? Bu bazı politikacıların, her istikrar tedbirimizin sonunda meydana gelen sosyal bir dalgalanmayı beklediklerini ve bundan medet umduklarını gösteriyor. Türk Özel Sektörü, demokrasimize yöneltilen ve yöneltmek istenen kışkırtıcı ve nizam bozucu hareketlere karşıdır."

Sayın Delegeler,

Ortak pazara girmemiz ile ilgili görüşmelerin memleketimizde ağırlığını hissettirdiği devre de, Yönetim Kurulumuzun görevi sırasına

rastlamıştır. Geçiş dönemi sonunda, gümrükler kalkacağına ve piyasamız Ortak Pazar rekabetine açılacağına göre geçiş dönemi süresince bütün gayretlerimizin, sanayimizin Ortak Pazara hazırlanması hedefine yönelmesi ve bunun için de uygun bir ortamın yaratılması gerekmektedir. Ayrıca geçiş dönemi süresince, Ortak Pazar ile ekonomik birleşmenin istenilen şekilde gerçekleşmesi bakımından, ekonomik, milli ve hukuki mevzuatımızın, Ortak Pazar mevzuatına intibak ettirilmesi de lüzumlu görülmektedir. Bilindiği gibi iki ekonomi arasındaki rekabetin normal şartlarda işlemesi için, maliyet fiyatlarını doğrudan doğruya etkileyen optimal işletmelerin kurulması zorunludur. Memleketimizde ise, işletmelerin optimal büyüklüğün altında kurulmuş veya kurulmakta olduğu bir gerçektir. Bu sebeple geçiş dönemi süresince, bilhassa optimal işletmelerin kurulmasını ve küçük işletmelerin birleştirilmesini sağlayacak teşvik tedbirleri hedef olarak alınmalıdır.

Sayın Delegates,

İhracatçıya ucuz kredi sağlanması, ihraç maddelerin Damga Resmi ve Harçlar Kanunu ile Gider Vergilerinden istisna edilmesi, vergi iade nispetlerinin arttırılması ve tarım ürünleri ihracatında da vergi iadesi gibi teşvik tedbirlerinin alınmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

İhracatta lisans ve tescil formalitelerinin asgari hadde indirilmesi, alivre satışlara erken tarihlerde izin verilmesi, istikrarlı madde politikaları güdülmesi, ihracatla ilgili muamelelerin bir elde toplanmasını arzu etmekteyiz.

Sayın Delegates,

Yatırımlar konusuna dokunuyoruz: Özel sektör, ikinci beş yıllık planın son yıl tatbikatında kendisine teveccüh eden hisseyi muvaffakiyetle tahakkuk ettirmiştir. 1969 yılında toplam sabit sermaye yatırımlarında programa nazaran gerçekleşme %98,3 oranında olmuştur.

Bir yılda kamu kesimlerinde yatırımların %9,6 artış göstermesine karşılık, özel sektör sabit sermaye yatırımları %18,2 oranında artış göstermiştir.

Bu konuda tatbikini uygun gördüğümüz hususlar kısaca; yerli ve yabancı sermaye yatırımlarını engelleyen hükümlerin kaldırılması, teknik danışma yatırım etütleri ile yatırım öncesi projelerinin hazırlanması ve bölgesel yatırımlarının imkanlarının yatırılması, geri kalmış bölgelerde alt yapı tesislerinin hazırlanarak yatırım yapacak müesseselere uzun vade ile ödenmek üzere tahsis edilmesinden ibarettir.

Aziz Delegationlarımız,

Yabancı sermaye hakkındaki görüşlerimizi arz ediyorum: Basınla konuşmalarımızda ifade ettiğimiz gibi, yerli ve yabancı sermaye yatırımlarında milletlerarası müesseselerle işbirliği yapılarak büyük ortaklıklar kurmak, dış pazara dönük kapasiteler tesis etmek artık bizim için şart olmuştur. Büyük Türk Özel Sektörü teknik gelişme bakımından yabancı memleketlerdeki benzerlerinin seviyesine ulaşmış bulunmaktadır. Bu sebepten, müteşebbislerimizin, yabancı memleketlerde özel sektörün devletten gördüğü yardım ve muzafereti, kendi memleketinde de bulması icap eder.

Yabancı sermayenin;

Teknik bilgi ve teknik eleman noksanlığına, ödeme muvazenesinde yapılmasını, hükümetle ve müesseselerle olan işlerinde kolaylık sağlanmasını, karlarının vaktinde transferinin teminini isterler. Bunlara mukabil, biz de onlardan, dış rekabet şartlarına göre kurulmalarını, ham maddelerinin kabilse yerli olmasını, milli sermayenin yetişmemesi halinde gelmelerini, üretimde prodüktiviteyi artırmalarını, ihracat için çalışmalarını, tekelci olmamalarını, gereken sermayeyi tam olarak getirmelerini arzu ediyoruz.

Aziz Delegationler,

Para ve kredi politikasındaki görüşlerimizi de kısa ve özlü olarak belirtmek istiyoruz. Bu sözlerimizle gerek Odalar Birliği'ndeki delege arkadaşlarımızın ve gerekse iş hayatındaki büyük bir çoğunluğun fikirlerini ifade ettiğimize kani bulunuyoruz.

Hükümetimiz programında para politikası "Kalkınmayı istikrar içinde gerçekleştirmek ve ekonomiyi enflasyon, resesyon ve deflasyo-

na götürmemektir" kredi politikası da, "sektörler, bölgeler ve vatandaşlar açısından adil, dengeli, hızlı ve istikrarlı bir kalkınmanın tahakkuku için gerekli şartların yaratılmasından" ibarettir.

Bu politika tatbik edilirken, para ve banka sistemi de ekonomik faaliyetlere, ilişkilere ve mekanizmalara uygun şekilde ayarlanmaya çalışılmıştır.

Hükümetimizin bu görüşünü memnuniyetle tespit ettikten sonra tatbikata bakalım. Memleketimizde 1946 ve 1958 yıllarında alınan para değerinin değişimine ait kararların tatbikine konduğu devreler ile bugünkü, teknik ve ekonomik seviyemiz birbirinden farklı bulunmaktadır. Bir kere; 1946 yılında memleketimizde alt yapı mevcut değil idi. 1958 yılında piyasamız en sabit istihlak maddelerini bile dışarıdan ithal etmek zorunda idi. Halbuki bugün, Türk Sanayinde modern manasıyla kurulma çabasına girilmiş, hatta bu yüzden kamu sektöründe çalışan müesseselerin çoğu teknik seviye itibariyle eskimiş ve demode hale gelmiştir.

Ayrıca, metalürji, kimya sanayi, tekstil tamamen modern anlamda kurulmuş veya kurulmak üzeredir. Sanayi mamullerimiz ihraç malları yanında yer almıştır.

Türk Parasının, altın ve dövize nazaran reel değeri hızlı bir artış göstermeden müstakar bir durum arz etmektedir. Yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizden gelen dövizler ve turizm gelirleri gittikçe artarak ödeme muvazenemize müspet kalemler halinde katılmaktadır.

Sulama, enerji, yol ve liman gibi alt yapının esaslı bölümleri, sadece geliştirilmesi ve takviyesi gereken birer konu olarak mevcut bulunmaktadır. Sanayimizin üretim kapasitesi hızlı bir tempo ile artma yolundadır. Yabancı sermaye yatırımları politik tesirlerden uzak kalarak kurulmakta ve yeni yatırım alanları aramaktadır.

Ekonomimizin çare ve çözüm bekleyen problemleri daha ziyade

kamu sektöründe bulunmaktadır. Bunlar bütçe ve kamu sektörünün işletme açıklarıyla, sürüm imkanı mahdut bazı tarım ürünlerinin himaye maksadıyla yüksek tutulmuş fiyatlarından hasıl olmuş zararların kapatılmasından ibarettir.

Dış piyasalara arz edilen ihraç mallarımızı vergi iadesi yoluyla rekabette tutmak ve satmak imkanları daima mevcuttur. Piyasamızda dış ve iç fiyatlar arasındaki fark hızla büyüme temayülü göstermiyor. Ekonominin gelişme hızı planda öngörülen hedefleri kolaylıkla tutmaktadır.

Ticaret muvazenesi açığı da nüfusumuzun büyük ölçüde çoğalmasına rağmen fazla artmamıştır.

Özel Sektör, bankalardan kredi bulmakta veya kendi itibarına dayanan tahviller çıkartarak mali kaynak tedarik etmektedir. Mali piyasamız emniyet ve istikrar içinde bulunmaktadır.

Özel Sektör dengeli bir tutum içinde üretim kapasitesini rahatlıkla geliştirmekte, normal kazanmakta, devlet masraflarına büyük ölçüde iştirak etmekte ve yeni yatırımlara yetecek iç kaynaklarını artırmaktadır. Özel sektör finansmanında Merkez Bankası'nın payı da gittikçe azalmaktadır. Buna mukabil kendi iktisadi teşebbüslerinin borçları mütemadiyen yükselmekte, finansman imkanlarını kolaylıkla sağlayamamaktadırlar.

Devlet bütçesi gelir kaynağının üstüne çıktığından Merkez Bankası kaynaklarına müracaat zaruretinde kalmaktadır. Tedavüle çıkan banknot da bu sebepten artmaktadır.

Türk ekonomisinde daha ziyade yabancı sermaye ortaklıklarına yönelmek suretiyle yatırımların muhtaç bulunduğu döviz sağlamak ve ödeme muvazenesine yüklenmeden kaynak temini mümkün görünmemektedir.

Bütün bu sebeplerden; özel sektörümüzün para, döviz ihtiyacını temin etmek için Türk Parası'nın bugünkü değerine müdahaleyi zaruri kılan bir tedbir alınmasına ihtiyaç yoktur.

İç ve dış borçlarımızın, paranın değerini düşürmek suretiyle ödeme takatimizin üstüne çıkarılması, istenen bir hal değildir. Milli fiyatları dış fiyatlara göre düşürmek suretiyle, bazı zirai mahsullerimizde dış piyasaya sürüm imkanı yaratılacağına inanıyoruz. Biz paramızın bugünkü reel değerini değiştirmeden prodüktivitemizi artırmak suretiyle ticaret ve ödeme muvazenesiyle iç fiyatları dengede tutacağımıza, istikrarlı bir gelişme sağlayacağımıza kani bulunuyoruz.

Sayın Üyeler,

Anayasamızla kurulmuş hukuk düzenimize karşı mevcut hak ve hürriyet sınırlarını zorlayan anarşik hareketlere karşıyız. Bu hareketler hak ve hürriyet, özgürlük isteğiyle ortaya çıkmaktadır. Milletimizin benimsediği rejimi değiştirmeye matuf bu hareketlerin, milletimiz bütünlüğüne, iktisadi düzene, malımıza ve canımıza kastetmiş aşırı akımların kaynağı yurt içinde değildir.

Bizler özel sektörün temsilcileri olarak bu gibi sosyal ve iktisadi düzeni değiştirmeye yönelmiş hareketlerle mücadele etmeye ve demokrasimizi korumaya kararlıyız. Bu itibardır ki, bir takım anarşik hareketlerin yarattığı ortamda memleket ekonomimizi tehdit eden, özellikle işgal, boykot gibi kanun dışı davranışların ve neticesiz münakaşalarının ve kaba kuvvet gösterilerinin, kesinlikle karşısında bulunmaktayız.

Memleketimizin gelişmesini ve yarınını, sosyal gerçekleri inkar etmeyen, vatandaş çoğunluğunun iradesiyle güçlenen demokratik düzende görmekteyiz.

Böylece fikir mücadelelerinin sosyal problemlerin medenî ölçülerle, demokratik bir ortam içinde çözümlenerek hal çaresi bulunacağına inanıyoruz.

Çalışma hayatımızda, karşılıklı anlaşmaları gözeten hakların taraf- larca demokratik düzene ve genel menfaatlere uygun şekilde kul- lanılmasının samimi taraftarıyız.

Ancak bu hakların kötüye kullanılmak suretiyle, genel menfaatleri tahrip edici baskı vasıtası haline getirilmesini uygun bulmamaktayız. Bu itibarla, Anayasa geleneklerini ve memleketin ana menfaatleri- ni ihlal ve tehdit eden ve diğer bazı ülkelerde geçen kanun dışı em- rivakileri örnek gösterme suretiyle, çalışma mevzuatımızın içinde ithal edilmek istenen genel grevin meşum bir felaket müessesesi olarak kabulüne şiddetle karşı bulunmaktayız.

Aziz Delegatesimiz,

Hizmet süresini tamamlayan idare heyetimizin huzurunuzdaki ma- ruzatı burada bitiyor. Çok kısa bir zamana inhisat eden çalışmalara- rımız esnasında tahakkuk ettiremediğimiz veya gerçekleşmesi he- nüz ikmal edilemeyen noksanlardan dolayı özür dilerken, bu hali Genel Kurulumuzun müsamahalı ve hoş gören bir anlayışla karşıla- masını temenni ediyoruz.

Hepinizi idare heyetimiz adına sonsuz saygılarla selamlar, Birlik Genel Kurulunun en hayırlı ve müspet kararları alacağına inancımı- zı belirtirim.

Muhterem Delege Arkadaşlar, Sayın Misafirler,

Beş aylık kısa bir devrenin sonunda sizin itimatınıza mazhar olmak bizleri çok memnun etti. Bizler sizlerin kurduğunuz bu Birlikte hiz- met ederken hiçbir şahsi hedefe, hiçbir şahsi mevzua hizmet et- mediğimize kaniyiz. Biz Türk özel sektörünün şerefli mensuplarına hizmet ettik. Bu şeref bizi hayatımızın sonuna kadar memnun ve bahtiyar edecektir. Şükranlarımı arz ederim.

26. GENEL KURUL - 29 / 30 MAYIS 1971

Sayın davetlilerimizi, basın temsilcilerimizi ve Birliğimizin XXVI. Genel Kurul üyelerini İdare heyetimiz adına saygı ve muhabbetle selamlarım.

Aziz Üyeler,

Bizlere bir yıl önce tevdi ve teslim ettiğiniz Birliğin İdaresine Yönetim Kurulumuz olarak itimadınıza layık olmağa çalışmış, bizlerden bir yıl önce tespit ederek istediğiniz önemli görevleri imkanlar dahilinde gerçekleştirerek huzurunuzda çıkmış bulunuyoruz.

Yapıcı nitelikte olacağına inandığımız tenkit ve uyarmalarınızda, iyi niyetimize güvenmenizi diler, bilhassa genel kurulumuzda olumlu sonuçlar alınmasında ve Türk Özel Sektörü için yaptığımız çalışmalara, şartları da göz önünde tutarak, yardımcı olmanızı rica ederim. Geçen Genel Kurulda İdare heyetimize bu genel kurula hazırlanması için direktif verdiğiniz 5590 Sayılı Kanunun yerine kaim olacak kanun tasarısı teklifi mevzuat komisyonumuzla birlikte bağlı kuruluşlarımızın da mütalaaları alınmak suretiyle hazırlanmış ve ilgili bakanlığa tevdi edilmiştir.

Birlik idare kademelerinde gerekli tasarruflarda bulunulmuş ve değişiklikler yapılmış, müessesenin selameti ve normal işlemedi için yeni imkanlar hazırlanmıştır.

Geçen Genel Kurulumuzun temennisine uyularak memurlarımızın ve idarecilerimizin alt kademelerde daha yüksek, üst kademelerde daha ölçülü oranda olmak üzere ve Personel Kanunu tatbikatından sonra maaş zamları yapılmış, kadroların addeden büyümesi de önlenmiştir.

Birlik bünyesinde yeni bir organizasyon projesi hazırlanmış ise de İdare Heyetimizin seçim süresi dolmak üzere bulunduğundan, konu yeni seçilecek İdare Heyetinin mütalaa ve kararına ertelenmiştir.

Fiyat tescili dairesinin, Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığının ithalat ve ihracatta yaptıracığı kontrollere göre teşkilatlandırmak kararı alınmış, kadrosu ve bütçesi yeni ihtiyaçlara cevap verebilecek hale getirilmiştir.

Birliğin 1971 yılı bütçesi ile Fiyat Tescil Dairesinin yeni bütçesi ve kadrosu tasviplerinize sunulmuş olacaktır. Birlik İdare Heyetiniz bir yıl içinde 15 İdare Heyeti, 12 Sanayi Kurulu ve 6 Milli Komite toplantısı yapmış, bu resmi toplantıların dışında da istişari mahiyette veya komisyon niteliğinde çalışmalarda bulunmuştur. Bunlara ilaveten dört bölgede de bölge toplantısı yapılmıştır.

Bu kısımdaki sözlerimi nihayete erdirmeden, 1970-1971 yılı mali durumuna kısaca bakmak ve neticeleri sizlere arz etmek istiyorum.

20.5.1970 tarihinde gelir bütçesi 17.915.000 TL sı olarak tespit olunmuştur. 11 aylık uygulama devresinde bütçeye 30.4.1970 tarihi itibarıyla 16.518.532 TL sı tutarında gelir kaydolunmuştur. Bunun 8.327.765 TL sı Birlik aidatlarından, 8.190.767 TL sı aidat dışı gelirlerden sağlanmıştır.

Gider bütçemizde gelire muvazi olarak 17.915.000 Lira üzerinden kabul buyrulmuş bunun da 11 aylık uygulamasında 15.187.000 Lira harcama yapılmıştır. Gelir ve giderler tafsilatlı olarak mali raporumuzda gösterilmiştir.

Sayın Delegeler,

Onbir aylık hesap devresi sonunda oda ve borsalarımızın aidattan dolayı Birliğimize 2.443.000 lira borcu kalmıştır. Bu paraların idari ve kanuni yollardan tahsili sağlanmaktadır.

Kota tahsisi ve tevziatından dolayı da mahdut sayıda Ticaret ve Sanayi Odalarımızın Birliğimize 6.447.000 lira borcu kalmıştır.

Bu hesabında kolaylıkla tasfiyesi mümkün görünmektedir. Ve esasen tasfiyeye devam olunmaktadır. Netice olarak; Geçen yılın aynı

döneminde, yani 30.4.1970 tarihindeki hesap bakiyeleri 1971 Nisan ayı sonu bakiyeleri ile karşılaştırılmış ve yapılan analizde aşağıdaki sonuçların elde edildiği müşahede olunmuştur.

1. Aktif kıymetlerimiz, başta likidite durumumuz olmak üzere geçen yıla nazaran ehemmiyetli ölçüde artarak mali bünyemiz kuvvetlenmiş bulunmaktadır.
2. Borçlarımız geçen yıla oranla azalmıştır.
3. 1969-1970 yılı 11 aylık bütçe tatbikatı olarak 30.4.1970 tarihinde gelir ile gider arasındaki müspet fark 807.500 lira iken personele yapılan zamma rağmen bu yılın 11 aylık bütçe uygulaması neticesinde bu fark 3.728.500 liraya baliğ olmuştur.

İdare heyetinizi, Birliğin müsait bulunan bu netice hesaplarından 200.000 liranın tabii afetlere maruz kalmış bölgelere yardım elini uzatmış olan Kızılay'a bağış olarak ödenmesini teklif etmektedir. Tabii afete, depreme maruz kalmış bölgelerin banka borçlarının tecil, tüccarlar arasındaki borç ve alacakların da ödenmesinde kolaylık sağlanması için bankalar ve odalarımız arasında gerekli teşebbüsler yapılmış bulunmaktadır.

Birliğin idari ve mali durumuna bu şekilde dokunduktan sonra ekonomik durumun tahliline geçiyorum:

DÜNYA EKONOMİSİ

Son yıllarda milletlerarası para alanında ve ödemeler sisteminde meydana gelen gelişmeler ve bu konuda yapılan tahminler 1970 yılında dünya ülkeleri için kısmen önemini kaybetmiş buna mukabil dünya üretim ve ticaretini büyük ölçüde etkileyen ve tehdit eden, bütün ülkelere yayılmış ve şiddetle duyulan hale gelmiş olan enflasyoncu baskı ön plana geçmiştir.

Gelişme halindeki ülkelerin süre gelen meselesi olan enflasyonun bu defa sanayileşmiş ülkeler içinde bir sorun olarak belirli hale gel-

mesi bütün sanayileşmiş ülkelerde 1969 yılında uygulanmasına başlanılan sınırlayıcı bir ekonomik politikanın, 1970 yılında da sürdürülmesini zorunlu kılmıştır. Buna rağmen, enflasyonun şiddetlenme eğiliminin durdurulabildiği de söylenemez. Bu genel görünüm içinde, dünya ticareti, ihracat fiyatlarının artışı nedeniyle, bir yıl önceki artış oranını aşmış, hacim itibariyle de gerilemiştir.

Dünyanın en büyük iktisadi güçlerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri ekonomisi 1970 yılında da durgunluktan kurtulamamış, işsizlik artmış, memleketin ödeme dengesindeki müzmin açık Batı Avrupa ülkelerini etkisi altına alan enflasyonun tek sebebi olarak gösterilmiştir.

A.E.T ülkeleri, bir yandan şiddetlenen enflasyon ve işsizlik sorunu ile uğraşırken, diğer taraftan da topluluğun tespit edilmiş hedeflerine yaklaşmak için çalışmalarını artırmıştır.

1970 yılının en önemli gelişmesi, İngiltere ile üyelik görüşmelerine başlanması ve para reformu için çalışmalardır. İrlanda, Danimarka ve Norveç ile görüşmelerin devam etmesi İsveç, Finlandiya, Avusturya ve İsviçre'nin siyasi tarafsızlıkları zedelenmeden topluluğa dahil olmaları için imkanlar aranması, hazırlık dönemini tamamlayan Türkiye'nin geçiş devresine girmesi, ekonomik bakımdan tek bir Avrupa ülkesine yönelmiş faaliyetler bakımından Avrupa Ekonomik Topluluğu 1970 yılında, ayrı bir önem ve mevkie sahiptir.

1970 yılında gayri safi milli hasıla artış oranının %5.5 sanılan A.E.T ülkelerinde 1970'in ilk dokuz ayında fiyatlar Hollanda'da %10, diğerlerinde ise %5 civarında yükselmiştir.

Fransa'da Kasım ayına kadar ihracat %16, ithalat %1.7 oranında artmış, frank sahası dışındaki ülkelerle yapılan ticarete ihracatın ithalatı karşılama oranı %90.7 olarak belirtilmiş, işsizlik ise artmıştır. Almanya'da ise fiyatlar alışılmamış bir hızla artış göstermiş, işsizlik azalmıştır. Hollanda'da ücretler dondurulmuş, İtalya'da Sos-

yal hareketlerin izleri silinmiştir. Deflasyonist politika sebebiyle 1970’de Japonya hariç, bütün OECD ülkelerinde iktisadi gelişmenin yavaşladığını ifade etmek mümkündür.

MEMLEKETİMİZ EKONOMİSİ

Dünya ekonomisini özetlediğimiz bu genel görünümü içinde memleketimizin ekonomik durumunda geçen yıl içinde paramız üzerinde yapılan operasyon, mali alanda alınan tedbirler ve yeni vergiler milletlerarası ilişkiler yönünden önemli gelişmeler olmuştur.

1970 yılında Türk Ekonomisinde menfi yönden etki yaratan hadise, bütçenin Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilmemiş olmasıdır.

1960 yılından sonra Türk parasının dövizlere karşı çift kurdan geçmesinin kabulü, bütçelerin açık olarak tanzimi devalüasyona müsait zemini hazırlamıştı.

İdare Heyetiniz, aşağıda açıklayacağım görüşleri ile devalüasyona, kredi kısıtlamalarına ve finansman kanunlarına karşı çıkmış geçen 1970 yılının bu önemli operasyonunun yapılmaması için mümkün olan çabayı sarf etmiştir.

Paramızın değerinin dolara nazaran azaltılmasını gerektiren mecburiyetler resmi kaynaklara göre şöyle ifade edilmektedir:

- Toplam talebin yükseltilmesi,
  - İthal mallarına vaki tercihin ve spekülasyonun şiddetlenmesi,
  - İhraç mallarımızın dış piyasalara oranla pahalılaşması,
  - Faiz hadlerinin ekonomik ve selektif rol ifa etme gücünün zayıflaması,
  - Vergi politikasının ekonomik görevinin cari şartların altında kalması
- Özellikle zikredilebilir.

Bu durum karşısında 1958 yılında yapılan para operasyonunun Türk Ekonomisine sağladığı olumlu sonuçları, tahkim ve engelleri bertaraf ederek kalkınma gücüne ve hızına tesir süresi uzun ve sa-

hası geniş tedbirler manzumesiyle devamlılık sağlanması memleket menfaatlerine uygun mütalaa edilmiştir.

1970 yılı başından itibaren bu halin gerçekleşmesi için krediler kısıtlanmış, döviz tahsisleri adeta imkansız hale getirilmiştir. Fakat transfer müracaatlarının çokluğu, eski kurun ithalatı çok cazip kılması ve ithalatın sert takyitlere konu olacağı yolundaki şayialar kısa vadeli geçici tedbirlerle netice alınmasına engel olmuştur. Bütün engellemelere rağmen 1970 yılı Ağustos ayında transfer müracaatları 300 milyona çıkmış, Merkez Bankasındaki ithalat depozitoları da 5 milyon liraya yükselmiştir.

İşçi dövizlerinin gelmesi durmuş, ithalat yapılamaz olmuş, dış kredilerle kapanan döviz açığının azaltılmasının köklü tedbirleri gerektirdiği kesinlikle anlaşılmıştır.

Ayrıca Türk Parasının değerini öteden beri azaltmış olan kamu maliyesinin Merkez Bankası avansları ve bütçe emanetleri gibi kısa vadeli borçlanmalarını normal haddine irca etmek, vergi kaynakları bulmak, yeni vergi ve harçlarda nispet, miktar ve esaslarda ıslahat yapmak ve bütün bunları yeni mali politikayı, ekonomiyi ve kalkınmayı tanzim edecek şekilde kullanmak mecburiyeti de bu dönemde zaruri hale gelmiştir.

Ve böylece 10 Ağustos programı ve tedbirleri bir manzume halinde ilan edilmiştir.

Bu program kısaca;

1. Ekonomik istikrarın korunması ve konjonktürün müessir yolda kontrol edilmesi,
2. Sanayinin milletlerarası rekabet gücüne sahip olan kuvvette ve kapasitede kurulması,
3. İhracatın arttırılması ve bünyesinin ham maddelerden yarı mullere kaydırılması,
4. İthalatın sert tedbirlere gitmeden plan ve programlara uygun ya-

- tırım ve tüketim maddelerine inhisar etmesi,
5. İhracata ve sanayiye dönük tarım üretiminin teşvik edilmesi,
  6. Yatırımların artırılması ve bölgesel dengeyi sağlayacak yönde gelişmesi ‘ inden ibaret olmuştur.

Bu programın gerçekleşmesi için aşağıdaki tedbirler alınmış ve tatbik edilmiştir:

1. Türk Parası için 1 Dolar=15 Lira kuru tespit edilmiştir.
2. Birikmiş transferler süratle icra edilmiştir.
3. İthalat teminatlarında oranlar değiştirilmiş, vergi hadleri ayarlanmıştır.
4. Faiz hadleri yükseltilmiş, selektif kredi esasları değiştirilmiştir. Orta vadeli kredi müessesesi ihdas edilmiştir.
5. Tarım ürünleri destekleme tedbirleri yeni bir programla ilan edilmiştir.
6. İhracatı teşvik konusu yeniden gözden geçirilmiş, vergiler, faizler indirilmiş, döviz getiren muameleler için destekleme fonu kurulması kararlaştırılmıştır.
7. Yatırımların da faiz ve vergi indirim ve faaliyetleri ile desteklenmesi için kararlar alınmıştır.
8. Finansman Kanunu adı altında yeni vergiler ihdas edilmiş, bazı vergilerin nispet, miktar ve esasları değiştirilmiş, ayrıca yeni bir emlak vergisi kanunu çıkarılmıştır. Yeni vergiler taşıt, alım, işletme, bina, inşaat, gayrimenkul kıymet artışı, Spor Toto vergileridir. Değişen vergiler de; Emlak Alım, Veraset ve İntikal, Damga, Harçlar ve Değerli Kağıtlar Vergileri’dir.
9. Personel Kanunu hem bir İdari Reform, hem Devlet Personelinin mali gücünü artıran bir tedbir olarak yürürlüğe konmuştur.

Bu tedbirlerin tatbikatı şöyle olmuştur: Birikmiş 300 milyon dolarlık ithalat talebi yıl sonuna kadar tamamen transfer edilmiştir.

Para hacmi %21 oranında, krediler de %10 oranında artmış, Temmuz ayı sonundan itibaren 172milyon İşçi Döviz gelmiş, 243 milyon dolarlık ihracat döviz girmiştir.

Bütün bunlara rağmen, gayri safi milli hasıla 1970 yılında ancak %5.6 artış kaydetmiştir.

Tarım Sektörü hasılası son üç yıldan farklı değildir. Endüstri sektöründe 1970 yılı artışı geçen 1969 yılından az olmuş, buna yatırım harcamalarının azlığı ile döviz darlığı sebep olmuştur.

1970 yılı bütçe tatbikatı dengeli geçmiştir. Ödemeler dengesi devalüasyondan sonra düzelmiştir. İhracat, turizm ve işçi dövizleri artmıştır. İşçi dövizleri 1969 yılında 141 milyon dolar iken 1970 de 273 milyon dolara çıkmış, turizm dövizinden 10 milyon dolar lehte fark hasıl olmuş, ihracattan 588 milyon dolar elde edilmiş, ithalat normal seyrine girmiş, 900 milyon dolarlık hedefi geçeceği anlaşılmış, Merkez Bankası döviz rezervi de 402 milyon dolara yükselmiştir.

Toptan eşya fiyatlarında %5.5 artış, geçinme indekslerinde de %11.08 oranında bir artış meydana gelmiştir.

Geçen 1970 yılında Maliye, Ticaret ve Sanayi Bankalarıyla beraber Birliğimizi ziyaret eden o zamanki Başbakan Sayın Süleyman Demirel'e özel sektör dilekleri olarak aşağıdaki hususlar beyan edilmiştir:

- Özel ve Devlet Sektörü'nün kredi, döviz, proje değerlendirilmesi, ihracat ve ithalat kolaylıkları mevzularında Özel ve Kamu Sektörleri arasındaki tefrik yapılmalıdır.
- Bakanlar Özel Sektör toplantıları ihya edilmelidir.
- Bizi ilgilendiren kanun tasarıları hakkında Birliğimizin mütalaası alınmalıdır.
- Yabancı sermaye, ortak Pazar çalışmaları ve koordinasyon toplantılarında Birliğimizin temsiline müsaade edilmelidir.
- Likidite mevzuundaki baskıyı izale edecek tedbirlere, ihtiyaca yetecek miktarda selektif kredilere yer verilmelidir.
- 933 sayılı kanun yerine kaim olacak kanunun biran evvel Büyük

Millet Meclisine sevki sağlanmalıdır.

- Gider ve alım vergilerinin piyasada büyük hareket yaratan otomotiv sanayi ve inşaat sanayi üzerindeki etkileri azaltılmalıdır.
- İhracattan, sanayi için döviz tahsis imkanları verilmelidir.

Bunlardan Maada:

Piyasada kalmış ihraç mahsullerinin tasfiyesi, konsinye mallar hakkındaki talepler ve kredili ihracat konularına da değinilmiş, kamu iktisadi teşebbüslerinin Tekel ithalatından şikayet edilmiştir. Yeni Hükümetimizin 2.4.1971 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde okuduğu programda özel sektörü ekonomik ilgilendiren hususlar özetle şöyledir:

- İdari ve ekonomik yapının modernleştirilmesi,
- Ekonomik ve siyasal bağımsızlık içinde kalkınma olanaklarının hızla hazırlanması,
- Özel kesimin toplum yararına uygun bir çalışma ile düzenli, güvenlik ve kararlılık içinde kalkınmaya katkıda bulunması,
- Gelir dağılımını düzeltecek vergi, bütçe, kredi ve başkaca tedbirlerin alınması,
- Kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirlerin alınması, uygun görülmüş,
- Ekonomide karma ekonomi düzeninin esas olacağı belirtilmiş ve sonra yapılacak reformlar sayılmıştır. Bunlar :

Toprak Reformu, Mali Reform, Enerji ve Tabii Kaynaklarla ilgili reformlardır. Bundan sonra hükümet programında sanayileşmenin gerçekleşmesi ve yabancı sermaye hakkındaki kararlarda yer almaktadır. Özel Sektörün, 12 Nisan tarihinde de Türk Özel Sektörünün Programdaki ekonomik kararlar hakkındaki görüşünü Sayın Başbakana yazılı olarak arz etmiştir.

Tam metnini raporlarımız arasında bulacağınız bu görüş de özet olarak şöyledir:

Programın; Atatürk ilkeleri, demokratik nizam ve karma ekonomi çerçevesinde gerekli reformlar vadeden, kalkınmamızla, huzuru ve

asayışı ilgilendiren genel muhtevasının ve temel gaye ve hedeflerin, özel sektörümüzce anlayış ve saygı ile karşılandığını ve hükümetle tam mutabakat halinde bulunduğumuzu ifade ettik.

Özel teşebbüsün dinamizminden ve iktisadi kalkınmadaki potansiyelinden yararlanılması ve özel sektör ile kamu sektörü arasındaki sınırın tespit edilmesi ve rekabet ve piyasa kurallarının bu iki sektör için eşit uygulanması gereğine değindik.

Programda öngörülen reformların, yurdumuzda her şeyden önce, mutlak huzur ve sükun sağlanmasına ve Devlet otoritesinin teessüs ve idamesine bağlı bulunduğuna, işçi ve işveren münasebetlerimizde hukuk kaidelerinin uygulanmasında gösterilecek hassasiyetin iş hayatımız bakımından önemi, milli ücret politikamızın tespiti ve bu politikanın verimlilik ve fiyat artışlarına yapacağı tesirin üzerinde durulması lüzumu, sanayiye kısıtlayan engellerin bertaraf edilmesi ve teşvik tedbirlerinin getirilmesi, Finansman Kanununun ekonomik faaliyet kollarına yaptığı etkiler dolayısıyla iktisadi hayatımızda hüsule gelen durgunluk ve işsizlik konularındaki görüşlerimizi ve memleket yararına olan temennilerimizi izhar ve beyan ettik.

Mali reformlar yapılırken, Maliye Bakanlığı ile Özel Sektör temsilcilerinin karşılıklı anlayış içinde ve temas halinde bulunmalarında, mali kontrolün takviyesi ve düzenli işleminde hükümetçe hassasiyet gösterilmesinde, servet vergileri niteliğindeki vergilerin olumlu yönde düzeltilmesinde fayda ve zaruret bulunduğuna işaret ettik.

Avrupa Ortak Pazarı ve özel yabancı sermaye konularının camiamızla olan yakın ilişkisi malumunuzdur. Bu konularda da görüşlerimizi, özellikle işçi ihracı, turizm ihracat kolaylıkları, dış yardımlar açısından değerlendirilmiştir. Anlaşmalı ülkelerle yapılacak dış ticaret işlemlerinin devlet elinde toplanmasından yarar sağlanmayacağı kanısında olduğumuz bir hakikattir. Karma ekonomi ve hür teşebbüs sistemine bağlı olan memleketimizde devlet karşısına devlet çıkarmanın gereği olamazdı. Böyle bir davranış ile rekabet ve

verimlilik unsurları ortadan kalkacaktı. Serbest dövizle ödeme sisteminin uygulanması yarar sağlayacaktı. Bu konular üzerinde önemle durmuş bulunuyoruz.

Ayrıca, hükümete arz ettiğimiz konularımız arasında enerji ve tabii kaynaklarla ilgili olarak akaryakıtın depolama ve dağıtım esasları, maden ihracatının kontrolü yolundaki temayüller üzerinde de durmuş bulunmaktayız.

Memleket ekonomisinde özel sektör ve bunun örgütü olarak hükümetimizin aldığı ve alacağı tedbirlere paralel yönde hareket edeceğimiz muhakkaktır.

Karma ekonomi düzeninde gelişmekte ve çalışmakta olan ekonomimizin gerek ithalat ve gerekse ihracat yönünden engellere uğratılmadan karşılıklı mücadele hacminin yurt ihtiyacına göre tanzimi muhakkak ki hükümetimizin başlıca görevleri arasında bulunmaktadır.

Türk Özek sektörünün ithalat ve ihracat işlerinde eski yıllara kıyasla tecrübe ve bilgi bakımından daha kuvvetli bir hale geldiği ve yabancı memleketlerdeki rakip ve partönerleri ile eşit seviyede piyasaya girdiği artık bir gerçektir.

Bu bakımından dış münasebetlerimizin tanziminde hükümetimizin tatbik edeceği rejimin milletlerarası ticaretin geleneğine uygun, memleket menfaatlerinin gerektirdiği yönde cereyan etmesi lazımdır.

Bu yönden, Birliğimizin ithalat ve ihracat yönetmelikleri için ilgili Bakanlığa arz ettiği görüşün tamamen iyi niyete dayanan ve piyasaımızın hakiki ihtiyaç ve şartlarına uygun düşen tabii bir görüş olarak karşılanacağına emin bulunuyoruz.

İthalat ve ihracat yönetmelikleri 5.5.1971 tarihinde Resmi Gazete ile yayınlanmıştır. Birliğimiz bu yönetmelikleri süratle incelemiş, görüşlerini alakalı Bakanlığa tevdi etmiş bulunmaktadır.

İthalat Yönetmeliği (döviz imkanlarını, memleket ihtiyacını ve özellikle stok durumunu, ithalatı yapacakların son üç yıllık devrede yıllar itibariyle ödediği gelir veya kurumlar vergisi miktarı ile aynı devredeki, ithalat ve ihracat faaliyetlerinden tahakkuk eden vergi, ithal edilecek malın fiyat uygunluğu, ithalatın gerçekleştirilip malların iç piyasaya intikal ettirileceği süre, iç piyasaya arz edilecek malların satış fiyatlarının uygunluğu gibi tercih kıstaslarını nazarı itibara alır) hükmünü getirmiştir.

Biz, bu kriterlerin vazedilmesi ile sağlanması düşünülen faydaların intibak devresi geçirmeden kısa bir zaman içinde teminini mümkün görmedik.

Bakanlıkça tasdik olunacak ihtiyaç belgelerinin Birliğimiz kanalı ile Oda ve firmalara intikal ettirilmesi ve yeni kriterlerin 1971 yılı ikinci 6 aylık dönem tatbikatında uygulanmasını zaruri mütalaa ettik.

Sayın Bakanlık yetkilileri ise talebin tekrar toplanmayacağını "Müracaat Formu " ile muameleyi tamamlayacaklarını bildirdiler.

Bu husustaki tatbikatın teferruatına girmeden meselenin ana noktalarına burada kısaca dokunmuş bulunuyorum.

Hulasa olarak bahsedersem; ithalat meselelerinde peşin fiyat kontrolünün kalite ile beraber nazara alınması icap ettiğinden mücerret kontrol gerçeği ifade etmeyecektir. Memleket stoklarının tespiti tatbiki güç ve yanıltıcı bilgilerin ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Ödenmiş vergilerin tahkiki de kanaatimizce ithalat muameleleriyle doğrudan doğruya irtibatlı olan bir keyfiyet değildir.

Tatbikatta, Bakanlık kadroları bu işlere göre henüz teşkilatlanmamış olduğundan zaruri gecikmeler ve aksamalar olacaktır.

Birlik ve Odalarımızda hükümetimizin her türlü emirlerine uygun çalışmayı yapmaya daima hazırız. Nitekim İstanbul'da bulunan Fi-

yat Tescil Dairemizi her türlü araç ve gereçle teçhiz ederek, ilave kadrolarla takviye ederek ithalatta yapılacak fiyat kontrolü için Bakanlık emrine tahsis etmiş bulunuyoruz.

İhracat rejimi hakkındaki kararnameye istinaden 5.5.1971 gününde yayınlanan yönetmeliğe ait görüşümüz de tespit edilerek Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı'na arz edilmiştir.

Buna göre, yönetmelik ve rejim hazırlanırken, her yıl mutad olduğu üzere "İhracatı Geliştirme Merkezi" ile Birliğimizin, ihracatımız hakkındaki görüşleri alınmamıştır.

Bu sebepten, özel sektörün yetkili organı olan Birliğimiz Sayın Bakanlığın çalışmalarına yardımcı olamamış tatbikat yönünden sahip olduğu bilgileri, sonradan Bakanlığa göndermek zorunda kalmıştır. Yeni İhracat Yönetmeliği ihracattan evvel fiyat kontrolünü mecburi kılmış, OECD dışı ülkelere yapılacak ihracatı lisansa tabii tutmuş, tescil işlerini de Bakanlıkta toplamıştır.

Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı tarafından uygulanacak olan bu tedbirlerin tatbikatı daha eski senelerde de yapılmış idi.

İhracatın dış fiyatlara uygunluğu bakımından kontrolü sağlamak gerekçesiyle alınan bu tedbirlerin ihracatı güçleştireceğini, resmi ve özel sektörün dış piyasalara teklifte bulunma gücünü ortadan kaldıracığını ve dış pazarlarda kazanılmış müşterileri rakiplere kaptıracağını ve neticede ihracatı azaltacağından endişe ediyoruz.

Resmi organların şimdilik değişik kalitedeki sanayi mamullerimizin fiyatlarının, dünya fiyatları ile mukayesesini yapacak durumda olmadığına kani bulunuyoruz.

İhracatta mamullerin lisans ve tescil işlemleri Bakanlık tarafından görevlendirilmiş, ihraç limanlarında bulunan Ticaret ve Sanayi Odaları tarafından ifa edilmelidir.

Türk ihracatçısına yeni piyasaya çıkan Türk Sanayi mamullerini çetin ve müşkül dış rekabet şartları içinde satabilmesi için, mevzuatımızda vergi iadesi, ucuz faizli selektif krediler gibi kolaylıklar sağlanmıştır.

Halbuki, yeni ihracat rejimimizde aynı ihracatçının elde ettiği karın sonucu, gelir ve kurumlar vergisi kıstas alınarak lisans ve tescil belgesi verilmesi, gerçeklerle çelişik düşmektedir.

Yıllık cirosunun artmasına rağmen ihracatçının ödediği vergi azalırsa bunu gerçeklere ve teşvik tedbirlerine uygun ve olağan karşılamak gerekir.

Alivre ve prefinansmanlı ihracatta fiyat kontrolünün ihraç sırasında tespit edilen fiyatlarla yapılması haline ne milli, ne de milletlerarası ticaret usul ve kaidelerine uymamaktadır.

Zirai ürünlerimizin en azından % 20'si bu usullerle ihraç edildiğinden, yeniden konulan bu kaide alivre ve prefinansmanlı ihracatı ortadan kaldıracaktır.

Halı, hediyelik eşya, mensucat ve konfeksiyon gibi son tüketiciye beğendirilerek satılan mallar konsinye ihracat listelerinden çıkarılmış bulunmaktadır.Yıllık iş hacmi, şimdilik 1.000.000 dolar civarında olan ve bugüne kadar geliştirilmesi için çalışılmış bulunan bu nevi mamullerimizin ihracatı rekabetten yoksun hale getirilmektedir.

Yönetmelik, 1958 yılından beri ihracat usul ve sistemimiz arasından çıkartılmış bulunan takas sistemini devlet destekleme alımları için yeniden kabul etmektedir.

Ekonomimizdeki tahripleri tespit edilmiş ve daima piyasa düzenini bozmuş olan takas sistemine dönülmesinin getireceği mahzurlar büyük olacaktır.

İhracat Yönetmeliği hakkındaki görüşlerimiz de bunlardan ibaret bulunmaktadır.

Sayın Delegeler,

Türk ekonomisinin yıllardan beri kaydedilen büyüme ve gelişmesinde mensup olduğunuz Oda ve Borsalara kayıtlı binlerce, Türk firmasının payı ve emeği bulunmaktadır. Her yıl yaptığınız yatırımlar ve elde ettiğiniz mamul ve mahsullerin gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışında satılması için sarf ettiğiniz gayretler aşikardır.

Türk Özel sektörünün yaptığı yatırımların genel yatırım içindeki mühim payı, sanayi sektörü gelirlerinin, tarım sektörü gelirlerine nazaran muntazaman artışı ve kaydettiği gelişmeler yurdun genel ithalat ve ihracat potansiyeli içinde bulunan yeriniz ve bütün bunların neticesinde, devlet hazinesine tarafınızdan ödenen vergi miktarındaki artışın oranı, sizlerin yurt ekonomisine yaptığınız büyük katkının ve hizmetlerinizin ortaya çıkan apaçık neticeleridir.

Muhterem Arkadaşlar,

Yönetim kurulunda görev ifa etmiş bulunan 9 arkadaşınız adına gösterdiğiniz itimat ve güvenden dolayı şükranlarımı arz ederken, yine Özel Sektörün devamlı bir mümessili ve sizlerin temsilcisi olarak daima hizmetinizde olduğumu, teker teker hizmetinizde bulunduğumuzu Birlik Başkanı olduğum gibi benim de keza hizmetinizde olduğumu bilhassa belirtmek isterim.

RAİF ONGER

30.05.1971 - 30.05.1972

“

Serbest Piyasa Ekonomisi'nin en uygun şart ve kuralları içinde çalışmasını sağlamak, hür kararların iktisadi faaliyetlerde onlar için gerekli olan hizmetlerini görmelerini temin etmek, Özel Teşebbüs'ün de rejimimize şekil veren yerini gerektirdiği sağlamlıkta korumak, bu camianın her kategori ve kişiliği için müşterek görev haline gelmiştir.

”

27. GENEL KURUL - 29 / 30 MART 1972

Sayın Meclis Başkanımız, Sayın Bakanlarımız, Misafirlerimiz ve Sayın Delegeler,

Geçen yıl görev vererek hizmete getirmiş bulunduğumuz Yönetim Kurulu'nun çalışmalarını genel hatlarıyla açıklamaya başlarken, sizleri ve sizlerin şahıslarında Ticaret, Ticaret ve Sanayi Odaları ile Ticaret Borsalarımız Mensuplarını, bu vesile ile de Milli Hür teşebbüs camiasını saygıyla selamlarım. Bu arada huzurlarıyla toplantımıza değer katan aziz misafirlerimize şükranlarımızı sunarım.

Yönetim Kurulumuz, gerek XXVII. Genel Kurulumuz ve gerekse Eylül ve Şubat aylarında yapılan Oda ve Borsa Başkanları toplantıları görüşmelerinde de tezahür etmiş bulunduğu üzere, birçok yönlerden kritik olan bir dönemde hizmete gelmiş bulunmaktadır.

Partilerüstü ve reform hükümeti vasıflarını benimsemiş olan Birinci Erim Hükümeti işbaşına geçmiş, sıkıyönetimler anarşizm ve anti-demokratik örgüt ve ortamı temizlemeye girişmiş, bu gayretler yanında devalüasyonla birlikte içte ve dışta çeşitli faktörler dolayısıyla enflasyonist bir bünye meydana çıkarak fiyatlar durmadan artma eğilimi almış, ekonomik faaliyetler, hem içe hem dışa dönük olarak, açık bir durgunluk devresine girmiştir.

Bu arada, görev verdiğiniz dönemin ilk kısmındaki bazı ekonomik karar ve politikaların, Milli Hür Teşebbüs ile onun toplam temsilcisi olan Birliğimizin, ekonomik karar ve icra imkanlarımızı kısıtlayıcı, aynı zamanda genellikle ekonomideki büyük hizmetini ihmal edici davranışları, milli ekonomisiyle hususu incitici, iktisadımızın gerçek ve tek tek işletmeleri hedef alan risklerini teker teker yüklenmiş olan özel teşebbüsü kırııcı bir seyir almıştır.

Sayın Delegeler,

Anayasamızın Türkiye'mizi, her iki kanadını da gerek hizmette gerek ekonomik karar ve gerekse itici kuvvetinde dengeli kılmayı he-

def alan Karma Ekonomi Sistemiyle şekillendirdiğinde asla şüphe yoktur. Bu böyle iken, milletçe kalkınma için bu sistemde zorunlu olan karşılıklı haberleşmeyle ekonominin iyi işlemesi bakımından şart olan kararlara katkı sağlama, duyurma ve açıklık yerine, özel teşebbüs ile her türlü diyalogdan ve ortak çalışmadan kaçınılma eğilimi, rahatça belirtmek gerekir ki, uzun bir süre devam etmişti. Bu ortamda, Dış Ticaret Rejimlerimize pazarın yakın hususiyetini getiren tedbirlerin devletçi ve bürokratik tek taraflılık ve katılıktan temizlenmesini, uygulamanın demokratizasyonunu sağlayan, bil-hassa dış ticaret faaliyetleri alanında ekonomideki gerçek hür kararların bağımsız ihtisas ve tercihini kullanarak piyasa mekanizmasındaki kuralların serbestçe işlemesini temin eden, o zamana kadar da Birliğimize tevdi olunmuş bulunan Kota Tatbikatı görevi de kaldırılmıştır.

Öncelerde anlatmaya çalıştığımız ve her birimizin içinde yaşayarak bugüne kavuşturduğumuz o zamanki manevi ortam ve hizmet mücadelesindeki güvensizlik havası yanında bu son karar, Milli Hür Teşebbüsün temsilcisi olan Birliğimizi içinden çıkılması zor bir maddi imkansızlık içine de sürüklemiştir.

Bilindiği üzere her görev, beraberinde görevli ile harcamayı getirir. Kota Tatbikatı görevi ise, kalkınan ve ekonomisi durmadan genişleyen Türkiye’de küçümsenmeyecek ve gereğine göre genişleyen hizmetler gerektirmiştir. Yine malumdur ki, her görev, hizmetler örgütlenmesinde yan hizmetler ve hizmetliler ile bu yönde harcamalar yaratır. Bütün bu zaruretlere göre tertiplenmiş olan Birliğimizden, Kota Tatbikatı ile bunun finansmanı için sağlanmakta olan gelirin bu suretle alınmış bulunması, Birlik içinde hizmet karışıklığı ve özellikle bir personel ve moral buhranının doğmasına da sebep olmuştur.

Buhran büyüktü. Birliğimizin önemli ölçüde gelir kaybına sebep oluyordu. Odalar Birliği belli bir süre sonunda personeline artık müktesep hakları olan maaşlarını bile ödeyemez hale düşme tehlikesiyle karşı karşıya bulunuyordu.

Bu durumun akıbeti milli özel teşebbüsün toplum temsilcisinin milli hizmette sönük hale gelmesi, özel teşebbüsün üst örgütten veya onun temsilcisi veya teknik kudretinden yoksun kalması demektir. Ekonomimizde kamu ve işçi kanadının genişleyen, yayılan, milli kararlarda müdahale ve baskılı temsil kudreti olarak gittikçe daha sağlam ve etkili şekilde örgütlenen bir bünyeye doğru genişlemesi karşısında, Milli Özel Teşebbüsün sesinin ve kararlarının Anayasa doğrultusuna yöneltilmesine imkan vermesi gereken etkinin cılız kalması, demokrasimiz ve toplumumuz bakımından elbette tehlikeliydi.

Aziz Delegates,

Yönetim Kurulumuz, bütün camiada olduğu üzere durumun ağırlığını gereği yeterlikte kavramış ve gene sizlerin direktifleri istikametinde lüzumlu tertiplenmeleri almıştır.

Türkiyemizde ekonomik, sosyal ve politik şartlar,son on yılda özellikle demokratik düzen içinde ve çift sektörlü karma ekonomi ortamındaki Planlı Kalkınma çabasına geçişten beri iç ve dış örgütler ile ilişkiler bakımından çok değişikliklere uğramıştır. Gerçekten de 1961 Anayasa düzeyinde;

- Çift sektörlü Karma Ekonomi Sistemi Anayasanın gereği olmuştur.

- Müessese olarak Devlet Planlama Teşkilatı kurulmuş ve Devlet ekonomik planlar yapma görevi ile yükümlendirilmiştir.

*Parlamento,o zamana kadar mevcut olmayan bir ekonomik politika müessesesi olan "Kalkınma ve Gelişme Hedef ve Stratejisi"ni tespit etmiştir.

*Türkiye Kalkınma ilanı; perspektifinin beşer yıllık iki dönemini, ayrı ayrı iki planla yaşamış,bunlarla çok çeşitli yeni ekonomik ve sosyal tedbirler ve müesseseler getirmiş ve uygulamaya geçirmiştir.

*Yarı kamu görevleri yapacak olan özel statülerde "İhracatı Geliş-

tirme ve Etüt Merkezi", "Milli Prodüktivite Merkezi" gibi ekonomik ve sosyal araştırma müesseseleri kurulmuştur.

*Bir kısım ve milli ekonomik hakimiyet gücüne sahip vasıfta olup

"Yardımlaşma" için teşkil edilen sosyal yardım sınai ve ticari kurumları, sanayi ve ticaret faaliyetleri alanına girmiştir.

Sendikal örgütlenmeler, toplu sözleşmelerin taraflar eşitliğindeki ekonomik dengeyi bile zorlayacak ve faktörler dengesindeki ücreti, maliyet hatta prodüktivite aleyhine sürükleyecek vasıf iktisap etmiş, iktisadi ve siyasi otoriteler çeşitli milli program ve problemlerde, sendikal teşkilatların işçi kanadı ile daha yakın diyalogları tercih eder göründükleri gibi, bu kanadın telkinlerine daha iltifatkar bir davranış içine girdikleri intibasını vermişlerdir.

Aziz Arkadaşlarım,

Bunların da dışında;

*İcra tertiplenmesine;

Ekonomik politika kademesindeki en yüksek icra organı olarak Yüksek Planlama Kurulu vakıasına ilaveten daimi veya geçici olarak,

- İktisadi işlerle görevli Başbakan Yardımcılığı ve Devlet Bakanlığı ile,

- Ticaret Bakanlığı kaldırılarak, biri Sanayi ve Ticaret, diğeri Dış Ekonomik İlişkiler, sonradan biri "Ticaret" öbürü "Teknoloji ve Sanayi" Bakanlığı olmak üzere yeni Bakanlıklar kurulmuş veya bu kademedede bünyevi daha başka değişikliklere de girişilmiştir.

*Tarım Bakanlığı da diğer uygulamalar yanında gıda maddelerinin dağıtım-değerlendirme ve imalat problemleriyle çok yakından ilgili bir "İaşe Genel Müdürlüğü" ile teçhiz edilmiştir.

Bu suretle, ekonomik cihazlanması öbür kesimlere kıyasla pek kuvvetlendirilmiş bir Hükümet bünyesi ortaya çıkmıştır.

Sayın Üyeler,

Bilindiği üzere de bir takım reform tedbirlerinin kanunlar yoluyla yasaklanması çabaları dönemine gelinmiştir. Bunların hemen hepsi ekonomik ve sosyal faaliyetlerle ilgilidir. Aynı zamanda da fertlerin üretimle, bunun araçlarıyla, tevzi ve pazarlama faaliyetleriyle yakından ilgili ve bunların bir kısmını temelden değiştirici yapıdadır.

Bunlarla beraber iç ve dış kamu ilişkileri de çok önemli bir hizmetler topluluğunun ifasını gerektirmiştir. Gelişmiş olan ekonomilerde tarım, ticaret ve sanayi sektörlerinin, gerektirdikleri ağırlıkta ve muhakkak üçünün de bir arada mevcut buldukları, başka türünün de olamayacağı malumdur. Ekonomilerin gelişme oranı artıkça bu sektörlerin kendilerine has olan ihtisas ve faaliyet alanları, mensuplarında infirat duygusu yaratacak görüntüler verebilmektedir. Her biri hür kararları temsil ve demokrasiye zıt ideolojilerin ortaklaşmış halini teşkil eden, aynı platformda sürüm şansı arayan, birinin faaliyeti öbürüne bağlı bulunan bu kategorideki mensupların mesleki dayanışma, haberleşme ile modernleşme yardımlaşmaları, demokratik düzen ve karma ekonominin korunması için hizmet beraberliği ve koordinasyon, nihayet meslek muşereti yönlerinden birbirlerinden ayrı olarak çalışma ve hatta yaşamalarına imkan olamaz. Hele Refah Devleti ve demokratik müdahalecilik ile Planlı kalkınma politikaları için normal olan çok hassas ve rakik bir ortamda "Serbest Piyasa Ekonomisi"nin en uygun şart ve kuralları içinde çalışmasını sağlamak, hür kararların iktisadi faaliyetlerde onlar için gerekli olan hizmetlerini görmelerini temin etmek, Özel Teşebbüs'ün de rejimimize şekil veren yerini gerektirdiği sağlamlıkta korumak, bu camianın her kategori ve kişiliği için müşterek görev haline gelmiştir.

Camiamızdaki tesanüd ve güç birliği ruhunun en mütevazi ve yakın örneği, Birliğimizin mali kaynaklarında, yukarıda açıklandığı üzere kota tatbikatı görevinin hükümetçe geri alınması dolayısıyla meydana gelen çok kritik durum için, topyekün olarak bütün kuruluşlarımızca gösterilen tedbir ve fedakarlık anlayışıdır. Eylül ayındaki

Oda ve Borsa Başkanları toplantısında tescil edilen bu ruh, camiamızın örgütlenme ve kendi örgütünü koruma ve kollama azminin gerçekçi başarısıdır. Bu inançlı ve güvenli davranış, Birliğimizin mali yapısını yeniden ve bir kere daha rasyonel bir silüete kavuşturmuştur. Şurada belirtmekte ve teşekkürlerimizi tekrar etmekte fayda gördüğümüz husus şudur; Kuruluşlarımızın aidatlarını göndermede gösterdikleri anlayış ve görev duygusu, değeri çok yüksek bir davranış olarak tezahür etmiştir. Bu asil hareketin aynı anlayış ve samimiyetle devam etmesinin, camiamızdaki kıymet bilir, görev ve sorumluluk anlayışının takdire layık nişanesi olarak sürdürüleceğini de ümit etmekte ve bunda da haklı olduğumuza emin bulunmaktayız.

Efendim, Yönetim Kuruluna ilaveten sayın konuşmacıların lütfedip sordukları suallere vereceğimiz cevap biraz kısa olmakla beraber vakit darlığı sebebiyle bu kadardır. Beni dinlemek lütfunda olduğunuz için, gösterdiğiniz alakadan dolayı şükranlarımızı arz eder hepimizi saygıyla bir kere daha selamlarım.

SEZAI DIBLAN

30.05.1972 - 27.05.1979

“ Her özel sektör mensubu, hürriyetlerin, demokratik parlamenter rejimin, hukuk devleti ilkelerinin tabii savunucusudur. Hiçbir özel sektör mensubu, bunlar dışında bunlarla çelişen bir siyasi tercihin yanında olamaz.

Her özel sektör mensubu, Türk toplumunun kalkınma planlarına ve muhtelif yasalarda ifadesini bulan ve tüm kalkınma, sosyal adalet içinde refaha kavuşması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ekonomik kalkınmanın nimetlerinden tüm halkımızın yararlandırılması ve sorumluluğunu duymakta ekonomik kalkınma ve toplumsal refahı bir an önce gerçekleştirmenin gayreti içinde faaliyette bulunmaktadır.

”

28. GENEL KURUL - 30 / 31 MAYIS 1973

Sayın Başkan,

Genel Kurulumuzun Muhterem Üyeleri, Değerli Misafirlerimiz,

Yönetim Kurulumuzun 1972-1973 dönemindeki çalışmalarını tetkik ve tasviplerinize arz ederken, hür teşebbüs camiasının seçkin temsilcileri olan sizleri ve sizlerin şahıslarında Oda ve Borsalarımızı saygı ile selamlar, toplantımızı şereflendiren aziz misafirlerimize saygılarımı sunarım.

Bugün sonuna eriştiğimiz bir yıllık çalışma dönemindeki gayretlerimizi, sizlerden aldığımız irşatların değerlendirilmesi suretiyle hür teşebbüsün geliştirilmesine ve bu yolda memleketimizin refaha ulaştırılması için ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasına yönelmiştir. Bilindiği gibi, içinde bulunduğumuz 1973 yılının bir özelliği de, Cumhuriyetimizin kuruluşunu 50'nci yıl dönümünü idrak ve kutlamaya vesile olmasıdır.

Köklü ve vakârlı ulusların devrim tarihlerinde yarım yüzyıllık bir süre hiç de uzun sayılmamak gerekir. Türkiye'miz bu süre içinde büyük merhaleler kat etmiş ve yeni atılımların eşliğini dahi aşmış bulunmaktadır. Sosyal, politik, kültürel, teknik ve sınaî alanlarda, kısacası kalkınma çabasında erişilen merhale, gerçekten azımsanmayacak ve küçümsenmeyecek türdendir. Bununla beraber, vakur ve çalışkan Türk Ulusunun hiçbir ferdi, bugün erişilmiş bulunan bu seviyeyi, yeterli görmemekte; daima daha üst düzeye, daha modern ve daha gelişmiş bir toplum olma savaşını sürdürmeyi başlıca görev saymaktadır.

Türk Özel Teşebbüsü de aynı anlayışla, kalkınmakta olan Türkiye'nin yerinin daha üst düzeyde olması gerektiğinin idrâki içinde ve yepyeni bir güçle, bugün yeni ve daha ileri hamlelere hazırlanmaktadır. Ekonomik kalkınmanın gereklerine uygun bir bilinç ve şuura sahiptir. Bu hususu, huzurlarınızda kamu oyuna duyurmanın mutluluğu ve hazzı içindeyim.

İktisadî Kalkınmada Özel Teşebbüsün Önemi

Türk Özel Sektörü, Anayasa düzeni içinde serbest teşebbüs kurma, karma ekonomi prensipleriyle kalkınma şeklinde özetlenebilen maddelerde beliren fonksiyonu güçlü bir şekilde ifa etmek gayret ve şevki içerisinde. Yine Türk Özel Teşebbüsü, bugün sahip olduğu potansiyelinin, Anayasal düzenin korunması ve en iyi şekilde işlenmesi ile kullanabileceğine yürekten inanmaktadır.

Bugün en katı rejimlerin yürürlükte olduğu ülkelerde bile Özel Teşebbüs gereğince önem vermenin, onu inkâr edememenin bir vakfa olduğunu görmekteyiz. Gerçek olan da budur. Gelişmişlik düzeyini aşmış, bu düzeye varmış yahut bu düzeye erişmekte olan ülkelere bakınız. Mutlaka orada Özel Teşebbüsün milli refahı arttırıcı, iktisadî kalkınmayı güçlendirici ve hızlandırıcı katkısını bulacaksınız.

İktisadî kalkınma, istikrarlı bir ortamda, isabetli ve süratli karar verme, gerçekten kararlı ve prodüktif bir çalışma ile elde edilebilir. Özel Teşebbüsün en büyük hasleti de budur. Özel Teşebbüs çalışandır, araştırmacıdır, en büyük dayanağı kendisidir, yaratıcıdır. Çalıştığı sürece, teşebbüsü geliştirecek ve yeni iş imkanları yaratacaktır. Böylece ticarete, sanayide ve geliştirdiği hizmette her vesile ile ekonomik kalkınmayı geliştirecektir.

Anayasamız, bu nedenlerle Özel Teşebbüsün önemini ve varlığını savunmakta ve millî kalkınmanın "Karma Ekonomi Sistemi" içinde oluşacağını işaretlemektedir.

Hükümet Programı ve Özel Sektör

Geçekten, bugünkü ekonomik politikamızın dayanağını Anayasa'nın ekonomik faaliyetlerin yürütülmesi konusunda çizdiği çerçeve içinde ele alan Sayın Talu Hükümeti, bu çerçeveyi, kamu ve özel kesimlerin birbirinin tamamlayıcısı olan karma ekonomi istikamesinde şekillendirmektedir.

Fikren yozlaştırılmış bahtsız kişilerin, icra safhasına intikal ettirmekten çekinmedikleri son iki yılın anarşik eylemlerinin, artık atlatıldığına inandığımız günümüzde, iş başına gelen Sayın Talu Hükümeti, siyasi ve ekonomik istikrarın savunuculuğu yanında, ancak bu ortam içerisinde istenilen düzeyde milli ekonomiye katkısı olabilecek Türk Özel Teşebbüsü'ne gereken önemi ve ilgiyi göstermiştir.

“Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmamızı, hür demokratik sistem içinde, sosyal adalet ilkelerine uygun olarak istikrarlı, hızlı, dengeli ve planlı şekilde yürüteceğiz. Hükümetimiz, ekonomik kalkınmaya, devlet kesiminin olduğu kadar özel kesimin de büyük katkısı olacağı ve özel kesimin böyle bir potansiyeli bulunduğu inancını taşımaktadır.

Bu inançla, özel müteşebbislerin faaliyetlerini kalkınma planında geliştirilmesi öngörülen alanlarda yoğunlaştıracak tedbirleri alacağız. Bu tedbirlerin idari takdire en az yer veren, açık, genel ve kararlı bir sisteme bağlı olmasını gözeteceğiz, özel kesimin devletin ekonomik faaliyet konularındaki sorumluluklarını paylaşmasını amaçlamaktayız” demek suretiyle, Türk Özel Teşebbüsüne olan inancını açıkça belirtmektedir.

Özel Teşebbüsün varlığı, bir ülkede hürriyetin hem göstergesi, hem de garantisidir. Bu nedenle, mümessilleri olmaktan kıvanç duyduğumuz bu önemli sektörün gelişmesi oranında, hürriyetlerin ve insan haysiyetine saygını sağlamaştığı, rejimin istikrar kazandığı ve istikrarın ise, ekonomik kalkınmamızın ve refahın ilk şartı olduğu, tartışılmaz bir gerçektir

İçinde bulunduğumuz karma ekonomi sisteminde Özel Sektörle, ekonominin diğer kanadını teşkil eden kamu sektörü arasında sağlam, samimi ve devamlı bir rekabet ile âhenkli bir çalışma düzeni kurulabildiği takdirde, memleketin her çeşit potansiyelinden en geniş şekilde yararlanmanın mümkün olacağına inanmaktayız. Özel Teşebbüsün, daha önce olduğu gibi, Üçüncü Beş Yıllık

Kalkınma döneminde de, kendisinden beklenen yaratıcı ve yapıcı faaliyetler şevk ve iştiyakı içinde bulunmaktadır.

Bu vesile ile bir kere daha ifade etmek isterim ki, Sayın Talu Hükümeti'nin programını, siyasi ve iktisadi istikrarın ve huzurun başlangıcının ve garantisinin işareti olarak görmekteyiz.

1972 yılı ekonomik gelişmeleri

Milli Gelir ve Devlet Bütçesi: Hemen hemen bütün ülkelerde, devlet bütçesi ile milli gelir ve dolayısıyla bütçe politikası ile millî ekonominin genel seyri arasındaki karşılıklı ve sıkı ilişkinin önemi gittikçe artmaktadır. Millî gelirin gittikçe artan bir nispeti devlete intikal ettirilmekte ve devlet bütçesi kanalı ile sarf olunmaktadır.

Bu nedenle, kamu kesiminin (devlet bütçesinin) millî gelir içindeki payından ve devlet tarafından yapılan harcamalardan fert başına düşen miktarların yıllar itibarıyla gösterdiği gelişim anlamlı bir gösterge sayılabilir.

Ülkemizde konsolide bütçe toplam ödeneklerinin GSMH'ya oranı önemli oranda artmaya devam etmiştir. Bu gelişim devlet bütçesinin millî gelir içindeki payının genişlemekte olduğunu göstermektedir.

Dengeli kalkınma süresindeki büyük etkisi nedeniyle, kamu harcamalarının belli bir kontrol altına alınması, kamu câri harcamaları artışlarının önceki yıllar ortalamasına oranla en aza indirilmesi gelir-giderlerin uzunca vadeli bir perspektife göre tespit edilen program hedeflerine ve millî ekonominin gereklerine göre ayarlanması, programlarla bütçeler arasındaki uyurluğa bağlıdır.

İkinci Plan döneminde gayri safi yurt içi hasılda sağlanan artış, Plan hedeflerinin bir miktar altında kalmakla birlikte, özellikle 1971 ve 1972 yıllarında dış alem gelirlerindeki (işçi gelirlerindeki) büyük artış nedeniyle gerçekleşen yükselmeler GSMH'da plan hedefi üstünde bir artışa olanak vermiştir.

Câri faktör fiyatları ile gayri safi milli hasılanın her yıl belli nispette olumlu artış gösterdiği malumdur. Bu artışların sağladığı imkanlarla 1970 yılında nüfus başına cari faktör fiyatları ile gayri safi milli hasıla 3575 lira iken 1971 yılında nüfus başına GSMH 4517 lira, 1972 yılında ise fert başına düşen GSMH da 5354 Türk Lirası olarak tespit edilmiştir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu'na dahil gelişmiş ekonomilerin fert başına milli gelir ve toplam GSMH miktarları dikkate alındığında, halen milli gelir yönünden oldukça düşük bir düzeyde olduğumuz gerçeği ortaya çıkacaktır.

1973 yılı bütçesi Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ilk dilimini teşkil eden 1973 yılı programında öngörülen hedeflere göre tespit edilmiş bulunmaktadır. 1973 yılı bütçesinde de ifade edildiği gibi, ülkemizde ekonomik ve sosyal alanda toplam talebi arttıran önemli gelişmeler olmuştur.

Milli gelir dış ödemeler dengesi, para-kredi ve diğer alanlara ilişkin faktörler yanında hızlı şehirleşme, sanayileşme, ücretliler grubunun sayıca büyümesi, parasal gelirdeki payların yükselmesi, dışa dönük işçi hareketlerinin yoğunlaşması, tüketim alışkanlıklarının artması toplam talep yapısını arttırıcı yönlerde olmuştur.

Planlı dönemin öncesinde ve sonrasında Cumhuriyet Hükümetlerinin iktisadi politika alanındaki temel hedefleri, bir yandan gümrük vergileri, miktar kısıtlamaları ve eş etkili tedbirlerden yararlanmak, diğer yandan kaynakları tüm ekonomi için en verimli yatırım alanlarına yöneltmek olmuştur.

Bunu sağlamak için kamu kesimi, alt yapı ve özel sektör yatırımları için temel, ara ve yatırım malları sanayii kurulmasında öncülük etmiş, özel sektörde bu imkanlardan yararlanmak çabalarını daha ileri üretim, istihdam ve ihracata yönelme ve geliştirme aşamaları çerçevesinde yoğunlaştırılmıştır.

Yatırım yapmak, belli üretim hedeflerini gerçekleştirmek, teknoloji gelişimini ve birikimini sağlamak gibi ekonomik görevler, fiyat-gelir-istihdam ve yurt düzeyinde denge sağlamak gibi kamusal görevler ile birlikte mütalaa edilmek gerekir.

İkinci on yıllık bir devre sonunda Avrupa'nın en gelişmiş sanayi memleketlerinin kurduğu topluluğa, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye olma durumundayız. Bu siyasi tercih yapılmıştır. Bu durum, bizi süratle sanayileşme mecburiyetinde bırakan faktörlerden biridir. Diğer önemli bir faktörde hızla artan nüfusumuzun ortaya çıkardığı istihdam sorunudur.

Hızla sanayileşmeden, ne bugün, ne yarın bu istihdam sorununu halletmeğe imkan yoktur. Bu zorunluluklar yüzündendir ki, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planımız ve stratejisi 22 yıllık bir dönem içerisinde sanayileşmeyi hedef olarak almıştır. Kamu ve özel sektörün el ele vererek bu amacı gerçekleştirme gayretinde olmaları gereklidir.

Yatırımlar

Birinci Plan döneminde 1961 yılı fiyatları ile toplam olarak 59,6 milyar liralık, İkinci Plan döneminde ise 1965 yılı fiyatları ile toplam olarak 111,5 milyar lira tutarında sabit sermaye yatırımı öngörölmüştü. Geçtiğimiz iki plan döneminde öngörölen yatırımların gerçekleşme oranı Birinci Plan döneminde %90,6; İkinci Plan döneminde %91,4 olmuştur.

Sabit sermaye yatırımlarının sektörel dağılımı plan hedefleri ve gerçekleşme olarak her iki plan döneminde de, imalat, sanayi, ulaştırma ve konut sektörlerinde plan hedeflerini aşmış; tarım, eğitim, sağlık sektörlerinde ise plan hedeflerinin gerisinde kalmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı - Yatırım Harcamaları bölümünde; yeni stratejide öngörölen amaçların gerçekleştirilmesi için sabit sermaye yatırımlarının, beş yılda %82,3 ve yılda ortalama %12,8

oranında artarak 1977’de 70 milyar liraya çıkarılması hedef alınmıştır. Sektörlerin istenen yönlerde ve hızlarda gelişmesinin sağlanması için bu dönemde gerçekleştirilecek sabit sermaye yatırımlarının %45,4 ü sanayi sektörüne ayrılacaktır.

Özel kesimin faaliyetlerinin yöneltilmesinde kararlılık, açıklık, genellik, güvenlik ilkelerine uyulması ve özel teşebbüsün perspektif hedeflerin gerektirdiği alanlarda yöneltilmesi, Anayasa’nın 40 ve 41’inci maddeleri ile devlete verilen bir görevdir. Türk Kalkınma Planlarının önemli niteliklerinden biri de özel sektör için özendirici ve yol gösterici olmalarıdır.

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı-1973 yılı programının-yatırım harcamaları-bölümünde, 1973 yılında toplam olarak 50,8 milyar liralık yatırım yapılması öngörülmüştür.

1973 yılı için hedef alınan 49,175 milyon liralık sabit sermaye yatırımlarının 26,425 milyon liralık kısmı kamu, 22,750 milyon liralık kısmı ise özel kesim tarafından gerçekleştirilecektir. Ancak kamu kesiminde hedef olan yatırımların özel kesim için bir tavan olmayıp tahminlere dayandığı 1973 programında belirtilmiştir.

Toplam sabit sermaye yatırımların %44,1’i sanayi, %11,7’si tarım, %44,2’si hizmetler sektörlerine yapılacaktır. Buna göre sanayi yatırımları, 1972 fiyatları ile 1971 yılına göre %24,3 oranında artış göstermektedir.

1973 yılı yatırımlarının dağılımında, Üçüncü Plan hedefleri göz önüne alınarak, sanayileşmeğe büyük ağırlık verilmiştir. Planda özel sektör yatırımlarında ağırlık; imalat, konut, tarım ulaştırma sektörlerinde görülmektedir. Turizm sektöründe de özel kesime öncelik tanınmıştır.

Sanayileşmenin az gelişmiş yöreleri kapsayacak biçimde yaygınlaştırılmasını kolaylaştıracak ve hızlandırılacak nitelikteki ön çalış-

malar tamamlanmış ve bu yörelere götürülecek sanayi yatırımları, Devlet Planlama Teşkilatı'nca proje bazında tespit edilmiştir. Bu yatırımların tespitinde, Üçüncü Planda yer alan ilkelerden hareket edilerek, ekonomik etkenler yanında, sosyal faydalar da göz önüne alınmış ve özellikle tüketim malı üreten sanayicilerin bu yörelere götürülmesine öncelik ve özel bir önem verilmiş bulunmaktadır. Memleketimiz siyasi tercihini yapmıştır. Kalkınmanın temel hedefi, karma ekonomi düzeni içinde ve özel sektörün resmî sektör ile yan yana ve plan hedeflerine uygun bir çalışma düzeni içinde bulunmasıdır. Bu önemli sorun, memleketimizin tarihi ve ekonomik gelişmesi seyri içinde muhtelif şekilde halledilmeğe çalışılmıştır.

Yatırımların bölüşümünde, özel sektöre kayması gereken ağırlığın halen kamu sektörüne verildiği ve trendin bu yönde geliştirilmek istendiğini görmekteyiz. Kanaatimizce bu gidiş “karma ekonomi felsefesine” memleketimizde çoğunluğun gerçek iktisadi-siyasi tercihlerine uygun düşmemektedir.

Türk ekonomisinde planlı dönemde gerçekleşen tasarruflar ve toplam yatırımlar/GSMH dengesinde; iç ve dış tasarrufların, münhasıran ferdi tasarrufların geliştirilmesi, yurt dışındaki Türk vatandaşlarının tasarruflarının memlekete çevrilmesi, küçük tasarrufların menkul kıymetlere yönelmesinin teşviki en önemli unsurlardır. Türk ekonomisinde 1966 ve 1969 yıllarında gerçekleştirilen toplam yatırımların GSMH'ya oranı İtalya ve Portekiz'e göre daha yüksek bir seviyededir.

Dış Ticaret Hacmimiz ve Ödemeler Dengesi

Ülkemizde dış ticaret esaslarının serbest döviz sistemine göre geliştirilmesi prensip olarak kabul edilmiştir. Bununla beraber Doğu Bloğu ve diğer kliring anlaşmalı memleketlerle az olan nispetlerde de olsa mal mübadelemiz halen devam etmektedir.

Türkiye'nin Ortak Pazara tam üye olabilmesi için 3 safhadan 2. si

olan Gümrük Birliği'nin tedricen gerekleŖeceđi -geiŖ dönemi-
katma protokol ve mali protokol olarak tespit edilmiŖ ve 1 Ocak
1973 tarihinden itibaren yurrle konmuŖtur.

Türkiye'nin belli bir süre sonunda AET ye üye olması, Türk Ekono-
misi'ni, büyük bir yariŖma ile karŖı karŖıya bırakmıŖtır. Türkiye bu
müddet içinde, Avrupa'nın en ileri ülkeleriyle rekabet edecek bir
düzeye ulaŖmak zorundadır.

Gümrük Birliği'nin 22 yıl içinde gerekleŖtirilmesi zorunluluğu Türk
Ekonomisi'nde sorunların özüm süresini kısaltmakta ve boylice
abaların yođunlaŖtırılmasını gerekli kılmaktadır.

1972 yılında ihracatta görülen bir bünye deđiŖikliđi ile, tarımsal
ürünlerin ihracatta payı duŖerek, sanayi ürünleri payının yükseldi-
đini görmekteyiz. Devletin ihracatı, baŖka ülkelerde olduğu gibi,
teŖvik etmesi ve bilhassa formaliteleri daha da basitleŖtirmesi ha-
linde, bugünkü dinamizmin onumuzdeki yıllarda daha da artması
beklenebilir.

İhracatımız 1972 yılında bir oneki yıla nazaran %30,8 oranında ar-
tarak 885 milyon dolara ulaŖmıŖtır. İthalatımız ise, yine 1972 yılın-
da %33,5 oranında bir artıŖla 1562,6 milyon dolara eriŖmiŖ ve
1972 yılında 687 milyon dolarlık dıŖ ticaret açığı meydana gelmiŖ-
tir. Bu miktar plân ve programda tahmin olunan açık miktarını da
aŖmıŖ bulunmaktadır.

1972 yılı odemeler dengesinin cari iŖlemler bolumu 8 milyon dolar
açık vermiŖtir. Bu miktar 1971 yılındaki 109 milyon olan açığa na-
zaran yok denecek bir seviyeye gelmiŖtir.

1972 yılında dıŖ ticaret açığına karŖılık görünmeyen kalemler gelir
fazlası 640 milyon dolara ıkmiŖtır. Bu kalemdaki artıŖın en büyük
kısmı ise iŖi dovizlerindeki artıŖtan ileri gelmektedir.

1971 yılında 471 milyon dolar olan işçi dövizleri girişleri, 1972 yılında 740 milyon dolara çıkmış bulunmaktadır.

Turizm ve dış seyahat kaleminin gelir fazlası da 1971 yılında 21 milyon dolar iken 1972 yılında 44 milyon dolara çıkmış, proje kredileri hizmet ödemeleri 32 milyondan 35 milyon dolara yükselmiştir.

1972 yılında sermaye hareketleri dengesi 163 milyon dolardır. 1971 yılında bu dengenin 344 milyon dolar olduğu dikkate alınır-sa, geçen yıla nazaran 1972 yılında 181 milyon dolarlık bir azalma olmuştur.

1972 yılında; ithalât, dış borç ve faiz ödemeleri, kâr transferleri ve proje kredileri, hizmet ödemeleri ve diğer görünmeyen kalemleri kapsayan normal giderler, diğer yandan ihracat, turizm işçi dövizleri, özel yabancı sermaye ve bedelsiz ithalat kalemlerini kapsayan normal gelirlerle karşılaştırıldığında, 1972 yılında normal gelirlerin, normal giderleri karşılama oranı %90,4 olduğu görülecektir.

TEMEL EKONOMİK MESELELER

Muhterem Delegeler,

Türkiye'nin jeopolitik durumu, yüzyıllardır ilişkilerimizi sürdürdüğümüz Batı ittifakı içinde kalmamızı, teknik ve teknolojik seviyesi üstün, sanayileşmiş, hür ve demokratik Batı aleminin ayrılmaz bir parçası olmamızı zorunlu ve gerekli kılmaktadır. İşte bu ekonomik, sosyal ve politik nedenlerle, Türkiye tercihini yapmış ve 1963 Ankara Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu'na girmiş bulunmaktadır. 22 yıl sonra tam üye niteliğini kazanacak olan Türkiye ile Topluluğun diğer üyeleri arasında gümrük birliği gerçekleşecek ve her türlü mal, hizmet, sermaye, para ve insan giriş-çıkışı serbest olacaktır. O zaman milli varlığımızı koruyabilmemiz ancak ekonomik ve sosyal düzeyimizin, diğer ülkelerin düzeylerine yükseltilmesi ile, bu da ancak sanayileşme ile mümkün olacaktır.

İşte bu nedenlerle Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na geçiş dönemi olan 22 yıllık bir perspektife göre hazırlanmış, plan stratejisi de sanayileşmeye dayandırılmıştır.

Yeni stratejide ana tema, Türkiye'nin 22 yıl içinde sanayileşerek kalkınma şeklinde işlenmiş ve bilhassa ara malları ile yatırım malları sanayiine ağırlık verilmiştir.

1995 yılı için hedef alınan gelişmişlik düzeyine ve yapıya ulaşılması ve uzun dönemli amaçların gerçekleştirilmesi ekonominin çeşitli kesimlerinde belirli büyüklüklerin sağlanmasını gerektirmektedir.

Türkiye'nin potansiyellerini en yüksek seviyede kullanarak ulaşabileceği bu büyüklükler, bir taraftan fert başına bugünkünün dört katı civarında bir gayri safi milli hasıla, diğer taraftan da sanayiinin milli gelirimizdeki payının %40 a yükseltilmesi, tarım geliri payının da seviyesinin %10 a düşürülmesi şeklinde özetlenebilir. Bu gelişmişlik düzeyine ulaşabilmek için Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde yılda ortalama olarak Gayri Safi Milli Hasıla %7,9 ve Gayri Safi Yurt İçi Hasıla ise %9 oranında bir hızla arttırılacaktır.

22 yıllık perspektif sonunda ve 1995 yılında erişilmesi tasarlanan gelişmişlik düzeyi o günün şartlarına ve tam üyesi olacağımız Avrupa Ekonomik Topluluğunun diğer üyelerinin ekonomik durumlarına kıyas edildiğinde, acaba nasıl bir sonuca varılabilecektir. Karşılaştırılan ülkelerin durumlarıyla olan bugünkü bugün ki fark kapatılabilecek midir, yoksa muhafaza mı edilecektir? 22 yıl gibi uzun bir perspektif dönemi için yapılan hesaplarda, yanılmalar olabileceğini hoş karşılamakla beraber, konunun yakından izlenmesini ve gerekli düzeltmelerin derhal yapılmasını lüzumlu olarak görmekteyiz.

Gelişmişlik düzeyine erişme ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun bir üyesi olarak yerimizi almak bakımından, ekonomimizde sanayi'ye verilen ağırlığın gerçekleştirilebilmesi için, her şeyden önce, planda öngörülen sektör ve alt sektör yerlerinin isabetle tayini ve

tespiti gereklidir. Yönlendirmede tam bir kararlılık ve açıklığa ihtiyaç vardır.

Türk Özel Teşebbüsü, plan ve programlarla ana hatları belirlenmiş hızlı kalkınmada, almış olduğu yeri müdriktir, daha fazla katkıda bulunmaya amadedir. Bununla beraber şurasını belirtmekte yarar görürüm ki, bundan böyle devlet daha çok, büyük sermayeyi gerektiren, yahut ülkenin savunması ile ilgili olan ara malı ve yatırım malı gibi sanayi kollarına yönelmeli ve geri kalmış bölgelerimizin sanayileşmesi için gerekli alt yapı tesislerini süratle ve zamanında tamamlama imkanlarını bulmalıdır. Devlet, sanayinin ihtiyacı olan alt yapı hizmetlerinin yanında eğitim ve rehberlik hizmetlerini de üslenerek, karma ekonomi düzeni içindeki öncülük görevine ağırlık vermelidir.

Böylece ekonomik potansiyelimizin tam ve süratli bir şekilde değerlendirilmesi, yani kaynaklar yaratılması, sosyal dengenin ve adil gelir dağılımının temini, refahın tabana yayılması ve isabetli yatırım imkanlarına kavuşma ve ekonomik gelişme ortamının hızlanması, daha hızlı bir tempoda gerçekleşmiş olacaktır kanaatindeyiz.

EKONOMİMİZDE DAR BOĞAZLAR

Değerli Delege Arkadaşlarım,

Bilindiği gibi, gelişme halinde olan ülkelerde çeşitli konularda zaman zaman dar boğazlara, ekonomik gelişmeye ters düşen tıkanıklıklara tesadüf etmek kaçınılmaz bir olaydır.

Arzu edilen, bu dar boğazların mümkün olduğu kadar önceden görülerek yeterli ve acil tedbirlerin alınması ve kalkınmada uzun süreli engelleyici tesirlerin bertaraf edilmesidir.

Her şeyden önce şunu ifade etmek gerekir ki, mevcut ekonomik potansiyelin değerlendirilmesi, hızlanma ekonomisine girmiş sanayileşme hamlelerin sürekliliğinin sağlanması, ancak siyasi ve

iktisadi istikrarın muhafazası ile mümkün olabilir.

Buna rağmen memnuniyetle kaydedilecek husus, son iki yılın yatırım ve dış ticaret potansiyelini gereği gibi değerlendirmeğe müsaait olmayan ortamlarda dahi, ülkemizde küçümsenmeyecek gelişmelerin sağlanmış olmasıdır. Türk Özel Teşebbüsü, böyle bir vasatta dahi, azim ve cesaretinden bir şey kaybetmeksizin, ekonomik kalkınmaya katkısını azimle sürdürmüştür.

Bilindiği gibi, planlarda öngörülen yatırımların gerçekleşmesi için iç finansmanın başlıca kaynağı olarak tasarruflar gösterilmektedir. Ancak 1973 yılı ikinci ayında yayınlanan kredi sistemi ile ilgili kararlar bir takım değişiklikler ve tereddütler getirmektedir. Buna göre, bankalardaki ticari mevduata, aynen tasarruf mevduatına ödenen faiz oranları uygulanırken, artık hiç faiz ödenmeyecektir. Ticari mevduat, şüphesiz, faizden yararlanmak amacıyla bankalarda muhafaza edilmiyorsa da hiç faiz ödenmemesi halinde bunun belli kısmının banka dışına kaçması da muhtemeldir. Diğer taraftan, mevduatını bankalarda muhafaza eden müteşebbisler, aldıkları faizlerden mahrum kalacaklarından, kredilerin toplam maliyeti de, suretle kararla öngörülenin üstünde olacaktır.

Aynı kararla, kredi maliyetini ucuzlatmak amacıyla faiz oranları da düşürülmüştür.

Kararlar demeti içinde özel teşebbüs açısından en önemli olan, bilindiği gibi, orta vadeli kredi fiyatında büyük ucuzluk sağlayacak olan "Müstakrize Faiz Farkı Ödenmesi Yapılmasına Dair Karar"dır. Bu kararla, yıllık programın teşvik tablosunda yer alan ve orta vadeli krediden yararlanması öngörülen sektörlere açılan kredilerin maliyeti, %6 faiz farkı ödenmesi suretiyle, %20'den %24'e düşürülmüştür.

Müstakrize faiz farkı ödenmesi uygulamasının yıllık finansman ihtiyacı 175 milyon TL. dolaylarındadır. 1973 yılı bütçesinde açılan fasılda ise sadece 1 TL. ödenek bulunmaktadır. Selektif Kredi Fonu

için ödenek temini ve fondan bankaların alacaklarının zamanında karşılanması sağlanmadıkça, sistemin işlemedi, dolayısıyla kredi maliyetlerini ucuzlatması mümkün değildir.

Bu itibarla, yatırımların dış kaynak ihtiyaçlarının karşılanması yolunda 12 Şubat 1973 tarihli kararların, önemli sakıncalar ortaya çıkardığı görüşündeyiz.

Dövizle çevrilebilir mevduat hesabı tatbikatında biriken paralar, sanayileşme çabalarımız ve sanayicilerimizin orta ve uzun vadeli, ucuz faizli kredi bulma sorunları ile paralel bir gelişme göstermiş, mevduat akışı hızlanmış, yatırımlar çoğalmış ve imkandan hem kamu hem de özel sektör yararlanmışlardır. Yine bu yolla teşebbüslerimiz, ödemesiz devreli ve uzun vadeli krediler temin edebilmişlerdir.

Ancak, 1972 yılında yetkili çevrelerde beliren ters bir görüşle 3 Ocak 1973 tarihli bir tebliğ ile Merkez Bankası hesaplarına göre büyük meblağlara varan bu fonun önemli bir kısmının 1973 sonuna kadar ortadan kalkmış olması öngörülmüştür. Daha sonra, piyasada meydana gelen büyük tereddütlerde göz önüne alınarak bu çeşit mevduat hesaplarına vade uzatma imkanı tanınmıştır. Buna göre, kredi vadeleri sektörler itibarıyla Temmuz 1973, Nisan 1974, Nisan 1975, Nisan 1976 ya kadar uzatılmış, faiz uygulanması tekrar kabul edilmiştir.

Kamu oyununda tereddütler yaratan, politik yatırımlara alet edilen ve münakaşa konusu olan destekleme alımlarına da bir nebze temas etmek isterim.

Bilindiği gibi, iç fiyatların belirli düzeyde tutulması, ekonomik istikrarın kaçınılmaz bir unsurudur. Destekleme alımlarını, bu yönden mütalaa ettiğimizde, önemli bir kat daha ortaya çıkmaktadır. Durum böyle olunca, destekleme alımlarının tespitinde her şeyden önce, üreticinin belirli bir hayat standardına ve refahı seviyesine erişecek şekilde tespiti gerekmektedir.

Diğer taraftan, bu tespit yapılırken iç fiyat istikrarı yanında gerek sanayi mamullerinin, gerekse ihracatın gelişmesini engellemeyecek şekilde tedbirlerinde alınmasını faydalı görmekteyiz.

Bugün bankacılık sistemimiz, tamamen ticari mahiyette işlemekte, kalkınmaya arzu edilen ve beklenen düzeyde hizmet edememektedir. Gelişmişlik düzeyine erişme çabasında olan ve bu çabanın ağırlığını sanayileşmeye kaydırmağa çalışan ülkemizde banka sistemimizde yeni bir model bulunması zamanının geldiği kanaatindeyiz. Bu model, bankacılığın kalkınma hamlelerine en yüksek düzeyde katılacağı, yatırıma ve ihracata daha fazla katkıda bulunabileceği bir model olmalıdır. Gerçekten, iktisadi kalkınmanın paraya dayalı bir konu olduğu hatırlanırsa, parasal bir kuruluşlar manzumesi olan bankacılığın, bunun dışında düşünülmesine imkan yoktur.

YATIRIM FİNANSMAN BANKASI İHTİYACI

Üçüncü plan devresinde, özel sektörün kendi ferdi ve kurumsal tasarrufunu değerlendirme amacı güden yetenekli ihtisas bankaları girişimlerinin teşvik edileceği belirtilmiştir.

Özel sektör yatırımlarının kredilendirilmesi, işçi tasarruflarının değerlendirilmesi ve yatırımlara yöneltilmesi, kalkınmada öncelikli yörelerdeki yatırımların teşviki, ihracat kredisi ve sermaye piyasasının geliştirilmesi konularında sorumluluk yüklenecek özel hukuk hükümlerine tabi, tüzel kişiliğe ve özerkliğe sahip Kalkınma Bankasının kurulması plan ve programlarda yer almıştır.

Kredi dağılımların ve yatırıma dönük kredilerin, ekonomik kalkınma gereklerine uygun ve özellikle geri kalmış yörelerde kalkınmaya daha çok yardım edebilecek biçimde yönlendirilmesi sorunu Türk ekonomisinin bugün ulaştığı noktada önemini arttırmıştır. Bu ihtiyaca cevap vermek amacı ile hükümetçe hazırlanmış bulunan Kalkınma Finansman Bankası Kanun Tasarısı, meclislere sunulmuş bulunmaktadır. Anılan kanun tasarısı meclislerce kabul edildiği

takdirde, özellikle geri kalmış yörelerdeki yatırımların teşviki ve ayrıca yurt dışındaki işçilerimizin tasarruflarının bu banka tarafından kurulacak teşebbüslerce değerlendirilip yatırıma dönüştürülmesi imkanları artacaktır.

Kredi fiyatının ucuzlatılmasında, gerektiği hallerde faiz farkı iadesine dayanan açık sübvansiyon uygulamasına gidileceği planda önerilmiştir. Bu uygulama sınırlı sektör ve yörelerde etkin bir teşvik ve yönlendirme aracı olarak düşünölmektedir.

TASARRUF AÇIğININ KAPATILMASI

Kamu kesimi için planda öngörölen hedeflerin gerçekleştirilmesi, gerekli gelir imkanlarına ulaşılmasına bağlıdır. Üçüncü plan döneminin yatırım-tasarruf dengesinin ekonominin genel denge analizine temel olabilmesi için, kamu harcanabilir gelirin isabetli şekilde tahmini gereklidir. Böylece genel denge analizinin gerektirdiği kamu tasarruflarını tespit etmek ve kamu kesiminin gerçek ek finansman ihtiyacını hesaplamak mümkün olabilecektir.

Kredi politikasının bir parçasını teşkil eden faiz politikası, şimdiye kadar izlenen şekliyle uzun vadeli kredi ihtiyacına cevap vermekte ve faiz hadlerinin yüksekliği yatırımlarda kısıtlamalara yol açtığı gibi, uygulamada normal sayılmayacak finansman yollarına başvurulmasının nedenini teşkil etmektedir. Alınan çeşitli tedbirlerle rağmen bu sorunun şimdiye kadar olumlu bir sonuca bağlanmamış olduğu göz önünde tutularak, memleketimiz koşullarına uygun bir faiz politikasının uygulanmasına ihtiyaç artmıştır. Krediler İkinci Plan devresinin başında olduğu gibi sonunda da verimli alanlara kanalize edilmemiştir.

Planda; para ve kredi politikasının genel hedeflerinin bir yandan fiyat istikrarını bozmayacak, ödemeler dengesinde baskı yaratmayacak ve verimsiz faaliyetleri teşvik etmeyecek bir uygulamada olması önerilmiştir. Ekonominin ihtiyacı olan finansmanın sağlanma-

sında, para kredi sisteminin kontrolü ve etkin bir şekilde işlemesi için gerekli düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, maliye politikası ile tutarlı yürütülmesi esas olarak planlanmıştır.

Üçüncü Beş Yıllık Plan Dönemi başında önemli finansman zorunlulukları ve sorunları ile karşı karşıya bulunurken, müteşebbislerin yatırımlarını gerçekleştirmeleri konusunda, bu hesaplardan engellemelerde yarar yoktur kanısındayız. Daraltılan bu kredi kolaylığı yerine, özel kesime aynı bütçe ve nitelikte yeni kaynaklar gösterilmesi gereklidir. Aksi halde getirilen bu kararın özel kesim yatırımlarında olumsuz etkiler yapması kaçınılmaz olacaktır.

Parasal kurumlarla ilgili olmak üzere, kambiyo sistemimizin de, yeniden ele alınmasında yarar görmekteyiz. İstikrarlı bir mali politika ve dış ticaret ilişkilerimizde, kıymetini gün geçtikçe kazanmaya başladığına inandığımız Türk Parasını konvertibl para olmasını sağlayacak, dış ticaretimizi böylece daha liberal hale getirilecek ve nihayet sanayinin ihtiyaç duyduğu ham ve yardımcı maddelerin içinde bulunduğu güç aşılabilir durumlardan ortadan kaldıracabilecek bir kambiyo sistemine şiddetle ihtiyacımız olduğu kanaatindeyiz. Bu nedenlerle, gerekli çalışmalara biran önce girişilmeli ve kambiyo sistemimiz, iktisadi kalkınmamızın ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde reorganize edilmelidir.

SANAYİMİZİN MESELELERİ

Sayın Delegeler,

Sanayimizin bugün içinde bulunduğu en önemli sorunları enerji kıyafetsizliği, kuruluş yeri seçimi, altyapı, yön ve iletişim sıkıntısı olarak belirlemek mümkündür.

Bilhassa enerji sıkıntısı, bugün bütün mevcudiyetiyle kendini hissettirmiş ve acil tedbirlerin alınması kaçınılmaz bir duruma gelmiştir. Enerjisiz sanayi, enerjisiz kalkınma olamayacağı düşünülürse, bu dar boğazı açıcı çarelerin derhal alınacağını umuyor ve şiddetle arzuluyoruz.

Bu cümleden olmak üzere;

- a) Mevcut projelerin, gerektiğinde program dışı tahsislerle tamamlama imkanlarının aranması,
- b) Darlık hissedilen başlıca merkezlerde süratle kurulabilecek yeterli miktarda santralin (termik dahi olsa) derhal inşasına başlanması,
- c) T.E.K sistemi dışında enerji üretici ünitelerin tevsi programlarına müsaade edilmesi,
- d) İcabında, sıkıntıların bertaraf edilebilmesi için belirli bir süre için, enerji ithalinin yapılması,

Başlıca ve ilk akla gelen tekliflerimiz olmaktadır.

Sanayimiz meseleleri arasında saydığımız kuruluş yeri seçimi, alt yapı, yol ve iletişim ihtiyacı da her geçen gün artmaktadır. Bunlar olmadan sanayinin kurulması ve işlemesi düşünülemez. İster kamu kesimi olsun, ister özel kesim olsun herhangi bir yatırıma girerken öncelikle kurulacak tesisin ihtiyacı olan alt yapı, yol ve iletişim şebekesinin mevcudiyetini ve yeterliliğini aramak zorundadır. Bütün bu yapılar devlete ait ödevler olmak gerekir. Özel teşebbüs olarak, böyle bir hizmeti devletten beklemek doğal hakkımız kanaatindeyim.

BİRLİĞİMİZ FAALİYETLERİ

Değerli Delege Arkadaşlarım,

Hükümetle temasların en iyi şekilde, karşılıklı görüşmek suretiyle yürütüleceğine inanan, bu seviye ve nitelikteki ilişkilerin camiamıza getireceği faydaları göz önünde tutan birliğimiz, bu toplantıların yeniden düzenlenmesi için gayret göstermiş ve bu suretle ilk toplantısını 6 Kasım 1972 tarihinde gerçekleştirmiştir. Toplantıya, başta Sayın Başbakan olmak üzere, Bakanlar Kurulunun birçok sayın üyeleri Oda ve Borsalarımızın temsilcileri katılmışlardır.

Camiamız temsilcileri, sorunlarımızı yazılı ve sözlü olarak rahatlıkla ortaya koyabilme imkanını bulmuşlar, samimi ve olumlu bir ha-

vada yapılan görüşmeler sonunda, birçok noktalarda görüş birliğine varılmış ve sağladığı yarar göz önünde tutularak toplantıların devamını karşılıklı olarak temenni edilmiştir.

Muhterem Genel Kurulumuzca 1972 yılında, bölge toplantılarının yeniden canlandırılmasının temenni olunduğu yüksek malumlarıdır.

Bu temenniye uyan Yönetim Kurulumuz, görev süresi içinde her bölgede ayrı ayrı toplantılar düzenlemesinin mümkün olmayacağını da dikkate alarak, komşu bölge, il ve ilçelerdeki Oda ve Borsaları da kapsayan bölge toplantıları düzenlemeyi uygun bulmuştur. Bu suretle 5-6 Ocak 1973 tarihinde Adana'da, 6-7 Nisan 1973 tarihinde ise Bursa'da birer bölge toplantısı yapılmıştır. Birliğimiz bu toplantılara, her toplantıda olduğu gibi, ayrıntılı raporlar ve geniş bir uzman kadrosu ile katılmış ve toplantı sonuçları kuruluşlarımıza bildirilmiştir.

Muhterem Delegeler,

Bilindiği gibi Birliğimiz, Hür Teşebbüs Kesiminin iktisadi ve sınai faaliyetlerinde yardımcı, yol gösterici ve uyarıcı olma hizmetini üstlenmiş bir kuruluş olarak, görevini ifaya çalışmaktadır. Geçen yıllardaki tecrübelerimizden ve camiamız mensubu Sayın müteşebbislerimizin samimi irşatlarından yararlanarak, bu yıl yeni bir hizmete başlama hazırlığının heyecanı içindeyiz. Birliğimiz içinde teşekkülüne bağladığımız "Müracaat ve Danışma Merkezi"imiz gerek yurt içi gerekse yurt dışı ekonomik faaliyetleri denetleyici, plan ve programlar yönünden daha bilinçli ve hazırlıklı olarak özel sektör mensuplarımızın kararlarında kendilerine yarar sağlayacak bilgileri aktarıcı bir kaynak olacaktır.

Birliğimiz, bundan böyle bir takım aktüel meselelere de eğilmek ve gerek camiamızı gerekse kamu oyunda dikkati çeken konularda faaliyet göstermek üzere, lüzumlu çalışmalara da başlamış bulunmaktadır. Bu cümleden olmak üzere,

a) Bugün cihanşümul bir mahiyet arz eder hale gelmiş bulunan

"Dünya Para Bunalımı" ile ilgili bir seminer tertiplemeyi, bu seminerde para konusunda yetkili Türk ve Yabancı uzman kişilerin görüşlerini tespit etmeyi programımıza almış bulunmaktayız. Bu seminerin önümüzdeki yaz aylarında yapılması çalışmalarına başlamış durumdayız.

b) Ekonomimizin bütününe tesirli bölgelerde, ön planda görülen konularda, yön verici ve kamuya mal etme çabalarımız arasında "Hayvancılık"la ilgili bir başka semineri de yine yıl içinde yapılacak şekilde programımıza almış durumdayız.

c) Bunların yanında Birliğimiz ayrıca, bir takım büyük ve temel projelere, Özel Sektörümüzün ilgisini sağlama faaliyetlerinde bulunmayı ve gerektiğinde bu gibi yatırımlarda koordinatörlük görevini üzerine almayı dahi düşünmektedir.

Bilindiği gibi, Cumhuriyetimizin 50. yıldönümünü bu yıl içerisinde idrak etmiş bulunacağız. Ulusça kutlayacağımız bu törenin, önemi-ne layık bir vakar ve ihtişamlı yapılması için Birliğimizce de gerekli çalışmalara başlanılmıştır ve devam olunmaktadır.

Atatürk Devrimlerinin milli yaşantımızdaki önemli rolünün yurtiçinde ve yurtdışında duyurulması ve tanıtılması, milletimizin bütün fertleriyle kaderde, kıvançta, tasada ortak ve bölünmez bir bütün olduğunun ilan edilmesi, bu mutlu gün dolayısıyla tekrar yaşanacaktır.

Bu vesile ile 50. yılını tamamlayan Cumhuriyetimizde, milli ekonomimizde Özel Teşebbüsün verimli, faydalı ve değerli hizmetlerinin getirdiklerini, gayretli bir çalışmayla duyurulması imkanını da ayrıca bulmuş olacağız.

Bakanlar Kurulu'nca, Cumhuriyetimizin Kuruluşunun 50. Yıldönümünün, milletimiz için taşıdığı önem ve değeri yansıtacak biçimde kutlanabilmesi amacıyla "Cumhuriyetin 50. Yıldönümünü Kutlama Ba-

kanlar Komisyonu" kurulmuş bulunmaktadır. Komisyonca bu müstesna gün için özel sektörün kutlamaya iştirakini ilişkin hususların Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca tespit ve teşkili kararlaştırılmıştır.

Anılan Bakanlıkça, bu görevin ifasında Özel Sektörce gösterilecek çabalarda koordinatörlük görevi, Birliğimize bırakılmıştır. Birliğimizce de Özel Sektörün kutlama çalışmalarına hemen başlanılmış Oda ve Borsalarımızla temaslara geçilmiştir.

Kuruluş kanunumuz muvacehesinde, en iyisini yapabilmek maksadı ile Yönetim Kurulumuzca kutlama programının finansmanı için 500 bin liralık bir ödenek ayrımı yapılmıştır. Bütün kuruluş ve mensuplarımızın böyle şerefli bir yıldönümünün kutlanması ile ilgili çabalarını ve güçlerini birleştirmek için, Oda ve Borsalarımız Temsilcileriyle birliğimize teşkil olunan komisyonun çalışmaları, aralıksız olarak sürdürülmektedir.

Muhterem Delege Arkadaşlarım, Sayın Misafirlerimiz,

Buraya kadar özetle değinmeye çalıştığımız 1972-1973 çalışma dönemimizdeki ekonomik durumla ilgili daha ayrıntılı bilgiler iktisadi raporumuzda, aynı dönemdeki Birliğimiz faaliyetlerinin detayları ise, bu raporun müteakip sayfalarında yer almış bulunmaktadır. Burada bilhassa şu hususları tekrarlamak isterim:

Özel Sektör ilericidir, Özel Sektör yaratıcı güce sahiptir; Özel Sektör daha atılgan, Özel Sektör daha süratlidir. Özel Sektörün bu kendine özgü vasfıdır ki; onun fikrini benimseyen yahut da ondaki hasletleri görmeyen kısıntılı muhayyelli, mahdut, bir takım düşünce sahiplerine dahi istesinler, istemesinler mevcudiyetini, ağırlığını kabul ettirmiş bulunmaktadır.

Bu bütün dünyada böyledir, dünyanın bir parçası olan memleketimizde de böyledir arkadaşlar.

Onun içindir ki, toplumsal meselelerini halletmiş bulunan çağdaş uygarlık düzeyi dediğimiz Batı dünyasında çeşitli sosyal gruplar

arasında insanlık hak ve haysiyetine yakışır karşılıklı sevgi ve saygı hudutları içinde bir dengenin tesisi mümkün olabilmektedir. İçtenlikle inandığım husus şudur ki, naçiz bir ferdi olmakla iftihar ettiğim Türkiyemizde de artık bu mesele halledilmiş bulunmaktadır. Büyük Atatürk'ün çizdiği karma ekonomi ilkeleri içinde, insan şeref ve haysiyetine önem veren, ferdin hak ve hürriyetlerini diğeri-ninki ile sınırlı bulunduğunu müdrük bir düzen içerisinde, yarınından emin fabrikasında, bürosunda, memuriyetinde, dükkanında, tezgahında, mektebinde, hulasaten top yekun yurt hizmetinde bulunan ve birbirini seven, büyüğüne saygı, küçüğüne sevgi duyan insanların çoğunlukta bulunduğu ülkedir, Türkiyemiz.

Muhterem Delege Arkadaşlarım,

Kıymeti vakitlerinizi daha fazla işgal etmemek üzere müsaadenizle sözlerime burada son verirken, Genel Kurulumuzun, her zaman olduğu gibi, başarılı çalışmaları sonucunda Türk Milleti ve Camiamız için en hayırlı ve isabetli kararlar alacağına dair inancımı belirterek Yönetim Kurulumuz adına hepinizi saygı ve sevgiyle selamlarım."

29. GENEL KURUL - 29 / 30 MAYIS 1974

Sayın Başkan, Sayın Başbakan Yardımcısı, Sayın Bakanlar, Değerli Delege Arkadaşlarım, Genel Kurulumuzu Şerefliendiren Sayın Misafirlerimiz, Saygıdeğer Basın Mensupları ve TRT Mensupları,

Geçen yıl görev vererek hizmete getirmiş bulunduğunuz Yönetim Kurulunun çalışmalarını genel hatları ile açıklamaya başlarken, sizleri ve sizlerin şahıslarında Ticaret Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsalarını, milli hür teşebbüs camiasını saygı ile selamlarım.

Bu arada huzurları ile toplantımıza değer katan aziz misafirlerimize şükranlarımızı sunarım. Bugün sonuna eriştiğimiz bir yıllık çalışma dönemindeki gayretlerimiz, sizlerden aldığımız irşatların değerlendirilmesi suretiyle Türk hür teşebbüsünün geliştirilmesine ve bu yolda memleketin karma ekonomi içinde refaha ulaştırılması amacıyla ekonomik kalkınmanın hızlandırılmasına yönelmiştir.

1973 yılı, politik bunalımlar, politik ve ekonomik rejimle ilgili sorunlar, ekonomik alanda beliren çeşitli tereddütlerle dolu bir yıl olmuştur. Özellikle, cumhurbaşkanlığı seçiminin ulusumuzun ... uygun bir tarzda cereyan edip etmeyeceği ve genel seçimlerin zamanında yapıp yapamayacağı 1973 yılı politik tartışma ve mücadelelerinin temel taşlarını teşkil etmiş, politik ve ekonomik rejimimizin geleceği açısından toplumumuzun endişeli ve tereddütlü anlar yaşamıştır.

Ne var ki, milletimizin iradesi ve soğukkanlılığı, siyasi partilerin diyeti, Anayasal kuruluşların, basınımızın dikkati, cumhuriyetin ve ona gerçek karakterini veren demokratik kuralların zedelenmesini önlemiştir.

Böylece politik rejimimizin 1961 anayasasında ifadesini bulduğu ilkeler dahilinde devamı sağlanmıştır. Nitekim, Cumhurbaşkanlığı seçimi büyük meclislerimizin haysiyetine ve devlet başkanlığı ma-

kamının önemine sorumluluğuna ve şanına layık bir tarzda sonuçlanmıştır.

Genel seçimlerde yine yasalarımızın tayin ettiği süreler dahilinde gerçek bir hürriyet ve mutlak bir tarafsızlık içerisinde yapılmıştır. Türk toplumu, siyasi partileri, anayasal kuruluşları, basını ve kamuoyunu oluşturan diğer kurum ve kişilerle başardığı imtihan demokrasi rejiminin ve hukuka bağlılığımızın devamlılığı konusunda şüpheleri ve bu şüphelerin tabii sonucu olarak ekonomik hayatımızda belirmiş olan tereddütleri ortadan kaldırmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti ellinci yılında her güçlüğü yenecek kudrette olduğunu ve Türk toplumu demokratik hukuk devleti dışında politik tercih tanımadığını bir kere daha ispatlamıştır.

Üç yıl süren ve 1973 yılının ikinci yarısında kritik dönüm noktasına gelen bunalımlar şüpheler ve tereddütler ortamının giderilmesi hususunda özel sektörün rolü ve yardımı büyük olmuştur.

Demokratik rejim: Hukuk devleti ve karma ekonomi sistemi açısından en ümitsiz görülen zamanlarda sorumluluk yüklenenlerin çok kere özel sektör taraflısı tanınmayı hakaretten sayarak şiddetle kapıldıkları devirlerde dahi, özel sektör mensupları ve onun temsilcileri bir taraftan demokratik hakları ve parlamenter politik rejimi savunmuşlar diğer taraftan ekonomik alandaki faaliyetlerini şefaat, metanet ve cesaretle sürdürmüşler, yatırımlarını mümkün olan en yüksek seviyeye ulaştırmışlardır.

Özel sektör, demokrasi mücadelesi ve politik bunalımların kritik safhaya vardığı zamanlarda dahi teşebbüs gücünü ve varlığını ülkenin kalkınma hedefini gerçekleştirmesi yolunda en yoğun şekilde kullanması bütün demokrasi taraftarlarının da direncini artırmış, politik bunalımların ekonomimiz üzerindeki olumsuz etkilerinin ise asgari seviyede kalmasını sağlamıştır. Türkiye'nin özel "sektör mensupları demokratik parlamenter sistem, hürriyetçi de-

mokrazi ile teŖebbüs özgürlüğü arasında sıkı bir iliŖkinin mevcut bulunduğunu bilmekte davranıŖlarını bu bilincin gereklerine uygun Ŗekilde seğ mektedir. Politik hürriyetlerin yok olduğu yahut aŖırı derecede sınırlandığı hukuk devletinin iŖlemediđi ölkelerde hür teŖebbüsten kiŖilerin yaratıcı güçlerini ve maddi imkanların toplum refahı emrinde hür bir Ŗekilde kullanmalarını da mücade edilemez.

Totaliter rejimlerde hatta bunların komünist olmayanlarında dahi, özel sektör ya hiç yoktur, yahut çeŖitli yönlerden aŖırı, ölçülerde sınırlandırılmıŖ baskı altına alınmıŖtır. İnsan hak ve hürriyetlerine en çok değer veren, hukuka, bağlı devletin, en iyi iŖlediđi, ve politik rejimin geręek millet egemenliğine dayandığı ölkelerin aynı zamanda hür teŖebbüsün en iyi iŖlediđi piyasa, kurallarına bağlı ekonomik faaliyetlerin en az sınırlandığı ölkeler olması bir rastlantı değildir.

Nitekim temel hak ve hürriyetler sınırlandırılmadan hürriyetçi demokratik rejimin, iŖleyiŖi zedelenmeden piyasa kurallarının belli bir düzeyde iŖlemesine hür teŖebbüsün yeteneklerini serbestçe değerlendirmelerine özel sektörün geliŖerek milli ekonomi içinde, gerekli alırlığı kazanmasına engel olmak imkanı yoktur

Türk toplumunun benimsediği ekonomik düzen, olarak, seğtiği karma ekonomi sisteminde esas itibariyle bu ruh hakim bulunmaktadır

Geręekten karma ekonomi sistemi, toplumun, ekonomik ve sosyal hedeflere ulaŖması gayretlerinin özel sektör ile kamu sektörü ortak faaliyet olarak sistemleŖtirilmesidir. Bu sistem içinde iki sektör birbirinin tamamlayıcısı, ayrı topluluklar gayelerin ortak geręekleŖtiricisidir. Öte yandan ekonomik hedeflere yaklaŖıldıđı kalkınma yolunda ilerlendiği ölçüde, bu ortak faaliyet ağırlığın Özel Sektör tarafınca kayması bu safhalardaki ekonomik faaliyetlerin nitelik ve özellikleri bakımından olduğu kadar karma ekonomi sistemini demokratik rejim içinde çeliŖkisiz yürütebilmek bakımından da gerekli bulunmaktadır.

Özel sektör bir taraftan demokratik hürriyetçi rejimin yahut parlamenter demokrasinin diğer taraftan toplumun özlemini duyduğu ekonomik hedefleri gerçekleştirme faaliyetinin ana temellerinden biri ve vazgeçilmez bir unsurdur. Özel sektör mensupları bu durumun kendilerine istediği sorumluluğun bilincine varmış bulunmaktadırlar ve bu bilinçleri her gün daha da gelişmektedir. Bu sorumluluk iki yönlüdür sorumluluğun bir yönü politiktir. Her özel sektör mensubu hürriyetlerin demokratik parlamenter rejimin hukuk devleti ilkelerinin tabii savunucusudur.

Hiçbir özel sektör mensubu bunlar dışında bunlarla çelişen bir siyasi tercihin yanında olamaz.

Sorumluluğun diğer yönü ise ekonomik ve sosyal her özel sektör mensubu Türk toplumunun kalkınma planlarına ve muhtelif yasalarda ifadesini bulan ve tüm kalkınma sosyal adalet içinde refaha kavuşması ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesi ekonomik kalkınmanın nimetlerinden tüm halkımızın yararlandırılması ve sorumluluğunu duymakta ekonomik kalkınma ve toplumsal refahı bir an önce gerçekleştirmenin gayreti içinde faaliyette bulunmaktadır.

Sayın Delegeler,

1973 yılı Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı ile tespit edilen yeni stratejinin başlangıç yılıdır. Bu strateji, ilk iki planın stratejisinden farklı olarak büyümeyi sadece gayri safi milli hasılanın artış hızına bağlamamakta, bu hızın gerçekleşmesinde sanayi kesiminin katkısına ön planda yer vermiştir.

Üçüncü Beş Yıllık Planın başlıca hedefleri dikkate alındığında bu planın Türk ekonomisi açısından önemli hamleler peşinde olduğu söylenebilir; ancak kabul etmek gerekir ki İlk uygulama yılının sonuçları plan hedeflerinden farklı olmuştur; geçen yılki büyüme hızı yüzde 5.5 gibi oldukça düşük bir seviye göstermiştir.

Tarımsal üretimde meydana gelen gerileme büyüme hızının plan hedeflerinden geri kalışında en büyük etkindir.

Sanayi sektöründe ise, büyüme hızı yüzde 13.4 olarak gerçekleşmek suretiyle önemli bir gelişme sağlanmıştır. Açıkça görülüyor ki, Üçüncü Beş Yıllık Plan hedefini aşan sanayileşme çabasına rağmen, ekonomimizin tarımsal niteliği ağır basmasından ve tarımsal üretimin ise büyük ölçüde hava şartlarına bağlı olmasından ötürü, 1973 yılında büyüme hızı plan hedefinin gerisinde kalmıştır.

Kamu Maliyesi:

Bütçenin öngördüğü hedeflere göre toplam vergi gelirleri içinde vasitasız vergiler oranının artacağı anlaşılmaktadır. Bu hedefe varmanın kolay olmayacağı açıktır kaldı ki, vasitasız vergilerin daha adil olduğuna dair ileri sürülen pratik tedbirin tutarlılığı bugün iki şekilde tartışılmaktadır. Bu cihetle vergi hedef ve gayeleri basit olarak vasitasız vergilerin payının, vasitalı vergilere göre kıyasla artırılması yerine, mükelleflerin gelirlerine göre adil bir vergi alınması ekonominin bütün kesimlerinin bu ölçüler içerisinde vergiye tabi tutulması bu arada vergi sisteminin özellikle yatırımları, üretimi ihracatı aksatmaması, aksine ciddi şekilde teşvik etmesi ve enflasyona yol açmaması olarak saptanmalıdır.

Vergi sistemi, üretimi, ihracatı teşvik etmesi ilkesine son yıllarda maalesef yeterince önem verilmemekte, ek gelir sağlamak, başlıca kaygıyı teşkil etmektedir.

Uzun süreden beri göze çarpan diğer ilginç bir de kamu gelirlerinin ve kamu harcamalarının gayri safi milli hasılaya oranlarındaki artış eğilimidir.

Ekonomimizde kamu kesiminin ağırlığının artırılmak istendiğinin açık bir şekilde ortaya konulmaktadır. Üçüncü Beş Yıllık Planda toplam kamu harcamaları içinde kamu cari harcamalarıyla transfer harcama oranlarının azalma trendi göstereceği, bu kamu yatırım harcamaları oranının yükseleceği anlaşılmaktadır. Bu arada kamu gelirleriyle kamu harcamaları arasındaki açığın, kapanması için kullanılacak ilk finansman gerecinin devamlı azalacağı tahmin edilmektedir.

Kamu yatırımlarının, arttırılması, yatırım aramaları sanayinin kamu kesimi tarafından geliştirilmesi stratejisi, bu stratejiyi tespit ederken, özel teşübbüsün bu anlanlardaki potansiyelinin layıkı ile hesaba katılmamasının mahzurlarına yukarıda işaret ettim.

1973 yılında Türkiye ekonomisinin genel görümü:

Sayın Delegeler,

Türkiye ekonomisinin 1973 yılındaki gelişimi genellikle olumlu bir yönde olmuştur. Gerçi tarımsal hasıladaki gerileme yönünden büyüme hızı eski yıllar ortamının ve Üçüncü Beş Yıllık Plan hedefinin altında, yüzde 5.5 olarak gerçekleşmiştir. Ancak bu durum bir taraftan sanayileşmenin önemini, tarımdaki gerilemeye rağmen, gelirimizin artmasındaki rolünü gösterirken, diğer taraftan sanayileşmenin yanında tarım, kesiminin geliştirilmesinin ihmal edilmemesi gerektiğini de çok açık bir şekilde ortaya koymuştur.

Yine 1973 yılında yatırımlar plan tahminlerini aşmıştır. Bu hususta kamu yatırımları aksarken, özel kesimin yatırım hedeflerine gerçekleştirmesi ilginçtir. Nitekim, 1973 yılında kamu kesimi yatırımlarında yüzde 11,04 artış öngörüldüğü halde, fiili artış ancak yüzde 9 olmuştur. Bununla beraber, planda yatırım ve ara malları sanayinin kurulması ve geliştirilmesine paralel olarak kamu kesimine ve kamu yatırımlarına ağırlık verilmek istenmesi bu alanlarda özel teşübbüsün olanak ve potansiyelinden layıkı ile yararlanılmaması ileride çeşitli ekonomik ve politik güçlükler doğurabilecektir.

Kamu maliyesi açısından kamu gelirlerinin ve kamu harcamalarının, gayri safi milli hasılaya oranla artması eğilimi ekonomik içinde kamu kesimine daha fazla ağırlık verilmesi isteğinin açığı bir delilidir.

Aynı paralelde olarak 1973'te toplam kamu harcamaları içinde kamu yatırımlarının payı yükseltilmiş buna karşılık transfer harcamaları oranı ise düşürülmüştür.

Diğer taraftan vergi sistemimizin vergi mükelleflerine ve ekonomik kesimlere göre adil dağılımı sorunu yanında özel yatırımları, üretimi ve ihracatı yeterince teşvik etmemesi bu yönde aksaması yeni vergiler getirilirken, verginin ekonomik etkilerinin arka plana atılarak kamu gelirlerini yükseltmek gayesiyle hareket edilmesi önemli mahzurlar teşkil etmektedir.

Vergi sisteminde 1973 yılında bu yönde müspet bir gelişme müşahade edilmemiştir. 1973 yılında ülkemizde dünya konjonktürüne paralel ve fakat bunun üstünde olarak fiyat artışlarının çok yüksek bir düzeyde gerçekleşmesini 1970 ten bu yana hızlanan enflasyonun bir türlü kontrol altına alınamaması ise çok ciddi bir ekonomik sorunu teşkil etmektedir.

Muhterem Delegeler,

Halk sektörü kamu sektörü ve özel sektörün yanında ve özel sektörden ayrı telakki edilen bir halk sektörünün yaratılması konusunda alınacak tedbirler henüz tam bir açıklığa kavuşturulmuş değildir.

Tarım kesiminde, tarım satış kooperatiflerinin yanında çeşitli düzeyde diğer kooperatiflerden ticaret ve küçük sanayi kesimindeki diğer kooperatiflerden sanayi kesiminde ise halka açık şirketlerden tevekkül edeceği tasarlanan halk sektörünün geliştirilmesinde göz önüne alınan temel gayenin gelir, ve servetin daha adil bir bölüşümü, kısa sosyal adalet gayesine uygun gibi görünen böyle bir sektörün getirilmesinin daha dikkatle incelendiğinde verimliliği düşürmesi bakımından ekonomik kalkınma gayesiyle dolayısıyla da gerek istihdamı azaltması, gerek maliyet ve fiyatları yükselmesi açısından sosyal adalet gayesiyle çelişmeye yol açabileceği kolaylıkla anlaşılır.

Nitekim, böyle bir sektörün kurulmasında başlıca desteğin kredi mekanizması olacağı açıkçası kredi ve sermaye kaynakları kıt olan ve bu kıt kaynağı en verimli üretim alanlarına ve en verimli üretim organizasyonlarına yöneltmek zorunda bulunan ülkemizde kredilerin önemli bir kısmının verimliliği ve rasyonelliği açıkça seçileme-

yen halk sektörüne aktarılması halinde kamu kesimi ile özel kesimin ve de ihtiyaçları karşılanamayacaktır. Daha verimli rasyonel çalışan özel kesimin finansman imkanlarının daraltılması ve özel yatırımların artış hazının düşmesi ekonomimizde kaynak israfına yol açacaktır. Üretim ve istihdam artışlarının yavaşlaması, buna karşı maliyet fiyatları yükselerek enflasyonist baskıların artması ise, sosyal adalet açısından asıl ağırlığı olan sorunları teşkil edecektir.

Ayrıca önemle belirtmek gerekir ki, büyük sanayi kuruluşları tamamlayıcı nitelikteki küçük sanayinin gelişmesi için bir ortam yaratır. Buna karşı modern ekonomide ihtiyaç duyulan ileri teknoloji gerektiren mamulleri rekabet gücünden yoksun küçük işletmelerde istihsal etmek ise Türkiye'nin giderek basit bir tarımsal ülkeye dönüştürebilir.

Şayet halk sektörü küçük esnaf ve küçük sanayiciyi üretim kooperatifleri şeklinde ele alacak ise, bu görüş ve tedbirin de gerçekçi olduğu söylenemez. Çünkü bu tür örgütlenme modern ekonomilerde teknolojik özelliklerine aykırı olduğu gibi ülkemizin sosyal psikolojik eğilimlerine de ters düşmektedir.

Halk sektörü hiç kimsenin mutlak çoğunluğa sahip bulunmadığı halka açık anonim şirketlerin teşviki suretiyle mülkiyeti yayma modeli olarak ele alınıyorsa, bu da ilk bakışta sosyal adalet açısından uygun bir yol gibi görünüyorsa da mevcut tecrübeler bu tip şirketlerin kamu teşviki, kamu denetimi ve yardımına rağmen iyi yönetilemediğini, ekonomik açıdan ihtilaflara sebep olduğunu göstermektedir. Bu gibi teşebbüslere kamu sermayesinin iştiraki de kanuni zorunluluk getirmeyeceği açısından olmaktan uzaktır.

O halde ekonomik kalkınmamızın ve sanayileşmemizin bugünkü safhasında bu tip şirketler konusunda daha gerçekçi olmak gerekir. Tarım kesiminde ise, her halde üretim kooperatifleri denemelerinden, tarım satış ve kredi kooperatiflerinin geliştirilmesinde kıt

imkanları iyi değerlendirilmeli. Her halde bu kooperatiflerin etkin şekilde çalışmaları ve enflasyona yol açmamaları mutlaka sağlanmalıdır.

Yatırımların dağılımı

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında yatırımların kamu kesiminde, özel kesim arasındaki dağılım hakkında beliren eğilimler ile, ilk iki plandaki yatırımların daralımı mukayese edildiğinde, endişe verici sonuçlara varılabilir.

Nitekim, üçüncü Beş Yıllık Plan döneminde kamu kesiminin tarım yatırımlarındaki ağırlığının nisbi olarak özel kesime aktaracağı öngörülmektedir. Eğitim ve sağlık yatırımlarında ise, kamu kesiminin ağırlığının pek önemli oranda olması da bir miktar azalması beklenmektedir. Kamu yatırımları içinde madencilik, enerji ve imalat sanayi ağırlık kazanacağı, veya özel kesimin ağırlık kaybına itileceği anlaşılmaktadır.

Tarım kesiminde verimlilik artışının her şeyden önce bu kesimde devletin altyapı yatırımlarını tamamlanmasına bağlı olduğu düşünülürse tarım da kamu yatırımları oranının azaltılmasının gerek ekonomik kalkınma, gerekse sosyal adalet kütlelerinin refahın sağlanması açısından olumlu etkiler yaratması ihtimali zayıf.

Madencilik ve imalat sanayiinde özel yatırımlara ve özel sektöre kıyasla kamu sektörüne daha fazla ağırlık kazandırılması işlemleri özellikle düşündürücüdür. Plana göre gerçi özel sektör yatırımları gerek madencilik gerek imalat sanayinde artacaktır. Ancak kamu sektörü yatırımları daha çok artırılacağı cihetle özel kesim aleyhine kamu kesimi lehine bir ağırlık değişimi vuku bulacaktır.

Bu yönden bir eğilimi kıt üretim kaynaklarının seçkin kullanılıp ve ekonominin verimliliği açısından olumlu görmek pek mümkün değildir. Aksine bu eğilimin ekonomimizin verimliliğini azaltarak kay-

nak israfına yol açması belli bir ihtimal dahilindedir. Nitekim genellikle bugüne kadar gerek madencilik gerekse imalat sanayi sektöründe kamu teşebbüslerinin verimliliği olumsuz oranlarda kalmış ya da olumsuz görülmüştür.

Diğer taraftan özellikle imalat sanayine yatırım ve aramaları sanayinin geliştirilmesi ekonomik kalkınmamızın bugün eriştiği safhada kabul şayan bir hedef olmakla beraber, bu sanayi kollarının münhasıran kamu teşebbüsleri tarafından geliştirilmesi toplam, yatırımlar içinde kamu yatırımlarının ağırlığının bu nedenle artırılmasına kabule şayan bir öneri olarak görmek mümkün değildir.

Diğer yandan kamu iktisadi kuruluşlarının finansman gereklerini kısmen karşılamak üzere Merkez Bankası'ndaki mevduat karşılıklarından belli oranda bir kısım kullanılması öneriliyor. Öneri yeni tasarı da da benimsendiği takdirde Merkez Bankası kaynakları çok geniş ölçüde kamu sektörü lehine kullanılacak demektir.

Ayrıca kurulması tasarlanan kooperatif bankası bankalarda mevduat artışlarında bir pay ayırma zorunluğunun yüklenileceği de ileri, sürülmektedir. Kanunu mevzuat karşılıkları oranları esasen yatırılmış bulunduğuna göre, bu konuda getirilecek hükümlülükler bankalarımızın kredi ve finansman imkanlarını önemli ölçüde daraltacaktır.

Kamu yatırımlarındaki bu artışta özel teşebbüsün üzerine alabileceği alanlara el atılması ve özel teşebbüse rakip değil, özel teşebbüsü tamamlayan verimliliğini artıran ve teşvik eden kamu kuruluşlarına yer verilmesi ilkelerinin ne derece gözetildiği endişe konusu olmaktadır.

Ekonomimizin bugün eriştiği safhada geniş bir potansiyele sahip olan niteliği icabı dinamik ve verimli faaliyette bulunan özel teşebbüsten layıkı ile yararlanılmaması kıt kaynaklarımızın israfına ve kalkınma hızımızın düşmesine yol açacaktır.

Değerli Arkadaşlarım, Sayın Misafirlerimiz,

Özel kesim yaratıcı gücü ve dinamizmi ile bugüne kadar Türk ekonomisine büyük katkılarda bulunmuştur. Bugün eriştiği düzeyde bu katkıları daha da artırmak potansiyeline sahiptir. Buna rağmen son günlerde tutucu olmamak, ilerici görünmek, sosyal adaleti gerçekleştirmek isteyen birçok kimseler bu konuda tamamen yanlış görüşlere kapılmışlardır

Böylece özel teşebbüs sosyal adaleti gerçekleştirilmesinde, kalkınma hızının, istihdamın ve ücretlerin yükseltilmesi yoluyla çok önemli bir yol oynadığı Türk toplumunun ileri bir düzeye bir an önce varmasını sağlamaya devam edeceği hiç hesaba katılmaksızın hor görülmüş ve hor görülmek istenmiştir. Buna karşı gerek ülkemizde, gerek diğer ülkelerde çeşitli tecrübeler ve misaller önümüzde serili olduğu halde aşırı bir devletçiliğin savunması yapılmış böyle bir devletçiliğin gerek ekonomik kalkınmayı, gerek sosyal adaleti daha süratle gerçekleştireceği yolunu da çok yanlış fikirlerle bel bağlamıştır. Özel sektörün çeşitli ithamlarla horgörülmesi bu yüzden kayıtlandırılmak, ekonomi içindeki payının azaltılmak istenmesi gereksiz, yersiz ve sakıncalıdır.

Özel sektörü nitelerken ekonomimizdeki yerini belirtirken rasyonel ve objektif olmayan, gevşek ve mesnetsiz, ölçüler kullanmak yerine rakamlara ve delillere dayanarak ciddi sonuçlar gerekir.

Özel teşebbüsün çalışma ve heves ve şevkini kırarak yaşama ortamını kısıtlayacak bir davranışın her şeyden önce ülke ekonomisi, ekonomik kalkınma, istihdam ve refahın tüm toplumumuza yayılması açısından menfi sonuçlar yaratacağına önemle işaret isteriz.

Teşvik tedbirleri sorunu

Yatırımları teşvik tedbirleri uygulamaya konulduğundan bu yana kamuoyunda geniş bir tartışma konusu olmuş lehte ve aleyhte çeşitli iddialar öne sürülmüştür.

Bugünlerde ise iddialar ağırlık kazanmaktadır. Aleyhteki bu iddialar bazı yanıltıcı rakamlarla da desteklenmektedir. Halbuki bugün sadece özel sektör mensupları değil, bu sektör dışında yer alan tarafsız birçok araştırıcı ve bilim adamı teşvik tedbirlerinin yatırımları hızlandırıcı etkilerini kabul etmek, bu etkileri yaptıkları araştırma ve gözlemlerle kanıtlamakta ve ekonomimiz için çeşitli yönlerden olumlu sonuçlar verdiğini ifade etmektedirler. Teşvik tedbirlerinin kaynak israfı yarattığına, belli bir fayda sağlanmadığına dair aleyhteki iddiaların aksine bu tedbirler kaynakların kullanımında yeni boyutlara varılmasına yol açmıştır. Nitekim teşvik tedbirleri sayesinde özel yatırımlar durgun bir dönemde dahi plan hedeflerini aşmış, kalkınmada öncelikli yörelere etkin bir şekilde akmış, ihracatın rekor seviyelere ulaşmasını sağlamış, sanayi kesiminin büyüme hızını ise planda öngörülen hızın üstüne çıkarmıştır.

Sonuç olarak, ekonomimiz, teşvik tedbirleriyle özel sektöre akatarılan kaynakları kat kat fazlasıyla değerlendirilmiş olarak geri almış, bu faydalardan tüm ekonomimiz ve toplumumuz yararlanmıştır.

Teşvik tedbirlerinin sağladığı olumlu sonuçlar açık ve kesin şekilde ortada bulunduğuna göre, aleyhteki yanlış iddialara kapılarak bu tedbirlerin kaldırılması veya azaltılması yoluna girmekten titizlikle sakınmak, teşvik tedbirlerine devam etmek gerekir.

Bugün özel sektörün önemli bir kredi sorunu mevcuttur. Son yıllarda gerek üretim ve yatırım artışlarında gerek özellikle çok yüksek seviyede fiyat ve maliyet artışları bu sektörün kredi ihtiyacını önemli ölçüde yükseltmiştir. Buna mukabil bankaların özel sektöre kredi verme imkanlarını yetki oranlarda daraltan birçok tedbirlere gidildiği göze çarpmaktadır.

Kredilerin küçük parçalara bölünmesi, mevduat kanuni karşılık oranlarının yükseltilmesi ve mevduat faizlerinin düşürülmesi suretiyle, bankaların kredi verme imkanlarını daraltılması, dışarıdan kredi temini şartlarının ağırlaştırılması eğilimleri bu meyanda sayılabilir.

Bu arada teşvik tedbirleri içinde mütalaa edilen orta vadeli sanayi kredilerinin genişletilmesi için gerekli fon mevcut bulunmamaktadır. Özel sektörü kredi ihtiyacının en fazla olduğu böyle bir dönemde kredi dağıtma yolunda beliren eğilimler en azından özel sektör yatırımlarını sınırlama arzusu olarak yorumlanabilir.

Türk ekonomisinin dış ilişkilerden teşebbüslerini daha açık olarak görebilmek için bazı girişleri dikkatli yorumlamak gerekmektedir.

Bu girişimlerin başında Ortak Pazar aleyhine olan fikirlerin hararetle savunulması gelmektedir. Türkiye yaptığı anlaşmalarla Avrupa Ekonomik Topluluğuna tam üye olmak yolundadır. Üyeliğin fayda ve mahzurları, mahzurların giderilmesi imkanları, ekonomiyi üyeliği doğru gidişe hazırlayacak tedbirler elbette kamuoyunda bütün genişliği ile tartışılacaktır. Hatta sonuçta AET Türkiye geçiş dönemi şartlarında ekonomimiz lehine bazı değişmeler de sağlanabilir. Ancak tartışmalar olumsuz bir hava verme çabaları ağırlık kazandığında sonuç olarak AET ile ilişkilerimizin kesilmesinden yine Türk ekonomisinin zarar göreceği aleyhteki havanın tartışmalardaki objektifliği bozacağı bu yüzden de alınması gereken tedbirlerin gecikeceği açıktır.

Türkiye dış ekonomik ilişkilerini kısıtlamak yönündeki diğer bir sorun da özel yabancı sermaye aleyhindeki objektif nitelik taşımayan iddialardır.

Kontrollü bir yabancı kullanımının ekonomimiz için yaratacağı imkanlar yabancı sermayeyi en etkin şekilde kullanma yolları ekonominin ve özellikle teknolojik yetersizlikler açısından karşılaştığı güçlükler hiç dikkate alınmadan ve tartışılmadan yoğunluk kazandırılmak istenen aleyhteki görüş ve iddialar gerçekçi olmaktan çok uzaktır.

Turizm konusunda aynı paralelde ileri sürülen fikirlerde yine objektiflikten uzak olup, Türk toplumunu dış ilişkilerden tecrit etme tehlikesini arttırmaktadır.

1973 yılında ödemeler dengesinde açık meydana gelmemiştir. Geçici dış ticaret dengemizde Önemli bir açık belirmiştir işçi dövizlerinde turizm ve dış kredilerdeki gelişmeler ancak bu açığı kapattığı gibi döviz rezervlerinin artmasına yol açmıştır.

1974 yılında ise durum oldukça değişik olacaktır. Nitekim petrol fiyatlarının 3.5 katına yakın bir oranda artması sınai hammadde fiyatlarında beliren yüzde yüze yakın yükselmeler ithalatın bir hayli yüksek düzeyde programlanmasına yol açmıştır.

Gerçi ihraç mallarımızın fiyatları da önemli ölçüde yükselmiştir. Ne var ki ihracatta fiyat artışlarında sağlanacak, döviz geliri artışı, ithalat artışının tamamını finanse etmeyecektir. Bu husus ta ümitler yine işçi dövizleri, turizm gelirleri, dış krediler ve yabancı sermayeye bağlanmaktadır. Bunlar dışında özellikle petrol fiyatlarının artışı karşısında alınabilecek diğer bazı tedbirler de mevcuttur. Petrolde, iç üretimin artırılması ve enerji kaynağı olarak petrolün ikame imkanlarının araştırılması gerekir. İşçi dövizleri önemli bir gelir olma niteliğini devam ettirmektedir. Bu açıdan adı geçen kalemden sağlanan gelirlerin azalmamasını sağlamak üzere Avrupa ekonomik topluluğu nezdinde özel bir çaba sarfetmek gerekmektedir. Topluluğun hem yabancı işçiler hem de dış ticaret konusunda bizim durumumuzdaki diğer ülkelere sağladığı imkanların bize de tanınması için gereken her türlü teşebbüse girişilmektedir.

Enerji sorunu

Enerji açığı sorunu 1973 yılında özellikle sanayimiz açısından önemli sıkıntıları yaratmıştır. Sık ve uzun süreli elektrik enerjisi kesilmeleri üretimi aksatmış verimi düşürmüş, kapital tüketimini yani aşınma ve eskimeyi hızlandırmış, maliyetleri yükseltmiştir. Sonuç olarak kaynaklar en etkin şekilde kullanılmamış, belli yatırımlardan ve belli bölgelere yönelecek faaliyetlerin bir kısmından vazgeçilmiş. Bu sorunun en kısa zamanda ve yoğun bir çalışma sonucunda çözümlenmesi şarttır. Aksi taktirde 1974 yılında üretimin

daha da yavaşlayacağı ve yatırım ve üretim hedeflerinin gerçekleşmesinde aksaklıkların belireceği açıktır.

Sayın Arkadaşlar,

Karma ekonomi sisteminde özel sektör ve kamu sektörünün yerlerinin objektif şekilde tespiti çeşitli politika tedbirlerinin buna göre ayarlanması sorunu yanında enflasyon sorunu bugün ekonomimizin en önemli sorunlarından biridir. Son yıllarda başgösteren şiddetli fiyat yükselmeleri, hem sabit gelirliler vatandaşlar başta olmak üzere, tüketicileri hem özel teşebbüsü hem de enflasyonu kontrol altına almak durumunda olan kamu kesimini çok yakından ilgilendirmektedir.

Son yıllarda başgösteren dünya çapındaki fiyat yükselmelerinin özellikle hammadde petrol fiyatları ve tarım malları fiyatları artışının rolü çok önemli olmuştur. Bununla beraber, ülkemizde bu gibi dış faktörlerle başgösteren fiyat artışları yanında bugüne kadar çeşitli alanlarda yanlış tedbir alınmasının da payı büyüktür.

Nitekim biriken döviz rezervlerinin bir an önce yatırıma tahsis edilerek üretimin arttırılmaması fiyatları artan hammaddelerin iç üretimin veya ithalatının genişletilmemesi bu arada zikredilebilir. Ayrıca kamu harcamalarını kolay yoldan finanse etmek için devamlı şekilde vasıtalı vergilerin artırılması da sınai maliyet ve fiyatların yükselmesine yol açmıştır.

Diğer taraftan son yıllardaki fiyat artışları talep enflasyonu unsurlarını da maliyet unsurları da taşıdığına göre, kredi hacminin kısılması önleyici bir tedbir olmaktan uzak kalmış, aksine üretim ve yatırım tıkanıklıkları yaratarak uzak kalmış, aksine üretim ve yatırım tıkanıklıkları yaratarak ekonominin durgunluğa girmesi tehlikesini arttırmıştır. Bugün uygulanan hükümet programı ve tasarlanan çeşitli projeler ve enflasyonu önlemek bakımından umut verici gözükmemektedir.

Enflasyon sorununun çözümünü gerçekçi bir açıdan ele almak gerekir. Bunun yerine ücret artışı taleplerinin bu yoldan gelişen

toplu sözleşmelerin asgari ücret ve kıdem tazminatı sorununun, tarım mallarında destekleme, tavan fiyatları tespitinin tam aksine bir tutumla ele alındığını görüyoruz. Ayrıca gerek verimliliği şüpheli halk kesimi için, gerek kamu kesimi için kredilerin artırılması eğiliminde enflasyonu körükleyecek başka bir etken olmaya namzettir.

Yapılan vaatlerde, uygulamalarda ve varılacak sonuçların yorumlanmasında gerçekçi olmak her halde fiyat yükselmelerini basit bir iddia ile özel kesimin aşırı kar hevesine bağlamamak gerekir.

Yine maliyetlerin devamlı yükseldiği dünya piyasalarında hammadde temel sanayi madde tıkanıkları dolayısıyla üretimin fazla artırmadığı, talebin üretimin çok üstünde yükseldiği ve fiyatların ise devlet tarafından düşük tespit edildiği hallerde spekülative akımların ortaya çıkmasının kusuru bu ekonomik şartla ve yanlış fiyat politikası yerine aracı teşkilatına bağlamaktan buna göre sanayiın bünyesine uygun olmayan teşkilat değişimi önerilerinde bulunmaktan titizlikle sakınmak gerekir.

Bu arada önemli belirtelim ki, enflasyonu kontrol için fiyat kontrol mekanizmasına son günlerde getirilen açıklık ve kolaylıklar şüphesiz ki olumlu sonuçlar vermiştir.

Ancak, enflasyonu önlemek hususunda fiyat kontrol mekanizmasının rolü ikinci derecede kalmaktadır. Asıl önemli olan enflasyon önleyecek bir yatırım ve gelişme stratejisinin ve buna uygun bir maliyet ve para politikasının uygulamaya konmasıdır.

Genel Kurulun sayın üyeleri, çok değerli misafirlerimiz, buraya kadar genel hatlarıyla değerlendirmeye çalıştığım iktisadi gelişmeleri ait bilgiler, iktisadi raporumuzda ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Keza birliğimizin bu faaliyet dönemine ilişkin çok yönlü çalışmalarını da raporun müteakip sayfalarında açıklamış bulunmaktadır.

Huzurlarınızda teknik değerlendirmelere detaylı bir şekilde girerek daha fazla zamanınızı almak istemiyorum. Ancak, temasında fayda mülahaza ettiğim bazı düşüncelerimizi müsamahanıza sığınarak ifade etmekten geçemeyeceğim.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 40. Maddesi "herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak, serbesttir. Kanun bu hürriyetleri ancak kamu yararı amacıyla sınırlayabilir. Devlet özel teşebbüslerin milli iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır." Demek suretiyle herkesin dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahip olmasını, özel teşebbüsler kurmanın serbest olmasını Türk milletine hak olarak tanımıştır.

Planlar kamu kesimi için emredici özel kesim için yol gösterici nitelik taşıyacaktır. Sanayileşmenin gereken hızla ve biçimde oluşması özel milli teşebbüsün gücünü bu strateji yönünden değiştirilmesi için devlet özel kesiminin faaliyetlerini özendirici destekleyici ve caydırıcı olarak yöneltici bir görev yüklenecektir. Özel kesimin faaliyetlerinin yöneltmesinde kararlılık, açıklık, genellikle güvenlik ilkelerine uyulması ve özel teşebbüsün perspektif hedeflerin gerektirdiği alanlara yöneltilmesi Anayasanın 40 ve 41. Maddeleriyle devlete verilen bir ödevdir ibaresiyle amir anayasa hükmünü benyesine oturtmuştur.

Hal böyle iken hür teşebbüsün mevcudiyetinin yaşaması ve yaşatılmasını münakaşa konusu yapılmasını anlamak güç değildir. Zaman zaman olduğu gibi son günlerde de mensuplarımıza birtakım sıfatlar takarak yatıştırılmalarda bulunarak bir yere sakıştırma gayretleri gösterilmektedir. Bu gayretlerin hedefleri de bizlerce ma-lumdur.

Değerli Arkadaşlarım,

Anayasadan doğan özel teşebbüs kurma hakkını tanımak ve tanımamak gibi bir alternatif mevcut değildir. Bu hak sadece tanınacak.

Bu hakkın işlemleri teminat altında olması konusu da devlet gerekli ihtimamı gösterecektir.

Bu itibarla hür teşebbüs varlığını müdafa tahtında bir münakaşaya konu olamaz. Kalkınma yolunda kendisine düşen görevlerin sorumluluğuna matuf hızlı, dengeli, devamlı ve istikrarlı bir kalkınmanın başarılmasında fevkalade şuurlu bir dinamizm içinde bulunan hür teşebbüs konusunda önce kaynaklarını kısıtlamak daha sonrası statüsünü değiştirerek geri plana itmek şeklindeki gayretleri birliğimizin haklı ve mesnetli bir davranış olarak görmesi mümkün değildir. Bu bakımdan bir teşebbüs konusundaki anlayışın anayasa çizgisini zorlamadan mütalaa edilmesi birlik olarak en halisane dileğimizdir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Sözlerime son verirken özel sektörün de büyük bir huzur ve ferahlık yaratan sayın Devlet Başkanımız Korutürk'ün İzmir dönüşü beyanlarını tekrarlamayı vazife saymaktayım.

Sayın Korutürk, dediler ki, "Türkiye Devleti olarak bahtiyarız. Çünkü işimizi biliyoruz. Devlet felsefesini tespit etmişiz. Hür demokratik parlamenter sistem içerisinde karma ekonomi ile bu devleti idare etmekte hep müttefikiz. Özel sektör hiç endişe etmemelidir. Özel sektör kendini her zaman bulacaktır. Devlet kendi planı ile kamu sektörünü işletecektir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Yönetim kurulu adına yüce heyetinizi en derin saygılarımla selamlar, Genel Kurul çalışmalarının başarılı geçmesini dilerim. Hürmetlerimle. Saygılar efendim.

30. GENEL KURUL - MAYIS 1975

*Sayın Başkan,
Sayın Bakanlarımız,
Basınımız, TRT'mizin Kıymetli Temsilcileri,
Çok Muhterem Delege Arkadaşlarım,*

Bir yıllık süre ile görevlendirdiğiniz Yönetim Kurulumuzun çalışmalarını ana çizgileriyle açıklamaya başlarken Ticaret Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsalarını, mesleki kuruluşlarımızın bütün mensuplarını ve onların şahsında Türk Hür Teşebbüs topluluğunu derin bir saygı ve muhabbetle selamlarım. Genel Kurul toplantımızı huzurları ile şereflendiren devlet büyükelimize ve aziz misafirlerimize aramızda bulunmalarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Son bir yıllık faaliyet dönemindeki gayretlerimizin mihrak noktasını, hür ve demokratik rejim içinde teşebbüs hürriyetinin korunması ve yüceltilmesi teşkil etmiştir. 1973 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimi, genel ve mahalli seçimler millet iradesinin tam şekilde tezahür etmesi ile sonuçlanmasına rağmen, toplumumuzun alışkın olduğu politik ve ekonomik hayatın geleceği hakkındaki şüphe ve tereddütler zihinlerde yaşamıştır. Bunun başlıca nedeni, Anayasamızın temel felsefesi teşebbüs hürriyetine dayandığı halde bir siyasi kadronun, başka doğrultuda bir uygulamanın içine girmiş olmasıdır. Köylüden ve işçiden yana olma anlamında yürütülen halk sektörü politikası Türk hür teşebbüsünden büyük kaynak transferlerini hedef almıştır. Üretime ve yeni bir değere dönüştürme müteşebbisin rolünü inkar eden girişimlerin toplumun hiçbir kesimine yarar sağlamayacağı destekleme alımlarında ve ücretlerde izlenen politika ile ortaya çıkmıştır. Bugün artık totaliter rejimlerde bile teşebbüs hürriyetleri genişletilerek müteşebbisin yaratıcı gücünden yararlanılmaya çalışılmaktadır. Bizdeki rejim düşmanlarının, serbest rekabete yaklaşmak isteyen sosyalist ülkelerin bu günkü anlayışlarına değil, geçmişteki durumlarına özen göstermeleri akıl

alır bir yol değildir. Başkalarını çağ dışı göstermeye çalışırlarken rejim düşmanları örnek aldıkları ülkelerde bile çağın ne kadar gerisine düştüklerini fark edememektedirler. Onlar ilkel kalan zihniyetlerinde daha fazla ısrar ederlerse çok geçmeden Türk toplumunun kendilerini tasfiye ettiklerini göreceklerdir.

Türk hür teşebbüsü, hür demokratik rejimi çiğneyerek ulusumuza yeni bir kader çizgisi çizmek isteyenlere karşı dimdik ayaktadır. En çetin şartlar altında bile mücadeleye kesin olarak kararlı ve azimlidir. Artık açıkça anlaşılmıştır ki özgürlüklerden yararlanarak özgürlükleri yok etmek şu veya bu şekilde geçiştirilebilir bir tehlike olmaktan çıkmıştır. Bu amaçla, hür teşebbüs kuruluşları tek vücut haline gelecekler ve toplumun diğer kesimleri ile milli düzeyde işbirliğini gerçekleştireceklerdir.

Türk hür teşebbüsünü zayıf bir zemine dayanmış görenler, yanlış bir değerlendirmenin içindedirler. Sanayici, tüccar, esnaf ve küçük sanatkar, müstahsil ve serbest meslek faaliyeti gösteren büyük bir kitle hür teşebbüs kavramının içindedir. Bu vesileden yararlanarak yeni bir dayanışma örneğini verme çabası içinde olduğumuzu açıklamak isterim. Birliğimizin öncülüğü altında ticaret odaları, sanayi odaları ve borsalar temsilcileri ile Türkiye Ziraat Odaları Birliği, Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Konfederasyonu, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği temsilcilerinden kurulu “Türk Hür Teşebbüsü Yüksek Danışmanlar Konseyi” teşkili çalışmalarına başlamıştır. Geniş bir tabana dayalı olarak kurulması söz konusu “Konsey”de teşebbüs hürriyetine yapılan saldırılar ve gerektirdiği tedbirler öncelikle ele alınacaktır. Serbest piyasa düzenini ilgilendiren diğer temel sorunlarda da bütün kuruluşlar ile tam bir dayanışma ve görüş birliği içinde hareket edilmeye çalışılacaktır.

Bir noktayı açıklığa kavuşturmakta yarar görmekteyim. Hür demokratik rejimi savunmak yalnız hür teşebbüs kuruluşlarına düşen bir görev değildir. Diğer mesleki kuruluşların ve ezcümle işçi sen-

dikalarının teşebbüs, sermaye ve mülkiyet düşmanlıklarını sınır tanımadan desteklemeleri de çok düşündürücüdür. İdeolojik sapıklıklar başarıya ulaştığı takdirde, sendikal haklar ve özgürlüklerden elde ne kalacağı zaman zaman unutulur görünmektedir.

Hür demokratik rejimin ve temel özgürlüklerin savunulması konusunda işçi sendikaları ile aramızda asgari müşterekler bulunması gerektiğine inanmaktayız.

Sayın Delegeler,

Geçen yıl iki kademedeki yapılan Kıbrıs Barış Harekati, ulusumuza tarihi nazik bir dönem yaşatmıştır. Şartlar gerektirdiğinde, ulusumuzun ordusu ve hükümeti ile tek bir bütün olabileceğini medeni aleme en parlak örneği ile göstermiş bulunuyoruz. Türk Silahlı Kuvvetlerinin yakın geçmişimize şan katan bir zafer kazanışını bizler gibi yarınki nesiller de içleri vefa ve takdir dolu hislerle daima anacaklardır.

Kıbrıs'taki Türk soydaşlarımızın acılarını dindirecek fiili bir durum yaratılmıştır. Bu sonucun Hükümetimizin dikkatli ve uyanık politikası ile barış masasında da korunacağına tam bir güvenimiz vardır. Ada'da bir nesil boyu hür yaşama mücadelesi vermiş olan Türk toplumunun refah seviyesini yükseltmek için hür teşebbüs olarak ekonomik alanda her çeşit yardımda ve işbirliğinde bulunmayı tarihi ve şerefli bir görev saymaktayız.

1974 yılının beklisi de en talihsiz gelişmesi, Kıbrıs davasının safha değiştirerek askeri alandan diplomasi alanına kaydığı ve henüz çözüme bağlanmadığı bir sırada Hükümet bunalımının ortaya çıkarak aylarca uzayıp gitmesidir.

Ayrıca, bütün dünyayı saran enflasyonist eğilimlerin, üretim kaynaklarındaki yetersizliklerin ve iktisadi durgunlukların etkisiyle ekonomimizin karşılaştığı güçlükler siyasi istikrarsızlığa iş hayatının istikrarsızlığını da katarak şartları daha da ağırlaştırmıştır. Özellikle, aşırı fiyat yükselişleri devam ederken yatırım ve üretim

faaliyetlerinde daralmalar, işsizlik sorunları ve dış ödeme denge-sizlikleri dikkati çekmekteydi. Bu ortam içinde, altı ayı aşan bir süre, güven oyu alan bir Hükümet iş başında olmaksızın geçmiş ve devlet çarkları adeta dondurulmuş vaziyette kalmıştır.

Geçirdiğimiz hükümet bunalımının Cumhuriyet döneminin en uzun olmasına rağmen demokratik hayatımız için önemli bir aşama teşkil ettiğini de belirtmek isterim. Hür millet iradesi dışında çözüm yolları arayan ve araştıranlara karşı başta Parlamento olmak üzere bütün demokratik kuruluşlarımızın geçici sarsıntılara dayanacak güçte olduğu kesinlikle anlaşılmıştır.

Hükümet bunalımlarının arkasında rejim bunalımını görerek milleti bölmek için fırsatın doğduğunu sananlar beyhude bir bekleyiş içinde bulduklarını fark etmişlerdir. Türk toplumu, anayasal düzen dışında siyasi bir tercih yapılmasına izin vermeyeceğini herkesin anlayacağı bir açıklıkta ve biçimde ortaya koymuştur.

Muhterem Delege Arkadaşlarım,

Ulusumuzun inandığı ve benimsediği planlı kalkınma anlayışının özü ve esası, ferdin ve kitlenin refah seviyesini hızlı ve dengeli biçimde yükseltmeye dayanır. Bu temel hedefe yönelişte teşebbüs özgürlüğünün büyük rolü vardır. Kalkınma stratejisi kamu sektörü için emredici ve özel sektör için yol gösterici bir nitelik taşımasına rağmen sürekli biçimde genişleyen yatırımların yarından fazlası özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir.

Resmi istatistiklere göre planlı dönemde tüm istihdam imkanlarının dörtte üçünü teşebbüs özgürlüğünden yararlanarak kurulmuş özel sektör işletmeleri yaratmıştır. Bu maddi gerçekler, hür teşebbüsün Türk ekonomisinin ne kadar güçlü ve dinamik bir parçası olduğunu belli etmektedir.

Politik ve sosyal oluşumları genel bir bakış açısı içinde değerlendirdikten sonra ekonomimizdeki belli başlı gelişmeleri ilgi ve dikkatlerinize sunmak istiyorum.

I - 1974 YILINDAKİ MALİ VE EKONOMİK GELİŞMELER

A) Dünya ekonomisindeki bunalımlar ve etkileri

1970'lerde ekonomi sahnesindeki olaylar dünya ülkelerinin pek alışık olmadığı bir biçim ve gelişim göstermiştir. Bölgesel işbirliği ve birleşmelerin etkisiyle ülkeler arasında mal ve hizmetlerin yanı sıra işgücü, sermaye ve teknoloji akımı bütün tahminleri geride bırakan bir hız kaydetmiştir. İç ve dış ilişkiler öylesine genişlemiştir ki uluslararası ve ulusal ekonomik ve mali kuruluşlar ihtiyaçlardaki büyüme karşısında yetersiz bir duruma düşmüşlerdir.

Aynı zamanda ekonomik güçler arasındaki denge şartlarında da önemli değişimler olmuştur. Bir yandan Avrupa Ekonomik Topluluğunun kapsamı ve etkinliği genişlerken diğer yandan önce Japonya, ardından Çin Halk Cumhuriyeti ve daha sonra petrol üreticisi ülkeler gibi yeni ağırlıklar ortaya çıkmıştır. Eskiden gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ayırımına göre belirlenen denge yeni ve kaygan bir zemin üzerinde hareket ederek sık sık değişen bir durum göstermiştir.

Dengeli bir büyümenin şartları uluslararası düzeyde anlayış ve işbirliği ile tespit edilemediğinden enflasyon ve işsizlik pek çok ülkenin ortak sorunu haline gelmiştir. Hemen her ülkede karşılıklı ilişkiler hesaba katılmadan hızlı bir büyümeye önem verilmesi sonucu üretim kaynakları üzerinde büyük bir baskı doğmuştur. Esasen II. Dünya Savaşı'nın bitişinden sonra üretim kaynakları israfa kaçan bir biçimde kullanılmakta idi. Özellikle akaryakıt ve ham madde temininde önemli güçlüklerle karşılaşmış olup milli düzeyde alınan tedbirlerin etkisi sınırlı kalmıştır. Elde olunan sonuçların sınırlılığı, uluslararası işbirliği alanında daha yoğun çabalara gerek bulunduğunu belirlemektedir.

Kabul etmek gerekir ki, dünya konjunktürü diğer ülkeler gibi Türk ekonomisini de küçümsemeyecek ölçülerde etkilemiştir. Uzun

süredir dış alem net gelirlerimizin genel gelişme hızına önemli bir katkısı olurken ilk defa geçen yıl menfi yönde etkisi olmuştur. Bunun ötesinde daha da önemli olanı, Türk işçileri için dışarıda istihdam imkanlarının daralmasıdır. Diğer inzimam edici bir nokta, Türkiye'ye Kıbrıs davasında bir baskı unsuru olarak kullanılmak üzere A.B.D. Parlamentosu kararı ile silah ambargosunun uygulanışıdır.

Bu gelişmelerden çıkarılabilecek sonuca göre Türk ekonomisine yeni bir kilometre taşı koymak zamanı gelmiştir. Dördüncü Beş Yıllık Plan dönemi hazırlıklarına girerken, ekonomimizin dışa dönük olma ve serbest piyasa kurallarına uyma gayretleri zedelenmeden iç kaynaklara daha dayalı biçimde yatırım ve üretim faaliyetlerimizi üst düzeyde sürdürme yolları aranmalıdır. Ham maddelerde ve tarımsal ürünlerde dünya ölçüsünde darlık tehlikesi doğduğu dikkate alınarak perspektif plan gereklerini yeni düzenlemelere tabi tutmak da düşünölebilecektir.

B) Ekonomimizin Genel Gelişmesi ve Sektörlerarası İlişkiler

1974 yılının ileriye ışık tutabilecek bazı ilginç sonuçları olmuştur ki üzerinde durmayı gerektirmektedir. Son geçici tahminlere göre GSMH'nın geçen yılki artış hızı cari fiyatlarla %39,2 ve sabit fiyatlarla ise %7,0 olmuştur. Genel gelişme hızı program hedefine yakın düşmekle beraber sektörlerin gelişme durumu dikkate alındığında tatmin edici bir görünüm teşkil etmemektedir. Tarımsal üretim, 1973 yılında çok düşük düzeyde kaldığından, 1974 yılında elverişli hava şartlarının yardımıyla program hedefini aşan bir yükseliş gösterebilmiştir. Olağanüstü şartların bir araya gelişi ile tarımsal üretimin kaydettiği artış genel gelişme hızına önemli bir katkıda bulunmuştur.

Kalkınma çabalarının başarıya ulaşma ölçüsünü taşıyan sanayi sektöründe gelişme hızının geçen yıl % 8,6 ile program hedefinin çok altına düştüğü görölmüştür. Tarım dışı sektörden inşaat kesiminde de bir geri kalma olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre ekonomik gelişmemizin sağlıklı biçimde yürüdüğünü iddia etmek güçleşmektedir.

Devlet Planlama Teşkilatının kaynaklar-harcamalar dengesi hesapları daha da incelenmeye değer sonuçları aksettirmektedir. 1974 yılında 432 milyar lira toplam kaynakların 423 milyar lirası cari fiyatlarla GSMH ve 9 milyar lirası dış tasarruflardır. Toplam tüketim harcamalarının 357 milyar lira olmasına karşılık toplam yurt içi tasarruflar 66 milyar liralık bir seviye göstermiştir. Buna nazaran toplam yurt içi tasarrufların GSMH'ye oranı % 16 olmuştur. İkinci Beş Yıllık Plan döneminde marjinal tasarruf eğilimi % 21 idi. Böylece tasarruf yetersizliğinin tehlikeli bir noktaya geldiğine de işaret etmiş bulunuyorum. Ekonomimizin genel sorunlarının başında tasarruf azlığı olduğu planlarımızda belgelenmişken geriye doğru hızlı bir gidiş hem acı hem de düşündürücü bir sonuç teşkil eder.

C) Kaynak Yetersizliği

Bilindiği gibi, gönüllü tasarruflar iki değişik durumda dayanağını kaybeder. Bunlardan biri tasarruf karşılığı elde edilecek faiz gelirlerinin negatif bir değer göstermesidir. Aşırı fiyat yükselişleri faiz gelirlerinden reel manada tasarruf sahibine bir pay bıraktırmıyorsa elindekinin daha fazlasını plase etmek istemeyeceği aşikardır. Diğer yandan faiz hadlerinin üstündeki fiyat artışları tasarruf etmek isteyenleri bu arzusun- dan vazgeçirerek daha avantajlı olduğu için tüketim yolunu tercihe zorlamaktadır. Gerçekten, parasının satın alma gücündeki sürekli düşüşler, tüketim ihtiyaçlarını ileride karşılamaktansa, bugünden karşılanması kolay itiraz edilemeyeceği güçlü bir neden teşkil etmektedir.

1974 yılında görülen kaynak yetersizliği daha geniş kapsamlı düşünmeyi gerektirmektedir. Zira, konu tasarrufla tüketim arasında tercihten öteye bir görünüm içindedir. Siyasi istikrarsızlığın ve fiyat istikrarsızlığının etkisi altında tedavüldeki bir miktar nakdin atıl tutulduğunu gösteren belirtiler tespit edilmiştir. Geçen yıl yaz aylarında başlayan tedavül hacmi genişlemesinin uzun süre devam etmesine rağmen mevduata dönüşmemesi, çekingenlik saiki ile bir nakit kitlesinin saklı bırakıldığını doğrulamaktadır. Bankalar sisteminin dışında bir süre sterilize duruma getirilen likiditer değerler kredi kaynaklarını sınırlayan bir etken olmuştur.

Kaynak yetersizliğine geöen yıl ağırlık kazandıran diğer önemli bir etken girdi fiyatlarındaki hızlı artışlardır. Enerji, navlun, kira, faiz, ücret, stoklama vb. gibi işletme giderleri genişlemiş, ancak bunları mamul fiyatlarına zamanında ve yeterince yansıtmak mümkün olmamıştır. Maliyet unsurlarındaki artışlar belgelendirildiği halde Fiyat Kontrol Komitesinin birim karlarını sabit tutması veya incelemelerin kısa sürede sonuçlandırılmaması gibi nedenlerle maliyetlerin ağırlaşan yükü imalatçıların üzerinde kalmış ve o nedenle ek finansman ihtiyacı genişlemiştir.

1974 yılında bankalar sisteminin net kredi hacmi % 33,9 oranında bir artışla 119 milyar liraya yükselmiştir. Bu miktarın 23 milyar lirası Merkez Bankasının Hazineye ve kamu iktisadi teşebbüslerine açtığı dolaysız kredilerdir. Geride kalan 99 milyar lira bankaların açtığı krediler olup 23 milyar lirası Merkez Bankasından ve 73 milyar lirası kendi kaynaklarından karşılanmıştır. Reeskont yoluyla sağlanan kredilerin çok büyük bir kısmı T.C. Ziraat Bankasına ve Tarım Satış Kooperatifleri Birliğine açılan kredilerdir.

Ayrıca T.C. Merkez Bankasında toplanan mevduat karşılıklarından 6.487 milyon liranın kamu iktisadi teşebbüslerinin 1974 yılı finansman ihtiyaçlarında kullanıldığını da belirtmek isterim. Bütün banka sisteminin kaynaklarından, yarıya yakın kısmının kamu sektörünün ve destekleme alımlarının finansmanında kullanıldığı ve geöen yılki kredi artışlarından pek cüzi bir payın hür teşebbüse düştüğü mübalağa yanı olmayan ve resmi istatistiklere dayanan bir gerçektir.

Bankalar sisteminin kredi dağılımında yapısal bozukluklardan ileri gelen tutarsızlıklar mevcuttur. Özellikle sistem, daha ziyade kamu sektörünün bankeri olmaktan kurtarılarak ekonomimizin tüm ihtiyaçlarına karşı duyarlı ve yeterli hale getirilmelidir. Geöen yılın ikinci yarısında geçici olarak mevduat karşılıkları düşürülmüş ve faiz hadleri indirilmişse de yapısal sorun değişmediğinden kaynak darlığını giderici yönde ileri bir etkisi görülmemiştir.

D) Fiyat İstikrarsızlığı

Uzun süren hükümet bunalımının sona ermiş olması ile siyasi istikrarsızlık büyük ölçüde giderilmiştir. Ancak, daha ileri bir aşama olarak ekonomimizin temellerini sarsar bir duruma gelen fiyat istikrarsızlığını da çözümlenmek zorundayız. Geçen yıl fiyatlar genel seviyesindeki aşırı yükselişler gibi fiyatlar arası ilişkilerin bozulması da büyük sorun teşkil etmiştir. İthal mallarının fiyatları çok değişik oranlarda yükseldiği gibi içeride üretilen malların fiyatlarında da birbirinden çok farklı artışlar meydana gelmiştir. Bu yüzden işletmeler üretim faaliyetlerinde maliyet-kar ve yeni müteşebbisler sermaye-hasıla kıstaslarına göre ileriye görebilmekte büyük güçlükler çeker duruma düşmüşlerdir.

Fiyat istikrarsızlığının nedenleri arasında diğer ülkelerin karşılaştığı enflasyonist baskılar da vardır. Nitekim, ithalatımız yıllık büyüme ihtiyacı belli bir oranda iken geçen yıl toplam değer olarak bir katına yakın artış göstermiştir. Bu değer artışının büyük ölçüde fiyat yükselişini aksettirdiği aşıkardır. 1973 yılı sonunda petrol üreten ülkelerin koyduğu petrol ambargosu ve uyguladığı fiyat artışları Batılı ülkelerde konjonktür şartlarını ağırlaştırmıştır. Yeni darlıklar ve zamlar daha fazla spekülasyon hareketlere yol açtığından ham maddelerin ve tarımsal ürünlerin fiyatları tekrar yükselişler göstermiştir. İthalat yoluyla bu artışlar gümrük, navlun, sigorta vb. gibi ek yüklerle büyüyerek iç piyasalarımıza intikal etmiştir.

Şüphesiz iç etkenlerin fiyatlar ortalaması üzerinde daha fazla ağırlığı olmuştur. En önemlileri olarak kamu iktisadi teşebbüsleri maddelerine zamlar yapılması, asgari ücretlerin yeniden tespiti, kamu kesiminde toplu sözleşmelerin çok daha yüksek ücretler şeklinde gerçekleşmesi, özel kesimde de toplu sözleşmelerin benzer sonuçlar vermesi ve destekleme alımlarında taban fiyatlarının gerçekçi olmayan seviyelere çıkarılması sayılabilir.

Kamu iktisadi teşebbüslerinden bir çoğunun sürekli olarak işletme açığı verdiği yakından bilinmektedir. Bunların açıklarını kapatmak

için uygun şekilde vergi gelirlerini artırmak veya organizasyon bozukluklarını gidererek maliyetlerini düşürmek sağlıklı bir yol olarak görülmüştür. Ancak, kısa ve kestirme yoldan gidilerek bu kuruluşların mamullerine zam yapılması tercih olunmaktadır. Oysa, uzun yıllar geçmesine rağmen yapısal sorunları çözümlenemediğinden az bir süre sonra yeniden finansman sıkıntısı başlamakta ve yeniden zam ihtiyacı doğmaktadır. Bir türlü düzeltilemeyen bu durumun enflasyonist baskıların önemli bir nedeni olmaya devam ettiğini belirtmek yerinde olacaktır kanaatindeyim.

Ücret artışlarının gelir dağılımında etkin bir araç olduğu kabul edilebilir. Ancak, istenen sonucun gerçekleşmesi bazı şartların gözetilmesine bağlıdır. Ücret artışları, fiyatlar ve gelirler arasında uyum sağlayacak ölçüler içinde tutulmak zorundadır. Aksi takdirde, ücret artışlarına razı olan kuruluşlar üretim faaliyetlerine olumsuz etkisi görülen finansman sıkıntıları ile karşılaşacağı gibi, talep baskısına dönüşen gelir artışları fiyatları zorlayarak reel değil, nakdi bir nitelik taşıyor duruma gelecektir. Destekleme alımlarında uygulanan taban fiyatlarında da aynı görüşe yer verilebilir. Diğer gelir kategorileri ile bağlantı kurulmadan, dış piyasa imkanları gözetilmeden ve iç piyasalarda fiyat ilişkilerine etkisi hesaplanmadan alınan kararların, sonunda yararlandırılmak istenen sosyal gruplar da dahil, toplumun bütün kesimleri aleyhine sonuçlara yol açmaktadır. Geçen yıl ekmek fiyatlarının sübvansiyon yoluyla düşük tutulmak istenişi ve pamuk ve üzüm fiyatlarının kooperatifler dışında alıcı bulamayacak bir seviyeye yükseltilişi ders alınması gereken en yakın ve canlı örneklerdir.

Fiyat istikrarsızlığından söz ederken alt yapı yetersizliklerinin ağır sonuçlarına da değinmeye kendimi mecbur hissetmekteyim. Proje hazırlama, uygulama ve kontrol safhasındaki aksaklıklar plân gereklerine ters düşen olumsuz sonuçlar yaratmıştır. Enerji ulaşımındaki inkıtarlar ve voltaj düşüklükleri imalât maliyetlerinde önemli yükselişlere yol açmıştır. Ayrıca, ulaştırma, limanlama, haberleşme vs. gibi alt yapı hizmetlerindeki yetersizlikler ve aksaklıklar son

yılların maliyet yapısını zorlayan diğer etkenler arasında en dikkate çekenlerindendir. 1976 yılı programı hazırlanırken alt-yapı yetersizlikleri yeni bir yaklaşımla ele alınmalıdır.

II - DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLERİMİZ

Geçen yıl enflasyonun şiddetlenmesi dış ekonomik ilişkilerimiz yönünden de sıkıntılı bir durum yaratmıştır. İzlenen ücret ve destekleme alımları politikasının etkisiyle nakdi gelirlerde meydana gelen artışlar toplam talep seviyesinde hızlı yükselişe yol açarken bu gelişme ithal mallarına dönük talebin yükselmesi sonucunu da vermiştir. Yine enflasyonist baskılara bağlı olarak içeride fiyatların hızla yükselmesi ihraç mallarımızın dış rekabet gücünü zayıflatmıştır.

İkinci Beş Yıllık Plan döneminin başından itibaren yurt dışına giden işçilerimizin gönderdikleri dövizler yıldan yıla fazlalaşarak ihracatımızı çok yakından izleyen bir seviyeye ulaşmıştır. 1972 ve 1973 yıllarında ihracat ile işçi dövizleri toplamı tüm ithalatımızı karşılayan ve onun da ötesinde bir bakiye veren gelişme göstermiştir. 1974 yılında ise bu görünümün birden bozulduğuna tanıklık edilmiştir. Geçen yıl ihracatımız %16 ve işçi dövizleri gelirleri %21 oranlarında artmış ve bu iki kalem 2.958 milyon dolar tutarında bir döviz girişi sağlamıştır. Buna karşılık ithalatımız %79.9 oranında bir büyüme ile 3.777 milyon dolara ulaşmıştır. Görüldüğü gibi, geçen yıl ihracat ve işçi dövizleri gelirleri birlikte toplam değer olarak ithalatın altında bir seviyeye düşmüştür. Bu aleyhte seyrin 1975 yılının ilk aylarında da değişmediği müşahade edilmiştir.

Döviz rezervlerimizdeki gerilemenin ihracat mevsimine rastlayan aylarda başlayarak devam etmesi endişe verici bir durum yaratmıştır.

Geçen yıl ihracatımızın ödemeler dengesinin gereklerine uyan bir gelişme gösteremeyişinde izlenen politikanın yanlışları - örneğin pamuk konusunda ve tekstil maddeleri ihracında uygulanan teşvik

tedbirlerinde - önemli bir rol oynamıştır. Daha önemli bir nedeni, ihracatımızın yapısal gelişiminde aramak gerekir. Her ne kadar, son yıllarda sınaî ürünlerin toplam ihracat içindeki payı bir büyüme göstermişse de bu gelişme ekonomik kalkınmamızı destekleyici bir niteliğe kavuşmaktan uzak kalmıştır. Bugün hala ihracatımız büyük ölçüde geleneksel birkaç maddeye - pamuk, tütün, fındık, kuru üzüm - bağımlılığını sürdürmektedir. Pamuğun tek başına ihracatımız içindeki payının %25 seviyesinde oluşu dünya konjonktüründeki ani değişikliğin ödemeler dengemizi sarsıcı bir etki yaratmasına yol açmıştır.

Yaygın sanayileşme politikasını uygularken ihracata ve ithalat ikamesine yönelik alanlarda iyi bir denge kurulamadığı anlaşılmaktadır. Bazen döviz tasarrufunu hedef alan girişimlerin projeksiyon yanlışları yüzünden daha fazla döviz çıkışlarına yol açtığı dikkati çekmiştir. Kalkınma planlarımız hızlı bir sanayileşmeyi temel hedef seçtiğine göre yatırımların gereği olarak ithalatımızda genişleme olması bir zorunluluktur. Bununla beraber, hızlı sanayileşme hareketine paralel olarak sınaî ürünlerin ihracını artırmak ve ithal ikamesini gerçekçi biçimde gerçekleştirmekiçin düzenleyici ve özendirici tedbirler daha fazla gecikmeden uygulama alanına konulmalıdır.

İşçi dövizleri son iki yılda bir kat fazlaşmıştır. Bu gelişmenin tamamen durduğu 1975 yılının ilk aylarında alınan sonuçlardan anlaşılmaktadır. Konuyu sadece batılı ülkelerdeki konjonktür düşüklüğüne bağlı görmek mümkün değildir. Zira, bu olumsuz gelişmenin ardında ekonomik olduğu kadar siyasal ve toplumsal nedenler de ağırlık taşımaktadır. Batılı ülkelerin otoriterleri yabancı işçi sorununu tabandan gelen direnmelere göre ele almak gereğini duymuşlardır. Bundan böyle, plan projeksiyonlarının belirttiği ölçülerde işçilerimize olan dış talebin büyümesinin gerçekleşme ihtimali zayıflamıştır. Döviz girdilerine yabancı ülkelerde çalışan işçilerimizin katkısını çoğaltmak için daha ziyade dışarıda kalan tasarrufları yurda yöneltmenin yolları ve yöntemleri geliştirilmelidir.

III - İLERİYE BAKIŞ

Sayın Delege Arkadaşlarım,

1974 yılında ve 1975 yılı başında ekonomik gelişmemizi zaafa uğratan çeşitli aksaklıklara rağmen ileriye ümitle bakılabileceğine kuvvetle inanmaktayım. İyimser olmayı gerektiren sebeplerin başında geleni, aylarca süren bunalımdan sonra güven oyu alabilmiş ve sorunlara doğru yaklaşım yollarını programında gösterebilmiş bir hükümetin icraatına başlamasıdır. Gübre ve ham demir fiyatlarındaki ucuzlama ile kredi maliyetlerini düşürücü tedbirler, ilk atılan adımlar olduğu halde iş çevrelerinde şimdiden ferahlık belirtileri yaratmıştır. Dünya konjonktüründe de iyiye doğru gidişi gösteren haberler yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu yıl yağışların mevsime ve bölgeye göre düzenli geçişi yüksek bir rekolte elde etme şansını artırmıştır. Gerek ihraç mallarında ve gerekse ithal mallarında ödemeler dengemize olumlu etkileri görülebilecek stoklar ısa sürede hizmete sokulabilecektir. Geleneksel bağlarımız olan ülkelere yeni yaklaşımlarımız dış ekonomik ilişkilerimiz yönünden fiili sonuçlar verecek düzeye gelmiştir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Ülkemizin her köşesini mamur bir belde kılmak ve Türk toplumunu bütünü ile mutlu etmek için yeniden elverişli bir ortam doğmuştur. El ve gönül birliği ile ulusal gücümüzü ortaya koyarak kısa sürede refah yolunda önemli bir mesafe kazanılacağına yüreğim inançla doludur. Bu duygu ve düşüncelerle huzurlarınızdan ayrılırken sizlere en derin saygılarımı sunar, aziz milletimize huzur, sağlık ve mutluluk dolu günler dilerim.

Saygılarımla, hürmetlerimle.

31. GENEL KURUL - 29 MAYIS 1976

Sayın Başkan, Sayın Bakanlarımız, Çok Kıymetli Misafirlerimiz, Basınımızın, TRT'mizin Kıymetli Mensupları ve Çok Kıymetli Delege Arkadaşlarım,

Geçen yıl genel kurulumuzun kendisine vazife tevcih etmiş olduğu yönetim kurulumuz bir yıllık hizmet müddetini tamamlamış bulunmaktadır.

Bu bir yıllık çalışmamızı ana hatlarıyla açıklamaya başlarken, sizleri ve şahıslarınızda, ticaret ve sanayi odaları, ticaret odaları, sanayi odaları ve ticaret borsalarını ve bu vesile ile Türk Hür Teşebbüs camiasını saygıyla selamlarım.

Yüksek huzurlarıyla toplantımızı şereflendiren ve kıymetli alakalarını esirgemeyen mümtaz misafirlerimize şükranlarımı sunarım. Aziz delege arkadaşlarım; birkaç yıldan beri iç politikamızda ağırlık kazanan rejim münakaşaları, geçen yılda dikkatlerimizin toplandığı başlıca noktayı teşkil etmiştir.

Muvaffak olması halinde; hürriyetçi parlamenter demokrasimizin çökmesini müncer olacak bir takım telkin ve teşebbüsler ısrarla sürdürölmektedir.

Bu teşebbüs ve tasavvurlar; ideolojik doğmalara dayandığı, "üretim ilişkilerini temelden değiştirmeyi öngördüğü" için kalkınma modeli olarak, milli dehamızın en güzel buluşlarından olan karma ekonomi düzenini tasviyeye yönelmişlerdir. Hareket noktası bu olunca, çalışma hürriyetini, miras ve mülkiyet haklarını red ve inkar etmişler, bunun milli vicdanda yaratacağı infiali bertaraf etmek gayretiyle de yalan iftira ve şiddeti şiar edinmişlerdir. Bir yandan, iktisadi temel değerlerin başlıca sonucu olduğu için; tel'in tecavüz ve iftiralarına hedef olarak, Türk Hür Teşebbüs camiasını seçmişler; öte yandan: işçilere, sınıf diktatörlüğü vaad

ederek; öğrencilere, öğrenip yetişmeye ihtiyaç olmaksızın, memleketi idare edebilecekleri telkini ile sokulmuşlar, taraftar kazanmaya çalışmışlardır.

Bu teşebbüsler bize, milletimiz için, kalkınmamız için, hürriyetçi parlamenter demokrasimiz için, hür teşebbüsün; mana ve ehemmiyetini de anlatmak ve rejimi savunmak gibi hayati bir vazife tahmil etmiştir.

Değerli Arkadaşlarım,

Başlangıçta, Anayasanın "eksiksiz uygulanması" "sosyal adalet" "daha iyi bir eğitim" "sefalet son" gibi hepimizin herkesin benimsemekte tereddüt etmeyeceği bir takım masum sloganlar altında gizlenen bu niyetler, o günden bu yana milletin gözü önünde cereyan eden hadiseler ışığında artık aydınlanmıştır.

Öyle anlaşılıyor ki; kendileri de esasen daha fazla gizlenmeye ihtiyaç kalmadığı zan ve kanaatindedirler.

Bir takım kanun yasaklarını atlatmak için, adından başka bütün vasıf ve unsurları açıktan ifade ve telkin edilmek istenen ve hatta icap ediyor ve şartlar müsaade ediyor ise, zorbalıkla kuvveden fiili çıkarılmak istenen bu düşenin adı; artık kimsenin meçhulü değildir.

Hür teşebbüse, burada tekrarından üzüntü duyacağımız bir takım çirkin sıfat ve iftiralarla tecavüz etmeleri, parlamentoyu değersiz ve geçersiz ilan etmeleri; hükümeti ve hükümet müessesesini itibarsız ve tesirsiz kılmaya çalışmaları, ilk engelleri aşmak için her yerde kullandıkları stratejinin bilinen icaplarındandır.

İçlerinde en küçük fikir ayrılığını ihanetle suçlayan, hatta ölümle tecziye edenlerin nasıl bir düzen getireceklerini tahmin etmek güç değildir.

İşlerine gelmeyen bir karar aldığı için, Türk mahkemesine dahi duvar yazılarında reva gördükleri ağır hakaretler emellerine alet olmayan kişi ve müessesenin maruz kalacağı muamelenin ne olacağını belli eden hazin bir örnektir.

Aziz Delegeler,

Yurt içinde ve yurt dışındaki aşırı ve hızlı sosyalistlerin bile kabul ve itiraf ettikleri gibi; Bu dünya düzeninde milletler sosyal temel birimlerdir. Her milletin nevi şahsına münhasır hususiyetleri vardır; ve bu hususiyetler tarihin örsünde şekillenmişlerdir. Tefekkür tarihi, bu şekillerin hangi şekilde ve metotla geliştiğini izaha çalışan türlü görüşlerle doludur.

Bu görüşlerden birinin tek ve ebedi hakikati temsil ettiğine inanmak, gerçekten çağ dışı bir davranıştır.

Onlara bakılırsa: "cemiyetlerin istikbali keşif olmuştur; İnsanoğlunun araştırmacı zekasına ve ebedi yaratıcılığına artık yapacak bir iş kalmamıştır" diyerek iddialarını nakzeden her hakikat ve vakiya düşman gözüyle bakmaktadırlar. Böyle bir davranış zannederim, insanlığın ebedi tekamülüne karşı iflasa mahkum bir direnme ve mağdurları için bir zülümdür.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

İnsanlığın tarihi içinde, bir çok medeniyetler kurmuş ve kurulmuş olanlara iftihar edilecek gelişmeler getirmiş, Devlet kurmak ve idare etmekteki müstesna iktidar ve kabiliyetini ispat etmiş bir milletin mensuplarıyız.

Bu itibarla bugün milletçe benimsediğimiz sosyal ve iktisadi nizam, tesadüfen ve düşüncesizce saplanılmış bir akibet değildir. Asırlar boyu milletçe yaşadığımız acı, tatlı büyük tecrübelerin mahsulüdür.

Onun içindir ki; vasıfları anayasamızda yazılı " Cumhuriyetimize sahip çıkmak, onu ilelebet payidar kılmak" yabancı ideoloji ve menfaatlere feda etmemek ilk vazifemizdir. Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret borsaları Birliği mensupları olarak bu yolda bize düşen vazifeyi şerefle, şuurla ve cesaretle yapacağız.

Aziz Delegeler,

Burada bir zarurete temas etmeden geçemeyeceğim. Hür demokratik nizamı müdafaa etmek başta adalet müesseselerimiz olmak

üzere bütün Anayasal kuruluşların işçi ve işveren teşekküllerimizin de vazifesi olduğunu unutamayız.

Mülkiyet ve teşebbüs hürriyetinin olmadığı bir düzende, işçinin dilediği yerde ve dilediği gibi çalışma hürriyeti yoktur. Tek işveren Devlet ve bir avuç partili olacağı için, onun karar ve takdirine itiraz imkanı da yoktur. Bugün sendikal hak ve özgürlüklerin fiilen nerede işlediğine, nerelerde işlemediğine bakmak, hakikati anlamak için kafidir. Bugüne kadar işçi yararına elde edilen menfaatlerin büyük değeri olduğu bilinerek, bütün işçi kitlesinin ve sendikaların, açık rejimi savunmaları ve ona toplumun diğer kesimlerinden daha fazla sahip çıkmaları gerekir.

Teşebbüs hürriyetinin kaldırıldığı rejimlerde, mağdur ve perişan duruma düşecek olanlar sadece işveren ve işçi kitleleri de olmayacaktır.

Cemiyetin büyük çoğunluğunu teşkil eden "müstehlik vatandaş kitlesi" de esarete sürüklenecektir.

Zira; bu rejimlerde merkezi ve mecburi planlama yoluyla Devlet sadece istihali değil, istihlaki de planlayacaktır. Dolayısıyla vatandaş, ne istiyorsa onu değil, kendisine ne veriliyorsa, onu istihlak etmek zorunda kalacaktır.

Böyle bir düzende vatandaşın neye ihtiyacı olması icap ettiği ve ne kadarının temin edilmesi gerektiğine, planlamaya hakim olan bir avuç teknokrat karar verecektir.

Ne yiyeceğinden, ne giyeceğine; nasıl düşüneceğinden nasıl yaşayacağına kadar, her yönüyle idare edenlerin iradesine mahkum olmuş bir cemiyetin halini tasavvur etmek güç değildir. Onun içindir ki herkes ve her organ üzerine düşeni yapmalıdır ve yapmak zorundadır.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Rejim meselesine bu derece hararetle temas etmemiz müsamaha ile karşılamanızı dilerim. Zira; siyasi istikrar ve huzur, bütün öteki

faaliyetlerin temel şartıdır. Şimdi de müsaade ederseniz genel iktisadi durum hakkında bazı mülahazalarımı arz'a çalışacağım.

Muhterem Arkadaşlarım,

Burada zaman ölçüsü içerisinde kalmak mecburiyetinde olacağımdan bu geniş konuya gerektiği şekilde temas etmiş bulunuyorum. 15 gün evvel postalanmış veya takdim etmiş olduğumuz iktisadi raporumuzda çok geniş malumat arz etmiş bulunuyoruz. Faaliyetlerimiz hakkında da burada bir şey söylemeyeceğim. Faaliyet raporumuzda arz etmiş bulunuyorum. Evet efendim ekonomik durumu arz ediyorum. Türk hür teşebbüsünün dile getirebildiğim meseleleri büyük dikkati, alakayı ve onun ötesinde harekete geçmeyi icap ettiren mahiyettedir. Sanayileşmiş bir cemiyet yaratmak ve maddelerimizi dış rekabete açık tutmak gibi hedeflerimize varabilmek için ön şartların tesisine büyük ehemmiyet vermeliyiz. Çok çetin ve çapraşık meselelerle karşılaşmamıza rağmen kalkınma heyecanımız, bize ileriye ümitle ve şevkle bakabilme imkanını vermektedir. İktisadi hayatın dinamizmini temsil eden güçler arasında anlaşma ve kaynaşma olursa her türlü engelin aşılacağına ve Türk milletinin işvereni, işçisi, köylüsü ve kentlisi ile birlikte bir bütün olarak mutluluğa ulaşacağına inanıyorum.

Ülkemizde olduğu kadar Dünyada da geçen iki yılın çok elverişsiz şartlarının geniş miktarda değiştiğini ve trendin olumlu yönde seyretmeğe başladığını söyleyebiliriz. Kıbrıs Barış Harekatı dolayısıyla bazı ülkelerle aramızda baş gösteren tansiyon yavaş yavaş hafifletmekte ve hatta uygulanan sabırlı ve basiretli politika sayesinde bütün dünya haklılığımızı daha fazla kabule mütemayil hale gelmiştir. Yunanistan'ın bile nihayet, bizimle normal ilişkiler kurmak ve ihtilatl konuları müzakere yoluyla çözüme bağlamak hususunda daha uzlaşıcı bur tavrı takınmış bulunduğu söylenebilir.

İslam memleketleri ile ilişkilerimiz ise, yakın tarihimizin en ileri aşamasına girmiş. İstanbul'da toplanan İslam Devletleri Konferansının memleketimiz için siyasi bakımdan olduğu kadar, iktisadi bakımdan da faydalı neticelere ulaşacağı kanaatindeyiz. Birliğimiz bu

faydaları gerçekleştirmek maksadıyla, İslam Ülkeleri Ticaret ve Sanayi Odalarını gelecek yıl Türkiye’de toplamaya davet etmiş ve bu davet kabul olunmuştur. Diğer komşu memleketlerle gelişen ilişkilerimizi dikkate alarak memleketimizin geçmiş yıllara nispetle daha elverişli dış şartlara kavuşmuş olduğunu söyleyebiliriz.

Dünya konjonktürü de kesim çizgileriyle düzelme istikametine yönelmiş görünmektedir. Avrupa İktisadi İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı ülkeleri, geçen yılın üretim azlığını bertaraf etmiş, yeniden kalkınma trendine girmiştir. 1976 yılında bu ülkeler için öngörülen ortalama kalkınma hızı %5’dir. Öte yandan, hemen hemen bütün ülkelerde işsiz sayısında azalma, fiyat artışları hızında düşme başlamıştır. Mamafih, geçen yılların elverişsiz eğilimlerinin kalktığına veya hafiflediğine bakarak dünya ekonomisinin iki yıl önce başlayan buhranlar zincirinin tamamıyla ortadan kalktığına hükmetmek yanlıştır. Nitekim sanayileşmiş ülkelerde de yaygın bir iyimserlik yoktur ve özellikle müteşebbisler yatırım kararları için daha sarıh belirtiler beklemektedirler. Az gelişmiş ülkelerde ise güçlükler daha devam etmekte, özellikle ödeme dengesi açıkları ciddiyetini korumaktadır. bu itibarla, bizim kalkınmamızdan ne kadar memnuniyet verici görünürse görünsün, iyileşmenin nispi olduğunu düşünmekte ve beklide geçici olabileceğini hesaba katmakta fayda vardır. Yine nispi de olsa, ekonomik hayatımızı çevreleyen iç politik şartlarda, hiç değilse bu şartların bir kısmında da olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. Hükümet buhranları, meclisin güven oyundan mahrum hükümetler devri geride kalmıştır. Bugün icrayı, meclisin güvenine sahip bir hükümet yürütmektedir. Programlarındaki farklara rağmen dört siyasi parti bir müşterek program üzerinde birleşebilmişlerdir. Böylece bir hükümet kurulabilmiş olması, ekonomik gelişmemizi hızlandıran bur çok önemli kararın alınmasına ve tatlake konulmasına imkan vermiştir. Sanayi ve tarım sektörlerinde birçok girdilerin maliyet içindeki yükünü hafifletecek, dış ekonomik ilişkilerimizi iyileştirecek, yatırımları ve ihracatı teşvik edecek, döviz kazandırıcı faaliyetleri arttıracak, işsizliği azaltacak ve sosyal güvenliği yayıp artıracak tedbirler, söz konusu kararların başlıcal-

rıdır. Bunların, bütün toplumu kucaklayan faydalı neticeleri şimdiden açık şekilde görölmektedir.

Türk ekonomisinin bazı darboğazlardan geçtiğini ve daha da geçeceğini kimse inkar edemez. Ancak, hızlı kalkınmanın tabiatında mevcut olan bu darboğazlara bakarak ekonomimizin geleceğini karanlık görmek ve göstermek yanlışdır, haksızdır. Geride bıraktığımız yıllarda birçok ölkede ekonomik faaliyet gerilerken ve kalkınmadan bahis edilmezken Türk ekonomisi 1975 yılında %7,9 nispetinde, dünya ölçüleriyle rekor denebilecek gelişmeleri sağlamıştır. Bütün belirtiler, içinde bulunduğumuz yılda bu rekorların bile kırılabileceğini göstermektedir. Netice olarak şükranla belirtmek isterim ki, iktisadiyatımız karanlık ihtimalleri bertaraf etmiştir.

Yakın zamana kadar memleketimizi büyük ölçüde tehdidi altına alan yokluğun, zaruri ihtiyaç maddelerinde had sıkıntısının giderilmesi, enflasyonun kontrol altına alınması, fiyatlarda nispi istikrar sağlanması mümkün olabildiştir.

Diğer taraftan ekonominin gerekli hayatiyete kavuşması için kredi sahasında isabetli tedbirler alınmış, iç ve dış krediler açılmış, ihracatı kolaylaştırıcı çok müessir tedbirler getirilmiş ve para darlığı giderilmiştir. Bu politika ve iyi hazırlanan Devlet bütçesi ve dış ticaret rejimi ile de desteklenmiştir.

Şurası bilinmelidir ki; iktisadiyatımız sınırlarımızı çoktan aşmıştır. Bugün kendi yağıyla kavrulan kısır bir iktisadiyat memleketimiz için söz konusu değildir.

Sanayileşmek mevcut sanayimizi çalıştırmak, istihdam hacmimizi genişletmek, piyasa nizamımızı korumak, fiyatları ve paramızı istikrar içinde tutmak, hepsinin üstünde de milletimizi refah ve mutluluğa kavuşturmak zorundayız. Ekonomimizi daha da büyütmek için bir ihracat seferberliğinin yapılmasını ve ihracatı daha da kolaylaştırıcı tedbirlerin alınmasının devamını ve memleket iktisadiyatının

gerektirdiği hacimde ithalata cesaretle devam olunmasını inançla tavsiye ederiz.

Muhterem delege arkadaşlarım. Bildiğiniz gibi, hükümet dış ekonomik ilişkilerimizi bölgesel ve ikili işbirliği imkanları içinde geliştirmek için çok yönlü temaslarını sürdürmektedir. Bu gayretlerin başarı yolunda olduklarını görmekten memnuniyet duyuyor ve daha kesin sonuçlara ulaşmasını yürekten diliyoruz.

Sayın Başbakanım,

İzin verirseniz konuşmama devam ediyorum efendim. Bildiğiniz gibi, hükümet dış ekonomik ilişkilerimizi bölgesel ve ikili işbirliği imkanları içinde geliştirmek için çok yönlü temaslarını sürdürmektedir. Bu gayretlerin başarı yolunda olduklarını görmekten memnuniyet duyuyor ve daha kesin sonuçlara ulaşmasını yürekten diliyoruz. Bizim içtenlikle bağlandığımız temel görüş odur ki, dış ekonomik ilişkilerimizi yeterince geliştirmeden kalkınma ve sanayileşme davamızda tam bir başarıya ulaşmamız beklenemez. Kaynaklarımızın en iyi şekilde dağılımını ve kullanımını sağlayabilmek için işletmelerimizi bir gelişme sürecinden sonra iç pazarlara birlikte dış pazarlara yöneltmek zorunluluğu vardır. Dışa açılmanın çetin şartlarına rağmen bilgi ve tecrübe birikimi ile bu yolu seçmeyi ve o yolda ilerlemeyi göze alabiliyoruz. Bölgelerin ve ülkelerin çevre özelliklerine uyum göstererek dış ekonomik ilişkilerimizi çok yönlü olarak geliştirmenin kalkınmamız açısından tek çıkar yol olduğunu unutmamalıyız.

Bilindiği gibi, AET ile devam eden ilişkilerimiz kamu oyunda önemli bir tartışma konusudur. Özellikle, 1973 yılında başlayan "geçiş döneminin" sonuçları haklı bazı endişelere yol açmıştır. Ortaya çıkan aksaklıkları gerçek ölçüleri içerisinde değerlendirmenin ve çok dikkatli bir incelemeye tabi tutmanın yararına inanıyorum. Antlaşmaların temel prensipleri içinde statüden ve uygulamadan gelen aksaklıklar mutlaka giderilmelidir. Toplulukla ilişkilerimizin "dengeli ve düzenli gelişmemizin gerektirdiği esneklikler" içinde yeniden düzenlenmesi kesin bir zorunluluk olarak görünmektedir. Dış ekonomik ilişkilerimizden söz ederken, dış rekabete açılmamızın bazı ön şartları olduğunu ve dev-

let otoritelerine geniş sorumluluklar düştüğünü belirtmeliyim. Öte yandan Türk iş adamının çetin rekabet şartlarına uymasını tehdit eden dahil bir takım zorluklar vardır. Bunlardan en önemlileri olarak vergi sisteminin yeniden düzenlenmesi ihtiyacına, kamu iktisadi teşebbüslerince üretilen temel girdilerin batılı ülkelerdeki ile mukayese kabul etmez derecedeki pahalılığına, fiyat kontrolü mekanizmalarının dağınık, ağır şekilde işleyişine, yatırım teşvik tedbirleri uygulamasının bürokratik şartlar arasında sık sık kısıp kaldığına, son yıllardaki aşrı ücret artışlarıyla işletmelerin çok zorlandığına işaret etmek isterim.

Bütün bu güçlüklerle rağmen Türkiye'nin nihai hedefi AET dediğimiz "Avrupa Ekonomik Topluluğuna " tam üye olarak girmektir. Bu hedefi bir taraftan iktisadi sistemimiz, diğer taraftan siyasi tercihimiz tayin etmiştir. Bizim için açık ve AET ye entegre bir ekonomiden vazgeçmek söz konusu olmamalıdır. Bu itibarla temennimiz Hükümetimizin gerek AET ile ilişkilerimizde, gerek iç ekonomik hayatımızda bu hedefe varmayı gerçekleştirecek faktörleri ortaya koyacak tedbirleri almasıdır. İzin verirsiniz, vergi sistemimizin ıslahı mevzuunda bazı mülahazalarımı arz etmekte fayda görmekteyim. Vergilerin devlete mali kaynak sağlayacak mühessiriyette olması kafi değildir. Aynı zamanda ekonomik istikrarı ve gelişmeyi sağlayıcı olması da gerekir. Gelir vergisinde muafiyet ve istisnalar, en az geçim tanzim edildiği cihetle günümüzün ihtiyacı ve şartlarına intibak etmedikten başka vergi mükellefini ağır bir tazyik altına almıştır.

Bu vesileyle gelir, kurumlar ve veraset vergilerinin bünyesinde mevcut bir tezata işaret etmek isterim. Muafiyet ve istisnalar sabit değerlere bağlandığı halde, vergilendirmeye sıra geldiğinde beyanı mecbur tutulan rayic bedele itibar edilmemektedir. Vergi adaleti yönünden ortada bir eşitsizlik ve tutarsızlık olduğu ilk bakıştı göze çarpmaktadır.

İşletme vergisi uygulamasına da kısaca temas etmek isterim. İşletme ve emtia nevelerine göre sınırlı kapsamı olan bu vergi, bir intikal dönemi vergisidir. Nitekim ihdas edildiği yılda hükümet bu vergiden katma değer vergisine geçileceğini ifade etmiştir.

İşletme vergisinin ekonomik ve sosyal bakımlardan ağır olan mahsurlarından kurtulmak ve bu arada gelir vergimizin müesseriyetini artırmak için katma değer vergisine geçmenin biran evvel tedbirleri alınmalıdır. Camia olarak, hükümetin, iktisadiyatımızı tazyik etmemek ve oto finansmana imkan vermek üzere yeni vergiler getirmiş olmasını memnuniyetle karşılıyoruz.

Bununla beraber, vergilerimizin prodüktivitesini artırmak üzere, vergi sistemimizin süratle ıslahı zaruretine de kanıyız.

Değerli Delege Arkadaşlarım,

Sizlere sosyal barışta veya hiç değilse o yönde bazı gelişmelerden söz edebilmeyi çok arzu ederdim. Üzülerek ifade edeyim ki, iyimser ifadeler kullanmakta en fazla sıkıntı çektiğim konu, işçi-işveren ilişkileridir. Evvela bir noktayı iyi teşhir edebilmeliyiz.

Kamu işletmeleri zararına çalışmış olsa dahi bütçeden sağlanan yardımlarla, Merkez Bankası'nın ve sosyal güvenlik kuruluşlarının kaynaklarıyla açıklarını kapatarak faaliyetlerini sürdürebilmektedirler. Aslında sıhhatli bir ekonomi için terviç edilmesi mümkün olmayan bu nevi tedbir ve imkanlar özel sektör işletmelerine açık değildir. Bu işletmeleri ayakta tutabilecek kıstas maliyet kar kıstasıdır. Gayri safi hasılatı, maliyetleri koruyacak bir seviyede değilse, işletmelerin yaşama şansında yok demektir. Bundan dolayı, ücretlerin hasılat içinde belli bir payı olması gerekir.

Sosyal Sigorta Kurumu istatistiklerine göre sigortalı işçilerin yaklaşık olarak üçte biri kamu sektörü ve üçte ikisi de özel sektör işletmeleri tarafından istihdam edilmektedir. Özel sektörün istihdam hacmi içerisinde böylesine bir ağırlığı olmasına rağmen, ölçsüz ve sınırsız ücret talepleriyle işletmeler bilinerek veya bilinmeyerek faaliyet dışına itilmek istenmektedir.

Biz Türk işçisinin refaha kavuşmasına yürekten taraftarız. Biz Türkiye'nin kalkınmasında büyük katkısı olan işçinin hakkı olan payı elbette olmasını istiyoruz ve bunu insan olmanın zaruri şartı sayı-

yoruz. Ancak, ücret artışlarını siyasi tazyikler ve siyasi hesaba dayalı faaliyetlerle alabildiğine yükseltmeye zorlamak ve bunu siyaset planında terhiş ve teşvik etmek Türk ekonomisini tahrip eder. İstihsalin düşmesine istihdamın azalmasına müncer olur. Bu mesuliyetsiz gidişin daha şimdiden elemli neticelerini görmeye başlamış bulunuyoruz. Türk müteşebbisinin dış rekabete açılması güçleşmiş ve birçok iş yerleri istihsal dışı kalmıştır.

Sınırsız, hesapsız ve sorumsuz ücret taleplerinin neticesi olarak işini kayıp etmiş binlerce Türk işçisinin ve endişelerden dolayı daha çok iş yerinin açılmaması iş bekleyen binlerce kişinin hazin durumu hepimiz için bir ders olmalıdır.

Bu durumun sanayimizin bünyesine getirdiği bir gelişmeye daha temas etmek isterim.

İşgücü istihdam maliyetlerinin toplam maliyetlere getirdiği ağır yükün sonucu olarak daha az işçi istihdamını öngören sermaye-yoğun projeler tercih edilir bir duruma gelmiştir. Bu projeler aynı zamanda makine ve teçhizat yatırımlarını öngördüğünden döviz sarfiyatını, artırmaktadır.

Bu gelişme, işçi topluluğunun geniş kesimi ve iş arayan geniş kesimi olumsuz şekilde etkilemektedir.

Malumları olduğu üzere, Dördüncü Beş Yıllık Plan çalışmalarına girilmiştir. Bu çalışmalarda işçi-işveren ilişkilerini düzenlemek için bazı önerilerimiz olmuştur.

Özellikle sendikalar arası mücadeleyi ve çekişmeyi önleyecek, işyeri sözleşmelerinden işkolu sözleşmelerine geçişi sağlayacak, işçi temsilciği yerine sendika temsilciliğini ikame edecek, uzlaştırma müesseselerini güçlü kılacak işçi ve işveren işbirliği mekanizmalarının geliştirecek, ücretler ve istihdam şartlarını düzenleyici normları tespit edecek temel esaslar üzerinde durulmuştur.

Ayrıca ciddi bir sorun teşkil eden kıdem tazminatının işveren üzerindeki yükünü makul bir hadde indirmek için hazinenin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının katkıda bulunacağı fon tesisi imkanları üzerinde durulmalıdır.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Türk hür teşebbüsünün dile getirebildiğim meseleleri büyük dikkati, alakayı ve onun ötesinde harekete geçmeyi icap ettiren mahiyet ve vüsatedir. Sanayileşmemiş bir cemiyet yaratmak ve mamullerimizi dış rekabete açık tutmak gibi hedeflerimize varabilmek için ön şartların tesisine büyük ehemmiyet vermeliyiz. Çok çetin ve çapraşık meselelerle karşılaşmamıza rağmen, kalkınma heyecanımız, bize ileriye ümit ve şevkle bakabilme imkanının vermektedir.

İktisadi hayatın dinamizmini temsil eden güçler arasında anlaşma ve kaynaşma olursa her türlü engelin aşılabacağına ve Türk Milletinin işvereni, işçisi, köylüsü ve kentlisi ile birlikte bir bütün olarak mutluluğa ulaşacağına inanıyorum.

Türkiye Cumhuriyetini kuranlar, bu vatani müstevliden kurtardıkları zaman, yamasını dikeceği iğneden, ölüsünü saracağı kefenine kadar her şeyini başkalarından bekleyen perişan bir ekonomi devir aldılar. Ne sermaye, ne müteşebbis, ne de işçisi vardı. Hepimiz ya asker, ya memur, ya da kıraç topraklara serilmiş bir avuç çiftçiydik. Milletimize güven duygusunun sağladığı şevk ve heyecanla yola çıktık. Tasarruf yaptık, işveren olduk. İşçi kardeşimizle el ele verip sanayimizi kurmaya çalıştık. Modern teknolojinin icap ve ihtiyaçlarına layık müteşebbisler olmak için kafa yorduk, kahır çektik.

Bugün sanayide, ticarete, tarımda, kısacası ekonomide vasıl olduğumuz netice, işvereniyle, işçisiyle bu aziz milletin fedakar evlatlarının, iki kardeş gibi birbirine omuz vererek, birbirine muhtaç olduğunu bilerek, birbirilerinin haklarına saygı göstererek başardıkları milli bir eserdir. Bu esiri ve esiri yaratanlar arasındaki başarı ve dayanışmayı yıktırmamalıyız.

Türk işçisi de, Türk işvereni de artık iyice görmelidir ki; istiklalimizi muhafaza etmenin, hür yaşamının, varlıklı ve mutlu olmanın yolu "milleti sınıflara bölüp iç harp çıkarmaktan değil" insanlar arası adalet ve sevgiden, kısacası iç barıştan geçer.

Bu ümitsiz günlerde, en büyük felaketlerin ardından, milli davalarını parlak zaferlere ulaştırmayı bilmiş olan büyük Türk Milleti iktisadi kalkınma ve refah davasını da elbette başarıyla yürütecektir. Bu duygu ve sezişle huzurlarınızdan ayrılırken sizleri bir kere daha en derin saygılarımla selamlar, aziz Milletimize sağlık, refah ve mutluluk dolu bir istikbal dilerim.

Saygılarımla, sevgilerimle, teşekkürlerimle efendim.

32. GENEL KURUL - 14 MAYIS 1977

Sayın Başkan, Sayın Bakanlar, Siyasi Partilerimizin Değerli Temsilcileri, Basınımızın ve TRT'nin Fedakar Mensupları, Muhterem Misafirlerimiz, Sevgili Delege Arkadaşlarım,

Toplantımızı şereflendirmek lütfünde bulunan bu güzide topluluğu saygı ile selamlar, içten şükranlarımı sunarım.

Genel kurulumuzun büyük tasvip ve teveccühleri ile görevlendirdiği Yönetim Kurulumuz yoğun bir çalışma yılını daha tamamlayarak huzurlarınıza gelmiş bulunmaktadır. Hür teşebbüs fikir ve tatbikatının en güçlü temsilcileri olarak, sizlerden aldığımız büyük destek ve inançla geçtiğimiz bir yıl içerisinde ülkemizin sosyo politik ve sosyo ekonomik bütün meselelerinde Birliğimizin adına ve büyüklüğüne yaraşır bir şekilde etkili olmaya çalıştık. Hemen ifade etmek isterim ki, en zor şartlarda dahi bu görevimizi ifa ederken Birliğimizi oluşturan bütün Odalarımızın, Borsalarımızın her türlü destek ve ilgilerini görmek bizleri bahtiyar etmiştir. Bu hususu burada şükranla kaydetmek benim için çok şerefli bir görev olmaktadır.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Bu yılki Genel Kurul toplantılarımız büyük bir tesadüf olarak, Genel Seçimlerin hemen öncesine rastlanmıştır. Bundan istifade ile Hürriyetçi Parlamenter Demokratik Rejimimizin vazgeçilmez dayanaklarından biri olan Türk Hür Teşebbüsü adına, odalar Birliği olarak bazı düşünce ve dilekelerimizi ifade etmeyi vazife sayıyorum.

Kısa bir süre sonra, 5 Haziran'da idrak edeceğimiz Genel Seçimler demokratik sistemin icabı ve gereği olarak memleketimizi önümüzdeki dört yıl için yönetecek iktidarı tayin ve tespit edecektir. Her şeyden önce en halisane dileğimiz odur ki, bu büyük görevi Türk Seçmeni olarak yarine getirirken karşılıklı saygı ve sevgi atmosferi içinde hareketle yine dünya milletleri önünde başarılı bir imtihan verebilelim. Biz inanıyoruz ki, şartların ağırlığı ve zorluğu-

na rağmen Türk Milleti daima zor olanı başarmış olmanın gururu ve şuuru ile bu kere de demokrasinin işlerliğini ÷lke olarak, millet olarak vazgeçilmez bir tutku olduğunu büt÷n dñnyaya ispat edecektir.

Muhterem Arkadaşlarım,

÷lkemizin içinde bulunduğu siyasi ortam ve gelişme zaruretinde olan ekonomik durum bizleri her gün olduğundan daha gazla bir güç birliğinde, bir gaye birliğinde mutlaka ve behemal birleştirmelidir.

Son günlerin aktüalitesi büyük olaylar milli bünyemizi ÷lke olarak zedelemiştir. Bu olayların devamı Milli Birliğimizi, Rejimimizi yaralayacak niteliktedir.

Bu nedenledir ki, Türk Vatandaşı olarak gerekli sağduyuya her zamankinden fazla ihtiyacımız olduğuna düşünerek ona göre hareket etme zaruretindeyiz.

Seçim sisteminin cari olduğ÷ her ortamda fikre karşılıklı tehammüllü ve saygılı olmak ilk geçerli ön şarttır. Bu itibarla, seçim dönemine girdiğimiz bu önemli günlerde büt÷n siyasi partilerimizi ve sözcülerini milli birlik ve beraberliği temin yolunda daha basiretli, daha ölç÷lü olmaya en içten saygı duygularımızla birlikte devam etmek istiyoruz.

Türk Seçiminin, oy'unun şuur ve mesuliyetine sahip bulunduğundan zerrece şüphemiz yoktur.

Barış içinde ve medeni ölç÷ler içinde cereyan edecek bir seçim milletimize getireceği itibar ve ÷lkede temin edeceği huzur, her kürlü endişeyi bertaraf edecek değerdedir. Bu arada hemen ifade etmek isterim ki, tarihin en zor ve karanlık günlerinde dahi devletini korumasını ve kollamasını bilen aziz Milletimizin bu sefer de büt÷n güçlüklerin üstesinden geleceğine inancımız tamdır.

Onun içindedir ki, 5 Haziran seçimlerinin Allah'ın yüce inayeti ve Türk Seçmeninin basireti sayesinde mutlu günlerin başlangıcı olmasını diliyor ve bunu bekliyoruz. Hayırlı olacağına inanıyoruz.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Batı Demokrasi sistemlerinde, kuruluşumuz vasfındaki Odalar, Borsalar ve Birlikler kamu oyunu oluşturan lobilerde etkinliği olan çok tesirli baskı gruplarıdır. Özlener gaye, güzel ülkemizde de temsilcisi olduğumuz bu kurumları o seviyeye yükseltme şeklinde olmalıdır. Çabamız, katacağınız güçlerle ses duyuran, her türlü memleket meselelerinde görüşü olan, görüşü aranan güçlü bir Odalar Birliği kamu oyuna daha etkili bir şekilde takdim edebilmektedir.

Özellikle geçtiğimiz yıl içerisinde Yönetim Kurulumuz bu görüş ve anlayış içinde hareket etmiştir. Yaratıcı teşebbüs gücünün sahibi olan büyük bir kitle, büyük bir potansiyel Hür Teşebbüs Konseyi halinde bir araya gelmiştir. Gaye, büyük kuruluşlar halinde kanali-ze olarak, bütün toplumsal meselelerde ağırlığımızı koyma durumuna erişebilmektedir. Gelişen ve değişen memleket gerçeklerinde bizlerin de etkinliği olmalıdır. Bu, güçlü olmak demektir. Ve bu güç bir inanç birliğinin, bir gaye birliğinin tabii neticesidir. O nedenledir ki, hür teşebbüs fikrinin temsilcisi olan bizler bir bütün halinde birleşmeli, güçlenmeliyiz, ve buna mecburuz da...

İşte Sayın Delege Arkadaşlarım; geçen çalışma dönemimizin en başarılı faaliyetlerinden birisi bu hareketi başlatmak olmuştur. Önümüzdeki yıllarda daha bilinçli, daha inançlı, daha tesirli büyük bir baskı grubu olarak memleketin iyiliğine ve hayırına başarılı faaliyetlerimiz olacağına ümidimiz tamdır.

Aziz Arkadaşlarım,

Geçtiğimiz yıl içerisinde daha önceki dönemlere nazaran çok daha yoğun bir faaliyet gösterdik. Başkanlar toplantısı, çeşitli seminer ve sempozyumlar ile çeşitli iç ve dış temaslar, dış ülkelerle birlikte müşterek kardeş oda teşekkül ve çalışmaları sonuçları açısından büyük faydalar tevlid etti. Sadece memleket düzeyinde kalmayan beynelmilel sahada da milli ekonomimize büyük katkısı olan geniş çalışmalarda bulunduk. Bütün bunlar birliğimiz adına gurur duyduğumuz, sizlere şerefle takdim ettiğimiz başarılı çalışmaların eseridir.

Sayın Delege Arkadaşlarım,

şimdi sizlere muhtasar bir perspektif içerisinde diğer lkelerin durumlarını arz ederek, bu genellemeden sonra ülkemizin ekonomik durumundan bahsetmek isterim.

Malumlarınız olduğu üzere dünya yuvarlağı üzerinde yer alan ülkelere ekonomik sorunları, çoğu zaman birbiri ile ilişki kurulmaksızın ele alınmaktadır. Gelişmiş olsun gelişmekte olsun, lkelerin durumu incelenirken içeri bir adada yaşantının sürüp gittiği varsayımından hareket edilmelidir. Oysa, 20'nci yüzyılın son çeyreğinde kara, deniz ve hava ulaştırması öylesine gelişmiştir ki, lkelerin sınırları sembolik bir mana taşır duruma gelmiştir. Bugün artık hiçbir ülke, ekonomisinin kendi kendine yeterliliği iddia edebilecek durumda değildir.

Ayrıca, gözden kaçırılmaması gereken nokta, ekonomik alanda güç birliği kurabilmek için bölgesel anlaşmaların geliştirilmiş olmasıdır. Bu sayede uluslar birleşerek topluluklar meydana getirmekte, ortaklık içi ve ortaklık dışı ilişkilerine yön verme çabasını sürdürmektedirler.

Diğer yandan, Birleşmiş Milletler ana sözleşmesi esaslarına göre kurulmuş uluslar arası mali ve ekonomik kuruluşların faaliyet alanı da giderek genişleme eğilimindedir. Bunların izledikleri politikalar ve aldıkları kararlar bazen lkelerin ekonomilerine adeta hükmedici tesir icra edebilmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan lkelerin ekonomik sorunlarının genel karakteri değişik olmakla beraber ekonomik faaliyetlerinde ortak hedefler bulunduğunu söyleyebiliriz. Hemen hemen bütün lkeler gelişme hızını ve istihdam seviyesini yüksek tutmayı, fiyat istikrarını sağlamayı ve gelir dağılımındaki eşitsizlikleri gidermeyi amaç edinmişlerdir. Bu ortak hedeflere balarını yöneltmiş olmalarına rağmen başarıya ulaşma şartlarını tam ve gereği gibi tesbit ettikleri söylenemez. Arzu edilen sonuca ulaşmayışlarının bir nedeni, milli seviyede ve milletlerarası seviyedeki konular arasında iyi bir seçim yapamayışlarındandır.

lke ekonomilerini dıştan çevreleyen şartların iyi değerlendirilmesinin büyük yararları vardır. Dünya konjonktürüne ait sağlam verilere sahip olmadan aksaklıkların sorumluluğunu bütünü ile ekonomik sistemlerine yükleme suretiyle lkeler kendilerine haksızlık etmiş olmaktadır. Bu anlayış eksikliği yüzünden ekonomik alanda uluslararası işbirliğinin arzu edilen seviyede gerçekleştirilmediği kanaatini taşımaktayız.

Dış alemdeki gelişmelerin önemine işaret ettikten sonra son yıllardaki olayların kısa bir değerlendirmesini yapmak istiyorum. Bilindiği gibi, sanayici lkelerin ekonomik faaliyetlerinde iki yıl süren daralmadan sonra bu lkelerde üretim hayatı 1975 yılı sonunda ve 1976 yılı başında yeniden canlılık emareleri göstermiştir. Henüz atlatıldığı kesinlikle belgelenemiyen bunalımın temelinde i ve dış talepteki yetersizlikler yatmakta idi. Böylece, talep yetersizliği bir sebep ve üretimdeki daralmalar onun neticesini teşkil ederken bu bunalımın alınmamış özelliği işsizliğin yanı sıra enflasyonu da beraberinde sürüklemesidir. Bundan dolayı sanayici lkeler hem işsizliğe hem de fiyat istikrarsızlığına dönük olarak iki yönlü bir mücadeleyi birlikte sürdürmek zorunda kalmışlardır.

1975 yılında menfi seviyeler gösteren gelişme hızlarının geçen yıl müspet değerlere dönüşmesine rağmen ekonomik istikrar için denge arama ihtiyacı ortadan kalkmış değildir. Kısmen genel tedbirlerle ve kısmen de selektif tedbirlerle sanayici lkeler üretim faaliyetlerinde gelişmeler ve enflasyon hızlarında düşmeler sağlamıştır. Ancak, yıl sonunda görünen durum odur ki, dünya konjonktürü bir iyileşme seyri içine girmesine rağmen sanayici lkelerin çoğunda işsizlik oranı ve enflasyon hızı bunalım öncesi yıllarının hala bir katı üstünde seviye göstermektedir. Bu lkeler yeniden bir geriye gidişle bunalıma düşmemek için 1977 yılının ilk yarısında belli srelerde hedeflere ulaşmayı amaçlayan geniş kapsamlı pekik tedbirlere yönelmişlerdir. Sanayici lkelerin önceki ekonomik bunalımlarda görülenden farklı bir davranış içine girdikleri grlmektedir. İstihdam seviyesini yükseltmek için ekonomik faaliyet kar

genişletilirken zemin hazırlamamak dikkatlerin en fazla üzerinde toplandığı noktadır. İzlenen politikanın esası ağır adımlarla, fakat emin olarak sonucu gidecek şekilde çözümlene yollarının benim-senmesidir.

Büyük sanayici ölkeler aynı zamanda uluslar arası işbirliğini geliş-tirmek için yeni bir girişimde bulunmuşlardır. Ekonomik alanda ölkelerin izledikleri politikaların birbiri ile tutarlı ve yek diğerini destekler şekilde düzenlenmesi bu girişimin başlıca hedefidir. Yedi ölkenin ve AET temsilcisinin katıldığı Mayıs ayındaki Londra Konferansı yeni ümitler getirmiştir. Bu konferansta Dünya ekonomisinin denge şartları geliştirilmek istenirken petrol ihracatçısı ölkelerin duruma ve Kuzey-Güney diyaluğunun geliştirilmesine ön planda yer verilmesi, beslenen ümitleri daha da haklı çıkartacak bir geliş-medir.

Sayın Delege Arkadaşlarım,

Dışarıda olup bitenlerden söz edişimin asıl sebebi açıklamalarımı bir noktada bu gelişmelerin Türk ekonomisi üzerindeki etkilerine intikal ettirmektir. Önceki yıllarda hükmünü sürdüren sanayici ölkelerin ekonomik bunalımına değinirken talep seviyesinde düşme olduğunu ve bu durum karşısında fiyatların inme yerine yükselme gösterdiğini özellikle ifade etmeye çalıştım. Bilindiği gibi, fiyat artışları başlıca iki değişkenin tesiri altındadır. Bunlardan biri talebin genişlemesi ve diğer maliyetlerdeki artışlardır. Sanayici ölkelerde talep genişlemesi olmadığına göre fiyat artışlarının genellikle maliyet yükselişlerinden ileri geldiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Gerçekten, sanayici ölkelerde saat başına ücretler, enerji, maden ve tarımsal girdilerin fiyatları son yıllarda benzeri daha önce hiç görölmeyen yükselişler kaydetmiştir. Maliyetlerdeki artışlardan ötürü sanayi mamullerinin fiyatları da yükselmiş ve bu mallardan ithal et-tiklerimiz FOB değerinde önemli artışlar olmuştur. Sanayici ölkelerde fiyatların yükseliş ortalaması 1974 ve 1975 yıllarında %10 oranının üzerinde idi. 1976 yılında bu oranın altına düşmekle birlikte fiyatların artış ortalaması yine de yüksek sayılabilecek bir seviyede %8,1 olarak gerçekleşmiştir.

İthal ettiğimiz malların menşe fiyatlarındaki artışlara paralel olarak akreditif ve ithalat teminatlarının faizleri, sigorta ve navlun bedelleri, gümrük resimleri, komisyon ücretleri ve distribütör karları da yükseldiğinden işletmelere giriş maliyetleri FOB değerinin hayli üstünde gerçekleşmektedir. O nedenle bizdeki enflasyonun bir ucunun dışarıdaki fiyat yükselişlerine dayandığına işaret etmek her halde hatalı olmayacaktır.

Bu gelişmenin ödemeler dengemizi olumsuz şekilde etkilediği de açık ve kesindir. Sanayici ülkeler çıkışlı malların fiyatları ile birlikte navlun, sigorta ve diğer hizmetlerin ücretlerindeki artışlar döviz giderlerimizi yükseltmiştir. Aynı zamanda dış piyasalarda temel ham maddelerin fiyatları yükseltilmiştir ki bunun da munzam tesirleri olduğunu hesaba katmak gerekir. Geçen yılın sonunda A.B.D. ve Batı Avrupa ülkeleri çelik fiyatlarını yükseltme kararı almıştır. OPEC ülkeleri ham petrol fiyatlarını yalan başında ve ortasında geçerli olmak üzere %15 oranında yeniden yükseltmiştir. Ayrıca dış piyasalarda bakır, kalay, çinko, yün ve yapağı fiyatları yakın tarihli yükselişler kaydetmiştir. Bu durum gösteriyor ki, maliyetleri zorlayan ve ödemeler dengesi güçlüklerini arttıran dış etkenlere ekonomimiz sahne olmaktan kendini kurtaramamıştır.

Bugün yabancı ülkelerde çalışanlar ve onların yakınları ile birlikte iki milyona yakın yurttaşımız dışarıda yaşamlarını sürdürmektedir. Bunların zati ihtiyaçları için gümrük muafıklarından veya bedelsiz ithalat hükümlerinden yararlanarak geçici veya kesin olarak yurda gelişlerinde getirdikleri eşyaları dikkate alınırsa görülür ki ekonomimiz dışarıdaki mal piyasalarının değil para piyasalarının da etkisi ülkemiz sınırlarını aşmaktadır. Giriş ve çıkışların hareketlilik göstermesi sonucu Avrupa para piyasalarında milyarlarla ifade edebilen Türk parası işlem görmektedir. Partiler arasındaki sık sık oluşan değişimler Türk parasını da dış piyasaların arbitraj ve spekülasyon oyunlarına alet etmiştir. Üstelik Avrupa paralarının dalgalanmaları yakından izlenerek resmi müdahalelerle piyasalar kontrol altına alınmaya çalışırken Türk parası bu nevi bir destekten ta-

mamen mahrum bulunmaktadır. Bundan dolayı, Avrupa para piyasalarının istikrarsızlığı Avrupa paralarına nazaran Türk parasının dış değeri üzerinde daha fazla tahribat yapabilmektedir.

Görülüyor ki, dış etkenler ihmal edilebilir türden değildir ve bunların sağlam verilere dayanarak sağlıklı bir değerlendirmeye tabi tutulması gereklidir. Bu gerçeği dile getirdikten sonra ülkemiz ekonomisinin iç sorunlarına değinme sırasının geldiğine inanmaktayım.

Öncelikle ifade etmek isterim ki, ekonomimizin gelişme durumu bazı çevrelerin yaptığı gibi ortaya karanlık bir tablo çıkarmaya elverişli bir görüntü teşkil etmemektedir. Üçüncü beş yıllık plan döneminin büyük kesiminde plan hedeflerine tam olarak ulaşılammışsa da çok yaklaşıldığı kimsenin inkara kalkışamayacağı bir gerçektir. Yıllık programlarda piyasa fiyatları ile gayrisafi milli hasıla artış hızı 1974 yılı için %7,6 ve 1975 yılı için %8,0 olarak öngörölmüştür. 1974 yılında gelişme hızı %7,4 olarak program hedefinin az altında gerçekleşmiştir. 1975 yılında ise %8,0 gelişme hızı sağlanarak program hedefine ulaşılmıştır. 1976 yılında piyasa fiyatları ile GSMH artışı %7,2 ile program hedefine yaklaşan bir seviye göstermiştir.

1974 yılının gelişme durumunda bir önceki yılda tarımsal gelirin çok düşük seviyede kalışı etkili olmuştur. Gerçekten, tarımsal gelir, 1973 yılında %10 oranında gelirmiş durumda olduğundan 1974 yılında 1972 yılı seviyesine yaklaşan bir gelişme göstermiş ve bu durum genel gelişme hızına kolay yoldan itici bir etki yapmıştır. 1975 yılındadır ki, tarımsal gelir 1972 yılı seviyesini çok aşarak rekorla ifade edebilecek bir gelişme kaydetmiştir. Bu gelişmenin de kalkınma hızına önemli bir katkısı olmuş ve plan hedefinin gerçekleştirilmesinde tarım sektörü ileri bir rol oynamıştır.

Tarımsal üretimde üst üste iki yıl sağlanan artışlardan sonra 1976 yılında en iyi sonuç program hedefinin gerçekleşmesi şeklinde olabilirdi. Nitekim, geçen yıl bu tahmine uygun bir sonuç alınmış ve tarımsal üretim %3,8 oranında artmıştır. Yeni bir rekor teşkil etme-

sine rağmen tarımsal üretimin genel gelişme durumuna katkısı daha önceki yıllardakine nazaran sınırlı kalmıştır. Bundan başka dış alem gelirlerinde geçen yıl daha büyük bir düşüş olmuştur. Bilhas- sa işçi dövizli gelirleri ile turizm ve dış seyahat dengesinin aleyhte- ki sonuçları genel gelişme hızının daha yüksek seviyede gerçekleş- mesini önlemiştir.

Muhterem Arkadaşlarım,

Sanayileşmiş ülkelerde gelişme hızı ortalaması 1974 ve 1975 yıl- larında %0,6 ile %1,5 oranlarında gerilemiş ve 1976 yılında ise %5 seviyesinin altında bir ilerleme kaydetmiştir. Petrol ihracatçısı olanlar dışındaki gelişmekte olan ülkelere de benzeri bir durumla karşılaşmıştır. Son üç yılda dünya ekonomisinin geçirdiği bunalımlara, bunun ülkemiz ekonomisine tesirlerinin uzantılarına, Kıbrıs Harekatının ve akabinde uygulanan silah ambargosunun yarattığı olağanüstü durumlara rağmen etmiştir. 1974-76 yıllarının ortala- masına göre ülkemizin genel gelişme hızı %7,3 olmaktadır ki öteki ülkelerin aynı dönemde aldığı sonuçlarla karşılaştırılınca tatminkar bir seviyeyi teşkil etmektedir.

Ülkemiz ekonomisinin 1976 yılında noktaya ulaştığını belirtmek için basit bir karşılaştırma ile durumu zihinlerinizde canlandırma- ya çalışacağım. Gelişen bir ülke olmamıza rağmen geçen yıl yapı- lan ithalatın milli gelirimiz içindeki payı %13 oranını geçmemiştir. Bunun başka bir anlamı ekonomimizin ihtiyacı olan mallardan çok büyük bir kısmının iç üretim imkanlarımızla karşılanabilmiş olma- sıdır. Kaldı ki, ithalatımızın çok büyük bir kısmını yatırım ve ara malları teşkil etmektedir ki dış piyasalardan iç piyasalara intikal eden tüketim malları milli gelirimizin ancak %0,4'üdür. Bugün nü- fusu 42 milyonu bulan Türk toplumunun tüketim ihtiyaçlarının he- men hemen tamamının Türk müteşebbisinin ve Türk işgücünün ortak hayretleri ile karşılanması, bütün toplumumuzu haklı olarak mutlu edecek bir olaydır. Asırların ihmaline uğramış ülkemizin şimdi ulaşmış olduğu noktadaki durumu ile kıyaslama yapmak için gelişmekte olan ülkeler arasından bir başka örnek çıkarabil- mek kolay değildir.

Çok geriye gitmeye gerek görmüyorum. Bur kaç yıl öncesine kadar ülkenin emeklik buğday ihtiyacı için yabancı gemilerin geliş yollarını gözlediğimiz henüz tazeliği ile acı bir hatıra olarak hafızalarımızdadır. İki yıldır dışarıdan mal mubayaa edememenin değil elimizdeki ihtiyaç fazlasını dış piyasalara sevk edememenin sıkıntısını çekmekteyiz. Buğdayın yanı sıra bir çok hububat türlerinde önemli bir ihraç potansiyeli doğmuştur. Yakın zamana kadar döviz gideri olan kalemler şimdi ürünleri ihracatımız, 678 milyon doları bulmuştur ki, rekor bir yıl olan 1971 yılı tüm ihracatımızın seviyesinin de üzerine çıkmıştır.

Bir gözümüzü ekonomimizin iyi işleyen taraflarına açık tutarken diğer gözümüzü aksayan taraflarına kapalı tutmayı da doğru bulmam. Toplumumuz ekonomik kalkınmayı başlatmakla statik bir denge anlayışından dinamik bir denge anlayışına geçtiğine göre büyümenin kendine özgü sorunları elbette ki olacaktır. Ekonomik kalkınma her şeyden önce hızlı sanayileşme ve şehirleşme demektir. Ekonomik ve sosyal yapıyı gerekli şekilde değiştirebilmek için alt-yapı ve üst-yapı yatırımlarını yıldan yıla hızla genişletme zorunluluğu vardır. Bu yatırımların üretim artışına ve istihdam genişlemesine katkıda bulunacak sonuçlar vermesi, bir zaman süresinin geçmesini gerektirir.

Devlet iş hayatının büyüyen ihtiyaçlarına cevap verebilmek için enerji, su, yol, ulaştırma ve eğitim gibi alt-yapı hizmetlerinin geliştirilmesi faaliyetleri içine girer. Ayrıca, belli başlı madenlerin istihracı, demir-çelik, petrol-kimya mamulleri gibi temel malların üretiminin genişletilmesi için devletin öncülük ettiği faaliyet kolları vardır. Kamu sektörünün planda ön görülen hedeflere ulaşabilmesi için uzun vadeli projeleri hazırlaması ve aksatmadan uygulaması söz konusudur. Bütün bu yatırım faaliyetlerinin istenen nitelikte ve hacimde sürdürülmesi kamu harcamalarının hızla artması sonucunu verir.

Ekonomik kalkınma, özel sektör yönünden de yatırım hacminde büyük genişleme anlamına gelir. İmalatın dayanıksız tüketim mal-

larından yarı ve tam dayanıklı tüketim mallarına yönelmesi ile sabit tesislerin ve teçhizatın yapımı önem kazanır. Sanayileşme ile birlikte şehirleşme hareketinin güçlenmesi, inşaat ve ulaştırma faaliyetlerini hızlandırır. Özel sektörün ağırlığını hissettirdiği bu faaliyet alanlarında da, tamamlanması yılları gerektiren projeler uygulanır. Kısacası, gelir seviyelerinde artış sağlayabilmek ve yeni iş alanları açabilmek için özel sektörün yatırım harcamalarında da önemli artışlarla karşılaşılır.

Aziz Arkadaşlarım,

Burada dikkatleri üzerinde toplamak istediğim nokta, kalkınma gayretleri sürüp giderken fiyatlarda istikrar sağlamanın güçlüğüne işaret etmektir. Zira, yatırımlar önce nakdi ve daha sonra da fiziki gerçekleştirmeler gösterir. Diğer bir deyişle, yatırım faaliyetlerinin gelişmesinin ilk tesiri gelirleri yükseltici ve mallara karşı talebi artırıcıdır. Bu faaliyetlerin üretim kapasitelerinde büyümeyi sağlayarak mal arzını arttırıcı sonuca ulaşması aradan uzun zaman geçtikten sonra gerçekleşmektedir. İşte, bu nedenle belli ölçüde fiyat yükselişleri biraz da kalkınmanın tabiatında mevcuttur.

Diğer önemli bir nokta, kalkınma hareketi güç kazandıkça istihsal faktörlerinin seyyaliyet kazanarak maliyetleri etkilemesidir. Başlangıç safhasında sermaye ve işgücündeki talep artışına faiz ve ücretler duyarsızdır. Piyasalara o bölgenin şartları hakim durumdadır. Ancak, zamanla ulaştırma ve haberleşme araçları geliştiğinden, sermaye ve iş gücü, şartları daha cazip gördüğü yerlere kolayca kayar duruma gelmiştir. Bu konuda iki basit örnekten söz edebilirim. Biri, kalifiye işçilerimizden bir kısmının yurt dışında çalışmayı tercih etmesi sonucu usta işçiye ödenen ücretlerin büyük artışlar göstermesidir. Diğer örneği, devlet tahvillerindeki imtiyazların tasarruf sahipleri arasında daha yaygın şekilde tanınması olayı teşkil etmektedir. Bu yüzden kullanılabilir fonlar daha ziyade devlet tahvillerine tevaccüh etmiş ve onun sonucu özel sektörün ihracata tahvillerine tevaccüh etmiş ve onun sonucu özel sektörün ihracata bulunduğu tahviller için daha yüksek faiz ödeme zorunluluğu doğmuştur.

Maliyetleri artırıcı yönde bir başka gelişme de örgütleşme ve kurumsallaşma hareketidir. 1961 Anayasasında sendika kurma, toplu sözleşme ve grev ile sosyal güvenlik hakları değişik bir anlayışla ele alınmış ve yeni kanuni düzenlemelere gidilmiştir. İşçi sendikaları ve konfederasyonları çalışma şartlarını geliştirme konusunda büyük bir baskı unsuru haline gelmiş ve çoğu zaman devletin de desteğini sağlayarak çıplak ücretlerde ve sosyal yardımlarda işletmelerin mali takatlerini zorlamayan büyük artışlar sağlanmışlardır. Diğer yandan işçi örgütlerinin tahrikiyle bazen kanun dışına çıkan direnişlerle işletmelerde kaybedilen işgünü sayısı da çoğalmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı'nın resmi rakamlarına göre 1971-75 döneminde sigortalı işçilerin günlük ortalama ücretleri %142 oranında artmıştır. İki yılda bir tespit edilen asgari ücretlerdeki artışlar %50 oranının altına düşmediği gibi asgari ücret uygulaması tarım ve orman işçilerini kapsayacak şekilde de genişletilmiştir. İş kanununda kıdem tazminatının tavanı bir katı yükseltilmiş ve arkasından yapılan toplu sözleşmelerde daha yukarı kıstaslara baş vurulmuştur. Bunların da ötesinde sosyal yardımlarda sağlanan artışlar dikkate alınırsa birim başına işgücü maliyetinin ne kadar arttığı konusunda kaba da olsa kolay bir fikir edinilebilir.

1972-76 döneminde fiyatlar yılda ortalama %18,3 oranında bir yükseliş kaydetmiştir. Bu yükselişte yukarıda sözünü ettiğim faktörlerin etkili oldukları gözlenebilir niteliktedir. Milli gelir tahminlerinde cari fiyat artış hızlarının sabit fiyatlarla olana nazaran daha yukarı seviyelerde hesaplanması, nominal gelirlere ve toplam talep seviyesinde meydana gelen yükselişlerin fiyatlar ortalaması üzerinde bir baskı unsuru haline geldiği kanıtlanmaktadır. Keza, ithal malları fiyatlarında, inşaatların proje maliyetlerinde, ham madde ve yarı mamullerin fiyatlarında, kiralarda, faizlerde ve işçi ücretlerinde gösterge teşkil eden rakamlar, fiyatlar genel seviyesi üzerinde maliyetlerden gelen bir baskının sürekli varlığını belli eder bir doğrultudadır.

Son beş yılda fiyatlar ortalaması makul seviyenin üstünde seyir göstermesine rağmen bunun ekonomik gelişmemize olumsuz bir tesiri ile karşılaşılmemiştir. Sabit sermaye yatırımları gerek kamu sektöründe ve gerekse özel sektörde hızla artmaya devam etmiştir. 1972-76 döneminin ortalamasına göre bu iki sektörde yatırımlar yılda sırasıyla %34,0 ve %36,4 oranlarında artmıştır. Aynı dönemin sonuçlarına göre sabit sermaye yatırımlarının %49,6'sını kamu sektörü ve %50,4'ünü özel sektör gerçekleştirmiştir.

Üçüncü Beş Yıllık plan uygulaması yatırımların hızlı artışı şeklinde devam etmiştir. Bu gelişme diğer yönden alınırsa kaynak artışlarının genel olarak tasarruflar tarafından desteklendiği sonucu çıkarılabilir. Bilindiği gibi, yatırımların finansmanından hem mecburi tasarruflar hemde gönüllü tasarruflar etkili durumdadır. Vergiler ve emisyon artışları mecburi tasarrufların başlıca kaynağıdır ki kamu sektörü yatırımları bu kaynaklardan yararlanmaktadır. Devlet tahvillerine tanınan imtiyazlar da kamu sektörü yatırımlarına yardımcı bir unsurdur.

Özel sektör yatırımları ise, konjonktür şartlarına uyum gösteren gönüllü tasarruflarla bağımlıdır. Geçen yıl iç tasarrufların bu bölümünde gelişmenin zayıfladığına ilişkin bazı izlenimler edinilmiştir. T. Sanayi Kalkınma Bankası tarafından garanti edilen ve satışa çıkarılan özel sektör tahvilleri değer olarak daha önceki yıllardaki gelişmeyi gösterememiştir. Bankalardaki vadeli mevduatın geçen yılki gelişmeyi gösterememiştir. Bankalardaki vadeli mevduatın geçen yılki gelişmesi de sınırlı kalmıştır. Buna karşılık dövize çevrilebilir mevduatta bir katına yakın büyüme olduğu dikkati çekmiştir. Bu gelişme, bankalara müracaatların daha geniş ölçüde dış kaynaklı kredilerle karşılanmasına imkan vermiştir.

Kalkınmamızda ön görülen sabit sermaye yatırımlarının geleceğini güven altına alabilmek için gönüllü tasarruflara daha uygun gelen şartların geliştirilmesinin gerektiğine inanmaktayım. Ümit ederim ki, yetkili merciler mali kaynaklarda beliren son eğilimleri dikkate alarak bu konu üzerine hassasiyetle eğilecektir.

Diğer temel sorunlar arasında dış ticaretimizin önemli yeri olduğu-
nu delege arkadaşlarım takdir edeceklerdir. Gelişen bir ekonomi-
ye sahip olduğumuzdan ithalatımızın hacmindeki genişlemenin sü-
reklilik arz etmesi normaldir. Ekonomimizin de yapısal değişme ih-
tiyacının yanı sıra ithal konusuna giren akaryakıt, mineraller ile diğer
yıldan yıla artışlar da döviz giderlerimizi arttırıcı bir etkindir.
Bu durumda ihtiyacımızı daha fazla ithalatımızı finanse edecek gü-
ve sahip duruma getirmek, çetin ve meşakkatli olmasına rağmen
vaz geçemeyeceğimiz bir yoldur.

1976 yılında elde edilen sonuçlar bizi daha iyiye yöneltici haklı bir
neden teşkil edecek değerdedir. Geçen yıl toplam olarak ihracatı-
mız %39,9 oranında artış keydietmiştir. İhracatımızdaki artışın çe-
şitlilik arz eden çok sayıda tarım ve sanayi ürünlerini kapsaması bu
gelişmeye anlam kazandırmaktadır. 1975 yılına nazaran tarım
ürünleri ihracatımız %46,8 ve sanayi ürünleri ihracatımız %33,2
oranlarında değer artışları göstermiştir, buna karşılık maden cev-
heri ihracatımızdaki artış çok daha düşük bir seviyede kalmıştır.

1977 yılına ihraç edilebilir stoklarla girildiğini de belirtmeliyim. Bu
güne kadar yağışların mevsime ve bölgelere göre düzenli geçişi bil-
hassa yılın ikinci yarısında ihraç potansiyelimizin artabileceği kana-
atini kuvvetlendirmektedir. Sanayi sektörünün de ihracatın artışına
katkısı olabilecektir. Özellikle işlenmiş gıda maddeleri ile giyim eş-
yası, ağaç ve orman sanayi ürünlerinde, dayanıklı tüketim malların-
da ve otomotiv sanayini besleyen yan sanayi kollarının imal ettiği
standart parçalarda dış piyasalara daha fazla sevkியatta bulunabile-
ceğimizi söyleyebilirim. İlgili kamu iktisadi teşebbüsleri program
hedeflerine uyum gösterecek bir düzenleme içine girdikleri takdir-
de maden cevheri ihracatımızda da genişleme olabilecektir.

İhracatımızı arttırma sorununun özü, ürettiğimiz malları hem iç pa-
zarlara hem de dış pazarlara yöneltecek yoğun çabaların içine gi-
rebilmektedir. Sanayi mamullerimizin dış rekabet gücünü arttırma
konusunda şimdiye kadar önemli bir mesafe kat edildiğine inan-

maktayım. Liberasyon listelerine giren malların toplam ithalatımız içindeki nisbi önemini giderek arttırması, AET çıkışlı mallara uygulanan gümrük indirimlerinin genişlemesi, çeşitli gümrük kolaylıklarından ve bedelsiz ithalat mevzuatından yararlanarak dışarıdan getirilen malların çoğalmasında yerli yapımı mallarımızın dış rekabete daha dayanıklı duruma geldikleri ifade edilebilir.

Dış piyasalardan çeşitli yollarla mal akımı artan şekilde devam ettiğine göre mamullerimizin rekabet gücünün arttırılması, esasen sanayimiz için hayati bir zorunluluk haline gelmektedir.

Ancak, hür teşebbüsün sadece kendi gücünü ve iradesini kullanması ile sanayici ülkelerin mallarına karşı tam bir rekabet üstünlüğü sağlanması beklenemez. Zira, işletmelerin çetin rekabet şartlarına uyumu sınırlayan iç etkenler mevcuttur. Teşebbüs, organizasyon ve pazarlama gücü ne derece kusursuz olursa olsun işletme sonuçlarında siyasi ve ekonomik hayatın eğilimleri, tercihleri ve kararlılık derecesi etkili olmaktadır. Bir yandan planda ve programlarda özel hedefler gösterilirken diğer yandan belli çevrelerde hür teşebbüsün varlığı bazen tartışma ve bazen de tehdit konusudur.

Dış ekonomik ilişkilerimizden söz ederken 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu ve uygulamasına da değinmeyi yararlı görmekteyiz. Bilindiği gibi, bu kanun 1930 yılında çıkarılmış olup Türk Parasının Kıymetini Koruma gerekçesi ile kararlar almaya Bakanlar Kurulunu yetkili kılmıştır.

Anılan kararlara uyulmaması ağır hapis cezalarına konu teşkil etmektedir. Hukuktaki genel kaide hangi fiillerin suç teşkil ettiği kanunlarda açık şekilde belirttiği halde Türk Parası Koruma mevzuatına göre suç teşkil eden fiiller kararnamelerde ve tebliğlerde belirtilmiştir. Bu hali ile Türk Parası Kıymetini Koruma Kanununun ceza hukuku ilkelerine aykırı olduktan başka ciddi hiçbir fayda getirmediği gibi yersiz ızdıraplara da sebep olabilmektedir.

Örneğin kambiyo denetimi konusunda maddi hata ve usul hatası yapmış, kaçakçılık olayı ile en küçük ilgisi bulunmayan kimseler acıklı durumlara düşmüşlerdir. Fiil ile ceza arasında çok büyük nispetlilikler amme vicdanını derinden yaralamaktadır. Üzülerek ifade edeyim ki, hukukun üstünlüğünü kabul etmiş demokratik ülkelerde bizdekine benzer örnekler bulabilmek mümkün değildir.

Vergi sistemimizin aksayan yönleri diğer önemli bir engeldir. Mükellefiyetlerin çokluğu, muafiyet ve istisna hadlerinin anlamını kaybetmesi, müterakkiyet nispetlerinin işlemez hale gelişı, vergilendirmenin yer yer maksadı dışına çıkarak cezalandırma şekline dönüşmesi sonuçları itibariyle işletme maliyetlerini zorlayıcıdır. Bazı kamu iktisadi teşebbüslerinin ürettiği temel girdilerin fiyatlara sanayileşme ülkelerindekine nazaran oldukça yüksek seviyede tutulmuştur ki, aynı yöndeki sonuçları ağırlaştırmaktadır.

Bütün bunlara son yıllarda işgücü maliyetlerindeki hızlı yükselişleri ekleyebiliriz. Yabancı yapımı mallar ile yerli yapımı mallar arasında ücretlerden doğan avantajlı durumumuz kaybolmaya yüz tutmuştur.

Gelişmişlik seviyesine çıkabilmemiz için ekonomimizin dışa açılma şartlarını iyileştirmek kesin bir zorunluluktur. Bu konuda hür teşebbüs topluluğuna olduğu gibi devlet otoritelerine de geniş sorumluluklar düşmektedir.

Muhterem Arkadaşlarım,

İzin verirseniz, vergi sistemimizin ıslahı konusunu toplumsal açıdan alarak bazı ayrıntılara girmek istiyorum. Önce belirtmeliyim ki, vergilerin devlete mali kaynak sağlayacak güce sahip olması beklene ni yerine getirmesi için yeterli değildir. Aynı zamanda ekonomik istikrarı ve gelişmeyi sağlayıcı yönü ile ileri bir değer taşır. Bu yönden bakıldığında halen uygulanmakta olan gelir vergisi esasları çok tartışma götürür bir durum arz etmektedir. Özellikle muafıklar, istisnalar, en az geçim indirim hadleri, ticari ve zirai kazançları tespit usulleri bu güne nazaran çok değişik şartlara göre düzenlenmiştir.

Aradan geçen süre zarfında para değerindeki hızlı düşüş dolayısıyla nominal değeri yüksek görünen kazançlar ağır şekilde vergilendirilmektedir. Bu kazançların gerçek değeri nominal değerinin ok altında olmasına rağmen vergi tarifelerinin en üstü uygulanmaktadır. Gelir vergisinin esasları öylesine günün şartlarının gerisinde kalmıştır ki bu vergi en yüksekliği ile uygulanan tek nispetli bir vergi durumuna yaklaşmıştır. O nedenle, hizmetliler gibi küçük tacirin vergi yükü çok ağırlaşmıştır.

Aynı şekilde, para değerindeki düşüş etkisi ile alım ve satımlarda yıllık tutarların nakdi olarak ifadesi çok fazla büyüme göstermiştir. On altı yıl öncesinin konjonktür durumuna göre vergi usul kanununda defter tutma mükellefiyetine kıstas tutulan alım ve satım miktarları geçerliliğini yitireli uzun süre olmuştur. Buna rağmen uygulama kanunda yazılı şekliyle aynen devam ettiğinden basit iş yapısı olan tacirler dahi birinci sınıf defter tutma mükellefiyetine tabi kılınmaktadır. Neticede vergi mükellefiyeti, ortada bir suç olmadığı halde bir cezalandırma niteliği kazanmaktadır.

Kıza, ortalama kar hadleri uygulamasının gözden geçirilmeye muhtaç yanları vardır. Üç yol için tespit edilen kar hadleri bazı şartlara göre mükellefi kazanılmayandan da vergi ödemeye zorlar durumdadır.

Aziz Arkadaşlarım,

Vergi sistemi konusundaki açıklamalarımı fazla uzatmadan birkaç cümle ilavesi ile iktifa edeceğim. Vergilerin mali fonksiyonlarının yanı sıra ekonomik fonksiyonları olduğu hatırdan çıkarılmalıdır. Bir genel prensip olarak vergilerin serveti yok etme yerine serveti artırıcı ve adil gelir dağılımını sağlayıcı olmasına dikkat gösterilir. Bizdeki sistem konjonktür şartlarının getirdiği erozyonla aksine işler bir eğilim yaratmıştır. Anayasamızın öngördüğü insan haysiyetine yaraşır bir hayat anlayışına uygun düşmeyen talihsiz bir uygulamadır. Bu konuda hükümetlerin vergi sistemindeki bazı ağır aksaklıkları giderici yasal tedbirler için çeşitli girişimleri parlamentonun desteği ile birleşemediği için vergi adaletsizliği azaltıcı sonuca ulaşılmamıştır.

Uzun yılların biriktirdiği vergi sisteminin ıslahı konusu seçim sonrası iktidarın önüne ilk planda bir sorun olarak çıkacaktır. Burada samimiyetle ifade edeyim ki, hür teşebbüs kendi çıkarları açısından değil Türk toplumunun medeni ölçüler içindeki yaşayışı açısından bu konuya sahip çıkmaya devam edecek ve onun takipçisi olacaktır.

Aziz Arkadaşlarım,

İnsanların hayatında olduğu gibi milletlerin hayatında da sıkıntılar ola gelmiştir. Bunların bertaraf edici yolları arayıp bulacak yerde ümitsizliğe kapılmayı anlamsız görüyorum. Türk toplumunun maddi ve manevi varlığı, daima çıkış yollarını bulan ve engelleri aşan dayanıklılığı çok çeşitli örnekler ile göstermiştir. İktisadi hayatın büyüme sancılarını çeken toplumumuzun bugünkü güçlükleri de kısa zamanda geçmişe mal edeceğine inanmaktayım.

Aziz Arkadaşlarım,

Uzun süredir üzerinde hassasiyetle durduğumuz konulara da birkaç kelime ile temas etmek isterim.

5590 sayılı kanunumuzun yıllardan beri ihtiyaçları karşılayamaz hale geldiği bilinmektedir. Kanunun değiştirilmesi amacı ile müteaddit tadil projeleri hazırlanmış, fakat çeşitli nedenlerle bu tadil projelerinin kanunlaşması mümkün olmamıştır.

Bu dönemde, 5590 sayılı kanunda acilen değiştirilmesi gereken maddeler tespit edilmiş ve mevzuat komisyonu başkanlığı ile müştereken yeni bir tadil tasarısı hazırlanarak 17.8.1976 tarihinde ticaret bakanlığına takdim edilmiş bulunmaktadır.

5590 sayılı kanunun uygulanması hakkındaki Tüzüğün Birlik Oda ve Borsalar personeli ile ilgili önemli bazı maddelerin değiştirilmesi için de teşebbüse geçilmiştir. Tüzüğün personel ile ilgili hükümlerinin tadili amacıyla hazırlanan tasarısı oda ve borsalarımızın temsilcilerinin iştiraki ile geliştirilerek Ticaret Bakanlığı'na sunulmuş, Bakanlıkta yapılan çalışmalarını müteakip Danıştay'a sevki sağlan-

mıştır. Diğer yandan,5590 sayılı kanunun değiştirilmesinin kısa sürede mümkün olmayacağı bilindiğinden, kanunun düzenlenmesini tüzüğe bıraktığı hususlarda önemli sayılan ve uygulamada sıkıntı doğuran tüzük hükümlerinin de değiştirilmesi için çaba sarf edilmiştir. Yine oda ve borsa temsilcileri ile yapılan toplantılar sonunda hazırlanan görüşümüz Ticaret Bakanlığı'na gönderilmiştir.

Oda ve borsalarımızın hizmet binası inşa ettirmek amacıyla ihtiyaçları olduğu bilinmektedir. Oda ve borsalarımızın bu ihtiyaçlarının karşılanması için T. Emlak Kredi Bankası ile temas kurulmuş, oda ve borsalarımızın bankada bir fon kurmaları halinde bankanın da kaynaklarından tahsis suretiyle kredi imkanı sağlanmıştır. Bu konuda oda ve borsalarımıza bilgi verilmiş olup fona katılmalarının uygun olacağı bildirilmiştir. Fon yeterli olduğu takdirde, ihtiyacı4 olan bütün kuruluşlarımız kısa zamanda kredi imkanından yararlanabilecektir.

Zikredilmeye değer bir husus, piyasada likidite sıkıntısının giderilmesi için merkez bankası şeddinde birliğimizin yaptığı girişimler sonucu sanayici ve ihracatçıya açılan kısa ve orta vadeli reeskont kredilerinin şartlarında ve tahsis edilen miktarlarında lehte sonuçlar gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Özellikle kamu harcamalarının daraldığı, buna karşılık vergi ödemelerinin çoğaldığı ve banka kredilerinden iadelerin fazlalaştığı bu yüzden de nakit darlığı içine düştüğü Mart-Haziran döneminde Merkez Bankası'nın başvurumuz üzerine aldığı son tedbirlerin nispi bir rahatlık sağladığı müşahede edilmektedir.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Ekonomimizin genel gelişmesini ve ana sorunlarını bu şekilde özetledikten sonra, Türk Özel Sektörü için bazı çevrelerce ısrarla öne sürülen bir takım iddia ve ithamlara cevap vermek istiyorum.

Biz defalarca tekrar tekrar beyan ettik. İnanç ve ilkelerimizi bildirdik. Yine de tekrar ediyorum ki, Türkiye bir Anayasal düzen olarak tercihini Karma Ekonomi şeklinde yapmıştır. Bu ekonomi sistemi

içinde Kamu kesimi gibi başka bir Özel Sektör kesimi de mevcuttur. Bunu inkar etmek, bunu başka türlü yorumlamak her şey den önce Anayasa'yı inkar olur. Girişimci ve yaratıcı teşebbüs gücünü şimdi Hür teşebbüs olarak adlandırdığımız Özel Sektör kesimini yok farz etmek yada yok etmeye çalışmak hiç kimsenin başarabileceği bir iş değildir. Demokratik Parlamenter Rejim için, bu Anayasa Düzeni var oldukça ve sayın arkadaşlarım, Türkiye var oldukça, yaratıcı Hür Teşebbüs de daima var olacaktır ve bu gücü yok etmeye de kimsenin gücü yetmeyecektir.

Biz ne diyoruz sayın arkadaşlarım, Türkiye anayasal düzen olarak Karma Ekonomi Sistemi ve yine Anayasa gereği olarak planlı kalkınma tercihini yapmıştır. Devlet, büyük gücü ile altyapı hizmetlerini, ulaşım ve haberleşme ağlarını, baraj, liman, enerji santrallerini vs. temin ve tesis edecek, yaratıcı teşebbüs Özel Sektör kesimi de kendi gücü ve imkanları ile devletin bu faaliyetlerine yeterli katkıda bulunurken diğer yandan da ülkenin ekonomik gelişmesinde üzerine düşen yatırımlara yönelecektir ve şimdi de bunu yapmaktadır.

Hal böyle iken bizleri yanlış ve kasıtlı takdim etmek isteyen bayanlar hakikat ve insafla bağdaşan bir yanı olamaz.

Birliğimizin 25. Kuruluş Yıldönümünde de arz ettiğim gibi her türlü iftira ve istismarı hiç olmazsa bundan sonrası için önlemek gayesiyle bir defa daha ifade etmek isterim ki:

Biz, Hür Teşebbüs mensupları olarak, işçi kardeşlerimizi sevgi ve saygı dolu olarak, onları en az kendimiz kadar refaha layık görürüz. Biz, emeğe hakkını inkar etmekteyiz. Emeği sermayeyi ve teşebbüsü birbirinden ayrılmaz bir bütün sayarız.

Biz emeğe saygılıyız. Ekonomik imkanların elverdiğince emeğin sosyal adalet umdelerine uygun olarak hakkını almasını isteriz. Sosyal Adaleti ve Sosyal Güvenliği millet olarak saadetimizi temel şartı sayarız. İşte bizim anladığımız ve gönlümüzdeki çalışma barışının temel

premsipleridir. Bünye olarak bizleri inkar edenlerin çarpık sloganları bizim bu anlayışımızı ve inancımızı değiştirecek gücü hiçbir zaman erişemeyecektir.

Sayın Arkadaşlarım,

Bugün Türkiye’de iç tasarruf yetersizliği, sermaye ve kredi darlığı, önemli altyapı noksanlıkları, döviz darboğazı, bürokratik engeller, çeşidi 30’u bulan vergi mükellefleri vardır. Müteşebbis kararsızdır. Bütün bunların üzerinde siyasal güvensizlikler mevcuttur. Bütün bu şartlarla çevrelenmiş durumdaki özel sektörün hala dilediği yoldan, dilediği kadar kazanç sağladığını iddia edebilmek çok büyük bir iftiradır, çok insafsız bir istismardır.

Bir garip iddia da, teşebbüs özgürlüğünün bir avuç insanın tekelinde bulunduğu yolundaki isnattır. Bu ne biçim anlayıştır. Kime ne sağlayacaktır? Kimi neye inandıracaktır?

Muhterem Delege Arkadaşlarım,

Bizim anlayışımızda kendi tarlasını işleyen çiftçiden, tezgahında çalışan sanatkarımıza, dükkanında ticaret yapan küçük esnafından en büyük tacirine ve sanayicisine kadar milyonlarca Türk insanı Hür Teşebbüs kesimi meydana getirmektedir. Bu büyük kesime, bu büyük güce, bu milyonlara, bu namuslu ve vefakar üreticiye bir avuç insan demek gaflet olur sayın arkadaşlarım, delalet olur, bölücülük olur. İşte bu istismarlara müsamaha etmeme durumundayız. Bugün 42 milyonluk ülkemizin çalışan nüfusunun %70’i Özel Sektör kesimindedir. Bu büyük kitlenin geçim, istihdam ve üretkenliğini Özel Sektör kesimi sağlamaktadır. Ülkedeki yatırımlardan yarından fazlası Özel Sektör kesimi tarafından gerçekleştirilmektedir. Bütün bunlar birer vakıa, birer hakikat iken el alan bir avuç insanın tekelinde bahsedebilmek, bunu diyebilmek ve bunu aşılama gayreti içinde olmak her şeyden önce bu güzel vatana ve onun saygıdeğer insanına hıyanet olur.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Millet olarak birlik ve beraberlik içinde olma zaruretindeyiz. Her

türlü bölücülüğe, iç ve dış tahrikçilere her birlikte karşı olmak mecburiyetindeyiz. Türkiye bugün bir varolma çabası içindedir. Cumhuriyete ve rejime yönelik yıkıcı, bölücü ve anarşik mihraklarca yürütülen faaliyetler son zamanlarda yoğun bir hal almıştır. Biz; körpe dimağları dejenere eden, öğrenciyi, işçiyi sokağa döken, mezhep ayrılıklarını körükleyen, kardeşi kardeşe vurduran, mülkiyet ve miras hakkını reddeden, devleti milletinden kopararak parçalama amacını güden çarpık sloganlara, sapık fikirlere, sonu belirsiz formül ve reçetelere karşıyız ve sarsılmaz bir azimle de daima karşı olacağız. Gücümüzün, nefesimizin, canımızın yettiği kadar da bunlara karşı olduğumuzu haykıracağız. Bu güzel vatani, Türk Milletini böldürmeyeceğiz, kardeşi kardeşe kırdırtmayacağız.

Muhterem Arkadaşlarım,

Türk insanının vazgeçemeyeceği büyük değerler vardır. Türk insanı her şeyden önce hürriyet içinde yaşamak ister. Türk insanı hürriyetinden vazgeçmez. Türk insanı için mülkiyet ve miras bir gayedir. Bir haktır. Türk insanı bu değerlerden de vazgeçemez. Türk insanı için aile en kutsal ve en sağlam temeldir. Türk insanı aile müessesesinde de vazgeçemez. İşte arkadaşlarım, bütün bu gerçekleri bir yana itip, totaliter bir rejim istemek, hürriyetten yoksun bir yaşamı reva görmek, ferdi hürriyetleri ortadan kaldırarak insanı devlete köle eden bir düzenin tesisini istemek, ya da hayal etmek her şeyden önce bu güzel memleketi ve bu vakur milleti tanımadır. Onu anlamamaktır. İşte bunu düşünebilenler, bunu düşleyebilenler bir avuç şartlanmış gafillerdir. Biz, Türk örf ve adetlerine, köklenmiş anelerimizin ruhuna aykırı düşen bir inkarcı, bu çarpık zihniyetin devamlı mücadelesi içinde olacağız. Ve sayın arkadaşlarım, bu mücadelemiz huzurlu bir Türkiye'nin bekası için artan bir azimle devam edecektir.

Muhterem Delege Arkadaşlarım,

Hepimiz, birleşmek kaynaşmak zorundayız. Hür Teşebbüs fikrinin savunucuları olarak bu memleketin evlatları olarak, kendi meselelerimizle birlikte, memleket meselelerini de çağın şart ve gereklerine göre eğilmek, en uygun tedbirleri zamanında almak mecburi-

yetindeyiz. Yapılacak iş sevinçte ve tasada kenetlenmek, bir fikir birliğinde, bir gaye birliğinde daima kendimizi, gücümüzü, irademi zi sağlam tutmak, tek bir ses, tek bir vücut, tek bir bayrak olmaktır. Bunu becerebildiğimiz an da duyulacak gür bir sesimiz, saygınlıkla pekişen büyük bir kuvvetimiz olacaktır.

Huzurlarınızdan ayrılırken, Allah'ın Devlete ve Millete zeval vermesini diler, hepinizi sonsuz saygı ve muhabbetle selamlarım, Aziz ve Muhterem Arkadaşlarım.

33. GENEL KURUL - 20 / 21 MAYIS 1978

Sayın Başkan, Sayın Bakanlarımız, Siyasi Partilerimizin Değerli Temsilcileri, Basınımızın ve TRT'nin Fedakar Mensupları, Muhterem Misafirler, Sevgili Delege Arkadaşlarım,

XXXIII. Genel Kurulumuzu idrak etmenin mutluluğu içinde, teşriflerinizden dolayı teşekkürlerimi sunuyor, hepinizi şahsım ve arkadaşlarım adına en içten sevgi ve saygılarımla selamlıyorum.

Bir yıl önce sayın delege arkadaşlarımın yüksek teveccühlerine mahzar olan Yönetim Kurulumuz, geçmiş dönemlere nisbetle, gerek ülkemizin ve gerek Hür Teşebbüs için son derece büyük sorunların devam ede geldiği bir yıllık çalışma ve faaliyetine tamamlayarak huzurunuzla tekrar çıkmış bulunmaktadır.

Aziz Arkadaşlarım,

Bu çalışma devremizde de Ülke ve Milletimizin refah ve saadetine katkıda bulunmak, Hür Teşebbüs camiasının ihtiyaç ve dileklerine tercüman olmak yolunda gösterdiğimiz her gayrette, oda ve borsalarımızın sarsılmaz güven ve desteğini daima yanımızda hissettik.

Her birinize ayrı ayrı şükran borçluyuz. Bu gerçeği özellikle belirtmek benim için zevkli bir vazife olmaktadır.

Ülkenin tümünü, başta hür teşebbüs olmak üzere, tamamı ile etkisi altına alan ekonomik bunalımın getirmiş olduğu etkileri hep birlikte yaşamakta ve bütün gücümüzle Milletimizin ve memleketimizin selamete ulaşması için çalışmaktayız.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Hiç şüphesiz camiamızın olduğu kadar memleketimizin de çeşitli ve girift meseleleri vardır. Bunların hiçbirisi halledilmeyecek meseleler değildir. Uzun ve kısa vadede bu sorunlara çözüm yolu bulunabilir. Bunun için ilk şart istikrardır. Huzurdur. Maalesef memle-

ketimiz bugün huzur ve istikrardan çok uzakta bulunmaktadır. Ecdadımızın kanları ile meydana gelen ve büyük kurtarıcı Atatürk'ün bizlere emanet ettiği yurdumuzda doğrudan doğruya rejime yönelmiş bölücü ve anarşik olaylar had bir safhaya ulaşmıştır. Bu esef verici ve tehlikeli boyutlara ulaşmış olayları inlemeden istikrarın sağlanması asla bahis konusu olmaz. Doğrusundan batısına, güneyinde kuzeyine kadar aziz yurdumuzun dört bir köşesinden gelen siz aziz delege arkadaşlarımızın içinde yaşadığı bu olayların bir an evvel önlenmesini ve hür demokratik rejimin kaideleri içinde en seri ve en ciddi tedbirlerin bir an evvel alınmasını tüm sorumlulardan istiyor ve bekliyoruz. Bu konuda camiamızın kendisine düşen her görevi her zaman yapmıştır ve bundan sonra da yapmağa devam edecektir. İnanıyoruz ki rejim düşmanlarının hüsrana uğrayacakları gün uzak değildir. Büyük Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetimiz ilelebet yaşayacak, Türkiye kalkınmasını başarı ile sağlamış ve muasır Devletler seviyesine en kısa zamanda yükselmiş olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Rejime olduğu kadar rejimin temeli olan hür teşebbüse karşı gittikçe artan saldırılardan burada bahsetmeden geçemeyeceğim.

Son günlerde Anayasanın getirmiş olduğu karma ekonomi düzeni bozucu, Devlet ekonomik hayata daha ileri ölçülerde müdahalesini artırıcı girişimleri; dikkat ve endişelerimizi üzerinde toplamış bulunmaktadır.

Türkiye, kalkınmasını Milletçe el ele yapacaktır. Büyük Kurtarıcı Atatürk, Milli Mücadeleye Millete güvenerek, Millet in imkanlarını birleştirerek girmiş ve başarmıştır. Büyük Kurtarıcının tek dayanağı ve güç kaynağı Aziz Milleti olmuştur. Memleket kalkınmasının da başka türlü gerçekleştirilmesine imkan yoktur. Karma ekonomiden uzaklaşarak, denenmiş iflas itmiş modellerden medet ummak yanlıştır. İktisadi hürriyetin olmadığı bir yerde başka hürriyetlerden bahsetme imkanı yoktur. Onun içindir ki, yurt kalkınmasında daima varız ve daima var olacağız.

Türk hür teŖebbüsü, anayasamızın gereği olarak, planlı kalkınma yolunda, kendi gücü, yaratma kabiliyeti ve teŖebbüsleri ile milli ekonomimize en büyük katkıyı sağlamaktadır. Ülkenin kalkınması, milletin refahı için giriŖtiđi atılımlara, yaptığı hizmetlere karŖılık onu küçük göstermeye çalıŖan bazı beyan ve davranıŖların sürdürülmekte olması üzülenek izlemekteyiz.

Hür teŖebbüs mensuplarını milli gelirden en yüksek payı, hem de hakkı olmadığı halde alan bir avuç insan olarak tavsif ve ilan etmeye yeltenenler bulunduğu görölmektedir.

Aslında, dün sadece hür teŖebbüse düşman gibi görünenlerin, bugün devlete ve rejime düşman oldukları, gün yüzüne çıkmıŖtır. Aziz milletimiz hür teŖebbüs düşmanlığının ardındaki hesap ve niyetleri artık bütün çıplaklığı ile görmektedir.

Hangi ekonomide olursa olsun, o ekonomiye vücut veren sektörlerden birinin veya birkaçının diğerlerinin leyh ve aleyhinde himaye veya ihmal edilmesi, milli ekonomiyi mutlaka sarsar, hatta yıkılmasına neden olabilir.

Anayasamızın ekonomik kalkınmamız için temel sistem olarak benimsediği karma ekonomi felsefesini bozan giriŖimlerin, memleketimize dönüşü olmayan zararlı sonuçlar getireceğini görüyor ve bu giriŖimlere endiŖe ile izliyoruz.

Hür Demokratik Parlamenter Rejimin baskısı, İnsan Hak ve Hürriyetlerinin işlerliği ancak hür teŖebbüsün varlığı ile mümkündür.

Hür ve Demokratik nizamın temel şartlarından birisi, o milleti meydana getiren bütün fertlerin kendi sahalarında ve tam bir hürriyet nizamı içinde çalıŖma hak ve yetkisini kullanabilmesidir. Bunun tabii neticesi ise mülkiyet ve miras haklarının itibar ve saygı görmesidir.

Anayasamızın koymuş olduğu temel hüküm ve prensiplerden uzaklaşarak, yeni yol ve yöntemler veya yeni ekonomik modeller aramak, ülkeyi sonu belli olmayan maceralara götürür.

Milli refah, bir ülkede her ferdin insan onuruna yaraşır şekilde yaşamasını sağlayacak gelire kavuşturulmasıyla mümkündür. Yoksa milli gelirin adil ölçüler içinde dağılımı gerekçesiyle sefaletin paylaşılması hiç kimseye huzur getirmez.

Pek Değerli Arkadaşlarım,

Hür olmayan, dilediği işte dilediği şekilde çalışmayan, şahsi güç ve kabiliyetini kullanmayan, bilgi, tecrübe ve ihtisasını milletin hizmetine arz edemeyen insanların mesut olduklarından söz edilemez. Fert ve millet hür olduğu ölçüde saygındır.

Muhterem Arkadaşlarım,

Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da Hür Teşebbüse ve sizlere karşı girişilen her davranışın daima karşısında olacağız. Emegi ile alınının teri ile gece ve gündüz demeyen mesaisi ile geçimini sağlayan, bu Devlete vergi veren, bu vatana hizmet eden Hür Teşebbüse ve onun içinde yer alan vefakar, fedakar, vatanperver arkadaşlarımıza yönetilen haksız ve insafsız davranışları mazur görmek mümkün değildir.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Gerçekte bugün, her zamankinden daha fazla milli birlik ve beraberliğe, çalışmaya ve daha fazla mal üretmeye, ihraç etmeğe muhtaç ve mecbur olduğumuz bir devredeyiz. İçinde bulunduğumuz mali, ekonomik ve siyasal sıkıntıları Türk Milleti olarak hep birlikte omuz omuza, el ele aşmak zorundayız. Buna rağmen esnafı tüccarın, sanatkarı sanayicinin, işçiyi işverenin, ithalatçıyı ihracatçının, müstahsili müstahsilin, memuru serbest meslek sahiplerinin ve vatandaşın karşısında göstermeye çalışmak, bölücülük ve huzursuzluk yaratmaktan başka ne sağlar? Bugüne kadar bu bölücü oyunlara düşmedik ve daima karşısında olduk. Bundan böyle de daima karşısında olacağız.

Değerli Arkadaşlarım,

Hür Teşebbüsün en yetkili bir kuruluğu olarak, hemen her olay ve durumda hiç olmazsa ilk etki ve sonuçları olmadan kamu oyuna bir görüş ve tesbitle çıkmayı prensip olarak uygun bulmuyor ve her zaman olduğu gibi gerektiği anda fikirlerimizi açıklama ihtiyacını duyuyoruz. Elbetteki inancımızın doğrultusunda kamu oyunun oluşturma ve yaratmada devamlı bir gayret iğerisindeyiz. Ne var ki; bazı çevrelerce bizim gerektiği şekilde ses duyurmadığımız, önemli olay ve sorunlarda suskunluk içerisinde olduğumuz ileri sürülürken, bazı kesimler de lüzumundan fazla konuştuğumuz iddiasındadırlar.

Saygıdeğer Arkadaşlarım,

Biz, çok önemli addettiğimiz ülke sorunlarının çözümünde alınmış ve alınacak tedbirlerin hiç olmazsa ilk etki ve tepkilerinin ne olduğunu, ne olabileceğini görmeden, bunun araştırmasını ve incelemesini yapmadan hemen anında bir görüş seyretmenin isabetli olmayacağına inandığımızdan, prensip olarak daima iyi bir zamanlama ölçüsü içinde olduk. Bu tutumumuz ve anlayışımızın sizler tarafından tasvip edilmediğine inanıyoruz.

Genel Kurulumuzun Muhterem Deleğeleri,

şimdi de ekonomimizi yakından ilgilendiren konularda görüşmeleirimizi ifadeye çalışacağım. Geçen yıl ekonomimizde genel gelişme hızı %5 olarak gerçekteşmiştir. Gerek kamu sektöründe ve gerekse özel sektörde bu yavaşlama belli şekilde hissedilmiştir.

Ekonomimizin durumunu değerlendirirken Dünya Konjonktürünün şartlarını da iyi gözlememiz gerekmektedir. Batılı ülkeler bir kaç hariç ekonomilerinin gelişmesini planladıkları düzeye çıkaramamışlardır. Bu ülkelerde enflasyon hızı nispeten düşük bir seviyeye inmiş olmakla beraber, ekonomik faaliyetler arzu edilen anlılığı göstermiş olmaktan uzak kalmıştır.

Öte yandan batılı ülkeler tarafından izlenen antieflasyonist politika işsizlik seviyesinin daha da yükselmesi sonucunu doğurmuştur. Gelirler azaldığından toplam talep seviyesi de düşük kalmıştır.

Şüphesiz, bu durum dış talebi de etkilemiş ve diğer ülkelerden yaptıkları ithalat hissedilir bir daralma göstermiştir. Petrol üreten ülkelerin dışındaki ham madde üreticisi ülkelerin Batılı ülkelere ihracatı azalmıştır. Sonuç olarak geçen yıl Dünya Ticaret hacminde genel bir daralma ile karşılaşmıştır.

Ana hatları ile belirlemeye çalıştığım Dünya konjonktürünün ülkemize de bir uzantısı olduğunu belirtmeliyim. Bilindiği üzere batılı ülkelerle mal ve hizmet ilişkileri dışında işgücü, turizm gibi hizmetler ile sermaye akımı şeklinde yakın ilişkilerimiz devam etmektedir. Ödemeler dengemizdeki olumsuzluğu gelişmelerin bu dış faktörlerin bir ölçünde etkisi altında kaldığı kabul etmemiz gerekir.

Bununla beraber, ekonomik gelişmemizdeki yavaşlamada iç faktörlerin çok ağır bastığını kabul etmeliyiz. En önemlisi olarak şiddetli enflasyonu ifade edebiliriz. Geçen yıl için yapılan milli gelir tahminlerine göre fiyatlar genel seviyesi %24 oranında yükselmiştir. Toptan eşya fiyatları genel indeksinin on iki aylık ortalaması da aynı nesbeti vermektedir. Ancak, geçen yılın son ayları ile bu yılın ilk ayları rakamları ile alındığında enflasyon hızının çok daha yukarı bir seviyeye çıktığı görülmektedir. Şurasını bilhassa belirtmek isterim ki, ekonomik faaliyetler aşırı fiyat yükselişlerine karşı büyük tepki gösterir duruma gelmiştir. Geçen yılki gerçekleşmeye göre toplam yatırımlardaki artış %6,2 den ibaret kalmıştır. Asıl dikkat çekici olanı, bu mütevazı artışı dahi dış tasarrufların sağlayabilmiş olmasıdır. Geçen yıl dış tasarruflar%48 artış gösterirken, iç tasarruflar %7,2 azalmıştır. İç tasarruflardaki bu gerilime kamu sektörüne ve özel sektörüne yaygın bir görünüm teşkil etmiştir. Kamu sektöründe iç tasarruflar %5.1 ve özel sektörde iç tasarruflar %8,9 oranlarında daralmıştır.

İç tasarrufların böyle bir gerileme göstermesi tüketim eğitimlerinin çok kuvvetlendiği anlamına gelir bir yandan yeni üretim gücü yaratmayı amaçlayan yatırımlar, en önemli desteği sayılan iç tasarruflardan yoksun duruma gelirken diğer yandan işletmelerin mev-

cut kapasitelerinde kullanılmayan kısımların yüzdesi giderek artmıştır. Enerji, döviz ve ham madde teminindeki güçlükler nedeni ile sanayimizin en önemli kollarını teşkil eden faaliyet dallarında kapasite kullanım oranları %50 civarında olmak üzere düşük bir seviyeye inmiştir. Böylece talep karşısında arz noksanlığının meydana gelmesini izlemiş bulunuyoruz.

Kanaatimizce, iş hayatımızın en önemli sorunu, hızlı enflasyonun ekonomimizin temel fonksiyonlarını zedelemiş olmasıdır. İhracat, ithalat üretim, tüketim, yatırım ve tasarruf şeklindeki ekonomimizin temel fonksiyonlarını hızlı enflasyon tehlikeli biçimde almak ve yürütmek zorunluluğumuz vardır. Uluslar arası para fonu ile varılan anlaşma uyarınca yıllık enflasyon hızını %20 seviyesine düşürülmesi gerekmektedir. Bundan başarıya ulaşmak için Hükümet'in akılcı ve bilimsel yolda atacağı adımlara destek ve yardımcı olmayı görev anlayışımızın bir gereği saymaktayız.

Bilindiği gibi, 1977 yılı Eylül ayından itibaren ekonomik istikrarı sağlayıcı tedbirlere baş vurulmuştur. Geçen yılın eylül ayında bir ayarlama ile Türk Parsının dış değeri %10 oranında düşürülmüştü. Para ve Kredi alanında da bazı tedbirler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca 1978 yılı bütçesi hazırlanırken konu harcamalarının düşük tutulması prensibinden hareket edilmişti. Bu prensip yeni hükümet tarafından da benimsenmek suretiyle Parlamento' da bazı düzeltmeler yapılarak 1978 Bütçe tasarısı yasalaştırılmış ve 1978 yılı Mart ayı başında yürürlüğe konulmuştur.

1978 yılının girişı ile işbaşına gelen hükümetin para e kredi alanında olduğu gibi, ödemeler dengesi ve vergiler konusunda yeni düzenlemelere gittiği kamu oyunca da yakından izlenmektedir. Enflasyon hızını yavaşlatmaya yönelik tedbirlerin amacına şimdiiye kadar karşı çıkana pek rastlanmamıştır. İstikrar tedbirlerine yapılan itirazlar bunların yönüne değil yöntemine karşı olmuştur. Gerçekten bazı tedbirlerin enflasyon hızını yavaşlatacak yerde hızlandıracağı şeklinde ciddi kuşkular vardır.

Enflasyonla mücadelede kamu sektörünün finansmanı büyük bir önem taşımaktadır. Geçen yıl tedavülle çıkarılan banknot miktarı %50 oranında artarak 78 milyar liraya ulaşmıştır. Tedavül hacminin genişlemesinin başlıca nedeni, Merkez Bankası Kredilerindeki hızlı genişlemedir. Bu genişlemede kamu sektörünün açılan krediler ve destekleme alımlarının finansmanı ile ilgilidir. Genel ve katma bütçeli idareler ile kamu iktisadi teşebbüslerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılan tahsisler ve destekleme alımlarının sürdürülmesi için açılan krediler toplam olarak %92 oranında artış göstermiştir. Buna karşılık merkez Bankası kredilerinde özel sektöre açılan miktar çok daha düşük oranda bir artış kaydetmiştir.ancak, şurasını önemle belirtmek isterim ki, özel sektöre açılan kredilerde vadeler sona erdiğinde iadeler tam olarak yapılmakta ve bu krediler seyyaliyetini korumaktadır.

Kamu sektörü ve destekleme alımlarının finansmanı için açılan kredilerin ise hemen tamamı iade edilmeyerek teraküm etmekte ve Merkez Bankasına borçlar zaman zaman konsolide edildiği halde hiçbir şekilde ödemeye tabi tutulmamaktadır. Bu durum emisyon artışında sağlıklı ve bir gelişmenin başlıca nedeni olmaktadır. Enflasyonla mücadelede başarıya ulaşabilmek için Merkez Bankası kaynaklarını zorlama alışkanlıkları mutlaka terk edilmelidir.

Yukarıda işaret ettiğimiz gelişmeler bütçe giderlerinin normal bütçe gelirleri ile karşılanması gereği ortaya koymaktadır. Aynı şekilde Kamu İktisadi Teşebbüslerinin kaynak yaratır bir duruma gelmesini gerekli kılmaktadır. Kamu iktisadi teşebbüsleri için fiyat ve üretim politikaları bunu sağlayacak biçimde yeniden düzenlemeli ve uygulama tam bir disiplin içinde yürütülmelidir. Diğer yandan destekleme alımların da maddi imkanları göz önünde tutan gerçekçi bir politika izlemelidir. Destekleme alımlarında esas olan, piyasa şartlarını iyi değerlendirerek üreticinin maliyetini koruyacak makul düzeyde bir taban fiyatı tespitidir. Uygulamada ise, destekleme alımlarında taban fiyatlara çoğu zaman öyle bir seviyede tespit edilmektedir ki devleti veya görevlendirdiği kuruluşu tek alıcı

durumuna getiren ağır sonuçlarla karşılaşmaktadır. Bu yüzden Türk parasının uğradığı iç ve dış değer kaybı ölçü içinde sığmayacak kadar büyüme eğilimleri göstermiştir.

1978 yılı Şubat ayı sonunda evvelce alınanlara ilave olarak para ve kredi alanında hükümet bir dizi tedbiri daha yürürlüğe koymuştur. Bunların içinde en önemli olanı, kredi ve bilhassa mevduat faizlerinin arttırılmasıdır. Yeni düzenlemelerle kredi talebi bir ölçüde kısıtlanmak istenirken mevduatın daha güçlü bir finansman kaynağı haline getirilmesi de amaçlanmıştır. Ancak mevduatta beklenen gelişmenin, fiyat istikrarı için alınan tedbirlerin başarı şansına bağlı olduğunu ifade edebilirim. Uygulanın yıllık faizlerin tavanını %22 oranı teşkil etmektedir. Hala hazırdaki enflasyon oranı bu oranın çok üstüne çıkmıştır. Mevduat bankaları, mevzuata tam bir uyum içinde kaldıkları takdirde bu kuruluşlara tevdiatta akım hızının artması imkanları sınırlıdır.

Diğer engelleyici bir etken, Gelir Vergisi Kanunda mevduatla ilgili hükme göre bir şahsın banka şubesinde ki mevduatından kazandığı yıllık faiz gelirinin 500 lirasından fazlası vergi mükellefiyetini gerektirmektedir. Mevduata çekicilik kazandırılmak için uygulanan faiz nisbetleri artırılırken bu defa mudinin vergi yönünden başının derde girebileceği hesaplanmıştır.

Bilindiği gibi, mevduatın tamamı değil bir bölümü, tasarrufu temsil etmektedir. Zira yatırımların finansmanında bu kaynaktan kısmen yararlanılabilmektedir. Bundan böyle, tasarrufları besleme gücüne sahip diğer kaynakların geliştirilmesi de büyük önem taşımaktadır. Burada iyi örgütlenme imkanına kavuşmuş, tasarruf sahiplerine güven verebilen ve menkul kıymetlerin hızla el değiştirildiği bir sermaye piyasasının özlemiyorum. Böyle bir piyasanın gerçekleştirilmesi için nisbi bir fiyat istikrarı ne derece gerekli ise, hukuki zeminin bir an önce oluşturulması da o derece zorunludur. Bu yöndeki girişimlerin başladığı tarihten sonra yeni bir kuşak yetiştiği halde sermaye piyasası için yapılan yasal düzenleme çalışmaları bir türlü kanun kimliğine kavuşturulmamıştır.

1978 yılı mart ayı başında Türk lirasının çeşitli paralara göre dış değeri %30 oranından az olmamak üzere yeniden düşürülmüştür ki hala intibak güçlüklerini yaşamaktayız. Bilhassa bu devalüasyonla istenen kur farklarının alınmasında ısrar edilmesini izah etmek ve savunmak mümkün değildir. Yürürlüğe konan bu devalüasyon kararı ile paramızın resmi kuru ve serbest kuru arasındaki farkı gidermenin amaçlandığı aşikardır. Ancak, bu amaca ulaşmak için gerekli olan bazı önemli şartların önceden değil, sonradan sağlanması yolu seçilmiştir. Örneğin, dış yardımın sağlanması ve dış borçların ertelenmesi konuları bunun aşında gelir. Bu yüzden ithalat için bekleyen transferlerin eritilmesine devalüasyondan hayli zaman sonra tam olarak başlanabilmiş değildir. Bu sebeple döviz giderlerinde olduğu gibi döviz gelirinde de hareketlenme geciktiğinden para operasyonundan beklenen olumlu sonuçlar daha başlangıç erozyona uğratılmıştır.

Devalüasyonun teorik amacı, paranın dış değerinin düşürerek döviz giderlerinin kısılması ve döviz gelirlerinin arttırılmasıdır. Kalkınan bir ülke durumunda olduğumuzdan döviz giderlerinde kısıntı yapılması imkanlarımız sınırlıdır. İthalatımızı büyük ölçüde ham ve yardımcı madde ile yatırım malları oluşturmaktadır. Hızlı artan aktif nüfusa, yeni iş alanları açabilmek için bu malların ithalini sürdürmek zorundayız. İthalat giderlerimizde kısıtlama açısından bir açık kapı olarak navlun bedellerini görmekteyiz. Uluslararası deniz taşımacılığında mevcut kapasitemiz iyi kullanılabildiği ve akılcı yollardan ek kapasite yaratılabildiği takdirde kısa sürede döviz tasarrufuna yol açan olumlu sonuçlara yönelebiliriz.

Ödemeler dengemize devalüasyon yolu ile asıl katkıda bulunacak gelişme, ihracatımızın büyüme gösterebilmesidir. Böyle bir gelişme, her şeyden önce daha fazla üretme ve daha fazla dış pazarlara yönelme demektir. Bugün üretim için gerekli giderlerin hem temini hem de maliyetlere etkileri başlı başına bir sorundur.

İhracata yönelik faaliyet kollarında önemli giderlerin fiyatı, devalü-

asyon ve kamu iktisadi teşebbüslerinin zamları ile hayli yükselmiş durumdadır. Durum böyle iken devalüasyondan sonra ihracatçılar çok avantajlı duruma girmişler gibi ihracata uygulanan vergi iadelerinin oranı yarından da fazla düşürülmüştür. Hükümetçe getirilen yeni vergi tedbirleri içinde ihracatı teşvik unsuruna rastlamamaktayız. İç pazarların güçlü olduğu bir ekonomide ihracatı arttırabilmek için teşvik edici uygulamaya önem vermek gerekmektedir.

Devalüasyon konusuna değinmişken bir kere daha fiyat istikrarının gereğine işaret etmek istiyorum. 1978 yılı ilk üç aylık döneminde toptan eşya fiyatları genel indeksi %14 oranında yükselmiştir. Şimdiye kadar alınan tedbirlerin yeterli ve etkili olduğunu iddia edebilmek güçtür. Paranın satın alma gücündeki yıpranmanın devam edişini bunu doğrulamaktadır. Daha fazla bir yıpranma devalüasyonun sonuçlarına bağlanan umutları tehlikeye sokabilecektir.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Dış alemde örneklerini gördüğümüz gibi ekonomik istikrarın en önemli unsurlarından birisi de maliyetlerin artmasına mani olmak ve bunu birinci derecede etkisi bulunan ücretlerin makul bir seviyede tutulmasını sağlamaktır.

Hür Teşebbüs, imalat ve gelirine alın terini katmış olan işçilerimizin daha çok ücret almasına, kazanmasına asla karşı olmamıştır ve olmaz da. Sendikalaşmak, ve bunun müesseseleri olan grev ve lokavt, toplu sözleşme gibi tatbikatın iş gücüne, imalata, işçi ve işveren ve maliyetlere aşırı şekilde tesir etmeyecek tarzda işletilmesi gereğine inanıyoruz. Sendikalaşma hareketinin siyasi ve ideolojik hale dönüştürülmesine, daha fazla ücretle sendika rekabetine girişilmesine ve sendikacılığın sınıfçılığa alet edilmesine karşı bulunuyoruz. Toplu sözleşme pazarlıklarının bugün pek çok yerde ölçülerinin taşmış olduğunu görüyoruz. Sayın Hükümet Başkanının da buna parmak basmasını memnuniyetle müşahade etmiş bulunuyoruz. Öyle ümit ediyoruz ki karşılıklı bir anlayışla rayından çıkan toplu sözleşmelerin işçi ve işveren zararına olmayacak tarzda düzenlenmesine gidilecektir.

On dört vergi kanunu ile Vergi usul Kanununda değişikliklerin ön gören kanun tasarısının Hükümetçe hazırlanarak Parlamenteoya sunuluşu, günümüzde en fazla tartışılan bir konudur. 1971 mali yılından beri vergiler konusunda yasal düzenlemeye gidilmediği bir gerçektir.

Hükümetin bunu bir ihtiyaç olarak görmesini memnuniyetle karşılamak isterdik. Ne yazık ki, tasarımın temel esaslarındaki çarpıklıklar bize bu imkanı vermemektedir.

Bizim bildiğimiz kadarı ile yeni bir politika geliştirilirken ülkenin sorunları bütünü ile dikkate alınır. Siyasi tercih yapılmadan önce bunların doğru olarak sıraya konulabilmesinin büyük önemi vardır. Ülkenin en önemli sorunları alt sıralara ve önemsiz sorunları ise üst sıralara konulduğu taktirde ortaya ters sonuçlar çıkabilecektir. Üzülerek ifade edeyim ki, vergi tasarılarının hazırlanmasında böyle bir yanılığa düşülmüştür.

Yukarıdaki açıklamalarımda belirttiğim gibi, ekonomik gelişmemiz yavaşlama seyri içine girmiştir. Yatırımlar önceki yıllardaki gelişmeyi gösteremez duruma gelmiştir. İç tasarruflar daralma halindedir. Sanayi işletmeler girdi imkansızlıkları yüzünden yarı kapasite ile çalışır durumdadır. Hayat pahalılığı geçmişte örneği görülmedik biçimde artmaktadır. Bunun arkasında hızla talep ve maliyet yükselişleri vardır. Bütün bu olup bitenlerin vergiler konusu ile hiç ilgisi yokmuşçasına konu sadece "vergi adaleti" sözcüğü içinde ele alınmıştır.

Tasarımın gerekçesinde hızlı enflasyonun sonucu vergi sisteminin etkinliği ve güvenliğini yitirdiği ifade edilmiştir. Ne var ki, tedbir getirilirken hızlı enflasyona yönelik olması gerektiği noktasından hareket edilmemiştir. Vergi tasarısında, hastalıkla uğraşmak yerine, arazlar üzerine eğinilmiştir. Bu yoldan sosyal gruplar arasında gelir dağılımının etkilenmesine çalışılmıştır. Vergi sistemindeki aşınmalar 15-20 yıllık bir zaman süresi içinde enflasyonist baskılarla

meydana gelmiştir. Oysa, günümde enflasyonist baskılar çok daha ezici bir biçim almıştır.

Bu demektir ki, hızlı enflasyona dokunulmaksızın vergi sistemindeki bozukluklar giderildiği takdirde fiyat artışları çok daha tahripkar olduğundan aynı bozukluklar çok daha kısa sürede ve çok daha bunaltıcı biçimde tekrar kendini gösterecektir.

Vergi tasarısındaki değişiklikleri savunurken sosyal sınıflar arasında birbirine düşürücü kıyaslamalar yapılmasını doğru görmemekteyiz. Gelir vergisi ödemelerinde ücretlilerin %66 'sını ve beyannameliilerin %34'ünü ödediği her yerde bir örnek olarak verilmektedir. Bu örnek verilirken maksatlı şekilde hareket edildiğini görmekten derin üzüntü duymaktayız. Bu iddiayı ileri sürenler bizden çok daha iyi bilirler ki, ücretliler gelirleri üzerinden sadece gelir vergisi ödedikleri halde beyannameli mükelleflerin bir kısmı aynı zamanda Kurumlar Vergisi ödemektedir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi birleştirildiğinde görülecekti ki, beyannameli mükelleflerin ödediği vergi %50 oranın hayli üstene çıkmakta ve ücretlilerin ödediği miktar %50 oranın hayli altına düşmektedir. Ayrıca gümrük, istihlas ve muameleler üzerinden ödenen dolaylı vergilerde vergi yükünün tüccar ve sanayicilere kaydığı reddedilemeyecek bir gerçektir. Böyle bir kıyaslamanın amacı, tüccarı, sanayiciyi ücretlilerin karşısında gibi göstermek ise bu hem yersiz ve hem de gerçeğe aykırıdır. Çünkü biz ücretlilerin daha yeterli bir gelire kavuşturulmaları gerektiği inancındayız.

Yeni tasarı kendi mantığı içinde ele alınsa dahi olumlu bir görüşle değerlendirmek mümkün değildir. Gelirleri üzerinden vergi ödeyenlerin sayısı gelirleri üzerinden hiç vergi ödemeyenlerin sayısı çok daha fazladır. Vergi adaletini sadece ödeyenler arasında değeril aynı zamanda vergi ödeyen mükellef ile hiç ödemeyenler arasında da aramak gerekir. Tasarının gerçekleşmesi halinde 55 milyar lira ek gelir sağlanacağı hesaplandığı halde bu konuda ileri bir adım

atılmamıştır. Diğer yandan tasarıdaki vergi müesseselerini zedeleyici hükümler bizde ciddi kuşklar yapmıştır. Bakanlar Kuruluna bazı vergileri birkaç katına kadar arttırma yetkisi verilmektedir. Belli marjlar dahilinde hükümete esneklik sağlamak düşünülebilir-se de yaşama yetkisinin icra organına devri anlamına gelebilecek değişikliklere rıza gösterebilmek mümkün değildir. Bunun gibi, asgari geçim indirimi, vergi yönetimi, denetimi ve yargılanması gibi temel müesseseler tehlikeli biçimlerde saptırılmak istenmektedir. İleride kamu düseni korumak açısından da ağır sakıncalar doğuracak bu düzenlemeler için çok geç olmadan ilgilileri ve yetkilileri uyarmak gereğine bir kere de burada işaret etmek istiyoruz.

Tasarıda orta gelir gruplarını hedef alan düzenlemeler de dikkati çekmektedir. Ücretlilerin birleştirilerek vergilendirilmesi, yerli yapı arabalar başta olmak üzere dayanıklı diğer tüketim mallarının ağır bir şekilde vergilendirilmesi orta gelir gruplarının satın alma gücünü zayıflatacaktır. Demokratik hayatımızın temel dayanağı bu sınıftır. Onları ekonomik bakımdan daha güçsüz kılmak rejimimizin yakın geleceği açısından düşündürücüdür.

1978 mali yılına esasen kamu gelirlerini arttırıcı yeni kaynaklardan girilmiştir. Para operasyonu vergi bakımından yeni bir potansiyel yaratmıştır. İthalat damga resminin nispetleri arttırıldığı gibi dış seyahat harcamaları vergisi de yeni bir mükellefiyet olarak yürürlüğe konulmuştur. Bu gelişmelerin sağladığı nisbi bir rahatlık ön hazırlıklar yapılarak dana ciddi düzenlemelere gidilebilirdi inancındayım. Bu arada vergi zıyı ile katma değer vergisine ağırlık veren değişikliklerin, kamu oyunun daha fazla desteğini kazanabileceği kanaatini taşıyorum. İnancımız odur ki, yeni vergi tasarıları gösterilen gerekçelerin aksine, yatırımları ve iş hayatını menfi istikamette etkileyecek, orta sınıfı az ve dar gelirli vatandaş kitlesine daha da yoksullaştıracaktır. Vergiler konusundaki açıklamalarımı dana fazla uzatmadan camiamızın yeni karşılığı diğer bir konuya geçmek istiyorum. Bilindiği gibi, 24 Nisan tarihli bir kararla toptancı ve perakendeci karları tespit edilerek yayınlanmıştır. Önce şu soruyu ortaya atmak gere-

kecektir zannediyorum: Acaba, bu kararın fiyatların kontrolünü sağlayacak bir sonuç vereceğini düşünmek mümkün müdür? Eğer bu soruya olumlu cevap verebilen çıkarsa akla iki ihtimal gelmektedir. Bir ihtimalle, ya iş hayatının basit gerçeklerinden uzak yaşamaktadır, veya ikinci ihtimal, bu kararla fiyat kontrolü dışında bir takım maksatlar vardır.

Bugün mevduat uygulanan faiz hadleri %20 oranını aşmaktadır. Ortalama kar hadleri için yapılan tespitler, bu nispete yakındır. Daha ilginç olanı, bu tespitlerin Devlet otoritesin tarafından yapılmasıdır. Yine ayın Devlet otoritesi, bu nispetlerin çok altında toptancı ve perakendeci kar hadlerini tespit edebilmektedir. Bu durum bizde Devletin ne aşırı fiyat yükselişlerine ve ne de aşırı karlara değil, doğrudan doğruya kar müessesine karşı olduğu izlenimini vermiştir. Aracı, tefeci ve vurguncu edebiyatı ile uygulamanın hangi noktaya ulaştığını bir ibret verici hadise olarak değerlendiriyoruz. Bununla, bir yaşam savaşı vermek zorunda olduğumuzu da belirtmek istiyorum.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Görüldüğü gibi, sorunlarımız giderek büyümekte ve bazı noktalarda bizi nefis müdafaasına zorlamaktadır. Hatırlayacağınız gibi, bir ve beraber olarak çıkış yolu bulabilmek için yakın tarihte Ankara'da ve yurdun muhtelif yerlerinde sık sık bir araya gelmiş bulunuyoruz. Bu iş birliği ile daha etkili sonuçlara yöneldiğimiz gibi birliğimizin moral gücü de artmıştır. Her geçen gün dayanışma imkanlarımızın en üst düzeye çıkararak sorunların altında ezilmeyeceğiz.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Her zaman ifade ettiğim gibi; Ekonomik meselelerimizi Türkiye'nin sosyal ve siyasal meselelerinden tecrit ederek ele almak mümkün değildir. Hele son ayların, elem ve endişe verici olaylar; toplumun ayakta kalabilmesi için gerekli huzur ve emniyet duygusunu ciddi ölçülerde sarmış bulunduğu cihetle, iktisadi meselelerimizi siyasi gelişmelerden ayrı olarak değerlendirmek ise hiç mümkün değildir.

Daha birkaç hafta önce yaptığımız oda başkanları toplantısında konuşan Sayın Oda Başkanı arkadaşlarımızın görgü tanıklığına dayanan ifade ve beyanları yüreklerimizi hüznün ve infial duyguları ile doldurulmuştu.

Vatandaşı Devletinden soğutmak, vatandaşı Devletine güvenmez, vatandaşı Devletine sığınmaz hale getirmek için, bu derece kanlı, bu derece cüretkar tertip ve ihanetlere karşı artık kayıtsız kalınamaz.

Kanaatimizce odur ki, her Türk vatandaşı, selahiyet ve mesuliyetinin derecesini düşünmeksizin üzerine düşeni cesaret ve metanetle yerine getirmelidir.

Özellikle parlamentomuz ve hükümetimiz dış ve iç düşmanlarımızın böylesine ümit ve iştah ile gayrete geldikleri bir dönemde, Devlet olmanın ihtiyaç ve icaplarını eksiksiz ve derhal yerine getirmelidirler. Bunun en derin saygı duygularımızla bekliyoruz.

Teşhis ve tedbirde birleşmek ilk ve acil ihtiyaçtır. Teşhiste isabetin, tedbirde basiretin yolu hakikati cesaretle kabul etmekten geçer. Tevil veya yozlaşmış tefsirlerle bir yere varamayız.

Herkesin kendi zihniyet ve menfaatine göre başka başka teşhis ve tekliflerle kamu oyunu oluşturmaya ve şartlandırmaya çalıştığı bu kargaşa dönemi artık son bulmalıdır.

Aziz Delege Arkadaşlarım,

Anarşinin, sadece bize münhasır bir hastalık olmadığı doğrudur. İnsanlık ve medeniyet düşmanı bu cereyanın, medeni ülkelerde de kurbanlar olmuştur.

Ne var ki, hiçbir ülkede anarşinin amaç ve kaynağına Türkiye'deki kadar değişik ve birçoğu yanlış teşhisler konmamıştır.

Hiçbir medeni ülkede, teşhis ve tedbirlerden sorumlu kadrolar, Türkiye'deki kadar bölünmüşlük ve kargaşa içinde değildirler.

Hiçbir medeni ÷lkede iç barıştan sorumlu güvenlik kuvvetlerine karşı Türkiye'deki kadar haksız ve yanlış muameleler reva görülmemiştir. İtibar ve cesaretleri bu derece zedelenmemiştir.

Hiçbir medeni ÷lkede millet ve ÷lke bütünlüğü bu denli tehlikeye düşmemiş, cüretler bu derece artmamıştır.

Onun içindir ki anarşiyeye karşı milletçe benimsediğimiz ve Devletin bütün kurum ve kuruluşlarıyla destek olduğu milli bir politika oluşturmaya mecburuz.

Türkiye'de bölücülüğü ve rejim düşmanlığı kendi menfur emellerine alet etmek isteyenler, kurtarılmış bölge safsatasından, Türkiye haklarından söz edenler mutlaka layık oldukları akibete uğrayacaklardır.

Aziz ve Sevgili Delege Arkadaşlarım,

Dünya barışının korunması yönünden son derece hassasiyet arz eden coğrafi bölgede yaşıyoruz.

Böyle bir bölgede güçlü, güvenilir ve barış içinde yaşayan bir Türkiye, sadece Türkler içinde değil, kaderleri bu hassas dengeye yakından bağlı öteki ÷lkelerin kendileri için de vazgeçilmez bir denge unsurudur.

Türk Hür Teşebbüsünün en yetkili sözcüsü olarak, aynı hayat görüşünü benimseyen herkese seslenmek istiyorum:

Devletimize uygulanmakta olan ve devamında ısrar edilen ekonomik ve askeri ambargo, sadece güvenilir bir müttefik olan Türkiye'ye sıkıntı vermekle kalmaz, Orta Doğu ve Avrupa için telafisi hiç de kolay olmayacak birtakım ciddi sonuçlar doğurabilir.

Asya ve Afrika'ya geçit veren Jeopolitiğı ile 45 milyon nüfusu ile, bin yıllık tarihinin tecrübe ve imtihanından geçmiş Milletiyle, Türkiye Cumhuriyetinin; kime ne sağladığı, neye nasıl engel olduğu dost düşman herkes tarafından iyi değerlendirilmelidir.

Hiç kimse şüphe etmesin ki; Tarihinin bu günküden çok daha zor, hatta vahim şartlarında dahi istiklal ve mevcudiyetini sürdürmesini bilmiş olan Büyük Türk Milleti, bugünkü güçlükleri de yenmesini bilecek ve ebediyen varolacaktır. Hepinize sevgi ve saygılar sunarım aziz arkadaşlarım.

Çok muhterem arkadaşlarım, bir yıl önce yüksek itimat, teveccühünüz ile görev süresinin bittiği bugün de yine, yüksek itimat ve teveccühünüzle bizleri ibra etmenizden dolayı size teşekkürlerimizi, şükranlarımızı arkadaşlarım ve kendi adıma arz ederken, hür demokratik düzen içinde, ay yıldızlı bayrağımızın gölgesi altında, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetimize ve Cumhuriyet ilkelerine sadık kalınarak daha nice nice seneler, kuruluşlarımıza, müesseselerimize, oda ve borsalarımıza bu şekilde kongreleri nasip etmesini cenabı haktan temenni ederek yüksek huzurunuzdan. Arkadaşlarımla beraber saygıyla ayrılıyoruz efendim.

Teşekkür ederim efendim.

34. GENEL KURUL - 26 / 27 MAYIS 1979

Çok Muhterem Delege Arkadaşlarım,

2 günden beri devam eden bu müstesna bu çok kıymetli bu tarihi toplantımız dolayısıyla siz buraya zahmet etmiş gelmiş, bizimle beraber günlerden beri çalışan arkadaşlarıma önce yönetim kurulumuz adına teşekkürlerimi arz ederim.

Çok muhterem arkadaşlarım dün ve bugün yapılan konuşmalarda yönetim kurulu faaliyet raporumuz hakkında söz isteyen arkadaşlarımda burada konuşan arkadaşlarımda bizi tasvip eden takdir eden bize teşekkür eden arkadaşlarımda teşekkürlerine ne kadar teşekkür ediyor isem gene bizi tenkit eden faaliyetlerimize eksik çalışmamızı tebarüz ettiren arkadaşlarıma da aynı ölçüde teşekkür ediyorum hepsine bu vesile ile hürmetlerimi arz ediyorum.

Çok Muhterem Arkadaşlarım,

Bu senede yönetim kurulumuzu ibra etmek suretiyle lütfetmiş olduğunuz teveccühe göstermiş olduğunuz büyük itimata şahsım ve arkadaşlarım adına siz çok muhterem delege arkadaşlarıma teşekkürlerimi arz ederken, her zaman söylediğim gibi bu demokratik düzen içerisinde daha nice seneler bütün kuruluşlarımıza bütün müesseselerimize, odalarımıza ve borsalarımıza böylesine toplantıları nasip etmesini Cenab-ı Haktan temenni eder, saygı ile sevgi ile aranızdan ayrılırız arkadaşlarım, teşekkür ederim.

Çok Muhterem Arkadaşlarım,

Dünden beri bir çok defalar konuştum. Şimdi huzurunuzda, şimdi siz çok muhterem delegelerimin, muhterem temsilcilerimin bütün oda ve borsalarımda temsilcilerinin huzurunda yeni vazifeyi devre-deceğimiz arkadaşlarımıza, arkadaşlarımızı temsilen sayın Mehmet Yazar'a huzurunuzda birlik ve beraberlik içerisinde olduğumuzu ifade için çıkmış bulunuyoruz. Bundan sonra biz Türk Özel Sektörü olarak Türk iş özel teşebbüsü olarak, Türk iş alemi olarak, birlik ve beraberlik içerisinde yürüdükçe kimse davamızın önüne ge-

çemeyecektir. Kimse bizi yıkamayacaktır. Tekraren hepinizi sevgilerle, saygılarla selamlarım. Allaha emanet olun çok sevgili arkadaşlarım. Hepinize sevgilerimle.

Kadirşinas Arkadaşlarım,

Teveccühlerinize mazhar oldum. Oylarınızı esirgememek suretiyle suretiyle Odalar Birliği Yönetim Kurulu Başkanlığını sekiz yıla yakın bir süreden beri yürütmekteyim. Bu sürede Odalar Birliğimize layık ölçü ve değerde hizmette bulunmaya çalıştım. Bu güzide teşekkülümüzün birlik ve beraberliğini sağlamak ve itibarını korumak çabasını gösterdim. Buna bütün gücümle gayret ettim.

Her zamankinden daha çok birlik ve beraberliğe muhtaç olduğumuz bir dönemde bizi parçalamak isteyenler, birlik ve beraberliğimizi bozmak isteyenler faaliyetlerini daha da hızlandırmışlardır. Alışkın olmadığımız ve yadırgadığımız bir takımlar metodlar uygulayarak bir kampanya da açmışlardır. Herhangi bir yanlış anlamaya meydan vermemek için büyük bir sabır göstererek bugünkü mutlu günü bekledim. Aldığımız emaneti açık alınla hakiki sahibi olan sizlere teslim etmek üzere huzurunuzda bulunuyoruz. Sizlerde birlik ve beraberliğimizi koruyacağınıza ve buna en az bizim kadar hassasiyet göstereceğinize emin bulunmaktayız. Bu inanç ve güvenle de huzurunuzda adaylığımı koymayacağımı açıklıyorum. Bugüne kadar benden ve arkadaşlarımdan esirgemediğiniz itimat ve teveccühe şükranlarımı arz ediyorum.

Cenab-ı Allah'tan memleketimize ve milletimize huzur vermesini diliyor, Allah'a emanet olunuz temennisiyle huzurlarınızdan ayrılıyorum.

MEHMET YAZAR

27.05.1979 - 04.04.1985

“

Eğer ekonomide hakikaten büyük bir ağırlığa sahip isek ve ekonominin hakikaten lokomotif gücüysek, dış pazarlara açılma konusunda da bize ciddi ve hatta tarihi görevler düşmektedir. Onun için yılmadan, yorulmadan alınan tedbirlerin, teşvik unsurlarının ışığı altında tekrar gözlerinizi dışarı çeviriniz.

”

35. GENEL KURUL - 24 / 25 MAYIS 1980

Sayın Başkan, Değerli Bakanlarımız, Basınımızın ve TRT'nin Çok Değerli Mensupları, Aziz Misafirler, Sevgili Delege Arkadaşlarım, Konuşmama başlamadan önce, özellikle misafir arkadaşlarımızdan, basın mensuplarımızdan ve delege arkadaşlarımdan bu yer sıkıntısının bağışlanmasını rica ediyorum. Esasen tahminlerimizi aşan bu teveccüh bize bugün daha fazla şevk ve heyecan vermiştir. Bu yönüyle de bu manzarayı çok olumlu çok heyecanlı buluyorum. Binaenaleyh tekrar özürlerimin kabulünü rica ediyorum.

Muhterem Arkadaşlarım, Değerli Misafirler,

Bu gösterilen teveccühe şükranlarımı arz eder, tekrar Yönetim Kurulu adına hepinizi saygı ve sevgi ile selamlarım, hoş geldiniz.

"Yönetim Kurulumuz için büyük manevi değer taşıyan teveccühlerinizle bu emaneti aldıktan sonra ülkemizin içinde bilindiği bu fevkalade zor şartlar muvacehesinde ülkemize ve camiamıza her yönden yararlı olabilmek için bütün şevkimizle ve bütün heyecanımızla faydalı olmaya çalıştık, gayret ettik.

Faaliyetlerimizle ilgili olarak çeşitli vesilelerle, çeşitli toplantılarda ve basın yolu ile bütün delege arkadaşlarımla malumatları olmuştur. Bu nedenle bunları tekrarlayarak zaman almak istemiyorum. Çünkü delegelerimin konuşma zamanlarını daha geniş tutulmasını arzu ediyorum.

Ancak şunu hemen ifade etmek isterim; göreve başladığımız zaman çeşitli vesilelerle arz ettiğimiz hedeflere büyük ölçüde varmak ve başarılı olmak yüce Hakkın inaniyetiyle nasip olmuştur. Bunda evvelemirde siz arkadaşlarımla büyük desteğinin çok önemli rolü olduğunu samimiyetle ifade etmek istiyorum. Diğer taraftan bu çalışmalarımızda bize yardımlarını ve iyi niyetli yaklaşımlarını esirgemeyen Hükümetimizin değerli üyelerine ve çalışma arkadaşlarına ve Basınımızın ve TRT'nin değerli mensuplarına Birliğimizin, çalış-

ma komisyonlarımızın değerli başkan ve üyelerine, Birliğimizdeki mesai arkadaşlarıma Yönetim Kurulumuz ve şahsım adına şükranlarımı sunuyorum.

Görev süremiz bilindiği gibi ölkemizin fevkalade zor ekonomik, sosyal ve siyasal şartlar yaşıadığı bir döneme rastlamıştır. İçinde bulunduğumuz ve halen aşılması için büyük çabalar sarfedilen sorunlarımızı üç ana başlıkta mütalaa etmemiz ve değerlendirmemiz mümkündür. Bunların başında,

Devletin ölkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü tahrip etmek isteyen ve aziz milletimizin hür iradesi ile bir hayat tarzı olarak benimsediği siyasal ve ekonomik düzeni değiştirmeye yönelik yıkıcı faaliyetler, Toplumun sosyal ve ekonomik yapı ve dengesini bozan büyük ekonomik krize nihayet bunlarla mücadelede" devleti ve gücünü zayıflatan siyasal istikrarsızlık.

Kabul etmek gerekir ki; Devletimizin param parça edilmek istendiği ve bütün hiyanet mihraklarının anarşiste arka çıktığı bir ortamda: Devletin nefsinin ve insanını savunması için gerekli siyasi ve idari tedbirler dışında hiçbir meselenin önem ve öncelik kazanması mümkün değildir.

Anarşinin Türkiye gündemine girdiği 1968'den bu yana olup bitenler artık "anarşik olaylara" kesin bir teşhis koymaya imkan verecek bir açıklık ve kesinlik kazanmıştır.

Şunu söyleyeyim ki: Anarşiyi başlatan da, sürdüren de ve arzu ettiği sonuca varmadıkça yolundan dönmeyecek olan da bellidir.

Açıkça cesaretle söylemeliyiz: Bu fesadın sahip ve hâmisi beynelmilel Komünizmdir. Bu yıkıcı faaliyetlerin ve Marksist zihniyetin dünyada ve Türkiye'de çalışmaları yalnız bugün var demek değildir. Bu faaliyetler dün de Yüce Atatürk'ten önce de vardı. Atatürk zamanında da vardı. Ondaki sonraki bütün dönemlerde de vardı. Ancak

bu faaliyetler bulunduğu şartlara, bulunduğu ortama göre değişik maskeler ve şekillerle karşımıza çıkmıştır.

Üzülerek ifade etmek isterim ki, bu değişik maske ve görüntü zaman zaman bu olaya doğru teşhis koymamızı ve isabetli tetbir almamızı önlemiştir. Ancak bugün artık teşhiste kesinlikle bir hataya gerek yoktur.

Bugün tehlikenin ulaştığı boyutlar, yeni hatalara asla müsaite değildir. Bu nedenle teşhisi doğru koymalıyız. Yıkıcılar, farklı gruplar halinde teşkilatlanmış olsalar bile hedefleri önce kurulu düzeni yıkmak, sonra da ülkeyi bölerek Komünist bir düzen kurmaktır.

Tezgâhlanan oyun budur. Böylesine vahim, heves ve niyetler elbette karşı ideolojileri ve tepkileri de davet eder. Bu tabiidir. Ancak, doğru görmediğimiz ve tasvibi mümkün olmayan husus: "Aynı silah ve yöntemlerle mücadele zaruridir" gibi mülahazalarla, Devleti yok veya yetersiz sayıp, anarşiyi bir başka maksatla ve gerekçeyle karşılayamayız.

Şu ciheti açıkla ortaya koymak istiyorum. Bu fesat faaliyetle mücadele herşeyden önce yüce Devletimizin görevidir. Bütün hür demokratik rejime inanmış vatandaşlar bu milletin bütünlüğüne ve devamlığına, Devletimizin ebediliğine inanmış olan Türk Vatandaşları kesinlikle bu mücadelede sadece ve sadece devletimizin yanında olmalıdırlar. Devletimiz şayet bu konuda bize gerekli görevi verir, bizi bu mücadeleye davet ederse elbette ki bütün varlığımızla devletimizin yanında canımızla, kanımızla hazır olacağız.

Bu olay kısa vadeli değildir. Bugün bu olayı kısa zamanda halletmek gibi bir düşünceye kapılmak hayaldir. Gerçekçi olmaz. Çünkü bu devam edecektir. Ancak önemli olan teşhisi koyduktan sonra bu olayla mücadelede sürekliliği esas almaktır. Sürekliliği esas alırken de sadece silahlı mücadele yetmeyecektir.

Bunun yanında uzun vadede en başta gelen eğitimimizin milliliği unsurunda kesin hassasiyet göstermek zorundayız ve eğitimimizi bu düzene getirmek zorundayız.

Teşhisi doğru koyarsak, tedbirleri isabetli alır ve sürekli yaparsak kesinlikle inanıyorum ki yüce milletimiz tarihinin engin tecrübesinden aldığı güçle bu belayı er-geç halledecektir. Buna inancımız tamdır.

Devletimizin bu güçte olduğuna inancımız tamdır. Elbette ki Devletimiz Anayasal hukuk devleti içinde bu olayla mücadele etmektedir. O nedenledir ki devletimizin bu yasal mücadelesi içinde bizlerde kendi üzerimize düşen görevi yılmadan yine yasal yoldan yapmalıyız.

Ülkemizin içinde bulunduğu ikinci ve önemli saydığım soruna da değinmek istiyorum. Bir milletin tarihinde, hele bizimki gibi asırlarca çeşitli devletler kurmuş büyük milletlerin tarihinde, zaman zaman ciddi bunalım dönemleri olmuştur, olabilir ve olacaktır. Ben milletlerin bu tip bunalımlarda yılgınlığa düşmesi yerine önemli olan sorunun bu bunalımları çözecek olan kadroların, ekiplerin ve yetişmiş insanların görev başında olmasında buluyorum. Bu ifademden gelmek istediğim sonuç şudur:

Bugün ülkemizdeki bunalımların da çözülebilmesi evveleminde istikrarlı, sürekli ve bilgi, tecrübe birikimine sahip ve bürokratik kadroları.

Sürekli ve yıpranmadan iş başında bulunmaları gerektiğini ifade etmek istiyorum. Eğer korunlar bu kadar büyükse bu sorunları uzun süreli ve köklü tedbirlerle çözebilecek kadrolar istikrar ortam içinde işbaşında değilse işte o zaman daha düşündürücüdür. Ama bu sorunların üstesinden gelebilecek siyasi bir ortam kesinlikle söylüyorum ki sorunların çözümünde ilk ve tek adımdır.

Üzülerek ifade etmek istiyorum ki ülkemiz özellikle son on yılda malesef siyasi istikrar yönünde çok şanssız dönemlerden geçmiştir.

Nerede ise herbir dönem için bir hükümet işbaşına ve bu kısa süreli hükümler de uzun vadeli köklü tedbirler alma imkanı bulamamışlardır. Bunun yanında maalesef devlet kadroları giderek tahrip edilmiş, devlet kadrolarında yılların büyük fedakarlıklarla kazanıldığı bilgi, tecrübe insafsızca, hoyratça, insaf edilmiştir. Bu nedenle bugün belki sorunlarımız çözümünde en önemli nokta olarak bu hususu ifade etmek istedim. Bilindiği gibi şu anda yaşadığımız siyasi istikrarsızlığın başta en yüksek tedbir mercii olan parlamentomuz olmak üzere icrayı da, hatta adliyeyi de gereken sıhhat ve süratle işleyemez hale soktuğunu inkâr etmeye imkân var mıdır?

Bu itibarla bugün Türkiye de, meselelerimizden daha önde gelen ihtiyaç siyasi istikrara bir an önce kavuşmamızdır.

Ancak, bundan sonradır ki, sorunlar ne kadar ağır olursa olsun, bunları çözecek mercii ve kadrolar sağlıklı ve sürekli bir çalışma düzene girebilecektir.

Şimdi de ekonomik durumumuzla ilgili düşüncelerimi ifade etmek istiyorum. Ekonomimizin hayati derecede önem taşıyan iki temel sorunu vardır.

Ekonomimizin içinde bulunduğu durumu halletmeden önce özellikle 1979 sonu, 1980 başında ekonomimizde teşhis edilen iki fevkalade önemli hastalığı belirtmek istiyorum. Bunlardan bir tanesi enflasyon yani pahalılığın giderek artması, ikincisi ekonomik kalkınmamızın durmuş olması yani giderek fakirleşme. Bu her iki olay birarada mütalaa edildiği zaman şüphesiz ülkemizin ekonomik yönden fevkalade tıkanık, fevkalade dar bir noktada olduğu açıklıkla ortaya çıkar.

Bu duruma gelişimizin birçok sebepleri vardır. Bunlar çeşitli vesilelerle dile getirdiğim için tekrar etmek istemiyorum. Ancak, şüphesiz konuşmamın başında belirttiğim siyasi istikrarsızlık ve anarşik ortam bu olayların ekonomik olayların daha da kötüye gitmesinde büyük etken olmuştur. Bu durum toplumda giderek huzursuzluğu

arttırmış, güveni sarsmış ve vatandaş yarını düşünme endişesi içinde ileriye ciddi kaygılarla bakmaya başlamıştır. Bunun sonunda toplumumuzda şu durumu görmekteyiz.

İşsiz sayısı artmış, gelir dağılımındaki dengesizlikler daha da bozulmuş Toplum kesimleri arasındaki uyumazlıklar ihtilaflar giderek büyümüş, mal ve hizmetlerin fiyatları arasındaki dengeler büyük ölçüde bozulmuş, lehte ve aleyhte ihracatımız ve ithalatımızda büyük tıkanıklıklar olmuş ve bütün bunların sonu içten ve dışta devletin itibarı büyük ölçüde sarsılmıştır.

Bu ifade ettiğim durum, bu anlattığım manzara iç açıcı değildir Böyle bir durumdan kısa zamanda hemen çıkacağımızı beklemek de gerçeği değildir. Ancak bu durumda çıkış, sürekli radikal, ciddi ve sabırlı tedbirlerin yürütülmesi ile mümkündür.

Bu tedbirler büyük ölçüde 25 Ocak tarihli istikrar tedbirleri ortaya konabilmiştir. İstikrar tedbirleri ile ilgili değerlendirmelerime geçmeden evvel bu tedbirlerin son dört aylık durumunu ortaya koymadan önce yukarıda çizmeye çalıştığım olumsuz manzaranın toplumumuzun moralini ve güvenini sarsmaması gerektiğini ifade etmek istiyorum.

Cumhuriyetin ilanı ile beraber Türk milleti; hemen hemen sıfır noktasında, büyük dış borçlar almış, ülkenin önemli bir kesimi harap olmuş, fakir ve çok zor şartlarda idi. O günden bugüne geçen süre zarfında Türk Milleti iki noktada karını bütün şartlara rağmen kesinlikle değiştirmemiştir. Bunu her vesileyle açıkça ortaya koymuştur. Bunlardan bi tanesi insan haysiyetine yaraşır hür demokratik parlamenter sistemden kesinlikle feragat etmeyişidir. İkincisi de kalkınmasını mutlak suretle yapmak ve bu arada sanayileşmek azim ve karardır.

Bu iki husustaki tesbitini, kararını gerek Anayasalarıyla, gerek yasalarıyla, gerekse uygulamalarıyla bütün yıkıcı çabalara rağmen hiç bir zaman değiştirmemiş ve tesbitine devam etmiştir.

1923'deki hayatımıza razı olsaydık, (eğer biz milletçe 40 sene evvelki hayatımıza razı olsaydık) bu kalkınma çaba ve gayretlerimizi, hızlı gelişme gayretlerimizi yapmasaydık belki bu sorunlarımız olmazdı. Ama doğru olan o değildir. Doğru olan zor da olsa toplumumuzu layık olduğu refah düze yine çıkarmak için hızlı kalkınma yolunda her türlü çabayı sarf etmek ve bunun gerektirdiği zorluklara fedakarlıklara katlanmaktır. Bu açıdan bugün içinde bulunduğumuz dar duruma bakıp kesinlikle bir moral çöküntüsüne düşmenin gereği olmadığını ifade etmek istiyorum.

Ülkemizin yetişmiş insan gücü, ülkemizin büyük potansiyeli ve geçmiş tecrübeleri kesinlikle inanıyorum ki söylediğim tedbirlerin ışığı altı da bizi çok kısa zamanda düzlüğe çıkarmaya yetecektir. Bu noktada, darboğazdan çıkış için kesinlikle üzerinde durmamız gereken bir kaç noktayı ifade etmek istiyorum. Bugün ülkemizin içinde bulunduğu pahallılığın sürekli artma olayı ki, belli bir hayli kırılmıştır, ve diğer ekonomik bunalımların temelinde yatan üretim ve yatırım yetersizliğidir. Binaenaleyh bu darboğazdan çıkışta ana ilke, her ne şekilde olursa olsun serbest piyasa kurallarını içine alan, ferdin teşebbüs hürriyetini içine alan ortam içinde, üretimin yatırımın arttırılmasıdır.

İkinci önemli nokta bazı gereksiz tüketim eğilimlerinin belli ölçüde frenlenmesidir.

"Türk Ulusu çok tüketen bir toplumdur" sloganı yanlıştır. Türk Ulusu çok tüketen bir toplum değildir. İstatistikleri değerli bilim adamları daha iyi bilirler, kıyasladıkları zaman Türk Ulusu diğer ülkelere göre az tüketen bir toplumdur. Bazı sahalarda lüks ve gereksiz tüketim vardır. Ama genelde Türk Milleti çok tükettiğinden değil, tükettiği kadar üretmediğindendir.

Binaenaleyh parmağımızı doğru yola basmak istiyorsak, temel hedef esasta üretimi artırma hedefi olması gerekir yoksa sadece tüketimi kısmak veya bu yoldan bir sonuca varmak mevcut üretim kaynaklarının dahi kurumasına sebep olur. Bu darboğazdan çıkış-

ta üretimi artırmak ve sonra da fazla üretimimizi dışarıya satmak yani ihracatı büyük ölçüde teşvik etmek esastır. Bu noktada hür teşebbüsün değerli mensupları olalı sizlere büyük görev düşmektedir. Zira bugün yaratılan milli gelirin dörtte üçünü hür teşebbüs yaratmaktadır. Bugün sabit sermaye yatırımlarının % 51'i hür teşebbüsün elindedir, bugün ihracatın % 85'ini hür teşebbüs yapmaktadır. Sizler bu ekonominin lokomotifini, sizler bu ekonominin taşıyıcısı, sizler devletimizin ağır masraflarının yüklenicisiniz. Binaenaleyh yerimizi ve rolümüzü iyi bilelim. Kesinlikle bir komplekse düşmeye gerek yoktur. Ekonomiyi bu şekilde sırtlanan, devletimizin çok ağıra masraflarını yüklenen bir kesime karşı sadece saygı duyulması gerekir.

Kim ne derse desin ülke kalkınması yolunda yaptığımız ve yapacağımız bu hizmetler karşısında birgün herkes bu gerçeği anlayarak size bugün hücum edenler de dahil huzurunuzda saygı ile eğileceklerdir.

Üretim konusunda: üretimin en önemli kaynağı olan ve özü olan enerji konusuna temas etmeden geçmek istemiyorum.

Enerji bugün bütün dünyanın bir numaralı sorunudur. Hatta diyebilirim ki, bugün enerji belki de sıcak çatışmanın bir yerde başlangıcı sayılabilir. Bu yüzden, enerji üretimi konusunda yapılacak her tür faaliyetlere, her türlü çabalara gönülden ve yürekten katılmaktayız. Enerji deyince petrol başta, hidroelektrik enerji ve kömür başta fakat bu arada enerjinin bu kadar önemli olduğu ve Türkiye'de petrolün dışa bağımlılığı nedeniyle kömür kaynaklarımızın daha da önem kazandığı bu noktada ne yazık ki devletleştirme formülü içinde bu kaynağımızdan bugün yeterince faydalanamama durumuna düşmüşüzdür ve büyük bir endişe taşıyorum bu kış petrol dar bağazından sonra kömür darboğazına gireceğiz.

Çünkü kömürü teşvik ediyoruz ama bir ünite petrol için 4-5 ünite kömür gerekir. Bu gün iki milyon ton fuel-oil sarfiyatımızı petrolle karşılamaya kalkarsanız 10 milyon ton kömüre ihtiyaç vardır.

Türkiye'nin kömür ihtiyacı 22 milyon tondur. Geçen seneki üretim bir evvelki yılında % 50'nin altına düşerek 6 milyon tondur.

Bu rakamları alt alta koyduğumuz zaman kömür üretiminin ne derin önem kazandığını ve mevcut devletleştirme yasası karşısında bu konunun çözümünün ciddiyetini arz etmek istiyorum.

İstikrar tedbirlerinin temelinde Türkiye'deki duran üretimi harekete geçirmek ve bu şekilde sağlanan daha fazla üretimle teşvikler muvacehesinde ihracatı arttırmak, aşırı sayılabilecek bazı tüketim eğililerini kısmak ve bu şekilde enflasyonu hiç olmazsa aşırı hızından daha makul ölçülere düşürmek temel hedefiydi. Bu hedefleri itibarı ile konuşmanın başında ifade ettiğim genel ekonomik çerçeve içinde alınan istikrar tedbirlerinin istikameti doğrudur. Geçen 4 aylık süre zarfında elimizde bulunan verilere istinaden tedbirlerin değerlendirilmesini yaptığımız zaman karşımıza çıkan durum şu olmaktadır:

Öncelikle dış para sonunu ki, ekonominin nefesini sıkma noktası getirmiş olan dış para sorunu büyük ölçüde aşılmıştır.

Öyle ümit ediyorum ki, yetkililerimizin beyanatlarından da anladığımız şekilde 1980 yılı dış para ihtiyacı önemli ölçüde karşılanmıştır. Bunun sonucu olarak üretim alanında büyük tıkanıklar giderilmiş birçok duran fabrikalar yavaş yavaş işlemeye başlamıştır.

Üretimle ilgili henüz elimde kesin rakamlar yoktur. Diğer taraftan enflasyonu tahrik eden önemli olaylardan biri olan para hacmi, bu geçtiğimiz dönemde büyük ölçüde sabit tutulabilmiştir. Para hacmindeki artış haddizatında ekonomideki gelişmeye göre makul seviyede kalmıştır. Tabii ki enflasyonun önlenmesinde para hacminin genel emisyon seviyesinin belli bir noktada tutulması ve ekonominin gelişimine paralel seviyede tutulması doğru yoldur, isabetli yoldur. Ancak ne var ki ekonomimizin köklü bazı sorunları nedeni ile kredi mekanizmasındaki bozukluk, düzeltici tedbirleri alamadığı-

mız için, yani Merkez Bankası kaynakları tamamen kamunun ağır harcamalarının baskısı altında olduğundan bu kaynakları selektif yoldan üretici alanlara kaydıramadığımız için aynı şekilde bankacılık sistemimizin gereğince bugünkü mekanizma içinde selektif kredi uygulamasını yapamadığımız için piyasada bu para hacmini sabit tutma politikası giderek aşarı nakit darlığı tansiyonu şekline dönüşmüştür. Bu iki sorun kısa zamanda halledileceğ e benzememektedir. Zira Merkez Bankası sorunu büyük ölçüde kamu harcamalarının bakışı altında olduğundan ve kamunun maalesef bugün İktisadi Devlet Teşekkülleri başta olmak üzere ve diğer harcamalar başta olmak üzere büyük bir israf içinde bulunması henüz bu sorunu köklü çözemediğ i için Merkez Bankası olayını da selektif kredi uygulamasında istediğimiz noktaya getirememiştir. Getirilen tedbirler içinde Kamu İktisadi Kuruluşlarının müdebbir bir tüccar gibi davranılması istenmektedir

Esasen bu yasalarında da vardı. Tabii bu kuruluşların neden böyle çalışmadığı hangi sebeplere dayandığı bilinmektedir. Fiyatlarını serbestçe ayarlamaları, bir ölçüde bizimde önerdiğimiz sübvansiyonla kaldırılması fikri için doğrudur. Ancak bu fiyatların serbestçe ayarlanması bu kuruluşların layüs'el çalışması anlamına gelmemelidir. Eğer kuruluşlar nasıl olsa fiyatlarını serbestçe ayarlıyorum, o halde isteğim gibi çalışırım yine eski hacı baba usulü devam ederim, derse, yük yine milletin sırtına gelir. Yine bu noktada bir sorunuza daha temas etmek istiyorum.

Fiyatların serbest bırakılması buna paralel olarak fiyat mekanizmasının normal çalışması sebebi ile talepte düşme üretimin arttırılması yolu ile yeni üretimin piyasaya çıkması ve bunun sonucu arz ve ta, arasında dengenin kurulması hatta mümkünse fazla üretimin, stokların sarıya satılması gelmektedir. Bu mantığı itibari ile nazari olarak çok doğru bir yaklaşımdır. Tedbirler buradan hareket etmiştir. Ama ne yazık ki, üzüler ek ifade ediyorum, bugün ekonomimiz geçmiş yılların rehaveti nedeni ile henüz dışarı açılma işini becerebilmiş değildir. Dışarı açılmada maksadım, Türkiye'nin dış

pazarlarda fazla malını daha çok satabilme, daha çok pazarlarda rakipleri ile karşılaşabilme olayıdır. Bu olay beceri ister, bu olay teknolojik seviye ister, bu olay sürekli üretim ve dış pazarlarda tecrübe ister. Ekonomimizin henüz bu ölçüleri yeterince kavrayamadığını üzümlere söylüyorum. Ama ne yapmalıydık? Yeterince kavrayamadıysak beklemeli miydik? Hayır, işte şimdi bizlere düşe görevi söylemek istiyorum.

Şimdi bizlere düşen, üretici, satıcı, bütün arkadaşlarıma sesleniyorum. Bundan sonra istikametimiz, gözlerimiz yurt dışında olması gerekir. Sadece iç pazarları tahrik ederek bir sonuca varamayız. Bu, zor olduğunu açıklıkla ifade ettiğim olayı, mutlak surette becermek zorundayız. Bu becerinin temel unsuru, hareket noktası, lokomotifini yine özel sektör, hür teşebbüs olmak zorundadır. Eğer bir ekonomide hakikaten büyük bir ağırlığa sahip isek ve ekonominin hakikaten lokomotif gücüysek dış pazarlara açılma konusunda da bize ciddi ve hatta tarihi görevler düşmektedir. Onun için yılmadan yorulmadan alınan tedbirlerin, teşvik unsurlarının ışığı altında tekrar gözlerinizi dışarı çeviriniz.

Diğer taraftan, istikrar tedbirlerinin sonucu fiyat hareketlerinde önce bir yükselme bekleniyordu. Çünkü istikrar tedbirlerinden önce ekonomimiz tamamen dengeleri bozulmuş bir ortam içindeydi. Bu dengeleri yeniden kurabilmek için daha üst noktada, yeni dengeleri aramak durumundaydık. Bu yapılmıştır ve bu nedenle fiyat hareketleri şöyle seyretmiştir. İstanbul toptan eşya fiyatları genel indeksindeki yükseliş, Ocak ayında % 7, Şubat ayında % 20, Mart ayında % 5,9 ve Nisan ayında % 2,3 oranlarında olmuştur.

Bu durumda şunu söylemek mümkün; demek ki fiyat hareketleri olarak belli bir istikrar dönemine geçiş başlamıştır.

Emisyon hacminin ve bunun getirdiği sorunları dile getirmiştik. Ocak-Mart dönemi itibarı ile ihracat gelirlerimiz geçen yıla göre % 5.7'dir ihracat gelirimiz geçen yıla göre % 5.7'dir. Ama bunu bir

kıyaslama olarak kabul etmiyorum. Çünkü ihracattaki gelişme alınan tedbirlerin hemen akabinde olacak bir olay değildir. Demin arz ettiğim ve sizlerden rica ettiğim istikamette bu gelişmeyi daha çok sağlamak zorundayız. Burada dikkati çeken en önemli olay özellikle işçi dövizleri girişinde geçen yılın ilk dört aylık dönemine göre % 74.4 artış olmasıdır. Bu da sevindirici bir olaydır. Ekonomimizin düzlüğe çıkışının yolu üretim ve yatırımdan geçmektedir.

Bu nedenle üretimi ve yatırımı hızlandırıcı olan her çabanın yanındayız ve yanında olacağız.

Son ekonomik istikrar tedbirleri; üretimi arttırmak, yatırımı teşvik etmek, gereksiz tüketimi frenlemek, ihracatı arttırmak, ve sonuçta enflasyon hızını keserek ekonomiyi istikrara kavuşturmak şeklindeki hedeflerini doğru ve isabetli bulmaktayız. İstikrar tedbirlerinin 5 aylık uygulama sonunda enflasyon hızını belli ölçüde frenlediğine şahit olurken, anlayışla karşıladığımız para hacmi sınırlamışının kredi sistemimizdeki bozukluk nedeni ile nakit sıkıntısına dönüştüğünü belirtmek istiyorum. Uzun vadede ekonomimizin sağlıklı bir düzeye ulaşmasının KİT sorununun rasyonel bir çözüme bağlanması, kamu harcamalarının ve kredi sistemimizin yeniden düzenlenmesi, dışarı açılma, bilgi, beceri ve alışkanlığımızın gelişmesi ve işçi-işveren ilişkilerinde zor dönemlerde daha anlam kazanan bir barış ortamının yaratılması ile yakından ilgili olduğunu belirtmek istiyorum. Öte yandan kısa vadede kamu yatırımlarının canlılık kazanmasının ve devletin borçlarının biran evvel ödenmesinin ekonomimize bir ferahlık getireceği inancındayım.

Ancak başta tasarruf olmak üzere toplum olarak ciddi fedakarlıklara daha belli bir süre hazır olmak zorundayız. Dışa açılma ve bununla ilgili sözlerimi bağlamadan mutlak surette Ortak Pazar konusuna temas etmek istiyorum. Dışa açılma haddizatında teknoloji, kaynak ve bilgi yetersizliğimizin bir ölçüde tamamlanmasını sağlayacaktır. Bu açıdan yabancı sermayenin bu eksikliklerimizi tamamlamadan önemli rolünü tekrar ifade etmek istiyorum ve yabancı ser-

maye ile akılcı, ülke yararına uygun yaklaşımlarda hiç bir komplekse düşmeden azami ölçüde yararlanmamız gerekir. En azından bir Bulgaristan misali kadar yaklaşmamız gerekire Burada izninize sığınarak geçen ay yaptığımız Bulgaristan seyahatinden söz etmek istiyorum. Sekiz sanayi odası ve ticaret odası başkanı arkadaşım ile beraber seyahate gitmiştik. Orada kaldığımız otel Sofya'da Japonların kurduğu ve Japonların işlettiği bir yabancı sermaye işletmesidir. Otelde bugün tenkit mevzuu olan schwepps ve pepsi-cola içiliyordu ve yine orada yapılıyordu. Sordüğümüz zaman Bulgaristan'da yabancı sermayenin birçok sahada faaliyet gösterdiğini öğrendik. Ama ilginç bir şey daha öğrendik, o da biz gelmeden 15 gün önce Bulgaristan'a 45 ülkeden çeşitli işadamı ve yönetici davet edilmiş, Konu, Bulgarların o gün çıkardıkları yeni yabancı sermaye kararnamesini onlara anlatmakmış. O kararnameyi aldık geldik. Tercüme ettik ve dağıttık. Kararnamenin özü şu: Enerji madenler dahil Bulgarlar bütün sahalarını yabancı sermayeye açmış oluyorlar ve bunu anlatabilmek içinde 45 ülkeyi davet etmişler, 5 gün o otelde onlara bu konuyu izah etmişler. Birinci tespitimiz bu idi. İkinci önemli tespitimiz; görüştüğümüz yetkililer bize yeni ekonomik modelden bahsettiler. Nedir bu dedik? Bu dediler, işletmelerde karlılık esasını getiriyor. (Marksist teoriye aykırıdır) Ama dediler ki biz gördük denedik kârlılık esas gelmezse bu işletmeler işe yaramıyor. Onun için kârlılığı getirdik. Ya kâr edecek, ya yöneticisi değişecek veya tasfiye edeceğiz, dediler. Binaenaleyh bu iki noktayı arz etmek istiyorum. Durum bu iken Türkiye'nin Ortak Pazar dışında yeni çözümler araması beklenemez, düşünülemez, gerçekçi değildir. Bu açıdan hükümetimizin yaklaşımlarını ve çabalarını olumlu görmekteyiz, ve ümit ediyorum ki Ortak Pazar'da bu yaklaşımlara aynı olumlulukla cevap verecektir. Bugün Ortak Pazar'ın kendi içinde sorunları vardır. Bunu hepimiz biliyoruz ama biz zaten milletçe bu kararı çok eskiden verdik. (1973 yıllarında karar verdik.) Bu karara uygun olarak da Ortak Pazar'a biran evvel üyelik için müracaatımızı mutlaka hedef almalıyız.

Ekonomi ile ilgili bölümü sonuçlandırmadan önce işçi işveren konusuna da kısaca temas etmek istiyorum. Bilindiği gibi bu tedbir-

lerin başarısının iki önemli ve köklü uzun vadeli unsuru vardır. Bunlardan bir tanesi İktisadi Devlet Teşekkülleri ikincisi, bugün tansiyonu daha da bozuk olan işçi-işveren ilişkileri. Burada bizi en çok rencide eden yasa dışı olaylardır, yasa dışı direnişlerdir. Kanunlarımızın ve yargı organlarımızın bu durum karşısındaki bazen zayıf kalan tutumlarıdır. Diğer taraftan Hür Demokratik Rejim'e inanmış, barışçı ve uzlaşmacı sendikacılığa inanmış büyük işçi kuruluşlarımızla aynı görüşleri samimiyetle savunduk. Bizde Hür Demokratik Rejim'in vazgeçilmez unsuru olarak hür sendikacılığa inanan insanlarız. Ancak bunun istismarına, ancak bunun deforme edilmesine kesinlikle karşıyız. Ülkenin bugün buna tahammülü yoktur. Bir tarafta her yıl 1 milyon insanına iş bulmak durumunda olan bu ülke, öbür tarafta 3-3,5 milyon insana, işsiz olarak vasıflandırılan bu ülke diğer taraftan 1,5 milyon sendikalı işçimizin toplumun diğer kesimlerini dahi kışkırtacak ve hatta tepki yaratacak talepleri artık toplumda da gerekli tasvibi görmemektedir. Bunu işçi arkadaşlarımız bilmektedir. Diğer taraftan ülkenin içinde bulunduğu bu nazik ortamda özellikle aynı idealleri paylaştığımız değerli işçi temsilci arkadaşlarımızla ve sendikalarla hiç olmazsa bu geçiş döneminde buradan tekrar davet ediyoruz, mutlak suretle Hükümet-İşçi-İşveren üçlüsünün barışçı bir şekilde, memleket severlikle bir masaya oturmasını teklif ediyoruz.

Belki çok kısada olsa konumu aşmakla beraber çok sevdiğim ve saydığım ve daima ülke faydasına, ülke yararına çalışmalarını ile örnek olan Türk-İş topluluğu ile ilgili olarak bir iki şey söylemek istiyorum.

Son zamanlarda bu güzide topluluğumuzun kıdem tazminatları ile ilgili, eşel-mobille ilgili beyanları ülkenin bugünkü ortamı ile bağdaşır, göremiyorum. Kıdem tazminatı olayı esasen Türkiye'mizde sadece dünyada tek emsaldır ve bu olay korkarım ki giderek, Türk ekonomisini tam ipotek altına alacaktır. Kamu kuruluşları dahi kıdem tazminatları ödeyemez durumdadır. Birçok işletmeler hakikaten bu yönden çok zor durumdadır. Bizde inanıyoruz ki verilen hak-

lar geri alınmaz, alınmasın ama bu hakları ülkeyi de tahrip etmesin.

Geliniz hiç olmazsa bu olayın fon meselesini çözümlene yolunda bir araya gelelim, işletmeler kendi bünyesinde hem işçinin bu hakkını emniyete alacak hem de kendisinin yıkılmasını önleyecek bir fonu aynen tezgah amortismanı gibi her yıl işçi kıdem tazminatı amortismanı olarak ayırabilsin. Böyle bir husus da anlaşalım ve bu anlaşmanın ışığı altında da yöneticilerimizden bunu talep edelim. Aksi takdirde bugün sadece kamu kuruluşlarının kıdem tazminatları yükü 600 milyar Türk Lirasıdır.

Bunun geometrik diziye gittiğini söylemek istiyorum. Bu açıdan dikkatleri bu hususa bir defa daha çekmek istedim,

Yukarıdan beri izaha çalıştığım sorunlarımızı hatırladığımız zaman ülkemizin gerçekten zor bir durum içinde olduğunu, gerçekten büyük boyutlara varmış problemler içinde olduğunu görmekteyiz. Ama hemen ifade edeyim ki bu sorunlar çözülemez cinsten değildir. Çünkü Türkiye'nin potansiyeli buna müsaittir. Çünkü Türkiye'nin insan yapısı buna müsaittir, yeter ki bu sorunları sağlam bir şekilde sırtlanabilecek kuvvetli ve tecrübeli kadroların makul ve belli bir süre sorunları çözebilecek siyasi istikrar ortamını yaratabilsin. Bunu becerdiğimiz zaman kesinlikle inanıyorum ki yüce milletimizin tarihin her bunalımlı döneminde olduğu gibi bu bunalım döneminden de etkin tecrübesi ile çıkacaktır ve bu çıkışı bütün dünya ülkelerine örnek bir şekilde en kısa zamanda yeniden tarihe mal edecektir. Bu inançla hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Muhterem Arkadaşlarım,

Camiamızı devamlı şikayetçi olduğu ve günün şartlarına bugün için uymayan 5590 sayılı kanunun sayın komisyon başkanının ifade ettiği gibi, bugünkü siyasal ortam içinde köklü bir değişikliğe uğratılması ve yasalaşması imkânı görülmediğinden bilhassa hükümet kesimi ile de şifai mukavemet sağlanarak yeni hükümet iş başına gelir gelmez hiç olmazsa camiamızı çok fazla rencide eden, odalarımızı çok fazla düşündüren bir kaç ana maddenin bu arada ya ka-

nun yoluyla ya da kanun hükmünde kararname çerçevesinde halli için teşebbüse geçmiş bulunduk. Bahsedilen sıkıntıları hepinizin bildiği gibi bir kaç madde de toplanabilir. Fakat tabii bunun yan maddeleri, yan maddelerin atıf yaptığı maddelerle birlikte zorunlu olarak 16 maddeye çıkmıştır. Önce, evelever de hepimizin en fazla duyduğu odalarımızdan, odalarımızın geliri açısından büyük önem taşıyan, 5000 liralık tavan konusudur. 1952'lerin 5000 lirası için düşünölen rakamın bugün bilinen sebeplerle bir şey ifade etmediği cihetinden hareketle bu tavan 10 katına çıkarılmak suretiyle 50.000 liraya ibla olmuştur. Tasarıda diğer taraftan yine o zamanın şartları içinde odaların genel kurulundaki delege sayısını tespit yönünden her 50.000 liraya bir delege konusu akli mantıkla 5.00, 50.000, 50.000, 500.000'e çıkarılmıştır. Küçük odaların mutlak suretle temsili için asgari bir delege esas getirilmiş azami de 10 tavanında sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan özellikle odalarımızda her üç yılda bir genel seçim yapılır bildiğiniz gibi, her yılda Yönetim Kurulları seçimi yapılır. Bu durum bilhassa her yıl Yönetim Kurulunun yapılması olayı yönetim kurullarının istenen sürede devamlılık arz ettiği gerekçesi ile 2 yıla çıkarılmıştır. Sabahki konuşmamda da ifade ettim. Aslında her organda, her müessesede yönetimlerin birinin, diğerine aktaracağı bilgi ve tecrübe birikimi yanında belli bir süre icra yapma zamanını da tanımak gerekmektedir. Bu olayı odalarımız için de 2 yıla çıkarmayı uygun görmüştük ve bu görüşmeler ve daha önce odalar birliğinde yapılmış çalışmaların ve bu vesile ile tekrar topladığımız muhtelif oda, borsa temsilcisi arkadaşlarımızın görüşleri ile teyit edilerek ortaya konmuştu onu tekrar arz etmek istiyorum. Odalar Birliği'nin yıllık kongrelerinin yine yıllık Yönetim Kurulu seçme olayı da bildiğiniz gibi görevin sürekliliğinde aksaklıklar yaratmaktadır. Aynı olaya bağlı olarak kurada da yönetim kurullarının 2 yıl süreyle seçilmesi olayını gündeme getirdik. Diğer taraftan anayasa mahkemesince iptal edilmiş olan ve odalarımızda alınan iç hizmet harçlarının yasalaşması konusunu temelde, bu tasarinin içine koymuş olduk. Ve en önemlisi de sayın başkanın da belirttiği gibi, borsalar için ilçe sınırı maddesi vardı. Komisyonumuz yerinde ve çok haklı olarak, bu odalar içinde, diğer sanayi ve tica-

ret odaları içinde uygun gördüler. Böylece çok ana hatları ile arz etmeye çalıştım.

Temel değişiklikleri getirmiş olduk. Başka maddelere yapılan atıflar nedeniyle 16 maddelik bir kapsamı içine almıştır. Şu anda nihai durumu da arz etmek isterim. Bu tasarı Bakanlar Kurulu'nda imzadadır. Meclise de sevk edilecektir. Ancak mevcut ortamda kanunlaşma şansını pek göremiyorum. Bu yönde doğrudan doğruya parti başkanları ile ve yöneticileri ile ve grup yöneticileri ile görüşerek, bu olayın bir siyasi yönünün olmadığı gerekçesinden hareketle, ikna yolu ile Meclisten teklif etme şeklinde birikim aramayı da düşünmekteyiz. Evet bütün bunlara rağmen hepinizin bildiği sebeplerle bugün bu şansımızı fazla görmüyorum.

Ümit ederim ki gelişen şartlar içinde imkânlar bize bu şartı da bağışlar. Teşekkür ederim.

36. GENEL KURUL - 31 MAYIS 1981

Sayın Başkan,

Değerli Bakanlar,

Değerli Büyükelçiler ve Dış Ülkeler Temsilcilerimiz,

Değerli Misafirlerimiz, TRT'mizin ve Basınıımızın Saygıdeğer Mensupları,

Muhterem Delege Arkadaşlarım,

Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği'nin 36. Genel Kuruluna huzurlarınızla şeref verdiğiniz için şükranlarımı arz ederim.

Bu Genel Kurulumuzun, Aziz Atatürk'ün 100. doğum yıldönümüne rastlamış olması bizlere ayrı bir mutluluk vermektedir.

Bizim için büyük değer taşıyan güveniniz ile iş başına gelen Yönetim Kurulumuz, bir çalışma yılını daha tamamlamış bulunmaktadır.

Bu dönemde de, memleketimize karşı yüklendiğimiz sorumluluk ve güveninize layık olabilmenin verdiği şevk ile çalıştık.

TRT ve basınıımızın lütfekar ilgisi, mesleki toplantı ve temaslarımız sayesinde yakından takip ettiğinizi bildiğim bu çalışmalarını bütün teferruatı ile izah etmek istemiyorum. Esasen bunun önemli belge ve bilgileri sizlere ayrıca sunulmuştur.

Ancak, şunu özellikle belirtmek isterim ki, nazik dönemde de hiçbir zaman esirgemediğiniz teşvik ve yardımlarınız bize büyük bir güç kaynağı olmuştur.

Eğer bir başarıdan söz edilebilirse, bunu sizlere borçluyuz. Sağ olun, var olun.

Değerli Delege Arkadaşlarım,

Son çalışma yılımız, elem verici olaylarını hüzünle hatırladığımız ağır bir bunalımın doruk noktasına ulaştığı ve kahraman Ordumuzun ülkemizi uçurumun kenarından çekip kurtardığı bir döneme rastlamıştır.

12 Eylül öncesine kadar, vatandaşın canı ve mal güvenliği şöyle dursun; hem vatanımızı, hem milletimizi paramparça etmek isteyen bir ihanetin kol gezdiği; hükümetin ve idarelerin tesirsiz, hatta çaresiz bırakıldığı; Devletin birinci derecede sahip ve sorumlusu olması gereken diğer bazı anayasal kuruluşların ise kendilerinden beklene- ni yapmadıkları veya yapamadıkları günleri beraber yaşadık.

Bu şartlar altında, Milletin müessir ve muktedir tek çaresi vardır: Ordunun duruma müdahales.

Bu son çareye başvurmayı ne Ordumuz ne de vatandaşımız istedi. Ne yazık ki, Aziz Milletimize karşı görev yüklenmiş bulunan, büyük, küçük, hepimiz, vebali farklı da olsa, Devletimizi bu noktaya beraber getirdik.

Bu sorumluluğumuzun kefareтини, hiç olmazsa hatalarımızdan ders alarak, Devleti düze çıkarmaya çalışanlara gönülden yardımcı olarak ödeyebiliriz.

12 Eylül Harekatı Devletimizin yeniden tanzimi açısından bazı imkanları da beraber getirmiştir. Kanaatim odur ki, şimdiye kadar zaman ve imkanlar oldukça iyi kullanılmıştır. Şimdi önümüzde çok daha başarılı olmak zorunda bulunduğumuz bir dönem vardır. Zira, bu dönemin başarısı istikbalimizin teminatı olacaktır. Çünkü, önümüzdeki dönemde Devlet yeniden düzenlenecek ve demokratik rejim işlerlik kazanacaktır. Bu aşamada, herkes ülke yararı dışında hiçbir hesap ve endişeye kapılmadan kendine düşeni mutlaka yapmalıdır.

Devlet hayatında mevzuat değişikliklerinin bütün dertlere deva olduğunu zannetmek elbette hatalı olur. Ancak, mevzuatsız bir devlet yönetimi de düşünülemez.

Bu itibarla, ülkenin ve rejimin gelecekte yine aynı noktaya gelmesi bakımından yeni düzenlemeler, milli irade ve ihtiyaçlara uygun olarak oluşturulmalıdır. Özellikle Anayasanın milletçe benimsenip beğenilmesinin hayati önemi vardır. Bu noktaya, Atatürk ilkelerinin bütünlüğünün korunmasının zaruretine işaret etmek isterim.

Cumhuriyetimiz, Atatürk inkılaplarının gerçekten başarılı ve güzel bir terkididir. Bu terkidin özünde Millet olmaya yükseliş ile Misakı Milli hudutları içinde yaşayan ve Türk'üm diyen herkesin Türk olduğu idrakine dayalı Atatürk Milliyetçiliği yatar. Böyle bir milliyetçiliğin ırkçı olmadığı ve olamayacağı kesindir. Fakat milliyetçiliğe yer vermeyen bir ideolojinin de Atatürkçülük olamayacağı kesindir. Nitekim Büyük Atatürk "Cumhuriyetçilik ve Milliyetçilik bizim için ayrılmaz bir bütündür" diyor. Esasen Aziz Atatürk milliyetçiyiz derken, öylesine evrensel bir değer ortaya koymuştur ki, bırakınız mazlum Milletlerin istiklal mücadelesine tuttuğu ışığın, milliyetçiliğe düşmanlıkla yola çıkan ülkeler dahi bu ilkeye sırt çevirememişlerdir. Son yarım asır bunun ibret verici tezahürleri ile doludur.

Sayın Arkadaşlarım,

Aziz Milletimizin bir hayat tarzı olarak benimsediği demokratik rejimin daima yanında olduk ve yanında olmaya devam edeceğiz. Biz, Türk Hür Teşebbüsü camiası olarak yatırım, üretim ve istihdam bakımından milli ekonomimizin önemli bir kesimi ve özellikle siyasal özgürlüklerin vazgeçilmez teminatıyız.

Bu sıfat ve vatandaşlık yetkilerimizle, Anayasal ve yasal düzenlemelere yönelik çabalara yardımcı olmayı ciddi bir görev sayıyoruz. Bu çalışmalara katılmak ve katkıda bulunmak en tabii hakkımızdır.

Bu noktada çok hayati saydığım bir hususu belirtmeden geçemeyeceğim: Devlet yönetiminde önümüzdeki günlerin gündemi yüküldür. Bu gündemde fevkalade önemli konular vardır. Fakat anarşi ile mücadele meselesi, hiçbir sebep ve şartla dikkat ve gayretlerin mihrakı olmaktan asla çıkarılmamalıdır.

Zira, bu ihanetle mücadele süreklilik ve sabır ister. Hiç hayale kapılmayalım. Türkiye, zannettiğimizden çok daha vahim bir ihanetle karşı karşıyadır. Her gaflet ve zaaf anı bu sinsî yılanı cesaret verebilir.

Değerli Arkadaşlarım,

Bugün fikir ve eylem zorbaları, katiller ve hainler büyük çoğunluğuyla, adaletin pençesinde layık oldukları akıbeti beklemektedirler. Fakat bunların sözde akıl hocaları ve teşvikçileri şu anda Millet'in adalet duygusunu rencide eden takipsiz mesuller olarak ortada dolaşmaktadırlar. Buna rağmen aynı yöntem ve yüzüzlükle yeni rollerini oynayacakları ümidiyle gayret içindedirler.

Öte yandan, o zor günlerde Devletin türlü makam ve mevkilerinde çeşitli görevler alıp da sorumluluklarının gereğini yapmayanların şimdi başkalarını suçlama ve sözde cesaret gösterilerini Milletimiz üzüntü ve istihfaf ile seyretmektedir. Tarihte toplum vicdanının sessiz infialini idrak edemeyenlerin sonradan ağır muameleler gördükleri unutulmamalıdır.

Değerli Arkadaşlarım,

Şimdi de açıklamalarımı ekonomik konulara intikal ettirmek istiyorum. Memnuniyetle ifade edebilirim ki, bir yıl gibi kısa bir süre içinde enflasyon yangını söndürülebilmiştir. Neydi bu yangın?

- Paranın bol, değerinin yol olduğu,
- Akşamdan sabaha her gün fiyatların arttığı,
- Hiçbir ekonomik hesabın yapılamadığı,
- Herkesin paradan kaçıp, gereksiz harcamaya girdiği,
- Yokların, kuyrukların arttığı ve karaborsanın kol gezdiği,
- Gelir dağılımının alt üst olduğu,
- Ekonomik, sosyal, siyasal ve ahlaki değerler yargılarının giderek kaybolduğu vahim bir manzaraydı.

İşte bu yüzden, sadece gününü gün etme hevesinde, yarının düşünmeyen, ne olursa olsun tüketip tasarrufu aklının ucundan bile geçirmeyen bir toplum durumuna düşmüştük.

Ya Şimdi böyle miyiz? Hayır, Şartlar büyük ölçüde deđiŐmiŐtir. Kısa sürede sağlanmış olan bu sonuç, bugün dünyanın içinde bulunduğu durum karşısında asla küçümsenemeyecek bir değer taşımaktadır. Bu başarı, Milletimizin gerektiği zaman vatani için, geleceği için her türlü mihnet ve fedakarlığa katlanabildiğinin yeni ve güzel bir örneğidir.

Ülkemizde enflasyonun yükselme eğilimine girdiği 1977 yılından itibaren günün hükümetlerince de zaman zaman bazı tedbirler alınmak istenmiştir. Ne var ki, tedbirlerin bir bütünlük içinde ortaya konamayıŐı, gereksiz model arayıŐları ve uygulamadaki beceriksizlikler, kısa vadeli hesapların ön planda tutulması gibi sebeplerle enflasyonu önlemek Şöyle dursun, yangın daha da büyümüş ve böylece 1980 yılı başındaki zor günlere gelinmiştir. Halbu ki, 1980 yılı başında ekonomiyi yönetenler esasen ekonomi ilminin icabı olan ve yeniden keŐfedilmesi gerekmeyen ekonomik istikrar tedbirlerini bir bütünlük içinde alabilmişler ve cesaretle uygulamaya koyabilmişlerdir. O gün ülkenin içinde bulunduğu Şartlar ve alınan tedbirlerin zaruret ve amacı açıkça anlatılarak vatandaşın da desteği sağlanabildiğinden başarılı olunmuştur. 12 Eylül'den sonra da bu tedbirlerin güçlendirilerek devam ettirilmesi ekonomik istikrarı sağlama çabalarımıza önemli katkıda bulunmuştur.

Bugün eriştiğimiz sonuçları Şöyle özetleyebilirim:

- 1981 yılının ilk dört aylık toplam fiyat artış hızı % 5,2 ile sınırlı kalmıştır. Nisan ayı durumlarına göre yıllık enflasyon hızı 1980 yılında % 122,7 iken, 1980 Nisanı ile 1981 Nisanı arasında, 12 aylık toplam % 34,1 oranında düşmüştür.
- Ödemeler dengesi durumunda bir iyileŐme görölmektedir. 1980 yılında ihracat gelirlerinde % 28,7, işçi dövizi gelirlerinde de % 22 oranında artışlar olmuştur. 1981 yılının ilk dört aylık döneminde ise ihracat gelirleri % 43,3, işçi dövizi gelirleri ise % 13,5 oranında artmıştır. Hem bu durumun, hem de gerekli dış kredilerin sağlanabilmiş olmasının sonucu olarak, 1980 yılı başında 706 milyon do-

lar olan altın ve döviz rezervlerimiz, 1981 yılının Mart ayı sonunda 1 milyar 224 milyon dolara yükselmiştir. Bu sayede ithalat döviz transferleri gecikmesiz olarak işlemektedir.

- Mal yoklukları ve darlıkları ortadan kalkmış, böylece ekonomimizi geniş ölçüde etkileyen toplumdaki yokluk psikolojisi kırılabilmiştir.
- Yeni vergi kanunlarıyla sabit gelirli kesime sağlanan imkanlar, fiyatların istikrara kavuşması, mevduata uygulanan yüksek faiz gibi nedenlerle gelir dağılımındaki adaletsizlik düzelme eğilimine girmiştir.
- Temmuz 1980'deki faiz kararını takiben toplam tasarruflarda büyük artışlar olmuştur. Vadeli tasarruf mevduatı artışı 1980 yılı başına nazaran, 1981 yılı Mart ayı sonunda, mevduat sertifikası da dikkate alındığında yaklaşık % 150 artmıştır.

Diğer taraftan, iş barışında olumlu gelişmeler sağlanmıştır. 12 Eylül'den sonra

- Toplu sözleşmelerin geçici de olsa bazı kriterlere bağlanması,
- Grev, lokavt ve direnişlerin kalkması işçi-işveren ilişkilerindeki gerginliği gidermiştir.

Kıymetli Arkadaşlarım,

Bütün bunların ötesinde değer ve önem taşıyan müspet bir gelişmeye özellikle işaret etmek istiyorum. Bu gelişme, her kesimiyle Türk Toplumunun, ekonomimizdeki köklü değişimlere paralel olarak yepyeni bir düşünce aşamasına gelmiş olmasıdır. Artık herkes tasarrufa önem vermek, hesaplı olmak, ekonominin dışa açılması ve ihracat için her türlü çabada bulunmak ve iyi yaşamak için çok çalışmak zorundadır.

Değerli Arkadaşlarım,

Alınan bütün bu olumlu sonuçlara rağmen şimdi çözmek zorunda olduğumuz iki ana sorunumuz vardır.

Bunlardan birincisi, iç talepteki daralmanın sonucu olarak piyasalardaki bunaltıcı durgunluktur.

Diğeri ise yatırımların çok yetersiz seviyede oluşudur.

Elbette ki sorunlar, enflasyonu önlemek için zorunlu olarak uygulanan sıkı para-kredi tedbirlerinin tabii bir sonucudur. Ne var ki meseleyi salt enflasyonu önleme açısından ele alan bu yaklaşım bundan böyle devam ettirildiği takdirde, ekonomimizin gelecekte değişik mahiyette ve çok ciddi yeni sorunlarla karşılaşabileceği hususundaki endişelerimi belirtmek isterim.

Ekonomimizin bugün bulunduğu noktada yapılması gereken şey, kontrole alınmış olan enflasyonu tahrik etmeden, mevcut durgunluğu aşmayı başarmaktır. Çünkü, ne mevcut işletmelerin giderek kapanmasına göz yumabiliriz, ne de yeni ve sağlıklı istihdam imkanları yaratma görevimizi ihmal edebiliriz. Ayrıca gelişme içinde olan ihracatımızı hızlandırmak ve sürekliliğini sağlamak mecburiyetindeyiz.

İşte bu sebeplerle üretimi artırmak ve yatırım faaliyetlerini giderek canlandırmak hayati bir önem arz etmektedir. Bunun için sağlıklı kaynak bulmak ve yaratmak zorundayız.

Bu önemli ihtiyaca rağmen, yatırımların % 50'sinin istihdamın % 75'ine ve ihracatın % 85'ine sahip olan özel sektörün, ne yazık ki son yıllarda yatırım yapma şevk ve heyecanı kalmamıştı. Şimdi, memnuniyetle ifade edeyim ki, genel güven ortamının doğmasıyla bu faaliyetlerde canlanma görülmeye başlanmıştır. Ancak gelişme yeterli seviyede olmaktan henüz uzaktır.

Şu sırada özel sektörün yatırım alanındaki girişimlerini engelleyen en önemli unsur kaynak yetersizliğidir. Hiç şüphesiz vergi yasalarındaki değişiklikler, ekonomik istikrarın gereği olarak vazgeçilemeyecek tedbirlerdi. Ancak, bu düzenlemelere gidilirken fiskal hedef ilk planda tutulduğu için ekonomimizin geleceği açısından hayati önem taşıyan ekonomik hedefin değeri ve yaratacağı olumlu sonuçlar gözden kaçırılmamıştır. Bundan dolayı, yatırımlar için ge-

rekli kaynakları yaratmada başlıca unsur olan kurumlar, nerede ise cezalandırılacak şekilde büyük fon kayıplarına uğratılmıştır. Kurumlar Vergisi Kanunu değişikliği arasında bir teşvik unsuru olarak yer alan yatırım fonunun pratik ve fiili hiçbir değer taşımadığı ortaya çıkmıştır. Bu kanun bir yandan kurum kazançlarına bazı istisnalar tanırken, öte yandan kar dağıtılmaması halinde dahi stopaj mükellefiyetine yer vermiştir ki, bunu anlamak ve izah etmek mümkün değildir. Kurumlarla ilgili vergi sorununu ekonomik gerçeklerimiz açısından çözümlenmek yerine kurum kazançlarından % 3 Mali Denge Vergisi kaldırılarak, sanki bir teselli mükafatıyla konu geçirilmek istenmiştir. Başlangıçta, kurumlaşmanın önemi ve ağırlığı kabul ve takdir gördüğü halde, sonradan değişik açıdan bakılan bu sorun üzerine ümit ediyoruz ki, yeniden ve gerektiği şekilde eğilme fırsatı bulunacaktır.

Diğer yandan, kurumlara kaynak yaratması açısından önemli gördüğümüz diğer bir konuya daha işaret etme gereği duymaktayım. Bu konu, kurum bilançolarındaki aktiflerin günün rayıçlarına göre yeniden değerlendirilmesiyle ilgilidir. Yeniden değerlendirme imkanı sağlanırsa kurumların yatırım gücü artacaktır. Bu konudaki yasal düzenleme çalışmaları bir an önce tamamlanıp yürürlüğe konmalıdır. Ancak konuyu çözümlerken servet beyanı ve stok affında olduğu gibi, ana maksattan uzak ve uygulanamayan bir yol tutulmamalıdır.

Yatırım fonu oluşturabilmesi için hisse senedi ve tahvil piyasalarının daha düzenli bir sistem içine oturtulması gerekmektedir. Uzun vadeli fonların sanayiye kanalize edilebilmesi açısından sermaye piyasasını düzenleyici kanun bir an önce yürürlüğe girmelidir. Ancak, yasal düzenlemeye gidilirken sermaye piyasası, bunaltıcı ve uygulamalı zorlaştırıcı bir denetim mekanizması içine itilmemelidir. Ayrıca, menkul kıymetler borsası ve yeminli müşavirlik tasarıları da birlikte ele alınmalıdır.

Faiz hadlerinin yükselişiyle tasarruflar artmış olmakla beraber, pa-

ra bulmanın maliyeti de arttığından, bunun yatırımlar üzerinde caydırıcı etkisi olduğu da bir gerçektir. Sorunun çözümü için, yatırımları teşvik edici, özel şartları ve düşük kredi maliyelerini haiz bir sistemin getirilmesi gerekiyordu. Nitekim bu anlayıştan hareket edilerek reeskont yoluyla yatırımları teşvik kredisi sistemi geliştirilerek yürürlüğe konulmuştur. Bu gelişmeyi olumlu bir adım olarak değerlendiriyoruz. Burada üzerinde önemle durulması gereken husus, yatırımlara yönelik reeskont kredileri için yeterli sağlıklı kaynağı sürekli olarak bulmak ve sistemin kesintisiz şekilde işlerliğini sağlamaktır.

Üretimleri ve yatırımları canlandırmak için yeni çabaların gereğinden söz ederken iki noktaya daha işaret etmek istiyorum. Bunlardan biri ham petrol üretiminde ve diğer maden çıkarmada görülen düşmedir. Milli bir kuruluş olan Türkiye Petrolleri A.O.'nın ham petrol üretimi yeni kuyuların da açılması ile artma eğilimine girmiştir. Aynı zamanda bu kuruluşumuzun arama faaliyetleri giderek artan şekilde yoğunlaşmaktadır. Halbuki, diğer petrol şirketleri ve bu arada yabancı ortaklıkların ham petrol üretim faaliyetleri bir düşüş eğilimi göstermektedir. Ellerindeki arama ruhsatlarına nazaran bunların petrol arama faaliyetlerinin oldukça kısıtlı kaldığı dikkati çekmiştir.

Türkiye, yaklaşık dünya nüfusunun on binde birine ve dünya maden rezervlerinin ise binde üçüne sahiptir. Ne var ki, büyük üretim ve ihraç potansiyelimize rağmen madencilik alanında henüz bir atılım yapılamamıştır. Hatta son yıllarda bir geriye gidiş olmuştur. Özellikle kömür ocaklarındaki faaliyetler düşüklük göstermiştir. Bu durumu önemli ölçüde etkileyen özel sektör elindeki madenlerin devletleştirilmesi girişimleridir.

Madencilik alanında büyük bir atılım yapılabilmesi, işletmelerde üst derecede yönetimi ve ileri teknolojiyi gerektirmektedir. Bu konuda ulusal çıkarlarımızı gözetererek yabancı sermaye ile işbirliği içine girebilmenin büyük önemi vardır. Ancak, devletleştirme uygula-

maları ortada iken, madencilik alanındaki ortak işletmeciliğe, yabancı sermayenin ilgi duyması beklenemez. Eğer bu alanda yatırımların hızlanması isteniyorsa, arama ve işletme faaliyetlerinin özel sektöre açık olduğunu belirten yeni düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Yatırımlar yönünden ülkemizin dış kaynak ihtiyacı bir süre daha devam edecektir. Yabancı sermaye ve dış kredi bulabilmek, yatırım faaliyetlerimizin hızlandırılması ve öz kaynaklarımızın daha kısa sürede değerlendirilmesi açısından, hem kamu sektörü, hem özel sektör için büyük önem taşımaktadır.

Bu yöndeki girişimler teşvik edilmeli ve ısrarlı biçimde sürdürülmelidir. Ancak, bu noktada özel dış kredilerdeki kur farklarının yarattığı soruna değinmeden geçemiyorum. Devalüasyonların ve yeni kur ayarlamalarının sonucu olarak bu kredilerden yararlanma yoluna gitmiş olanların dış borç yükleri kümülatif olarak birkaç kat artmıştır. Bu kötü örnek, dış kaynaklardan yararlanmak isteyenler üzerinde caydırıcı etkisini hala sürdürmektedir.

Bütün bu tedbirler ve çabaların ötesinde, ekonomimizin bugünü ve geleceği açısından çok zaruri olan ihracat konusu üzerinde durmak istiyorum. Sağlıklı bir ödemeler dengesi yapısına kavuşabilmek ve bugün olduğu gibi, iç piyasalardaki talep yetersizliği nedeniyle sıkıntılı bir duruma düşmemek, satış ve nakit girişlerinde sürekliliği sağlamak bakımından ihracatımızı geliştirme konusuna daha değişik bir gözle bakmak zorundayız. Türk iş aleminin şimdiden bu yönde takdire şayan bir çaba içine girmiş olduğunu müşahade etmekteyiz.

Başlangıçta sonuç vermeyen bazı girişimlerden dolayı ümitsizliğe düşmemeliyiz. Esasen dışa açılmak ve dış pazarlarda rekabet yapabilmek, bizim gibi henüz yeterli tecrübe birikiminden yoksun bir ülke için gerçekten zordur. Ama bu zorluğu aşabilmenin şaşmaz yolu, bıkmadan ve yılmadan atılımları sürdürmekten geçer. Nitekim, müteahhitlerimiz bugün, yaklaşık beş milyar dolar civarında

dış ihale almayı bu tür çabalarla başarabilmişlerdir. Bilindiği gibi, 24 Ocak kararlarından sonra gerçekçi kur politikası izlenmiş ve ihracatı teşvik edecek tedbirler getirilmiştir. İhracatımızda görölen son gelişmede bu tedbir ve uygulamalar önemli bir rol oynamıştır. Ancak, ulaşım ve haberleşme yetersizliği gibi bazı altyapı sorunları hala çözüm beklemektedir.

Değerli Arkadaşlarım, Saygıdeğer Konuklar,

Şimdi de güncelliği olan bazı konulara kısaca değinmek istiyorum.

Bilindiği gibi vergi mevzuatının getirdiği değişikliklerden biri de peşin ödeme sistemidir. Bu sistem, vergi yapımıza ve ölkemizin gerçeklerine uymadığı halde bütçeye süratle gelir bulma ihtiyacından kaynaklanmış ve özünde adaletsizlik yatmaktadır. Konu ile ilgili önemli yakınmalar vardır. Bunların bazılarını dile getirmek istiyorum.

50 bin TL. taban bazı bölgelerdeki düşük kazançlı mükelleflerin gücün aşmaktadır.

Kolektif, komandit ve adi şirketlerde, ortaklara ayrı ayrı vergi takdir edilmiş ve ortada tek müessese olduğu halde mükelleflerin sayısı arttırılarak ödeme gücünü aşan bir vergiye muhatap kılınmıştır.

İşini terk eden ya da ölen mükellefler için dahi peşin vergi sistemi geçerli tutulmaktadır.

Derecelendirme bölgenin şartları gereği kadar dikkate alınmamıştır.

Bu durumda, piyasalardaki durgunluk ve para darlığı dikkate alınarak ek ödeme sürelerinin tanınması yerinde olacaktır. Ayrıca, uygulamanın da ışığı altında gerekli yasal düzeltmeler yapılmalıdır.

Merkez Bankası'nca kurların günlük olarak tespit edilmesi uygulamasına geçildiği malumunuzdur. Serbest ekonomiye geçiş istikametindeki bu gelişmeyi olumlu görmekteyiz. Ancak bu uygulama iki noktada üzerine eğilmeyi gerektiren sorun yaratmıştır.

Bunlardan biri transfer işlemlerine başladıktan sonra herhangi bir nedenle gecikme halinde ortaya çıkan kur değişikliğinin yarattığı güçlük, diğeri ise, gümrükten mal çekme işlemleri sırasında vergilemeye esas olacak cari kurun ne olduğunun tespitindeki zorluktur. Basit yaklaşımlarla bu güçlüklerin kısa sürede bertaraf edileceğine inanmaktayız.

Otomotiv ve inşaat sanayilerindeki ve özellikle bunlara bağlı yana sanayiler ve diğeri faaliyet kollarında zor ve sıkıntılı duruma dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Bu sanayi kollarında daha ziyade orta ve küçük boy işletmeler yaşama mücadelesi vermektedir. Esasen iç piyasalardaki sıkıntılardan en fazla etkilenen de orta ve küçük boy işletmelerdir ve bunlar ülke sathında geniş bir tabana yayılmış olup iş hayatımızın bel kemiğini teşkil etmektedirler. Yaşanan dönemin zor şartları içinde bu işletmeleri kaderlerine terk etmek mümkün değildir. İşletme vergisi ve gider vergilerindeki değişiklikleri bu sektörler lehine bir düzenleme olarak gördüğümüz için olumlu karşılamaktayız. Ayrıca, ileri bir vergi sistemi olan katma değer vergisine geçiş içinde bu düzenleme olumlu bir adımdır.

Kamuoyunun ilgisini çeken yakın tarihli bir gelişme de akaryakıt, kömüre, tekel maddelerine ve şeker yapışan son zamlardır. Bu zamlardan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin açıklarının kapatılmasının ve bütçeye gelir sağlanmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Kamu işletmeleri rasyonel çalışma esaslarına bir türlü uyamadığı, gelirleri ile giderleri arasında denklik sağlanamadığı için bunun faturasını toplum ödemektedir.

Değerli Arkadaşlarım,

Türk ekonomisinin değişmez gerçeğini bir kere daha dile getirmek istiyorum. Ülke ve toplum olarak ayakta kalabilmek için her türlü fedakarlığa katlanarak ekonomik kalkınmayı sürdürmek zorundayız. Toplumun bugünkü refah seviyesini yükseltmek ve daha önemlisi giderek büyüyen işsiz kitlesine istihdam imkanı yaratabilmek için başka çıkar yolumuz yoktur.

Bir gerçeği kabul etmek mecburiyetindeyiz. Evrensel tanımlamasına göre kalkınma demek sanayileşme demektir. Bir ülkenin zengin olması veya sadece fabrika kurması sanayileşme demek değildir. Sanayileşme, bilgi ve teknoloji üretebilmek ve yeni bir hayat tarzına erişebilmektir. Onun için sanayileşme, toplum içindeki kesimlerin ve fertlerin kültür ve fikir yapısına köklü değişiklikler getirmektir. Kalkınma çabalarının arzu edilen düzeyde sonuç verebilmesi, ekonomimizde sanayi, tarım ve hizmetler sektörlerinde dengeli bir yapı oluşturmaya bağlıdır.

Aziz Arkadaşlarım,

Türkiye ekonomik alanda bir Kurtuluş Savaşı vermektedir. Ekonomimizi yeni ve sağlıklı bir yapıya kavuşturmak için yoğun çabalar sarf etmekteyiz. Esasen, Cumhuriyetin kuruluşundan beri ekonomik alanda sürdürülen savaş şimdi bir dönüm noktasına gelmiştir. Bu savaşı mutlaka zafere ulaştırmalı ve elde ettiğimiz sonucu bizden sonraki nesle lekesiz bir şekilde teslim edebilmeliyiz. Atalarımızın canı kanı pahasına yaptıklarını örnek alarak bizim de gerekli fedakarlıklara katlanıp gelecek nesillere bizi rahmetle anacakları bir Türkiye bırakmalıyız. Vatana ve millete hizmetin Hakka hizmet olduğunu hatırdan çıkarmayarak bize düşen görevi yapmalıyız. Ancak o zaman yüce Allah'a ve vicdanımıza karşı huzur içinde olabiliriz.

Kıymetli Arkadaşlarım, Sayın Konuklar,

Sözlerime son vermeden dış dünyadan ülkemize yönelik tertiplere özellikle dikkatlerinizi çekmek istiyorum.

Sizlerin de bildiği gibi, zamanımızda devletlerarası mücadelede doğrudan silahlı mücadele yerine iç isyan ve kavga çıkarma, ideolojik amaçlı terör ve ekonomik çökertme yolları tercih edilmektedir.

Tarihimizin birçok kritik devrinde de görüldüğü üzere, Türkiye ne zaman felaketten sıyrılıp güzel günlere yönelmiş ise dost zannedilen Hükümetlerin de himaye ettiği dış düşmanlarımız harekete geçerler.

Bugün de böyle olmuştur. Bu defa içeride başarıya götüremedikleri ihaneti dışarıdan sürdürmeye çalışmaktadırlar. Askeri idareyi bahane ederek içeride yılgınlık yaratmak, dışarıda güven ve itibarımızı sarsmak ilk hedefleridir. Hemen ardından, silahlı mücadeleyi içeriye aktarmak isteyeceklerdir. Hudutlarımızda yakalanan ve uçaksavar, otomatik tüfek ve roketlere kadar çeşitlilik arz eden ağır silahların çokluğu ne tür bir akıbet hazırlamak hevesinde olduklarını açıkça göstermektedir.

İnsan hakları, işkence ve sair hikayelerin masum görüntülerine asla aldanmamalı ve fazla ödün vermemeliyiz.

Daha birkaç ay önce suçsuz vatandaşlarımızın akıl almaz gerekçelerle ve hunharca katledildikleri, en adi işkencelere maruz kaldıkları günleri birlikte yaşadık.

Hatırlayacağınız gibi, geçen yıl huzurunuzda yaptığım konuşmada şunları söylemiştim:

Bütün özgürlüklerin insanlık için ne büyük bir önemi olduğunu biliyoruz. Ve buna gönülden bağlı ve saygılıyız. Ancak insanların böylesine merhametsizce katledildiği bir ortamda hangi hürriyet yaşama hakkından önde gelebilir?

Her ağzdan acı feryatların yükseldiği o günlerde, hiçbir “insan hakları müdafii” kapımızı çalıp da bize ilgi ve destek göstermedi, yaşama hakkının, sokaktaki eşkiyanın gördüğü lüzum üzerine yok edilmesi, neden o zaman bugünkü gibi tepki görmedi?

Yoksa katilin cinayetine yakıştırdığı siyasal gerekçe, başka her değeri yok saymaya müsait bir sığınak mı olmuştur?

Aziz Arkadaşlarım,

Yüce Allah şahittir ki, Milletçe, insan haklarını, insan olmanın en değerli nimeti sayar ve bunu yürekten savunuruz. Bunun için bizim kimsenin nasihatine ihtiyacımız yoktur.

Amma, hepinize tercüman olduğuma inanarak bu kürsüden dost düşman herkese seslenmek istiyorum ki, bu büyük Millet, kim ne derse desin, şartlar ne olursa olsun vatanını böldürmeyecek, rejimini yıktırmayacaktır. En az onlar kadar iyi biliriz ki, Devleti olmayanın hürriyeti de olamaz.

Türkiye Cumhuriyeti'ni kanımızın son damlasına kadar savunacağız. Hepinize sevgi ve saygılar sunarım.

37. GENEL KURUL - 11 EYLÜL 1982

*Kıymetli Başkan,
Kıymetli Başbakanım,
Sayın Bakanlarımız,
TRT ve Basınımızın Değerli Mensupları,
Güzide Misafirler,
Hür Teşebbüs Camiasının Mümtaz Temsilcileri,*

Türkiye Ticaret, Sanayi ve Deniz Ticaret Odaları ile Ticaret Borsaları Birliği'nin 37. Genel Kuruluna hoş geldiniz. Hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulu üyesi arkadaşlarım adına en içten saygılarla selamlıyorum.

Toplantımıza katılmak üzere çok değerli vakitlerini bize ayırmak lütfunda bulunan başta Sayın Başbakanımız olmak üzere bakanlarımıza, seçkin misafirlerimize ve toplantımıza katılan değerli delege arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bilindiği gibi bu çalışma dönemimiz, yıllardan beri camiamızın beklediği ve Milli Güvenlik Konseyi'nin yüksek ilgileriyle gerçekleşen 5590 Sayılı kuruluş yasamızdaki değişiklikler dolayısıyla birkaç ay daha uzun sürmüş, gerek milletimiz, gerekse camiamız açısından önemli, oldukça güç meselelerle yüklü geçmiştir.

İtimat ve teveccühlerinizle göreve getirdiğiniz Yönetim Kurulunun çalışmalarını, bir açış konuşmasının sınırları içinde bütün teferruatı ile arz etmek imkanı olmadığı için; gerekli bilgi ve belgeler, yüксе takdir ve değerlendirmelerinize yardımcı olmak ümidiyle sizlere sunulmuştur. Ayrıca, çalışmalarımızın bir kısmını Basınımızın ve TRT'nin kıymetli ilgi ve yardımlarıyla takip imkanı bulduğunuzu umuyorum.

Bu geçiş döneminde görev yapan bizler, Aziz Milletimize ve camiamıza karşı yüklediğimiz sorumluluğun gereğini, sizlere layık bir

gayret ve dikkat ile yapabilmek için, vargücümüzle ve hulusû-kalple çalıştık.

Eğer bir başarıdan söz etmek mümkün ise; bunu, esirgemediğiniz vefakar ilgi ve sürekli destek ve teşviklerinize borçluyuz. Hepinize ayrı ayrı şükranlarımızı sunarız.

Değerli Arkadaşlarım,

Şu anda yaşadığımız sıkıntıları içinizden bir arkadaşınız olarak biliyor ve yüreğimde hissediyorum. Hatta bu sıkıntıların bazılarımız için, zaman zaman ümitsizliğe varan boyutlara ulaştığını da çok iyi anlıyorum;

- Siftah etmeden kapanan dükkanlar var.
- 3-5 kuruşluk kredi için bankadan bankaya koşturanlarımız var.
- Ertesi gün ödenecek senet için uykusuz geçirilen geceler var.
- Ürettiği malı satamayan veyü üretimden vazgeçmek zorunda kalan firmalar var.
- Dış pazarlardaki çetin şartlara rağmen ihracat için yılmadan didenler var.
- Hergün kapısını aşındıran alacaklısının karşısına utançtan çıkmayan arkadaşlarımız var.

Fakat, bütün bu sıkıntılara rağmen aziz arkadaşlarım, yine biliyorum ki, halen hafızalarımızda canlılığını koruyor ve daima dehşetle hatırladığımız birkaç yıl öncesinin, Türkiye'yi iktisaden batırma noktasına getiren şartlarına dönüşü hiçbirimiz asla istemiyoruz. Yaşadığımız bunalımın boyutları öylesine büyüktü ki, zorlu bir mücadeleyi başarıyla vererek o günlerden bu günlere geldik. Ama, hemen ifade etmeliyim ki, "Ekonomik Milli Mücadelemiz" halen devam etmektedir.

Kaldı ki; o günkü sıkıntılarımız sadece ekonomik bunalımdan mı ibaretti? Aziz Vatanımızı bölmek isteyen hainlerin ülkemizde estirdikleri anarşi ve terör havası içinde hangimizin van ve mal emniyeti vardı? Nerede ise işyerlerimize gitme şevkimizi bile kaybetmiş miydik?

Bugün içinde bulunduğumuz sıkıntılarını o günlerle kıyasladığım zaman şükrediyorum. Ama küçümsemiyorum.

Şükrediyorum çünkü;

- Hergün yeni bir şekil alan ve giderek daha da barut fıçısı haline gelen dünyada dimdik ayaktaız.

Yine şükrediyorum çünkü;

- Dün 3-5 milyon dolarlık borç temini için dolaştığımız ve bir çoğu yüzümüze kapanan kapılardan eli boş dönerken, bugün kendi gücümüzle elde ettiğimiz milyarlarca dolarlık dövizlerle, ekonomimiz yürüyor ve hiçbir malın yokluğunu çekmiyoruz.

Fakat her şey tamam, menzile vardık demiyorum. Milletimizin ve Devletimizin ebedi akışı içinde daha nice mücadeleler vereceğiz, nice sıkıntılı yollardan geçeceğiz.

Ama, tarihimizde defalarca isbat ettiğimiz gibi; içten ve dıştan kim ne yaparsa yapsın, bütün zorlukları aşır, birlik ve beraberliğimizi koruyarak dünyadaki daha şerefli yerimizi mutlaka alacağız. Bu azimimizi hiçbir kuvvet kıramıyacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Bu duygu ve düşüncelerle ekonomimizin içinde bulunduğu sorunlarla ilgili görüşlerime geçmeden önce bir önemli hususu tebarüz ettirmek istiyorum.

Şu anda, piyasanın içine girdiği belirsizlik ve beklenti ortamından biran önce kurtarılması her türlü tedbirden daha çok önem ve öncelik arz etmektedir. O halde, Hükümetçe bu belirsizlik ortamının giderilmesi en acil ihtiyaçtır.

Bugün içinde bulunduğumuz ekonomik sıkıntılar şu üç temel sebepten kaynaklanmaktadır.

1- İstikrar programının gereği olan bazı tedbirler bir bütünlük içinde ve zamanında alınamamıştır.

2- Son aylarda finansman kesiminin yaadığı krizde de olduğu gibi, istikrar programının uygulanmasında ve izlenmesinde yetersiz kalmıştır.

3- Hızlı sanayileşmeyi öğrenme döneminin bir bakıma kaçınılmaz hata ve alışkanlıklarından kısa sürede kurtulmak mümkün olamamıştır. Ayrıca, geçmişin bazı tutarsız ekonomi politikalarının etki ve sonuçları günümüze kadar uzanmıştır.

Bu tesbitlerden de anlaşılacağı gibi, bugün yaşanan sıkıntılar ve ortaya çıkan sorunlar aslında istikrar programının temel felsefesinden kaynaklanmamıştır. Nitekim bu görüşte hemen herkes birleşmektedir. Zira, ortaya konan programın uygulanmasında, takibinde ve eksiklerinin tamamlanmasında yeterli davranılmaz ve bazı zaaf lar gösterilirse, bu yüzden ortaya çıkan sorunların sebebi olarak bizatihi istikrar programını suçlamak haksızlık olur. Bu itibarla, temel felsefi ve istikameti doğru olan, başarısını bugüne kadar birçok alanda isbatlamış bulunan istikrar programını, sorunların asıl sebebiymiş gibi göstererek, yeni hayali modeller aramaya gerek yoktur.

Şimdi yapılması gereken iş, hiç zaman kaybetmeden; gerek dünyanın, gerek ülkemizin içinde bulunduğu şartları iyi kavrayarak, alınması gerekli tedbirleri sür'atle almak ve ekonomi yönetiminin dinamik ve etkin bir şekilde işlenmesini sağlamaktır.

Biz bugüne kadar istikrar programını savunduk ve savunmaya da devam edeceğiz. Çünkü bu programın temel hedefi; Hür Teşebbüs Camiasının varlığının ana ilkesi olan "Serbest Piyasa Ekonomisi" dir. Kaldı ki, dünyada başka yolları ve modelleri seçen ülkelerin ve o ülke insanların ekonomik, sosyal ve siyasal yönden ne halde olduklarını ibretle seyretmekteyiz.

Yine yıllardan beri inançla savunduğumuz ikinci bir temel ilkemiz de; "İstikrar İçinde Kalkınma"dır. Yani, milleti ezen, işletmelerimizin özkaynaklarını tahrip eden, işadamını hesap yapamaz hale düşüren bir enflasyondan yana olamayız.

Tedbirleri düşünürken, önerirken, tartışırken ve savunurken SERBEST PİYASA EKONOMİSİ VE İSTİKRAR İÇİNDE KALKINMA ilkelere ters düşemeyiz.

Ayrıca, Milletimizin son ikiyüz yıllık tarihi de göstermiştir ki, sağlıklı ve sürekli bir dış ödemeler dengesini ana hedef almayan hiçbir ekonomik politikanın uzun dönemde başarı şansı yoktur.

Bu ilkelere hareket ettiğimiz zaman:

- Esnek kur politikasına,
- Gerçekçi faiz politikasına,
- Serbest fiat politikasına,
- İhracata ağırlık veren sanayileşme politikasına,
- Ölçülü para-kredi ve maliye politikalarına, temelde karşı gelmemiz mümkün değildir.

Değerli Arkadaşlarım,

Şimdi de istikrar programının gereği olduğu halde zamanında alınamamış olan ve dühü önce muhtelif vesilelerle belirttiğim tedbirleri bir kere daha dile getirmek istiyorum.

- Sermaye Piyasasının sağlıklı bir şekilde teşekkülü ve işlemesi bugüne kadar sağlanamamıştır.
- Yeniden değerlendirme yasası hala çıkarılamamıştır,
- Servet beyannameleri meselesi çözümlenememiştir,
- Kamu cari harcamaları yeterli ölçüde disiplin altına alınamamıştır,
- KİT'ler konusunda köklü bir çözüme varılamamıştır,
- Kooperatif Birlikleri'nin ekonomiye verdiği zararlar önlenememiştir,
- Gerekli gümrük düzenlemeleri yapılamamıştır,
- Kambiyo mevzuatı bugünün şart ve ihtiyaçlarına uygun hale getirilememiştir,
- Vergi idaresinde gerekli ıslahat yapılamamıştır,
- Madenler meselesi çözümlenememiştir,
- Protestolu senetlerin istismarı ile karşılıksız çek sorununa bir tedbir getirilememiştir.

Geçirdiğimiz son tecrübelerle bir kere daha anlaşılımtır ki, Türk Ekonomisinin bugün ulaştığı noktada sanayinin kaynak ihtiyacının sadece bankalar kesiminden sağlanması mümkün değildir. Bu nedenle, geçmişteki acı tecrübelerin moral bozucu etkisinden sıyrılarak, sermaye piyasasının sağlıklı işleyen bir yapıya kavuşması için gerekli çabaları göstermeye mecburuz. Bu noktadan hareketle, yeniden değerlendirme konusunun önemini bir kere daha vurgulamak istiyorum.

Bu konuya bir vergi olayı imiş gibi bakmak yanlıştır. Herkesin çok iyi bildiği gibi, özellikle enflasyon dönemlerinde şirketlerin gerçek varlıklarını, defterde kayıtlı rakamlarla ifade etmek mümkün değildir. Böyle bir durumda müesseselerin doğru hesap yapmaları ve gerçek bir bilanço ortaya koymaları da mümkün değildir. Bu kadar belirsizlik içinde işletmelerin ileriye dönük doğru tahmin ve atılım yapmaları düşünülemez.

Bu şartlar altında bir işletmenin defter değeri üzerinden hisse senedi çıkarması beklenemez. Bütün gelişmiş ülkelerde sürekli olarak uygulanan yeniden değerlendirme ve enflasyon muhasebesi sisteminin, bizde de sü'atle ele alınması kaçınılmaz hale gelmiştir. Bugün kuruluşların içinde bulunduğu kaynak sıkıntısı gözönüne alındığında, bu konunun önemi bir kat daha artmaktadır.

Diğer önemli bir konu ise, hisse senedi alım-satımının cazip hale getirilmesidir. Bu bakımdan:

- Hisse senedi gelirleri de tahvil ve mevduat faizi gelirlerinde olduğu gibi, beyan dışı tutulmalıdır.
- Hisse senedi alım-satımından doğan gelirler vergiye tabi olmamalıdır.
- Sermaye Piyasası Kanununda öngörülen ve batıda da bu piyasaların gelişmesinde önemli fonksiyon icra eden Yatırım Fonları ve Yatırım Ortaklıklarının biran önce kurulup işletilmesi sağlanmalıdır.
- Menkul Kıymetler Borsasının geliştirilmesi için gerekli çaba gösterilmelidir.

Değerli Arkadaşlarım,

Sürekli tartışılan “Servet Beyanı” meselesine artık bir çözüm getirilmelidir.

İstesek de, istemesek de, içerde veya dışarda, şu veya bu nedenle devre dışı kalmış bir servetin olduğu herkesce kabul edilmektedir. Bu konuda kimse de vebal aramanın faydası yoktur. Bu gerçekten hareketle şimdi yapılması gereken iş;

- Bu kaynağın işletmelerin bünyelerine resmen sokulmasını sağlayacak,
- Ürkekliliği ortadan kaldıracak,
- Gelecekte devre dışına kaymaları önleyecek, tarzda sorunun çözümlenmesidir.

Bunun için, mevcut servet beyannamelerinin sahiplerine iade edilmesi ve yeni servet beyannameleri ile vergisiz olarak değiştirilmesi gerekir.

Sürekli olarak tartışılan diğer bir konu da faiz meselesidir. Tasarruf sahibine enflasyon nispetinden düşük olmayan bir faizi vermekte herkes mutabık olduğuna göre, bugünkü sorun kredi faizlerinin ulaştığı mertebedir. Kanaatımızca:

- Para talebi devam ettikçe,
- Bankaların şirketlere iştiraki ve şirketlerin bankalara ortaklığı günün şartlarına uygun bir sisteme bağlanmadıkça,
- Sun’i faiz yarışı önlenmedikçe,
- Devletin para üzerine koyduğu aşırı şarjlar devam ettikçe,
- Bankalar daha ucuz maliyetle çalışmaya yönelmedikçe,

Faizlerin bugünkü seviyesinden gerçek olarak aşağıya çekilmesi güçtür.

Ancak, kredi alana yansıtılması hususu dikkatle izlenmek kaydıyla, Banka ve Sigorta Muamele Vergisinin kaldırılması ve mevduat munzam karşılık oranlarının tedricen düşürülmesi halinde kredi faiz hadleri nisbeten aşağıya çekilebilir.

Değerli Arkadaşlarım,

İstikrar Programı süresince ve halen sık sık tartışılan istihdam ve yatırım konuları üzerinde de kısaca durmak isterim.

Bütün dünyada giderek ağırlaşan işsizliğin ölkemizde de önemli bir sorun olduğu gerçektir. Bu soruna sağlıklı çözümler, yeni işyerlerinin açılması ve mevcutların daha yüksek kapasite ile çalışmasından geçer. Bu, sağlam kaynağa daşşanan yatırım demektir. Yatırım istikrara bağlıdır. şu halde:

- Enflasyonu sürekli kontrol altına almadan
- Sürekli güven ortamı yaratmadan,
- Döviz gelirlerimizi yeterli bir düzeye çıkarmadan,

Bütün arzu ve çabalara rağmen yatırımları istenilen seviyeye ulaştırmak mümkün olmaz. Kısaca, yatırım istikrardan geçer. Nitekim, enflasyonun en yüksek düzeye çıktığı 1978, 1979 ve 1980 yıllarında yatırımlarda ve büyümede gerilemeler olmuştur. Buna karşılık, enflasyonun büyük ölçüde kontrol altına alındığı 1981'de yatırımlarda cüz'i de olsa gerçek bir artış sağlanmıştır. Bu artışın yeterli olmadığı açıktır. Bu noktada çok tartışılan bir hususun kesin bir açıklığa kavuşturulmasında yarar vardır. Kalkınmanın sanayileşme olduğu doğru hedefinden hareketle, geçmişte hızlı bir sanayileşme için sanayinin her yönden teşvik edilmesi ana ilke olarak benimsenmiştir. Bu ilkeyi başlangıç olarak yanlış görmek mümkün değildir. Gelişmiş ölkelerle aramızdaki asırlık farkları ancak böyle koruma ve teşvikeye dayanan bir sanayileşme ile kapatabilirdik. Yöneticisinden iş adamına, işçisine ve bürokratına kadar hepimiz acemiydik, tecrübesizdik, öğrenme ve belleme devresindeydik. Hem öğrenecektik, hem yapacaktık, hem de hızlı kalkınacaktık. Elbette ki böyle bir dönemin yaratacağı avantajların yanında bazı hatalar da olacaktı. Bu kaçılınmazdı. Bir gün öyle bir noktaya geldik ki, bir taraftan 20-30 sene gibi kısa bir zamanda bir çok ölkelyi hayran bırakan sanayi tesislerine sahip olduk. Ama diğer taraftan da, ekonomimiz tükenme noktasına geldi. Çünkü, kıt olan kay-

naklarımızı sanayileşme heyecanı ve tecrübesizliği içinde ve zaman zaman da politik hesaplara dayalı yanlış tercihler sonunda tam bir isabetle kullanamadık. 1979 yılında geldiğimiz nokta bu gerçeğin su yüzüne çıkması hadisesidir. İşte, istikrar programı, su yüzüne çıkan bu durumu belli bir süre içinde düzeltme çabasıdır. Bu noktada:

- Bünyesel bozuklukların düzeltilmesi ve
- Sağlam kaynaklar yaratarak yeni yatırımlara yönelmesi

ihtiyacı karşılaştığımız temel sorunlardır. Bunların da halledilmesinin zaman alacağı açıktır.

Şu halde, bugün Türkiye'nin ekonomik gündemindeki esas konu, sağlıklı kaynak yaratmak ve bu kaynakları çok isabetli, akılcı ve yerinde kullanabilmektir. Sürekli olarak kaynak yaratılabilmesi ise:

- İşletmelerimizin verimliliğinin arttırılmasına,
- İhracatın devamlı gelişmesine,
- Ekonomimizde mevcut atıl kapasitelerin harekete geçirilmesine,
- Dış kredi ve yabancı sermayeden daha akılcı yararlanılmasına,
- Vergi idaresinin etkinliğinin arttırılması ve devletin cari harcamalarının kısılmasına, bağlıdır.

Son zamanda uygulamaya konan ithalattan %2'lik fon kesintisi yeni bir reel kaynak yaratmayacaktır. Sadece, sanayi kesiminden hazineye 8-10 milyarlık fon aktarılmasından ibaret kalacaktır. Sanayiye imkan arandığı bir dönemde böyle bir uygulamanın maksada ters düştüğü açıktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Bugün işletmelerimiz üç temel sorunla karşı karşıyadır.

Bunlar:

- İç talep yetersizliği,
- Kredi yetersizliği,

- Ve ağır finansman yüküdür.

Bu sorunlar özellikle inşaat, dayanıklı tüketim malları, tekstil ve otomotiv sektörlerinde kendini bütün ağırlığı ile hissettirmektedir.

Bu sorunların hafifletilmesi ve piyasada nisbî bir canlılık yaratılması için aşağıdaki tedbirlerin alınması faydalı olacaktır.

- İhracatı teşvik tedbirlerinin daha da geliştirilerek uygulanmasına devam edilmelidir.

- Tarım ürünleri ihracatımızın gelişmesini engelleyen nedenler ortadan kaldırılmalıdır.

- Devlet; müteahhitlere, çiftçilere ve piyasaya olan borçlarını sür'atle ödemelidir.

- Özel sektörün dinamizminden ve ferdi tasarruflardan yararlanılarak konut inşaatları hızlandırılmalıdır.

- Bankacılık sektörünün kaynaklarının takviye edilmesi için kanunî karşılık oranları tedricen düşürülmelidir.

- Bankacılık sistemimizin dışa daha fazla açılabilmesi ve firmalarımızın dış kredi imkanlarından daha rahat yararlanabilmeleri için gerekli kolaylıklar sağlanmalıdır.

- Özellikle devletin kur garantisi verdiği ve bu nedenle hukukî haklılığı da olan kur farkları konusuna halen Sanayi Kalkınma Bankası bünyesinde uygulanan sistem genişletilerek bir çözüm getirilmelidir.

Bu tedbirlerin alınması ile sıkıntıya düşen firmalarımızın bir bölümü kısmen de olsa bir rahatlama imkanına kavuşacaktır.

Bunun dışında; kriterleri, kaynağı ve boyutları belli olmayan firma bazında bir kurtamra operasyonunun, yeni bünyesel bozukluklara yol açacağı ve umulan faydayı sağlamayacağı kanaatındayım.

Mevcut işletmelerimizi sadece ithalatta yasak ve miktar kısıtlamalarıyla konuma yerine, gümrük hadlerinin kademeli olarak düzenlenmesi yoluyla korunması daha doğru olacaktır.

Bu düzenleme yapılırken işletmelerin;

- Dış rekabeti hissetmeleri,
- Verimli çalışmaları,
- Kaliteli mal üretmeleri,
- İhracata zorlanmaları,
- Tekelleşmenin önlenmesi,
- Kurulup gelişmesi zorunlu olan yeni sanayileri teşvik gibi önemli hususlar gözönünde bulundurulmalıdır.

Bu husus, hem genelde kaynak dağılımını daha etkin hale getirecek, hem de uzun dönemde AET'ye tam üyelik şartlarımızın oluşmasını ve yabancı sermayenin Türkiye'ye rağbet etmesini kolaylaştıracaktır.

Dışa açılmamızın ve ihracatımızın gelişmesi ve sürekliliği bakımından önemli gördüğüm birkaç noktaya daha değinmek istiyorum.

- Enerji ve ulaştırma başta olmak üzere alt-yapı sorunumuza bütün gücümüzle eğilmeliyiz. Bu bakımdan devlet carî harcamalarını kısarak alt-yapı yatırımlarına ağırlık ve hız vermelidir.
- Serbest bölgeler ve ticaret merkezlerinin kurulması daha fazla gecikmeden gerçekleştirilmelidir.
- İhracatımızdaki gelişmeye paralel olarak ülkemiz şartlarına uygun bir ihracat sigortası geliştirilmelidir.
- Başta ihracat kredileri olmak üzere, ihracat teşviklerinin geliştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanması şarttır.
- Tarım ürünleri ihracatında uygulanan fon sistemi ile Kooperatif Birliklerinin çalışma tarzları tarım ürünleri ihracatını zorlaştırmamalıdır.

Aziz Arkadaşlarım,

İzin verirseniz, bizler için zaman zaman ıstırap konusu haline gelen vergi sorunu üzerinde durmak istiyorum. Vergi kanunlarındaki son değişikliklerden alınan sonuçlar bir kere daha göstermiştir ki; uygulamadaki bozuklukları gidermeden, yasal tedbirlerle arzu edilen

noktaya varabilmek mümkün değildir. Aynı derecede önemli olanı, vergi sistemindeki degesizliklerdir. Verginin üretim, tüketim, tasarruf ve yatırım fonksiyonları üzerindeki tesirleri iyice ölçülmeden yeni yükümlülükler getirilemsi bir noktada ekonominin tahribine yol açmaktadır.

Bütçe açıkları ile karşılaşıncı genellikle yeni vergiler ihdas etmek veya mevcut vergileri ağırlaştırmak gibi kolay yollar seçilmektedir. Oysa, bu yola gitmeden önce mevcut vergi uygulamasının etkin hale getirilmesi, verginin yaygınlaştırılması ve vergi kaybının azaltılması daha sağlıklı bir yoldur.

Vergi, vatandaşın devlet harcamalarına bir katılma payıdır, bunu bilmekteyiz. Ama, katılma payının da bir sınırı ve tahammül noktası vardır. Esasen, Türkiye bu noktaya yaklaştırmıştır. Üstelik bu yükün belli kesimler üzerinde yoğunlaştığı da bir gerçektir.

Vergi vermenin kutsal bir görev olduğu doğrudur. Fakat başka doğrular da vardır.

Aldığınız vergileri yerinde kullanmazsanız bunun vebalini taşırsınız.

Bu kutsal görevi yerine getirenlere vergi idaresi olarak saygılı davranmak zorundasınız.

Değerli Arkadaşlarım,

Nüfusumuzun %50'sine iş temin eden, sanayi sektörümüze hammadde ve pazar sağlayan, döviz girdilerinin önemli bir kısmını kazandıran tarım kesimi ülkemizin teminatıdır.

Bu itibarla, özellikle taban fiyatları gerçekçi düzeyde tesbit edilmesi ve çiftçimizin ürün bedelleri zamanında ödenmelidir.

Hür Teşebbüs Camiamızın temelini ve orta-sınıfın esasını teşkil eden esnaf ve sanatkârlarımızın sorunlarının çözüme kavuşturulması sosyal ve ekonomik bünyemizin kuvvetlendirilmesi bakımın-

dan önem taşımaktadır. Özellikle yetersiz sermaye ve işsizlik sorunları olan ülkemiz için küçük esnaf, sanatkar ve küçük işletmelerin değerine bir kere daha işaret etmek istiyorum; Bu camianın;

- Bağ-Kur,
- Halk Bankası,
- Çıracılık Kanunu,

ile ilgili sorunlarına bir an önce çözüm getirilmelidir. Öte yandan, özellikle esnafımızı yakından ilgilendiren adaletsiz ve hatta faydasız peşin vergi uygulamasına da artık bir son verilmelidir.

Değerli Arkadaşlarım,

Sağlıklı bir demokratik düzene geçiş ile ilgili çalışmalar, Anayasanın şekillenmeye başlaması ile birlikte yeni bir aşamaya ulaşmıştır.

Son günlerde hararetli tartışma ve eleştirilerin mihrakı haline gelen bu konuda, özel hesap ve heveslerin yaratmağa çalıştığı suni atmosfere kapılmadan, ne düşündüğümüzü ve neden böyle düşündüğümüzü kısaca arzetmekte fayda görmekteyim:

Devletlerin yapılarına şekil ve istikballerine yön veren bir takım temel değerler ve ana ilkeler vardır. Bu ilke ve değerler vicdanlarda muhabbetle yaşar ve her zaman itibar görür.

Türkiye Cumhuriyeti için bu temel ilkeler bizce üç tanedir:

Birinci ilke: Devletimizin varlığının korunması ve ebediyen devamının sağlanmasıdır.

Devleti yıkmaya ya da bölmeye açık bir anayasal düzenleme veya hak söz konusu olamaz ve olmamalıdır.

Günümüzde insan haklarının beşiği olmakla övünen, demokrasinin anavatanı olarak saygı gören ülkelerde, devlet ve yurt bütünlüğüne yönelik eylemler, silahla bastırılmaktadır ve eylemcilerden adı

suçlular olarak hesap sorulmaktadır. Bu eylemleri fikir özgürlüğü-
nün tabii bir uzantısı saymak ve müsamaha ile karşılamak bizi 12
Eylül'e getiren ağır hatalardan birisi olmuştur.

Türk Milleti tarihi boyunca Devletini, can ve mal güvenliğinin temi-
natı, hak ve hürriyetlerinin vazgeçilmez hamisi olarak görmüştür.

Devleti, vatandaşın hak ve hürriyetlerini ihlâl etmek için fırsat kol-
layan bir varlık olarak yorumlayanlar, milli karakterimize ters dü-
şen bir yaklaşım içindedirler.

Biz Türkler tarihimizden biliriz ki, Devletimizi kaybettiğimiz zaman
çoğu kez her şeyimizi kaybetmişizdir.

İkinci İlke: Aziz Atatürk tarafından "Hakimiyet Bilâkaydü Şart Mil-
letindir!" şeklinde ifade edilmiştir. Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin
köşe taşlarından biri olan bu ilke, Devletin şeref, vatandaşın haysi-
yet ve saadetinin en değerli teminatıdır.

Hiç bir zümre veya şahıs, toplumda işgal ettiği yer veya ifade etti-
ği değere dayanarak; herhangi bir hizmet veya hakimiyetini karşı-
lık göstererek, bu ilkeye itibardan uzak kalamaz.

Bir takım ideoloji canbazlıklarıyla "Hakimiyetin Millete ait olduğu"
ilkesinden inhiraf edilemez.

Üçüncü İlke ise: Türk Milletinin barış ve insanlık idealinin güzel bir
ifadesidir. Devletine sadık, Milletini seven ve Türküm diyen herke-
sin, insan haysiyetine yaraşır bir hayat ve istikbal isteme hakkı
vardır.

Biz bu üç temel ilkeyi; temel değerler ve pazarlık götürmez esaslar
olarak görmekteyiz.

Henüz oluşma yolunda olan Anayasamızın içinde yer alan şu veya
bu hükmünü beğenmeyebiliriz. Daha iyi oluşması için eleştirebilir

ve yeni tekliflerde de bulunabiliriz. Yeter ki, samimi olalım ve arz ettiğimiz üç temel ilkeye ters düşmeyelim.

Halis niyetler ile hain niyetleri aynı kefeye elbette koyamayız. Ancak, bazı çevrelerin, demokrasi havariliği, insan hakları şampiyonluğu, tarihî akım tezvirlerinin altında yatan gerçek niyetlerine de doğru teşhis koymalıyız.

Bütün ustaca maskelenmek istenen bu niyet, yeni Anayasanın, kömünist bir düzen kurma çabalarına açık, buna mani olacak hükümlerden mahrum, kısacası 12 Eylül öncesi ihanetin devamına müsaite olmasını sağlamaktır.

Kafalarındaki düzeni zorla ve kanla kabul ettirmek için, Devlete harp ilan edenlerin, evleri, iş yerlerini, hatta karakol ve kışlaları basarak soygun, katliam ve zulüm fırtınası estirenlerin milyonlarca şehit ve asırlık göz yaşları pahasına kazanılmış Vatanımızı, gönülleri ve cıvdanları sızlamadan düşmana ikram etmek isteyenlerin ihanet veya dalâletlerini unutabilir ve tekrar eski günlere dönmeye razı olabilir miyiz?

- Kızıl bayraklı 1 Mayıs mitingleri,
  - İhtilal provası dedikleri 15-16 Haziran gösterileri,
  - Tariş olayları ile Devlete isyan kalesi haline sokulan fabrikalar,
  - Devlet Güvenlik Mahkemesine karşı direnişler,
- hepimizin hüznü ve dehşetle hatırladığımız olaylar değil midir?

Devlet yıkılmış, vatan ve millet bölünmüş, hakimiyet milletin olmaktan çıkıp bir şahıs veya zümreye, hatta bir başka devleti yönetenlerin inhisarına geçermiş umurlarında değildir.

Binlerce evladını anarşiye kurban vermiş, insanı yıllarca korku ve dehşet içinde yaşamış, Devleti uçurumun kenarına gelmiş bir ülkede Anayasa yapılırken elbette hiçbir şey olmamış gibi davranılmaz.

Değerli Arkadaşlarım,

Hadiseyi sadece sağlıklı bir Anayasa yapmaktan ibaret de göremeyiz.

Bugün Devletimizin karşı karşıya kaldığı durumu, bütün boyutlarıyla görmeye ve arettiği bütünlük içinde değerlendirmeye mecburuz.

Aziz Türk Milleti, bin yıllık vatan toprakları üzerinde; yeni bir hesaplama hevesinden kaynaklanan, çok yönlü ve ağır tahrik ve tecavüzlerle karşı karşıyadır.

Devletimizi zayıf olduğu anda ezmeye kararlı, vahim ve uzun vadeli bir stratejinin hedefi olduğumuz açıktır.

İlk aşamada, Devletimizin dış itibar ve itimadını tahrip etmeyi amaçlayan bu ihanet, şimdilik işini; ermeni etiketli kiralık katillerle yürütmeyi planlamış görünmektedir. Hudutlarımızdaki neferden Esenboğa'daki masum işçiye, Paris'teki sefirden, Kanada'daki ataşeye kadar her yerde ve durmadan hayasız ve kahpece cinayetler işlenmektedir.

Hiç şüphemiz olmasın ki bu düşmanlık, yarın başka bahaneler bulacak, başka etiketli kiralık katillerle hedefine yaklaşmağa çalışacaktır. Daha şimdiden, canilerle işbirliği yaparak, onlara destek olarak, güya doğacak yıkıntıdan kendilerine düşecek parsayı kapmak için kimlerin el oğuşturduğuna bir bakınız! Varlıklarını ve istikballerini zalime hizmette bulmuş bu zavallılar çevremizde eksik değildir.

Bugüne kadar gösterilen sabır ve başvuru olan yollarla içte ve dışta tezgahlanan ihanetin kökü kazınmaz. Hak ve hakikatlara yüz çeviren, canileri tecziye ve cinayetlerin aydınlatılmasında zaaf ve riya içinde olan sözde dostların hakimiyetine daha fazla bel bağlanamaz.

Tarihin ebedi dersi tekrar önümüzdedir:

Bu meseleyi ancak devletimizin gücü ve Milletimizin iradesi çözecektir. Şimdi herkes ve her kesim; Devleti zaafa ve Milleti tereddüde sürükleyecek tutum ve davranışlardan, heves ve hesaplardan dikkatle sakınmalıdır.

Bugün, bu fazilet ve basireti gösteremeyenlerin, yarın Millet vicdanında katlanmak zorunda kalacakları mahkumiyet çok ağır olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Tarihin en güç günlerinde ve bir Milletin karşı karşıya kalabileceği en ağır şartlarda dahi, boyun eğmediğimiz bir tehdide bugün koyun egeceğimizi zannetmek ancak mecnunların harcıdır!

Biz bin yıldan beri süregelen bu kanlı hesaplaşmanın artık bitmesini diliyor, tarihin takdir ve hakemliğine terk edilmesini istiyoruz.

Buna rağmen, eğer mecbur bırakılırsa; Misak-ı Millî hudutları içinde bir iman ve irade kalesi halinde; bugünkü kudret ve itibarına yükselmiş Türk Milleti; kırılmaz istiklâl aşkı ve hiç bir Millete nasib olmayan Vatan ve Allah sevgisiyle tarihi tekrar yazmaya kararlıdır.

Saygılar sunarım.

38. GENEL KURUL - 28 / 29 MAYIS 1983

Sayın Başkan, Sayın Bakanlarımız, TRT ve Basınımızın Değerli Temsilcileri, Güzide Misafirlerimiz, Hür Teşebbüs Camiasının Mümtaz Temsilcileri,

Türkiye Ticaret, Sanayi, Deniz Ticaret Odaları ve Ticaret Borsaları Birliğinin 38. Genel Kuruluna hoş geldiniz. Kıymetli vakitlerini ayırarak toplantımıza şeref veren misafirlerimize şükranlarımı sunarım.

Yurdun dört bir yanından gelerek, çalışmalarımıza ilgi ve katkılarını esirgemeyen delege arkadaşlarıma ayrıca ayrıca teşekkür borçluyum.

Değerli arkadaşlarım, bu genel kurulumuz da, ülkemizin son yıllarda içine düştüğü ağır bunalımdan çıkış yolunda verdiği büyük mücadelenin yeni ve önemli bir aşamasında yapılmaktadır.

Büyük milletimizin eşsiz sağduyusu ve engin tarihi tecrübesi ile yürürlüğe koyduğu yeni Anayasal düzenimiz peyderpey işlerlik kazanmaktadır. Türk milletinin yürekten benimseyip vazgeçilmez hayat tarzı olarak kabul ve ilan ettiği parlamenter demokrasinin temel müesseseleri de oluşmağa başlamıştır. İstikbalin dünyaya nasıl bir oluşum getireceğini kestirmek kolay değildir. Sürekli ve sağlıklı bir demokrasi için belki de son şansımızı kullanıyor olabiliriz.

Bu itibarla, gösterilen gayretler mutlaka milli ihtiyaçlara uygun ve başarılı olmak zorundadır. Zira, milletçe artık 12 Eylül öncesinin bunalımını bir defa daha yaşamak istemiyoruz. Hiç bir sebep ve bahane, hiçbir heves ve hesap bu yapılacak hataları mazur gösteremez.

Değerli arkadaşlarım, biz bir meslek teşekkülüyüz. Anayasamızda ifade ve teminatını bulmuş ülkü ve ilkelerimiz vardır. Beş yıl önce ilgi ve tasvibinize sunduğum bu ilkelerimizden bazılarını bir defa daha hatırlatmakta yarar görmekteyim: Nedir bu ilkelerimiz? Türkiye Cumhuriyeti'nin, ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü, milli varlığımızın ve istikbalimizin temeli saymaktayız.

Hür demokratik parlamenter sistemi, insani değerlere saygılı en ileri siyasal rejim olarak, içtenlikle benimsiyor, ve savunuyoruz.

Hukuk devletine inancımızın tabii bir sonucu olarak yasalara saygılıyız ve her türlü yasa dışı eylem, davranış ve olayın, kesinlikle karşısındayız.

Serbest piyasa kuralları içinde, hür teşebbüsü teşvik eden ve onun dinamizminden yararlanan bir karma ekonomi sistemini benimsiyoruz.

Ferdin dilediği işi seçme ve teşebbüs hürriyetleri ile mülkiyet ve miras haklarının temel Anayasal haklar olduğuna ve bu nedenle, bu haklara saygılı olunması gerektiğine inanıyoruz.

Bütün gayret ve faaliyetlerimizde. Anayasamızda anlam ve ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğinden güç ve ilham alınması gerektiğine inanıyoruz.

Bu ilke ve ülküler milletimizin refah ve saadetinin başlıca dayanakları olduğu kadar, demokrasimizin de teminatıdır. Bunlar, millette hizmet yolunda hepimizin şaşmaz rehberi olmalıdır.

Meslek teşekküllerimizle ilgili faaliyetlerimizde siyasi, şahsi tercih ve mensubiyetlerimizin üzerine çıkarak, bu ilke ve ülküler etrafındaki tesanüd ve dayanışmamıza asla gölge düşürmemeliyiz. Meslek haysiyet ve şerefimiz böylece en yüksek düzeye çıkmış, hizmet ve gayretlerimiz en verimli yolu bulmuş olacaktır. Bu yolda en değerli desteğimiz milli ahlakımızın sarsılmaz sağlamlığı ve iman dolu kalbimizin tükenmez gücü olacaktır.

Değerli Arkadaşlarım,

Ülkemizin ekonomik konularına geçmeden önce, içinde yaşadığımız ve etkisi altında bulunduğumuz dünya ekonomik durumuna da kısaca temas etmek istiyorum.

1982 yılında dünya ekonomisinde göze çarpan başlıca hususlar şunlardır: OECD Ülkelerinde;

- Ortalama enflasyon oranı %5'in altına düşmüş,
- Kalkınma hızı %1, gerilemiş ,
- İşsizlik artmaya devam etmiş,
- Dış ticaret hacmi daralmış ve kendi sanayilerini korumak için ithalatlarına bir takım kısıtlama yasaklamalar getirmişlerdir. Nitekim bu durum bizim bazı ihraç ürünlerimizin ihracatını olumsuz yönde etkilemiş ve halen de etkilemeye devam etmektedir.

Aynı ülkelerde 1983 yılında enflasyonun daha da düşeceği ve %1,5'luk bir büyüme olacağı beklenmektedir. Bu sonucun elde edilmesinde elbette uygulanan sıkı para-kredi politikaları ile petrol fiyatlarındaki düşüşlerin etkisi vardır. Bu durum dünya ticaret hacmine belli bir genişleme getirecek ve ülkemiz bu gelişmelerden muhtemelen olumlu yönde etkilenecektir. Bu ülkelerde 1983 yılındaki bu olumlu beklentilere rağmen işsizliğin artmaya devam edeceği tahmin edilmektedir.

OPEC ülkelerine gelince, 1980'den itibaren petrol talebi ve fiyatlarındaki düşme sonunda petrol gelirleri 1981'e nazaran 1982 yılında %30 civarında azalmış ve bu durum, bu ülkelerin dış alımlarının ve yatırımlarının da giderek azalmasına yol açmıştır. Özellikle Ortadoğudaki petrol ülkelerine yaptığımız ihracat ve taahhüt hizmetlerimiz bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmektedir.

Doğru Bloku ülkelerinde ise, 1974-1981 yılları arasında yapısal bozukluklar kendini daha da bariz hissettirmiş, dış ticaret açıkları süratle büyümüş ve 1973'de 10 Milyar Dolar olan dış borçları 1981 yılı sonunda 85 Milyar Dolar'a ulaşmıştır.

1974-1982 yılları arasındaki bu gelişmelerden en olumsuz şekilde etkilenen ülkeler, petrol üretmeyen gelişme yolundaki veya geri kalmış ülkeler olmuştur. Bu ülkelerin dış ticaret açıkları da giderek büyümüş ve 1982 yılında 17 Milyar Dolar'a ulaşmıştır.

Değerli Arkadaşlarım,

Dünya ekonomilerindeki sıkıntı ve sürekli dalgalanmalara rağmen Türkiye ekonomisinde son üç yılda uygulanan ekonomik politikalar sonucu giderek istikrara geçiş yönünde olumlu gelişmeler sağlanmıştır. Ancak, halen önemli ve ciddi sorunlarımız vardır ve çözüm beklemektedir; iç piyasada süregelen durgunluk, bazı kesimlerde karamsarlık yaratma istidadındadır.

Özel sektörde henüz beklenen yatırım yoktur. Kamu yatırımları ise yetersiz ve gecikmeli olarak devam etmektedir.

En önemli sorunlarımızdan biri olan işsizlik giderek artmaktadır. Enflasyon hızının % 25'e çekebilmiş olmasına rağmen kredi maliyetleri düşmemiştir. Kamu yönetimi verimli ve etkin çalışır hale gelmemiştir. Konut sorunu devam etmektedir. Ekonomik faaliyetlerimizde henüz arzu edilen verimliliğe ulaşamamıştır.

Bu sorunların çözümünde geç kalındığı takdirde, geçtiğimiz üç yılda büyük gayret ve fedakarlıklarla elde edilen sonuçlar bile heba olabilir. İçinde bulunduğumuz nazik dönem ve ekonomik hayatın çok hızlı gelişen şartları karşısında ekonomi yönetiminin konuları yakinen takibi, gerekli tedbir ve çözümleri zamanında getirmesi çok büyük bir önem arz etmektedir.

Diğer taraftan: Yeniden değerlendirme, özel uzlaşma, toplu sözleşme, Grev-Lokavt ve Sendikalar Kanunlarının çıkarılmış olması önemli ve olumlu tedbirlerdir.

Son günlerde getirilen Kanun hükmünde kararnameyle KİT durumdaki kuruluşların bundan sonra politik etki ve baskılardan korunması arzusu, yönetimlerinde yeknesaklık sağlanmışa yönündeki şekli düzenleme ve gerek görüldüğünde bunları halka açma gibi hükümler olumlu görülmele beraber, yıllarca gündemimizde bulunan ve ekonomik faaliyetlerimizde önemli yeri olan KİT sorununun bu kararname ile çözümlendiğini varsaymak hatalı bir değerlendirme olur.

Değerli Arkadaşlarım,

şimdi de 1983 yılının elimizde mevcut ilk üç aylık verilerine göre ekonomimizin içinde bulunduğu duruma ilişkin değerlendirme ve beklentileri ifade etmek istiyorum.

Dış pazarlardaki zor şartlar ve çetin rekabet ortamı sebebiyle, bu yıl ihracatımızın programlanan 6,6 Milyar Dolarlık hedefine varmayacağından endişe duymaktayız.

Diğer taraftan, 1982 yılındaki stoklarımız azalmıştır. Sanayicimiz bu yıl daha çok ithalat yapma durumunda olacaktır.

Öte yandan, işçi dövizi girişleri de geçen yılın altında seyrettiğine göre ödemeler dengesi açığımız büyüyecektir. Bütün bunlara ilaveten 1983 ve 1984 yıllarında toplam 5 Milyar Dolar civarında dış borç ödemek durumundayız. Dış ödemeler dengemizin ekonomimizdeki önemini göz önünde tutarak, bu konuda çok uyanık ve tedbirli olmak gerektiğine bilhassa işaret etmek istiyorum.

Kaynak yetersizliği sorunu devam etmektedir. Zira, gerek tasarruf, gerekse kredi artış hızlarında geçen yıla göre gerilemeler vardır. Para talebi de devam ettiğine göre maalesef önümüzdeki aylarda da faiz hadlerinin yüksekliği sorun olma vasfını koruyacaktır.

İç kaynak yetersizliğimizin bir ölçüde telafisi için, özel dış kredilerden yeterince faydalanabilmemiz gerekir. Bu sebeple öteden beri ifade ettiğimiz ve yetkililerce de benimsenen kur farkları riskini sigorta edecek bir sistem acilen getirilmelidir. Diğer taraftan, geçen yıllara kıyaslandığında üç aylık dönemde yabancı sermaye girişlerinde düşüş vardır. Ancak, Türkiye’de yabancı sermaye için müsait ortam her geçen gün gelişmektedir. Özellikle bu yıl içinde Amerikan ve Alman işadamlarıyla yaptığımız görüşme ve temaslarımız bizi ilerisi için büyük ölçüde ümitlendirmiştir.

Bir taraftan ekonomik ve siyasi istikrarı sağlarken, diğer taraftan hiçbir yılgnlığa kapılmadan bu konuda Hükümet, kuruluş ve firma

bazında gerekli temas ve çabalar çok ciddi şekilde sürdürülmelidir.

Değerli Arkadaşlarım, Aziz Konuklar,

Tarım sektörü, gayri safi milli hasıla ve ihracatımızdaki payı, istihdama katkısı itibarıyla halen ekonomimizdeki önem ve ağırlığını korumaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemlerinde tarım sektörümüzün desteği önem taşır. Bu sektörümüzün halen çözümlenmemiş önemli sorunları vardır. Üretim ve verimliliği artıran, kaliteyi yükselten köklü tedbirlerin bir an evvel alınmasını dilemekteyiz. Esnaf ve sanatkarlarımız ekonomimizin olduğu kadar toplum yapımızın da temel direklerinden biridir. Son ekonomik gelişmeler dolayısıyla bu kesimde ciddi sıkıntılar doğmuştur. Esnaf ve sanatkarlarımızın gücünü ve varlığını korumasını, toplumumuzun geleceği için önemli bir teminat olarak görmekteyiz.

Aziz arkadaşlarım, siyasi hayatın yeniden şekillenmeye başladığı bu günlerde ekonomimizi yöneten ve yöneteceklerin yukarıdan beri arz ve ifadeye çalıştığım bu önemli sorunlara gereken önem ve dikkati göstereceklerine inanmak istiyorum. Zira üç yıla varan bir süreden beri uygulanan ve toplumumuzun her kesiminin büyük fedakarlıklarıyla ulaşılan olumlu sonuçların şu veya bu sebeple heba edilmesine razı olunamaz. Aksi halde, genel ekonomik hayatımız için yeni ve büyük boyutlu sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olur.

Türkiye'nin bu gün içinde bulunduğu şartlar sadece sağlıklı bir ekonomiye sahip olmaktan işaret değildir. Dünya ve bölgemizde hızla gelişen ve değişen olayları, tehdit ve tehlikeleri gereken hassasiyetle takip etmek ve çok iyi değerlendirmek zorundayız, Dünya barışı ve bugün askeri, ekonomik teknolojik ve bilimsel üstünlüğü elinde tutan süper güçlerin irade ve kararlarına tabi kılınmıştır. İnsanın geleceği için bu derece tehlikeli boyutlara ulaşmış olan silahlanma, ülkeleri son derece dikkatli ve basiretli olmaya zorlamaktadır.

Bir yandan dışa açılma ve ihracatımızı sürdürme gayretleri, diğer yandan dış ticaretimizi giderek liberal bir hale getirme arzusu ve çabaları gösterilirken, 53 yıl önce çıkartılmış olup, bugün dahi yü-

rürlükte olan mevcut Kambiyo Mevzuatımızın yeniden düzenlenmesi kaçınılmaz bir mecburiyet halini almıştır.

1930 yılında ve o günün şartlarına göre çıkartılan T.P.K.K. Kanunu etrafında toplanmış bulunan Kambiyo Mevzuatımız 53 yıldan beri kara ve tebliğlerle yürütölmüş, bu gün artık kimse tarafından bilinmez, karmakarışık, tutarsız ve anlamsız bir mevzuat yığını halini almıştır. Kanunun getirdiği ağır hapis cezaları gösterilerek çıkarılan tebliğlerle yeni suçlar ihdas edilmiş, böylece ölkemizde yıllarca hiçbir hukuk kuralına ve mantığına uymayan bir cezalandırma ve yıldırma sistemi uygulanmaya gelmiştir.

İhracatçılarımız başta olmak üzere sanayicilerimiz ve iş adamlarımız, vaktiyle tebliğlerle konulan, bu gün içinse geçerliliğini ve güncelliğini yitirmiş bulunan yasaklar ağının yarattığı korku içerisinde haksız ve yersiz işlemlere maruz kalmaktadırlar. Bu konuda açılmış bulunan ve sürdürölmekte olan davalar, ölkemize döviz kazandırmakta olan ihracatçılarımızı yormakta ve bezdirmektedir.

Bütün ekonomik mevzuatımızın yenilendiği böyle bir dönemde, bu mevzuatın hala ele alınmamış olmasını, büyük bir eksiklik olarak görmekteyiz. Bu konuda mevcut bütün karar ve tebliğler yürürlükten kaldırılarak, bunun yerine ithalat ve ihracat rejimlerine esas alınan liberalleşme anlayışına uygun ve dışı açılma politikalarına paralel olarak yıllık bir kambiyo rejimi uygulanmasına mutlaka geçilmelidir. İçinde bulunduğumuz coğrafi bölge sıcak harbin ısırdap ve felaketlerini yaşamaktadır.

Öyle anlaşılıyor ki milletlerarası menfaat mücadelesi bu kazanı kaynatmaya devam edecektir. Haksız ve hayasız emellerini bir takım oyunlarla elde etmeye alışmış bazı ölkeler oyunlarına devam etmektedirler. Tarihi düşmanlıkların iç ihanet çevreleriyle el ele vererek devletimizi yıkmak için daha dün neler yaptıklarını unutmuş değildir. En ufak bir zaaf anında bu ihanet, mihraklarının Türkiye'yi yıkmak için tekrar harekete geçeceğinden şüphe edilmez.

Türkiye Odalar Birliğinin 38. Genel Kurulunun Saygıdeğer Delege-leri, Misafirler, Sayın Arkadaşlarım,

9 aylık faaliyetimiz ile ilgili dilek ve temennilerinize, tenkitlerinize ve değerlendirmelerinize ve bu yolda bundan sonra yapılacak çalışmalarla ışık tutan bütün katkılarınıza huzurlarınızda şükranlarımı arz ediyor ve Yönetim Kuruluna gösterdiğiniz teveccühten dolayı da arkadaşlarım adına hepimize teşekkürlerimi sunuyorum.

Muhterem arkadaşlarım,

Bu Genel Kurulumuz bilindiği gibi Türkiye'nin nazik bir döneminde, büyük bir sorumluluk duygusu içinde camiamıza yakışır, hür teşebbüse yakışır, büyük bir sorumluluk içerisinde icra edilmiştir.

Türk kamuoyu önünde bir defa daha Türk hür teşebbüsünün nazik dönemlerde Türkiye'nin meselelerine, ekonomik konularına ve bütün meselelerine ne kadar büyük bir vukufiyetle bakabildiğini ve ne kadar büyük bir sorumluluk duygusu içinde, mesuliyet duygusu içinde ve ne kadar yüce memleket sevgisi anlayışı içinde bakabildiğini bir defa daha ispat ettiniz. Onun için hepimize minnet borçluyum. Temenni ediyorum ki bu büyük duygu ve anlayış içinde önümüzdeki ebediyete giden bütün yıllarda camiamız aynı sorumlu çalışmayı, aynı verimli çalışmayı sürdürsün ki buna hiç şüphem yoktur ve yine temenni ediyorum ki, ülkemizin bundan sonraki gelişmeleri hepimizin özlediği hepimizin beklediği, Türkiye'mizi daha iyi ufuklara götürecek medeniyet seviyesini, muasır seviyeye çıkaracak imkanlara açık bir şekilde tecelli etsin. Bunda da şüphem yoktur, çünkü sizler burada bir ölçüde, geldiğiniz bütün bölgelerin temsilcileri olarak Türk toplumunun sağduyusunun ve akli seliminin örneğini de vermiş bulunuyorsunuz. Bu kongre vesilesi ile toplantımıza gelen bütün misafirlerimize de, Sayın Başkanlık Divanına da, fevkalade güzel yönetimi için, misafirlere, konuşmacılara, bütün delege arkadaşlarıma, Komisyon Üyelerinin ve Başkanlarının bütün mesailerine, huzurlarınızda bir defa daha teşekkür ediyor, kongremizin hem camiamıza, hem de ülkemize hayırlı uğurlu sonuçlar vermesi dileği ile ve temennisi ile hepimize en derin şükran ve saygılarımı arz ediyorum.

39. GENEL KURUL - 26 / 27 MAYIS 1984

Sayın Başkan, Sayın Bakanlarım, TRT ve Basınımızın Değerli Mensupları, Güzide Misafirler, Hür Teşebbüs Camiasının Mümtaz Temsilcileri,

Türkiye Ticaret, Sanayi ve Deniz Ticaret Odaları ile Ticaret Borsaları Birliğinin 39'uncu Genel Kuruluna hoş geldiniz.

Hepinizi şahsım ve Yönetim Kurulu arkadaşlarım adına en içten sargılarla, sevgilerle selamlıyorum.

Toplantımıza katılmak üzere çok değerli vakitlerini bizlere ayırmak lüt-funda bulunan sayın bakanlarımıza, seçkin misafirlerimize ve toplantı-mıza katılan değerli delege arkadaşlarımıza teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek itimatlarınızla görev verdiğiniz Yönetim Kurulunuzun çalış-malarını, bir açış konuşmasının sınırları içinde bütün teferruatıyla arz etmek mümkün olmayacağı için gerekli bilgi ve belgeler yüksek takdir ve değerlendirmelerinize sunulmuştur.

Aziz milletimize ve camiamıza karşı yüklendiğimiz sorumluluğun gereğini yapabilmek için var gücümüzle ve hulusi kalple çalıştık. Eğer bir başarıdan söz etmek mümkün ise, bunu esirgemediğiniz vefakar ilgi sürekli destek ve teşviklerinize borçluyuz. Hepinize ay-rı ayrı şükranlarımızı sunarız.

Değerli Arkadaşlarım, Sayın Misafirler,

Son Genel Kurulumuzdan bu yana geçen bir yıl içinde ülkemizde ve dünyada önemli gelişmeler ve değişmeler olmuştur.

-Sıcak harpler uluslar arası anlaşmazlıklar boyutlarını artırarak de-vam etti.

-Dünya ekonomisi durgunluk döneminden kurtularak yeniden bü-yüme dönemine girdi.

-Şanlı ordumuzun milletimize ve bütün dünyaya verdiği söze uygun

olarak genel seçimler yapıldı ve sivil idareye geçildi.

-Mahalli seçimlerle birlikte yerel yönetimler de milli iradeye tevdi edildi.

Hükümetimiz ekonomik alanda bazı yeni tedbirler getirdi. Başta Ermeni meselesi olmak üzere dış mihrakların Türkiye'ye müteveccih düşmanca tutum ve davranışları daha da yoğunlaştı.

Şimdi önümüzde ekonomik, sosyal ve siyasal istikrarımız açısından son derece kıymetli ve asla heba edemeyeceğimiz yıllarımız vardır. Hükümet, kurum, firma ve hatta fert olarak hepimiz, önce güzel Türkiye'mizin menfaatini düşünerek doğru kararlar almaya, etkin uygulamalar yapmaya, iyi kadrolar kurmaya, açık yüreklilik, samimi ve fedakar davranmaya, her görüş ve fikre saygılı olmaya, birlik ve beraberlik içinde hareket etmeye mecburuz.

Bunları söylerken, şu anda içinde bulunduğumuz zorlukları yaşadığımız sıkıntıları bilmiyorum değilim. Piyasalar durgunluk içinde, nakit sıkıntısı bitmedi, faizler yüksek, para ateş pahası, fiyat artışları durmuyor.

İlaveten, henüz ekonomimiz yatırım dönemine giremedi, işsizlik ızdırap veriyor, bankacılığımız ve sermaye piyasası özlenen şekilde gelişmedi, KİT'ler sırtımızda bir kambur, kamu yönetimi savurganlıktan kurtulamadı, ekonomik verimliliğimiz özlenen şekilde yükselmiyor, vergi idaresi yetersiz, kaynak sıkıntılarımız devam ediyor. O halde, önümüzde yapılacak daha çok iş var. Ancak 1980 yılı başındaki ağır bunalımı ve çektiklerinizi hatırlarsak, dört yılda elde ettiğimiz sonuçlar bize cesaret kaynağı olur.

Hamdolsun. Döviz sıkıntımız yok, mal darlığı çekilmiyor, sanayi üretimi ve ihracatı arttı, ekonomimizin dışı açılmasında önemli aşamalar kaydedildi, dış itibarımız yükseldi.

Bugünlere erişirken Türk hür teşebbüs camiası olarak bizler de büyük badirelerden geçtik, önemli imtihanlar verdik, birçok sıkıntıya göğüs gerdik. Ekonomik istikrar programının getirdiği yeni ve zor

şartlara uyumda bizden istenen fedakarlığı yaptık, beklenenin üstünde bir başarı sağladık.

Bu noktada sıkıntıların en ağırına sessizce katlanan sabırlı ve çilekeş küçük iş sahibi arkadaşlarımızı takdir ve şükranla hatırlamak isterim.

Yıllardır ekonominin yükünü sabırla taşıyan, sesini duyuramayan, herkesin ilgi ve desteğini bekleyen, Anadolu'nun dört bir yanına dağılmış binlerce küçük ve orta boy firmaların hak ve hukukunu korumak bizim boynumuzun borcudur.

Vatanına ve milletine gönülden bağlı, rejimin ve ekonominin belke-miği bizlerle az mı uğraşmışlardı? Özellikle 1978 yılından bu yana camiamız ve Türkiye Odalar Birliği bütün bu tezvirleri yararak dört ayrı dönemden haysiyet ve vakarını koruyarak çıkmasını bilmiştir. Bizlere bunu nasip eden Yüce Allah'a hamdolsun.

Şehitler, evliyalar yatağı güzel yurdumuzun menfaatini daima önde düşündük, düşünmeye devam edeceğiz. Hiçbir hesap ve niyet içinde olmadan, sadece vicdanımızın ve yasaların emrettiği yolda yılmadan, yorulmadan, doğru bildiklerimizi ve inandıklarımızı söylemeye ve yapmaya çalıştık. Yine böyle olmaya devam edeceğiz. Bu yolda en büyük gücümüz aramızdaki sarsılmaz birlik ve dayanışmamız olmuştur; sizlere sevgi ve şükran doluyum.

Değerli Arkadaşlarım,

Şimdi sözlerimi ekonomik konulara intikal ettirmek istiyorum. Bugünkü ekonomi politikalarının temel hedeflerini şöyle özetleyebiliriz:

- Enflasyonu Kontrol altında tutmak ve giderek düşürmek.
- Ekonomimizi ve özellikle sanayimizi dışa açmak. Özel sektöre dayalı serbest rekabet ekonomisini tedrici şekilde hakim kılmak.

Bu hususlar yıllardan beri bizim tarafımızdan da savunula gelmiştir. Bu hedeflere ulaşmak için halen uygulanan politikalar şöyle özetlenebilir :

Disiplinli bir para ve kredi, maliye politikası,
Enflasyonun üzerinde bir faiz,

Her gün ayarlanan kur,
Daha serbest bir ithalat rejimi,
İhracatımızın ağırlığını daha çok büyük şirketlere kaydıran bir
ihracat sistemi,
Daha serbest bir kambiyo rejimi,
KİT ürünlerine fiyat serbestliği.

Bu politikalar kendi içlerinde ve aralarında hassas dengeler oluşturularak uygulanır. Burada önemli olan nokta, uygulamanın her safhasında ekonominin nabzını dikkatli ve sürekli olarak kontrol altında tutabilmek ve ekonomik dengeleri ihtiyaç ve şartlarımızın gerektirdiği yönde ve başarıyı azami kılacak şekilde kurabilmektir.

Esasen ekonomimizi yönetenlerden beklenen maharet de budur. Şayet ekonomi yönetimi bir sanat ise, sebebi de budur.

Şimdi de, bugün uygulanmakta olan ekonomik politikalarla ilgili kısa ve genel bir değerlendirme yapmak istiyorum.

Disiplinli ve yeterli para-kredi ve maliye politikası, uygulamada birçok değişik etkileri aynı anda düşünmeyi ve takip etmeyi gerektiren hayli karmaşık ve zor bir konudur. Mesela; yeterli para miktarı derken, bir taraftan talebi gereksiz tahrik etmeyen, dolayısıyla enflasyonu zorlamayan, diğer taraftan ekonomi çarkının dönmesini engellemeyen bir miktarı kastediyoruz.

Görüldüğü gibi, bu çok hassas bir dengeyi ifade ediyor. Enflasyonun etkisiyle hırçın ve hızla dönen ekonomi çarkı sakin ve normal hale getireceğim derken, çarkın durmasına ve arızalanmasına sebep olmamak gerekir.

Disiplinli bir maliye politikası ise, özellikle bütçenin tanziminde ve uygulanmasında samimiyet, açıklık ve doğruluk demektir.

Tasarruf sahibine, enflasyonun üzerinde bir faiz verilmesi fikri özel-

likle enflasyonist dönemlerde tasarrufun bankalarda toplanmasının teşviki ve talebin bu yoldan da kısıtlanması bakımından doğru bir yaklaşımdır.

Ancak; toplumda tasarrufun sınırına yaklaşılmışsa, sermaye piyasası gelişmemişse, bankalar sistemimiz yetersizse, sanayinin yapısı ıslaha muhtaçsa, genel ekonomik verimlilik düşükse, bu uygulananın ne getirdiği ne götürdüğü iyi tartışılmalıdır.

İthalat konusuna gelince;

Yurt içindeki tekelleri kırmak, sanayinin daha kaliteli mal üretimini sağlamak, sanayii dış rekabete hazırlamak, gibi sebeplerle ithalatın sistemli ve kademeli olarak liberalleştirilmesi tabiidir.

Ancak, gümrük hadlerinin ve fonların tespitinde yapılacak hatalar; istenmediği halde tekelliliği himaye sonucu verebilir. Ve yine istenmediği halde bazı sanayilerimizi sıkıntıya düşürebilir.

Ayrıca bu sistem bütünüyle uygulandığı zaman KİT'lerin durumunun ne olacağı düşünölmeye değer bir konudur.

- Kambiyo mevzuunun ıslahatı, döviz işlemlerindeki serbestleşme ve gelecekteki konvertibilitenin hedef alınması olumlu yaklaşımdır. Ancak uygulamanın daha yakından takip edilmesine ihtiyaç vardır. Değerli arkadaşlarım, son alınan ekonomik kararların uygulanmasıyla ilgili tam bir değerlendirme yapmak için vakit henüz erken olmakla beraber, elde mevcut verilere, bazı tespit ve müşahadelere dayanarak kısaca görüşlerimi arz etmek istiyorum:

Şüphesiz ekonomimizin en önde gelen sorunu enflasyondur. Bu sorunla mücadelede son aylarda maalesef olumsuz gelişmeler görölmüşür. Öyle anlaşılıyor ki, kısa sürede yüksek nispette yapılan KİT zamlarının bu olumsuz sonuçta etkisi vardır. Zamların zincirleme etkisi giderek maliyet-fiyat spiriline düşmemelidir. Toplumun

yeniden bir enflasyon beklentisine itilmemesi için enflasyonla mücadelede Hükümetimizin daha kararlı olmasını bekliyoruz.

Artık enflasyonla mücadele için sadece para politikasına değil, disiplinli maliye politikasına ve üretim artışına önem veren tedbirlerle ağırlık vermenin zamanı gelmiştir.

Bundan sonra bu boyutlarda KİT zamları olmayacağı, ve son dört aylık para-kredi arzı artışındaki yavaşlamalar dikkate alındığında senenin ikinci yarısında enflasyonda bir düşme beklenebilir.

Son faiz ayarlaması ile üç aylık mevduata verilen faizler üç puan yükseltilmiş olmasına rağmen bunun mevduat artışına etkisinin fazla olmayacağı kanaatindeyiz; çünkü toplumun tasarruf gücü giderek azalmıştır. Nitekim 1984 yılının ilk dört ayında vadeli mevduatlardaki artış yüzde 32,1 olmasına rağmen toplam mevduattaki artış yüzde 10,8 kalmıştır.

Efendim, bu noktada bir hususu bir kere daha belirtmek istiyorum; biz her zaman olduğu gibi istatistikleri yılbaşından yılbaşına alıyoruz. Binaenaleyh verdiğim rakamlar yılbaşından bu yana olan rakamlardır.

Değerli Arkadaşlarım,

Toplam mevduattaki artış sadece yüzde 10,8 iken vadeli tasarruf mevduatındaki artış yüzde 31 civarında ise, bunun anlamı şudur:

Bankalardaki mevduat kendi içinde vasıf, karakter değiştirmiştir. Toplam mevduat, dışarıdan gelen mevduattaki artış, ancak dört ayda yüzde 10 kadar olmuştur. Bankalardaki mevduat kendi içinde vasıf değiştirdiğine göre, vadesizden vadeliye kayan bu mevduat bankalara paranın daha da pahalı olmasını temin etmiştir, sebep olmuştur. Bu nedenle de kredi faizlerinin düşmediğini tabii başka sebepleri de var müşahade etmekteyiz.

Burada bir hususa dikkatinizi çekmek istiyorum; maalesef bankalarımızın anlayış ve çalışmalarında, son istikrar programlarının ge-

rektirdiği uyum görülmemektedir. Yani biz diyoruz ki, “Özel sektör, firmalar, kemerleri sıkınız, hesabınızı iyi yapınız”. Ama bu uyumu iki yerde göremiyoruz ekonomimizde, özellikle iki yerde:

Bir tanesi bankalar kesiminde, yeterince göremiyoruz bir çaba içinde olduklarını görüyoruz; ama tam uyuma geçememişlerdir.

İkincisi hepinizin bildiği Kamu İktisadi Kuruluşları. Binaenaleyh bu iki kesimin sıkıntısı ekonomide bizler tarafından taşınmaktadır.

Ekonomimizde önemli bir ağırlığı olan KİT sorununun çözümünün kolay olmadığını biliyoruz. Ancak sadece fiyat ayarlamalarıyla bu sorunun ortadan kaldırılamayacağını da biliyoruz.

Bu kuruluşların verimsiz ve masraflı çalışmalarının bedelini ila nihaye ekonomimize ve toplumumuza yükletmeye hakkımız yoktur. Onun için bunlara bir çare düşünmek lazımdır. Sadece fiyatlarını serbestçe, ekonominin gerektirdiği şartlara uygun olarak tespit etmelerini yeterli görmüyoruz. Bu kuruluşların global, toptan ele alınarak da bir çözüme kavuşturulmayacağı kanaatındayız. Bunların her birinin işletme ile kuruluş bazında detaylandırılıp teker teker ele alınması lazımdır. Belki bir kısmı, tasfiye edilecektir, belki bir kısmı adam edilecektir, belki bir kısmı satılacaktır; ama bu çalışmaya biran evvel ve detaylı yapmak lazım.

Bu yılın ilk üç ayında ihracatımızdaki artış bir evvelki döneme göre yüzde 36,6'dır. Geçen Başkanlar Toplantısında ifade etmiştim değerli arkadaşlarım, bu artış içinde son zamanlarda hepinizin bildiği, kamuoyunda tartışılan maalesef üzücü bir olayımız vardır. Fiktif dediğimiz ihracatın nispetini bilemiyorum, bu bakımdan kesin sonuçları söyleyemiyorum.

Ancak söyleyeceğim bir şey vardır, bu olayın iç yüzü mutlaka ortaya çıkarılmalıdır ve bu olayda sebep olanlar namuslu tüccar ve iş adamımızın hatırı için ne gerekiyorsa cezasını görmelidir.

Değerli Arkadaşlarım,

Bu olayın da etkisiyle vergi iadelerinde bazı ihraç mallarımızın vergi iadesinde bir kararname ile ani düşüş oldu. Tabii vergi iadelerinin nispetinin anormal olması bitip suistimallere sebep olur. Ancak her zaman iddia ettiğimizi söylüyorum, bir daha huzurlarınızda tekrar ediyorum:

Ben ihracatçı sermaye şirketlerine tanınan katlı prime karşılıym, bunun kaldırılmasını istiyorum. Vergi iadelerinin düşürülmesinden çok suiistimale sebep olan haletlerden biri budur; lütfen artık bu konuya ciddi olarak eğilinsin.

Şimdi vergi iadelerini düşünürken daha önce bağlantı yapmış olan firmaların durumu nazarı itibara alınmalıdır, alınmamıştır. Ayrıca, tamam peki o mallarda suiistimal yoluyla ihracat yapanlar vardır; ama namusluları da aynı kefeye koyamayız. Onları ayırmak lazım. Yani birisi bir suiistimal yaptı, ben hepsini topyekün aynı sepete korum gibi bir düşünceyi doğru görmüyorum.

Değerli Arkadaşlarım,

Vergi politikası açısından, faturalı yaşam haddizatında tek başına köklü ve esaslı bir sistem değildir. Yani model içinde böyle bir sistem yoktur. Ancak bu sistem katma değer vergisine geçişin bir ön hazırlığı mahiyetindedir, temennimiz katma değer vergisine sağlıklı geçişi yapabilmektir.

Ancak, katma değer vergisine sağlıklı geçebilmemiz için en önemli şart: Vergi idaremizin reformu ve ıslahıdır. Vergi idaremiz günün şartlarına, ekonominin şartlarına ve dünyanın şartlarına uygun olarak kadrosuyla, çalışma sistemiyle ıslah edilmezse, sadece vergi yasalarını değiştirerek, sadece yeni vergiler getirip götürerek istenen sonuca varamamaktayız. Onun için bu hususu huzurlarınızda bir kere daha vurgulamak istiyorum.

Bütün bunların ötesinde, eğer vergiyi geliştirmek istiyorsak, gayet tabii halkımızın gücünü aşmamalı ve adil olmalıyız.

Çünkü vergi konusunda en çok rahatsızlık adalet noktasından gelmektedir. Bir tarafta namusuyla haysiyetiyle vergi veren birçok vatandaşımız varken, başka tarafta eğer gerekli vergi alınamıyorsa, bunu vergi idaremizin vebali olarak görürüm.

Değerli Arkadaşlarım, Saygıdeğer Misafirler,

Bütün ekonomik karar ve faaliyetlerimizin ana hedefi toplumu muzu daha müreffeh bir hayat seviyesine ulaştırmaktır. Bu bайдan kalkınmamızı uzun süre ertelememiz, başta işsizlik olmak üzere, bazı önemli sorunların toplum üzerindeki tazyikini, baskısını artırır.

Hepimiz biliyoruz ki, kalkınma yatırımdan geçer, O halde enflasyonu kontrol altında tutma gayretleri yanında üretim ve yatırım meselelerine eğilme ve yeni yaklaşımlar arama zamanı gelmiştir. Bu arada hiç olmazsa işi olanın işini kaybetmemesi gerekir. Bugün evine az da olsa bir lokma ekmek götür en insanın işsiz kaldığı zamanki duyduğu ızdırabı, çileyi hepimiz yüreğimizde hissediyoruz. Bu sebeple iş yerlerimizin faaliyetini sürdürebilmesinin önem ve önceliğini unutmamamız gerekir. Dolayısıyla piyasadaki durgunluğu, nisbi de olsa azaltacak olan toplu konut fonundan biran önce gerekli çalışmaların ve faaliyetin yapılmasını temenni etmekteyiz. Ayrıca ağır yürüyen devlet altyapı yatırımlarından kısıntı yapılmasını, bunu her seferinde özellikle vurguluyorum değerli arkadaşlarım bütçemiz açık verdiği zaman, bazı beynelmilel kuruluşların da tavsiyeleri muvacehesinde gidip yatırım harcamalarından kısıntı yapıyoruz. Cari harcamalardan, masraflardan kısıntı yapmak zor olduğu için bunu yapıyoruz. Ama bu Türkiye'nin geleceği açısından ve piyasanın canlılığı açısından çok önemli olduğu için yatırım harcamalarından kısıntı yapılmamasını bir defa daha huzurunuzda ifade ediyorum. Ve hatta mümkünse yatırım harcamalarının çok iyi takip edilerek günlük ve süratli yürümesi temin edilmelidir. Diğer taraftan hepimizin bildiği gibi Allah'ımıza şükürler olsun bu yıl, Allah'ın inayetiyle, tarımda ziraatta inşallah iyi bir yıl idare edeceğiz. Bunun ekonomimize yadsıması, önümüzdeki günlerde piyasaya

belli bir canlılık getirecek ümidini taşıyorum. İnşallah bütün bu sıkıntılar, bütün bu zorluklar bu saydığım sebepler muvacehesinde önümüzdeki günler biraz nefes alacak noktaya getirir.

İç kaynaklarımızın sınırlı ve yetersiz olması karşısında kaynak ihtiyacımızın bir kısmını dış kaynaklardan sağlamak zorundayız. Ancak değerli arkadaşlarım, dış kaynaklara da bildiğiniz gibi, uzun vadede ve çok sürekli güvenememekteyiz. Şu anda dış kredi itibarımız yüksektir dünya piyasalarında. Ancak dış kredi ile kalkınmamızı tamamen yürütme imkanımız yoktur.

Daha doğrusu kalkınmamızı sadece dış krediye dayayamayız. Yabancı sermaye daha sağlıklı bir kaynaktır, daha yararlı bir kaynaktır. Bu noktada son zamanlarda temaslar, gelişmeler yoğun bir şekilde devam ediyor, ancak önümüzdeki yıllarda bunun meyvesini alacağımızı ummaktayım.

Bütün bunlardan şu noktaya geliyorum: Bütün bu çabaların hepsinin ötesinde en sağlam, en güveneceğimiz kaynak her zaman olduğu gibi milletimizin kendi gücüdür. Türk Milleti gelmiş geçmiş bütün bunalımları, Türk insanına dayanarak aşabilmiştir. Ekonomik kalkınmamızın da temeli yine insan kaynağıdır. Yeter ki insanımızı milli ve manevi değerlerimize bağlı ve ekonominin gerektirdiği vasıfta, sayıda ve türde eğitmesini bilelim.

Bugün Türk eğitim sisteminin bu açıdan ciddi kusurları ve sorunları vardır. Üniversite kapısında bekleyen veya işsiz dolaşan diplomalı gençlerimizi temel eğitimden hemen sonra ekmek parası kazanacak ve ekonomimize katkıda bulunacak şekilde eğitmek zorundayız. Her köşede bir genel eğitim lisesi açmak yerine, mesleki ve teknik eğitim okullarını ekonominin şart ve ihtiyaçlarına intibak ettirmeli, sayılarını süratle artırmalı ve çocuklarımızı bu okullara yönlendirmeliyiz. Bu konuda geçtiğimiz planlı dönemlerde başarılı olmadık. Hiç olmazsa önümüzdeki plan döneminde bu konu gerekli ciddiyetle ele alınmalı ve uygulanmalıdır.

Diğer taraftan, ekonomimiz önemli sorunu olan verim düşüklüğü ile eğitim sistem ve düzeyimiz arasında yakın ilişkiye işaret etmek isterim. Bu itibarla eğitim konusunda kamu yanında özel sektör de önemli ve sorumlu durumdadır.

Değerli Arkadaşlarım,

Kalkınmada özel sektöre önem ve ağırlık veren,ekonomi politikalarının uygulandığı böyle bir dönemde meslek kuruluşlarımızın, odalarımızın borsalarımızın bütün meslek kuruluşlarımızın görev ve sorumluluklarının her yönden değişmesi ve gelişmesi doğaldır.

Uygulamada olan ekonomi politikalarının ön gördüğü ihtiyaçlara Birliğimiz de, Odalar Birliği de hızla intibak etmek için birtakım yeni projeler geliştirdik ve bir kısmını da uygulamaya koyduk. Şimdi bunları size kısaca arz etmek istiyorum.

İstanbul'da kurulması öngörülen Atatürk Dünya Ticaret Merkezi, Birliğimiz bünyesinde kurulmasına başlanan Dış Ticaret Bilgisayar Sistemi ve Birlik faaliyetlerinin kompizirüze edilmesi, Ankara'da daimi sergi yeri ve konferans merkezi, Başta Ticaret Sicili Gazetesi olmak üzere bütün baskı işlemlerimizin modern teknoloji içinde VEB Ofset dizgisiyle yapılması, Türkiye Kalite Kontrol Vakfının kurulması.

Bu projeler bir kısmı ele alındı, bir kısmı da önümüzdeki, yıllarda inşallah realize edilecektir.

Değerli Arkadaşlarım, Aziz Konuklar,

Öyle acımasız ve amansız bir dünyada, öyle hassas bir coğrafi bölgede yaşıyoruz ki, içeride dertlerimiz, sorunlarımız, sıkıntılarımız ne kadar ağır ve derin olursa olsun, verdiğimiz her kararda ve attığımız her adımda gözümüzü sınırlarımızın ve hatta sınırlarımızın ötesinde her an uyanık tutmak zorundayız. Bizi çepeçevre saran manzara nedir?

Hudutlarımızın hemen ötesinde sönmek bilmeyen bir yangın, her gün büyüme istidadında, tarihi gerçekleri unutarak ve tarihi kade-

ri idrakten acze düşerek gözlerini kendi hudutlarının ötesine diken komşularımız. Sular nasıl tersine akıtılamazsa tarih de geriye doğru tadil ve tashih edilemez. İnsanlar bu kadere, müthiş harplerden, meşum katliamlardan, derin facia ve yıkımlardan geçerek gelmiştir.

İnsanlığa benzeri bir akibeti kısmen de olsa reva görebilen hesap ve hevesler buna gücü yetenler için en büyük insanlık suçu ve medeniyete bir ihanettir.

Hele hele çürümeden habersiz olanlar için gaflet ve cinayettir. Her düşmanlık daima bir mukabilini yaratmak için yeni bir tohum olmuştur ve karşılığını görmekten kurtulamamıştır. Büyük Türk Milleti tarihi hesaplaşmayı, Lozan Anlaşmasıyla kapatmıştır. Varlığından son fedakarlığı yapmış, hudutlarına son çizgiyi çekmiştir.

Devlet ve vatan bütünlüğümüze yönelik tecavüzler, ister Ermeni etiketli kiralık katiller eliyle, isterse ideoloji etiketli veya yerli hainler marifetiyle tezgahlanmış olsun, tecavüze cüret edenler ihanetlerinin karşılığını mutlaka göreceklerdir.

Göreceklendir ve görmelidirler.

NATO ittifakının yegane amacı, varlık nedeni, ortaklarının toprak bütünlüğüne bekçilik etmek olduğu halde, bu ittifakın bir üyesi olan Fransız Hükümetinin, yine bu ittifak içinde yer alan Türkiye'nin toprak bütünlüğüne karşı takındığı tavır esef ve elem vericidir.

Dün Kuzey Afrika'da bugün Lübnan'da kan dökülmesine sebep olanların, yalan olduğunu en iyi kendilerinin bildiği 1915 Ermeni hikayelerine arka çıkmaya yüzleri ve hakları yoktur.

Bugün içinde bulunduğumuz hür dünya büyük tarihi tecrübe ve medeniyetlerden geçmiş, eski yeni birçok devletlerden oluşmuştur. Böyle bir dünyada liderlik etmek gibi tarihi bir görev yüklenmiş bir devletin politikacıları elbette bu düzeyde bir ehliyete sahip olmak zorundadır.

Diyelim ki biz kendimizi ve hakikatleri Amerikan Kongresine anlatmakta eksik kaldık. Böyle bir mesuliyeti yüklenmiş bir ülkenin parlamentosu hakikatleri aramak ve yalanları yıkmak için hiç mi sorumluluk taşımamaktadır?

Başta Batılı dostlarımız olmak üzere, bütün dünya artık anlamlıdır ki, öteden beri Kıbrıs'ta yok edilmek, bu mümkün olmazsa husumet ve zulüm atmosferinde ezilmek istenen bir Türk toplumu vardır. Bütün insan hakları sevdalıları bu sırf Türk ve Müslüman olduğu için veya menfaatleri böyle istediği için hür ve müreffeh yaşama hakkından mahrum edecek düzenbazlıklara arka çıkıyorlarsa bu bir utanç verici olaydır. Kıbrıs'ı yeni bir Lübnan yapmaya kimse nin gücü yetmeyecektir.

Değerli Arkadaşlarım,

Daha dün devletimizi yıkmak ve aziz vatanımızı bölmek için ellerinden gelen her ihaneti yapanlar bugün yurt dışında düşmanlarla kol kola, yurt içinde yeni maskelerle eski oyunlarını tekrara çalışıyorlar.

Beyhude gayret, hiçbir oyun bu ihaneti milletimizin gözünden gizleyemez. Artık maskeler düşmüştür. Tarihin her döneminde olduğu gibi, aziz mille timiz engin vatan sevgisi, sarsılmaz azmi ve yüce imanı karşısında daima paramparça olmaya mahkumdurlar.

Değerli Arkadaşlarım,

Sözlerimi Akif'le bitiriyorum: "Kim bu cennet vatan uğruna olmaz ki feda, Şüheda fışkıracak toprağı sıksam şüheda, Canı cananı bütün varımı alsın da hüda, Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda. Hepinize saygılar sunarım.

NOSTALJİ

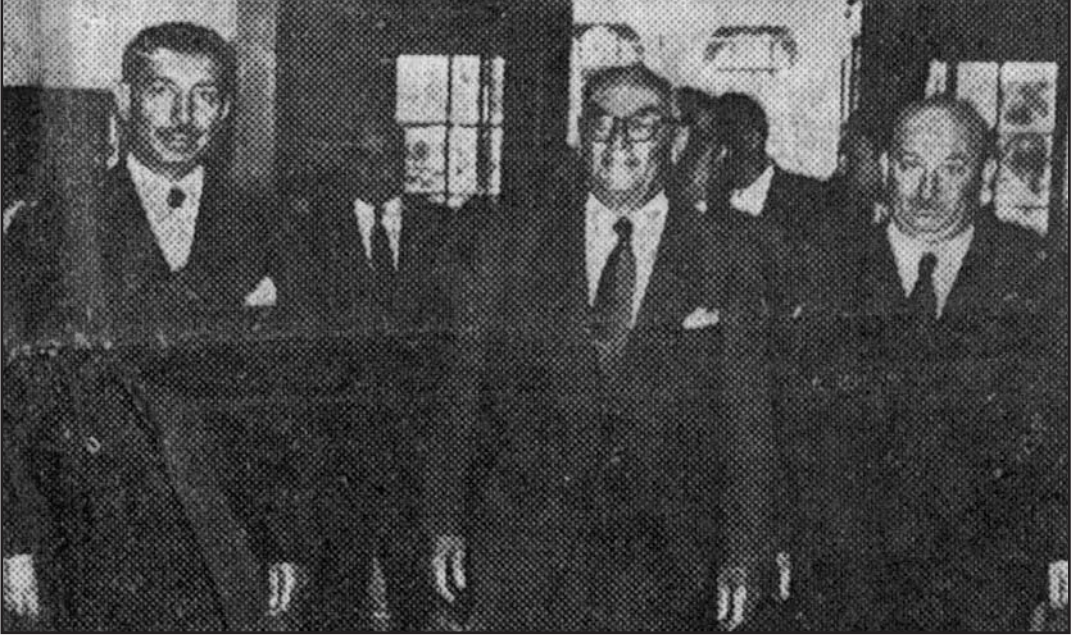

5. Genel Kurul Azaları Atatürk'ün Manevi Huzurlarına Girerlerken

Türkiye Odalar Birliği Hey'eti Çankaya'da Reiscumhur Celal Bayar'la

Reisicumhurumuz Celal Bayar Birliğin Genel Kurul Münasebetiyle Tertiplediği Yemeğe Gelirken

B. M. M. Başkanımız Koraltan ve Başvekilimiz Menderes Birlik İdare Heyeti ile

*Genel Kurul Toplantı Salonu'nun Toplu Manzarası
Sağ Tarafa Delegeler, Sol Tarafa Davetliler Yer Almış Bulunuyor*

Birlik Mümessilleri ile Odalar Temsilcileri Toplantı Halinde

Ankara'da Yapılmış Olan Toplantıdan Başka Bir Görünüş

Tüccar ve Sanayicilerimiz Birlik İdare Heyeti ile İktisat ve Ticaret Vekilini Ziyaretlerinden Birinde

Oda ve Borsaların Ümumi Katipleri Birlik Merkezinde

Türkiye Odalar Birliği Merkezinde İktisat ve Ticaret Vekili'nin İştirakiyle Yapılan Toplantıdan Bir Görünüş

İktisat Ve Ticaret Vekili Genel Kurul'a Girerken

Bundan Evvelki Birlik Genel Kurullarından Birinin Açılışı

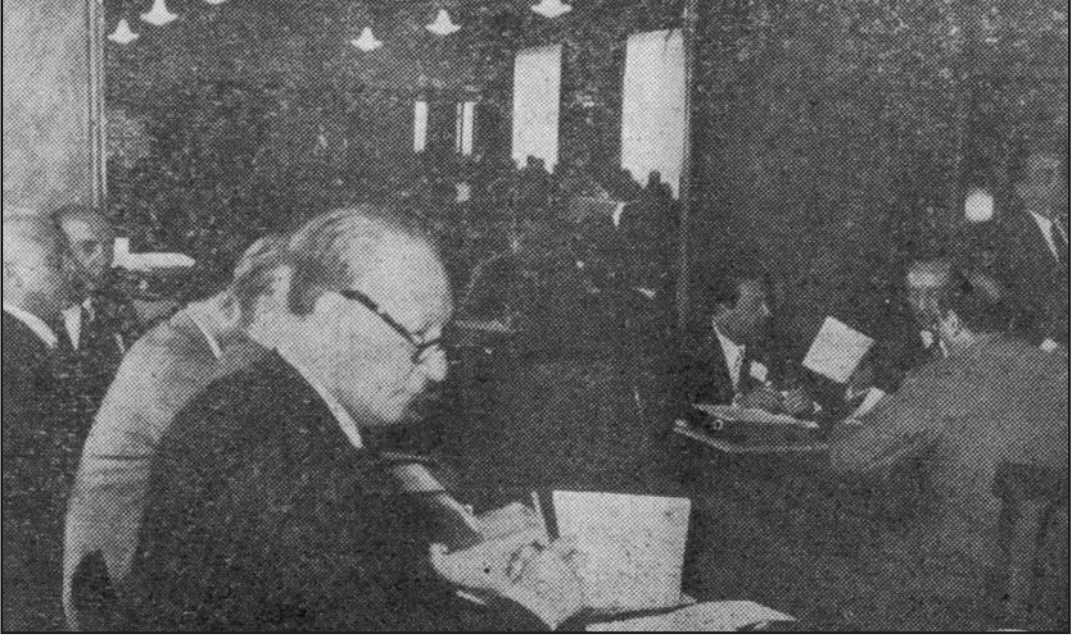

Cumartesi Günü Yapılan Genel Kurul'dan Bir Görünüş

5. Genel Kurul'a İştirak Eden Delegeterden Bir Kısmı Müzakereleri Takip Ederken

İdare Hey'etinin Bulunduğu Köşe ve Duvardaki Aynadan Salonun Umumi Görünüğu

Genel Kurul Toplantısına Davetlilerin Buldukları Köşeden Toplu Bir Bakış

Toplantıdan Bir Görünüş

5. Genel Kurul'a İştirak Eden Delegelerden Bir Kısmı Müzakereleri Takip Ederken

İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı Konuşurken

Birlik Yönetim Kurulu Başkanı Üzeyir Avunduk

İktisat ve Ticaret Vekili Sıtkı Yırcalı Konuşurken

Birlik Yönetim Kurulu Başkanı Üzeyir Avunduk

Umumi Hey'ete Hitap Eden Bir Delege

İki Genel Kurul Azası Söz İstiyor

